Maktaba Tul Ishaat. com

(12)

فتاوی
دارالعلوم دیوبند
پښتو

مکمل او مدلل

له افاداتو

حضرت مفتی عزیز الرحمن عثمانی صاحب

تر هدایت لاندی

حکیم الاسلام حضرت مولانا محمد طیب صاحب

ترتیب

مولانا محمد ظفیر الدین صاحب

تخریج او نوی زیاتونه

مولانا محمد یامین صاحب

خپرونکی

محمد ساجد

مکتبہ رشیدیہ

سرکی روډ کوټه

بسم الله الرحمن الرحيم

Maktaba Tul Ishaat. com

دموجوده وخت په دار الافتآء کې دمروجه نسخو مطابق، دنوی تخریج سره اعلیٰ کمپوټری چاپ

فتاویٰ دار العلوم دیوبند

مدلل و مکمل

په آسانه او روانه کندهاری پښتو

دولسم جلد ۱۲

الأیمان، القصاص والحدود ، السیر ، اللقطة

تالیف: مفتی اعظم عارف بالله حضرت مولانا مفتی عزیز الرحمٰن صاحب عثمانی ؒ

((ددار العلوم دیوبند اول مفتی))

په لار ښوونه د: حکیم الاسلام حضرت مولانا قاری محمدطیّب صاحب ؒ (مهتمم دارالعلوم دیوبند)

مرتب: مولانا محمد ظفیر الدین صاحب، رفیقِ شعبهٔ ترتیبِ فتاوٰی دار العلوم دیوبند

اضافه تخریج جدید: مولانا مفتی محمد صالح، رفیقِ دارالافتآء جامعة اسلامیه، بنوری ټاؤن کراچی

زیاړه ، تعلیق او تحقیق: مولانا الحافظ محمّد أحمد الحقاني الأفغاني، فاضلِ حقانیه، پشاور

زیرِ نګراني: شیخ الحدیث حضرت مولانا الشیخ عبد القادر النهر کاریزي (دامت برکاتهم العالیة)

مکتبه حبیبیه

کاسی روډ، کوئټه ☎: 0812662448

ټول حقوق محفوظ دي
© All Rights Reserved
al-ilmcorp@hotmail.com

لومړی چاپ

۱۴۲۹ شعبان \ اگست 2008

Maktabah Habibiyah مکتبة حبيبية
Publishing Organization خپروندويه ټولنه

Arg Bazar, Kandahar, Afghanistan. Mob : 0799447413 : ارگ بازار کندهار ، افغانستان ، گرځنده تليفون
Kasi Road, Quetta, Pakistan . Phone : 0812662448 : کاسي روډ ، نزد مسجد نور ، کوئټه ، تليفون شميره
AL-ILM Computers, Quetta. Mob: 03218016371 :العلم کمپيوټرز، کوئټه پاکستان، گرځنده تليفون شميره

Maktaba Tul Ishaat. com

دفتاوٰی دار العلوم دیوبند مدلّل او مکمل (پښتو) دمضامینو فهرست، جلد ۱۲

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

ددولسمی حصې فهرست ختم سو

بسم الله الرحمٰن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام علىٰ سيد المرسلين وعلىٰ آله وصحبه اجمعين.
دخاکسار مرتب زړه دڅښتن ﷻ په حمد او شکر خړوبه دی او تندی يې درب العالمين په وړاندي پر سجده دی چي هغه په خپل خاص فضل او پيرزويني سره ددې جوګه کړم، او ما غوندي ناپوه او ظلوم شخص يې دفتاوٰی دار العلوم ديوبند دترتيب، تزئين او تحشيې پر لوی خدمت باندي ولګوی. فالحمد لله حمدا کثيرا
دفتاوی دار العلوم ديوبند دولسم جلد نن دلوستونکو په خدمت کي وړاندي کيږي، زړه مي اطمينان او خوښي احساسوي، او بې واکه دا مصرۍ دقلم پر ژبه باندي راځي:

شادم از زندگی خویش که کارے کردم

خوشحاله يم په خپل ژوندون چي يو کار مي پکښي وکی.
په همدې جلدکي دکتاب الأيمان والنذور، کتاب القصاص، کتاب الحدود، کتاب السير او کتاب اللقطة په اړوند هغه ټولي مسئلې او احکام موجود دي کم چي ددار العلوم ديوبند په رجسټر سوي فتاوٰی کي درج دي.
ترتيب کوونکي دمخکي په څېر په دې جلد کي هم دترتيب، تزئين او تحشيې په مرحلو کي دخپل وس مطابق هيڅ کوتاهي نه ده کړي، هسي خو خطا او هيره په انساني خميره کي اخښل سويده که يو ځای نه يوځای تېروتنه سوي وي نو الله ﷻ دي معافي وکړي.
دالله تعالى ﷻ احسان او شکر دی چي دفتاوٰی دار العلوم ديوبند دا سلسله په اهلِ علم کي په زړه پوري ده، او اسلامي نړۍ ورڅخه بشپړه ګټه ترلاسه کوي، او داسي به ولي نه وي په داسي حال کي چي ددې فتاوٰی وجامعۀ اسلاميه دار العلوم ديوبند غوندي علمي او تعليمي ادارې ته، او ددې مدرسې دمفتي اعظم عارف بالله حضرت مولانا مفتي عزيز الرَّحمٰن عثماني قدس سرّه ولوري ته دمنسوب کيدو شرف وروبه برخه دی.
دفتاوٰی چي کمه برخه پاتي ده دالله تعالى ﷻ څخه راته دعا وغواړی چي دهغې دتزئين ، ترتيب ، تحشيې او اشاعت توفيق هم راپه برخه کړي او موږ يې ژر تر ژره ستاسي درنو لوستونکو په خدمت کي وړاندي کړو .
دلته دخپلو استاذانو، دشعبي دمشر اوغړيو، اودشورٰی دمجلس په بابرکت خدمت کي دتشکر او احسان ډالۍ وړاندي کول خپله فريضه ګڼم چي ددوی په ښوونه، تربيت، پاملرنه، او مرسته سره دا کار سرته ورسيدي، اوپه راتلونکي کي به هم ان شاء الله ترسره کيږي.

Maktaba Tul Ishaat. com

ددې فتاوٰی څخه دګټه اخیستونکو څخه غوښتنه ده چې ددار العلوم دتحفظ، ساتنې او بقا لپاره، او ددې خاکسار دصلاح او فلاح لپاره دعاوې وکړي. په آخر کې رب العزة ﷻ ته لاس پورته کوم چې داکوچنی خدمت قبول کړې او دخاکسار ترتیب کوونکي لپاره یې دآخرت توښه وګرځوي. رَبَّنَا تَقَبَّل مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ، آمین یَا رَبَّ الْعٰلَمِیْنَ.

ددعا غوښتونکی:

مُحمَّد ظَفِیْرُ الدِّین غفر له

دفتاوی دار العلوم دیوبند ترتیب کوونکی

۱۱۰ذي القعدة۱کال ۱۴۰۲ هـ ق

الحمد لله رب العلمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين وعلى آله وصحبه اجمعين.

كتاب الايمان

دقسم خوړلو او دهغه دکفاري سره متعلق احكام او مسائل

حلف په قرآن باندي جائز دي اوكه نه؟ سوال: (۱) پر قرآن مجيد باندي لاس ايښودل يا په لاس کي اخيستل ديو امر يا نهي په كولو يا پريښودلو مثلاً دلمونځ يا روژي په پابندی کولو، دنشه خوري يا څُمار څخه دځان دمنع كولو لپاره قسم او عهد كول يا بل چاته يې ورکول شرعًا درست دي اوكه نه؟ زيد وايي چه نفس كلام الله مخلوق نه دي ليكن قرآن په دغه حروفو او صورت سره مخلوق دي ددي وجي دا غير الله دي او په غير الله قسم خوړل شرك دي که څه هم چه قسم كيږي بكر وايي چه نه شرك دي او نه بدعت او نه حکم دي او نه منع بلكه ترغيب الي الامر والنهي عن المنكر دي ددي وجي ښه دي، تاسو يې مدلل بيان کړئ !

جواب: اقول قال فى ردالمحتار ونقل فى الهنديه عن المضمرات وقد قيل هذا فى زمانهم اما فى زماننا فيمين وبه ناخذ ونامر ونعتقد وقال محمد بن مقاتل الرازى انه يمين وبه اخذ جمهور مشائخنا اهـ فهذا مؤيد لكونه صفة تعورف الحلف بها كعزة الله وجلاله الخ (۱) نو معلومه سوه چه حلف بالقرآن متعارف دي اودا داسي دي لكه حلف بعزة الله، نو شرك او بدعت ويل ديته صحيح خبره نه ده او دګناه په پريښودلو باندي عهد اوپيمان كول او بل لره يې وركول عمده كار دي او دجنازي لمونځ دهر مسلمان بد وي كه ښه وي ادا كول پكار دي الا ما استثناه الفقهاء لقوله عليه السلام صلوا على كل برو فاجر الحديث.

قسم يې وکی كه چيري په زيد مي ظلم وکی نوكافر به سم شرعًا ددي څه حکم دي؟ سوال: (۲) يو سړي قسم وکی چه پر زيد به ظلم او حق تلفي به يې نه كوم كه ومي كړه نوزه به كافر او دشفيع المذنبين دشفاعت څخه به بري يم نوكه چيري په زيد باندي هغه ظلم يا حق تلفي يې وكړي نو ددغه قسم په وجه دي كافر سو او دشفيع المذنبين دشفاعت څخه محروم سو اوكه نه؟

جواب: دا قسم دي چه دحنث په صورت كي يې پرده كفاره لازميږي (۲) دده په كفر كي دحنث په صورت كي اختلاف دي واضح دا دی چي نه كافر كيږي، فى الدرالمختار

(۱) ردالمحتار كتاب الايمان مطلب فى القران ج۳ ص۷۰ ط. س. ج۳ ص۷۱۳. ظفير

(۲) وتعليق الكفر بالشرط يمين وسيجيئ انه ان اعتقد الكفر به يكفر لا يكفر (درمختار) بالتشديد اى تلزمه الكفارة (ردالمحتار كتاب الايمان مطلب فى القران ج۲ ص۷۱. ط. س. ج۳ ص۷۱۴). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

والاصح ان الحالف لم یکفر سواء علقه بماض او آت ان کان عنده فی اعتقاده انه یمین الخ (۱). فقط

په قرآن مجید دقسم خوړلو څخه دانکار په صورت کې څه حکم دې؟ **سوال**: (۳) دخلافت کمیټۍ څخه یو څو ممبران ددې دپاره اخذ کړل سوه چه دلمانځه دادا کولو تأکید وکړي لیکن شرط دا وو چه دټولو ممبرانو دمقرر کولو څخه مخکې خپل لاس په مبارك مصحف قرآن مجید سره مزین کړي او قسم وکړي چه په دې امر کې به دخپلوانو رعایت نه کوي یو سړي په دې اعتراض کوونکي دي او مخالف دي ددې په نسبت شرعًا څه حکم دې؟

جواب: معترض او مخالف په دغه کار خیر کې په ښکاره خطا اوسخت ګناهګار دي ددې څخه دې توبه وکړل سي.

په ایمان قسم کول څنګه دي؟ **سوال**: (۴) دمسلمان دایمان قسم کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: قسم په الله تعالي کول پکار دي دالله تعالي څخه علاوه په ایمان یا قرآن وغیره باندې قسم نه دې کول په کار. (۲)

قسم یې وکی او په نکاح کې دوکه وسوه نو څه حکم دې؟ **سوال**: (۵) لس میاشتې وسوې چه ما دیوې زنانه سره نکاح کړیده دزنانه ورور دنکاح څخه مخکې ماسوا دتعریف څخه نور څه ظاهر نه کړل درخصت څخه وروسته معلومه سوه چه زنانه بالکل شله مجبوره او دواړه لاسونه او پښې یې بیکاره دي، په مخصوص اندام کې یې دهډوکو دوجې ددخول ګنجائش نسته ۵۰۰ روپۍ مهر مقرر کړل سوي وو او دنکاح په وخت ما قسم کړې وو چه طلاق به نه ورکوم په داسې حالت کې که چیرې طلاق ورکړل سي نو څه حکم دې ځکه چه ماته دوکه راکړل سوه نو نکاح وسوه اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې نکاح وسوه اودوطې کولو څخه بغیر دطلاق ورکولو په صورت کې نیم مهر دخاوند پرذمه لازم دې، او دطلاق نه ورکولو یې چه کم قسم کړې وو دمذکوره ضرورت په وجه او دمذکوره حالت دوجې ددې قسم ماتول جائز دي لیکن دقسم کفاره به لازمیږي. (۳)

---

(۱) وګورئ: الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص ۷۵. ط. س. ج ۳ ص ۷۱۸. ظفیر

(۲) لایقسم بغیر الله تعالی کالنبی والقرآن والکعبة (درمختار) ای لا ینعقد القسم بغیر الله تعالی غیر اسمائه وصفاته بل یحرم (ردالمحتار کتاب الایمان ج ۳ ص۷. ط. س ج۳ ص ۷۱۲). ظفیر

(۳) فانه یجب فیما اذا حلف علی طاعة ویحرم فیما اذا حلف علی معصیة ویندب فیما اذا کان المحلوف علیه جائزا (ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۲۳. ط. س. ج ۳ ص۴ ۷۰) وفیه الکفارة ان حنث (ردالمحتار ج ۳ =

دبي بي سره ديوې وجي ځخه دهمبسترئ نه کولو قسم خوړل: **سوال**: (۲) که چيري يو سړي په خپل زړه کي قسم وخوري چه صبا زه دخپلي بي بي سره ديوې وجي ځخه غصه سم او قسم وکړم چه همبستری به نه کوم ليکن دخپلي بي بي په خواهش سره همبستر سي نو شرعًا ځه حکم دي؟

جواب: چه تر ځو پوري په ژبه سره ويلي دقسم الفاظ مات نه کړي نو دقسم کفاره پرده باندي نه راځي. ([1])

دان شاء الله سره دقسم خوړلو حکم: **سوال**: (۷) زما پلار زما ځخه دچرګ نه خوړلو عهد واخيستی ما په دي الفاظو سره عهد وکی چه ان شاء الله زه به چرګ نه خورم نو اوس ماته چرګ جائز دي اوکه نه؟

جواب: جائز دی ځکه چه په ان شاء الله ويلو سره قسم نه کيږي دا دي ډير ښه وکړل چه انشاء الله دي ووايه. ([2])

قسم وکړي چه فلاني کار به نه کوم او بيا يې وکړي نو ځه حکم دي؟ **سوال**: (۸) که چيري يو سړي داسي قسم وکړي او عهد وکړي چه اي الله ﷻ زه ستا په ذات بابرکت قسم کوم او وايم که چيري زه په فلاني کارکي خپل عهد مات کړم نو ما په دوزخ کي واچوه اوپه دين اودنيا کي مي هميشه ذليل او خوار کړي او خپل وهل راکړي او مردود مي کړي او زما دعا هيڅکله هم قبوله نه کړي او زه آسمان او ځمکه او ملائکي ګواه جوړوم او وايم چه زه به خپل عهد هيچيري نه ماتوم اوبيا هغه مات کړي نو ددي حشر به ځه وي او ددي کفاره به ځه وي؟

جواب: په دي صورت کي که چيري دغه سړي دغه عهد مات کړي نو دقسم کفاره پرده باندي واجب ده ([3]) يعني په لس مسکينانو باندي به دوه وخته خوراك خوري يا لسو مسکينانو ته به کپړي وراغوندي اوکه چيري دا ونه کړي نو دري روژې دي متواتري ونيسي. ([4])

= ص۲۲۲ ط. س. ج ۳ ص۷۵۸). ظفير

([1]) وركنها اللفظ المستعمل فيها (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج ۳ ص۲۳). ظفير

([2]) وصل بحلف انشاء الله بطل يمينه كذا يبطل به اى الاستثناء المتصل كل ما تعلق بالقول عبادة اومعاملة (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج ۳ ص ۹۸. ط. س. ج۳ ص۷۴۲). ظفير

([3]) وفيه الكفارة ان حنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج ۳ ص۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۰۸). ظفير

([4]) وكفارته تحرير رقبة او اطعام عشرة مساكين كمامر فى الظهار وكسوتهم بما يصلح للاوساط وينتفع به فوق ثلاثة اشهر ويستر عامة البدن (ايضا ج ۳ ص ۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۲۲ – ۷۲۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

نابالغ هلک چه قرآن پورته کړي نو ددي څه حکم دي؟ **سوال**: (۹) یو نابالغ هلك په ریل کي بي ټکټه سفر کوي که چیري دده یو عزیز دده څخه قران شریف پورته کړي او دده سره لوبي وکړي نودي به ګناه ګار وي اوکه نه؟

جواب: دي به ګناه ګار نه وي.

دشریعت په یو کار باندي دخاندان والاو څخه عهد اخیستل: **سوال**: (۱۰) دخاندان والا وجرګي ته دا وواییي چه کلمه ولوله ددې څخه وروسته وویل سوه که چیري زما دا حکم څوك مات کړي نو هغه دي دالله او رسول څخه واوړي داسي ډول قسم کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: که چیري دشریعت په کار باندي داسي عهد واخلي چه څوك دشریعت دا حکم مات کړي نو هغه ګویا دالله او رسول مخالف دي نو داجائز دي لیکن دخاندان په حکم باندي مطلقا داسي عهد اخیستل درست نه دي که دغه حکم دشریعت موافق وي او که نه ددي تعمیل به وکړي او چه څوك دغه حکم مات کړي هغه دالله او رسول مخالف دي نو داسي عهد اخیستل درست نه دي.

دغیر الله قسم څنګه دي: **سوال**: (۱۱) دالله تعالي څخه علاوه دبل یو شي قسم خوړل مثلاً دهلك یا قرآن مجید وغیره قسم خوړل صحیح دي اوکه نه داسي قسم خوړونکي به مشرك وي اوکه نه؟

جواب: دغیر الله قسم خوړل حرام دي لکه دزوی یا پلار وغیره قسم خوړل (۱) البته دقرآن شریف قسم خوړل مشهور سوي دي لهذا دا معتبر دي او قسم کیږي، فی الدر المختار قال الکمال ولا یخفی ان الحلف بالقران الآن متعارف فیکون یمینًا الخ فقط. (۲)

دمواریثو دقسم پر وارثانو باندي اثر پریوزي اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲) یوه محله چي په هغی کي دشیخ قومونه اوسیږي او په دوی کي دوې ډلي سوي وی هرو دواړو ډلو دا تجویز وکی چه ټولي ډلي یو سي او هیڅ اختلاف په خپلو کي پاته نه سي. په هر حالت کي هر سړي په واده اوښادي کي شریك اوسي او په دي وعدي باندي دپابندي دپاره دټولو په لاس کي یې قرآن شریف ورکړی دا قسم واخستل سو چه خانداني رسومات دي پریښودل سي چه کمو سړیانو حلف کړی وو اوس دهغوی څخه یوڅو کسان پاته دي باقي وفات سوي دي، یو سړی دا مخالفت وکی چه خلاف دخپل ګروپ دطرف څخه یې په مقدماتو کي

---

(۱) لا یقسم بغیر الله تعالی (درمختار) ای لا ینعقد القسم بغیره تعالی الخ بل یحرم (ردالمحتار کتاب الایمان ج ۳ ص۷۰ ط. س. ج ۳ ص ۷۱۲). ظفیر

(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج ۳ ص۷۰. ط. س. ج ۳ ص۷۱۲. ظفیر

تابعداري شروع كړه ددغه سړيانو وارثانو چه كومو قرآن شريف پورته كړي وو او حلف يې كړي وو دا وويل چي تر اوسه پوري مونږ دخپل مواريثو دحلف پابند اوسيدو ليكن ددغه حلف اوعهد پابندي په مونږ باندي نه عايد كيږي آيا دا صحيح ده او چه كم خلق په حلف كوونكو كي دژوند په قيد سره دي پردوي باندي دحلف پابندي لازمه ده اوكه نه؟

جواب: دمواريثو دحلف په وارثانو باندي هيڅ اثر نه عائد كيږي البته چه كم خلق دغه حلف كوونكو كي بقيد حيات دي هغه كه خپل حلف او قسم مات كړي نو پردوى به كفاره لازمه سي ([1]) ليكن دا ضروري نه ده چه دكفاري لازميدو په وجه هغه خلق گناه گار هم سي او په آخرت كي مواخذې والاهم وي بلكه په بعضي اوقاتوكي دحلف ماتول ضروري كيږي ([2]) لكه څه رنگه چي خپله نبي ﷺ په بعضي اوقاتو كي ديو كار په كولو باندي قسم كړي دي اوبيا دهغي په خلاف كي دوى ﷺ ته بهتري معلومه سوي ده نو دوى ﷺ دغه قسم مات كړي دي او كفاره يې وركړيده او دغه رنگه دوى نورو ته هم حكم فرمايلى دي چه په تاسو كي كه چيري يو كس په يوكار باندي حلف وكړي او بيا دهغه په خلاف كي خير معلوم سي او دغه خلاف كار دثواب وي نو قسم دي مات كړى او چه كم كار په شريعت كي دثواب موجب او بهتر وي هغه دي وكړي نوكه چيري ددغه سړي څخه يو كار دشريعت خلاف سوي وي نو ددي وجي څخه يې دهغه سره متاركت كړي وي نو دا ښه كار دى په دي كي گناه نسته اوحلف كوونكي دي دقسم كفاره وركړي. ([3]) فقط

<u>**دجايداد نه اخيستلو قسم يې وكى تر وارث جوړيدو وروسته څه وكړي؟**</u> **سوال**: (۱۳) يو سړي دخپل پلار سره جگړه او فساد وكى او حلف يې وكى كه چيري ما ستا دجائيداد څخه څه وخوړل نو زه به دنبي ددين څخه خارج يم اوس دده دپلار انتقال وسو نو دحلف څخه دبري كيدو څه صورت دي او دجائيداد دميراث كيدو څه صورت دى؟

جواب: په دي الفاظو سره قسم كيږي ([4]) لهذا كه چيري ددغه جائيداد څخه څه واخلي او

([1]) وهذا القسم فيه الكفارة ان حنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار الايمان ج۳ ص ۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۰۸). ظفير

([2]) ومن حلف على معصية كعدم الكلام مع ابويه اوقتل فلان الخ وجب الحنث والتكفير لانه احوط الامرين الخ (ايضا ج۳ ص۸۵. ط. س. ج ۳ ص۷۲۸). ظفير

([3]) وهذا لا قسم فيه الكفارة ان حنث (ايضا ج۳ ص۲۲. ط. س. ج ۳ ص۷۲۸). ظفير

([4]) وبرى من الله وبرى من رسوله يمينان الخ وبرى من الاسلام او القبلة اوصوم رمضان اوالصلواة الخ يمين لانه كفر وتعليق الكفر بالشرط يمين (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص ۷۱. ط. س. ج ۳ ص ۷۱۳) . ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

وي خوري نو دقسم کفاره به ورکوي او دحنث په صورت کي دده په کفرکي اختلاف دي، لهذا احوط خبره دا ده چه دي داسلام تجدید وکړي، په در مختار کي دي: والقسم ایضاً بقوله ان فعل کذا فهو یهودی او نصرانی الخ او کافر فیکفر بحنثه (۱). فقط

بل چا قسم ورکړی چه ته به دا کار کوی او هغه ونه کړی نو څه حکم دي؟ سوال: (۱۴) رشید حمید ته وویل چه په الله قسم ته به دا کار کوی اوس که چیري حمید دا کار ونه کړي نو رشید به حانث وي او که نه؟

جواب: رشید به حانث وي. (۲) فقط

په کلمه لوستلو او قسم کولو سره قسم کیږي اوکه نه؟ سوال: (۱۵) یو سړي په دي طریقه قسم وکی لا اله الا الله محمد رسول الله، الله ګواه دي که چیري زه دا کار وکړم نو به درسول الله ﷺ دشفاعت څخه نا امیده یم بیا ددغه کار مرتکب سو نو په دي صورت کي ددغه سړي دپاره شرعًا څه حکم دي؟

جواب: په درمختار کي دي چه په دي الفاظو سره قسم نه کیږي او صحیح دا ده چه دغه سړی به کافر کیږي لیکن په دې کي ګناه سته لهذا توبه او استغفار دي وکړي وفیه اشهد الله لا افعل ویستغفر ولا کفارة وکذا اشهدك واشهد ملائکة لعدم العرف الخ وفی انا بریٔ من الشفاعة لیس بیمین لا منکر من مبتدع لا کافر الخ. (۳) فقط

که فلاني کار وکړم نو دالله تعالي ددیدار څخه به محروم سم او بیا یې وکی نو څه حکم دي؟ سوال: (۱۶) دغه سړي دا عهد وکی که چیري داوس څخه زه بدکار وکړم نو دالله تعالي دیدار او دمحمد رسول الله ﷺ شفاعت دي ماته نصیب نه وي والعیاذ بالله تعالی او په دواړو جهانونو کي دي زه تور مخي سم څه وخت وروسته هغه کار ده وکړی نوڅه حکم دی؟

جواب: په درمختار کتاب الایمان کي دي وفی انا بریٔ من الشفاعة لیس بیمین الخ (۴) ددې روایت څخه معلومه سوه چه په پوښتنه کي په مذکوره الفاظو سره قسم نه منعقد کیږي نو لهذا ددغه کار دکولو په وجه کفاره واجبه نه سوه آئنده ددغه قسم الفاظو دویلو

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۳. ط. س ج۳ ص۷۱۶، قوله فیکفر بحنثه ای تلازمه الکفارة اذا حنث ای قاله بتحریم الحلال لا نه لما جعل الشرط علما علی الکفر وقد اعتقده واجب الامتناع وامکن القول بوجوبه بغیره جعلنا یمینا نهر (ردالمحتار ج۳ ص۷۵. ط. س. ج ۳ ص۷۱۸). ظفیر
(۲) وفیه الفارة ان حنث (الدر المختار علی هامش رد المحتار کتاب الایمان ج۳ ص۶۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۰۸). ظفیر
(۳) الدر المختار هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۶. ط. س. ج ۳ ص ۷۱۸. ظفیر
(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۶. ط. س ج۳ ص ۷۱۹. ظفیر

څخه احتراز او إجتناب کول پکار دي، او دزړه په صدق سره ددغه قبیح فعل څخه په اخلاص سره توبه کول په کار دي او آئنده ددغه بد عمل څخه ځان ژغورل پکار دي. فقط

دخنزیر خوړولو څخه یې قسم وکړی اوبیا یې مات کړی نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۱۷) یو سړي دخپل اکا څخه خفه دي اکا دده رضا کول وغوښتل نو ده قسم وخوړی که چیری زه ولاړم نو خنزیر به خورم اوس که چیري دی داکا خبره ومني نو دقسم په باره کي به څه کوي؟

جواب: دا قسم نه دي سوي لیکن ددي خبرې دویلو ګناه وسوه وکذلك ان قال ان فعلت كذا فانا زان او شارب خمر او آكل ميتة فليس بحالف ([1]). فقط

زید دزرو روژو نیولو قسم وکړی نو څه به کوي؟ **سوال:** (۱۸) څه فرمائي علماء دین اومفتیان دشرع متین په دي مسئله کي چه زید دبکر څخه مال غلا کړی بکر ده ته قسم ورکي او زید قسم وخوړي که چیری ما غلا کړي وي نوپه ما دي زر روژي فرض او واجب وي آیا دشرع په نزد پرده باندي زر روژې واجبیږي اوکه نه دغه رنګه که چیري دآئنده په باره کي قسم وکړي یعني که چیري زه ستا مال غلا کم نو پرما دي زر روژې واجب وي.

جواب: په دواړو صورتونو کي به روژه فرض وي کذا یفهم من الدرالمختار: لا مؤاخذة فيها الا فى ثلث طلاق وعتاق ونذر، اشباه، وان علقه بما لم يرده كان زينب لفلانة مثلاً فحنث درمختار ج۳ ص۹۴. ([2]) فقط

داسي ویل که چیری داسي مي وکړل نو دخپل پلار څخه به نه یم قسم نه دی: **سوال:** (۱۹) که داسي ووایي که چیري زه ستا کورته درغلم نو دخپل پلار څخه به نه یم بلکه دیوچا خاکروب څخه به یم که چیري ولاړ سي نوکفاره لازمه ده اوکه نه؟

جواب: په دې کی هیڅ کفاره نسته تلل یې صحیح دي. فقط

کورته دنه راتلو قسم یې وکی او سامان یې ولیږی نو حانث نه سو: **سوال:** (۲۰) دزید اودده دخواښي ترمینځ څه اختلاف راغی زید په غصه کي خپلي خواښي ته وویل که چیري زه ستا کورته راغلم یاکار مي وکی نو زما بي بي دي پرما حرامه وي، حرامه وي، حرامه وي، دري ځله یې وویل بیا زید خپل کور ته ولاړی چه کله دزید بي بي دخپلي مورکره بیماره سوه نو زید دیو سړي څخه تعویذ راوړی او بل یو چاته یې ورکړی چه زما خواښي

([1]) ایضا ج۳ ص۷۸، هو یستحل الدم او لحم الخنزير ان فعل كذا لا يكون يمينا لان استحلال ذلك لا يكون كفرا (ردالمحتار ج۳ ص۷۸. ط. س.ج۳ ص۷۲۱). ظفیر

([2]) الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۴. ط. س. ج۳ ص۷۰۲. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

ته يې ورکړه او يوه هندوانه (تربوز) يو سړي زيد ته ورکړه چه ته يې خپلي خواښي ته ورکړه زيد دغه هندوانه بل يو سړي ته ورکړه چه زما خواښي ته يې ورکړه پوښتنه ددي خبرې ده چه زيد په دغه کارونو حانث سو اوکه نه؟ او دده پربيي بي باندي دري طلاقه واقع سول اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي زيد حانث نه سو ځکه چه زيد دخپلي خواښي کورته نه دي راغلي اونه يې دهغي په وينا سره څه کار کړي دي. ([1])

که داسي وکړم نو دالله او رسول څخه به جلا يم، دا ويل قسم دی: **سوال**: (۲۱) يو سړي نذر وکی که چيري فلاني شي واخلم نو دالله او رسول ﷺ څخه به جدا يم او دغه سړي پردغه شي باندي قائم سو دده دپاره په شريعت کي څه حکم دي؟

جواب: که چيري دغه سړي هغه کار وکی چه دکم دپريښودو قسم يې کړي وو نو پرده باندي دقسم کفاره واجب ده ([2]) او دقسم کفاره غلام ازادول يا لسو مسکينانو ته خوراك ورکول يا کپړي ورکول دي که چيري نه سي کولي نو دري ورځي روژي پر له پسي نيول په کار دي ([3]) او آينده دي داسي قسم نه خوري. فقط

په ناجائز خبره باندي حلف اخيستل درست نه دي ليکن په قسم ماتولو سره به کفاره وي:

سوال: (۲۲) ځلوينېت پنځوس کسانو په دي خبره باندي قسم وکی چه هفته هفته به غله باسو او خرڅوو به يې او جمع کوو به يې او چه څوك ددي جماعت څخه مړ سو يا دچا عزيز مړ سي نو ددغه روپيو څخه په يو معين مقدار باندي دهغه په ګور او کفن باندي به خرچ کول کيږي اوپه ټول کال کي چه څومره روپی جمع سي نو ديولسمي په موسم کي دلوی پيرصاحب يولسمه به کول کيږي په دي خبره باندي قسم خوړل او اصرار کول څنګه دي اوکفاره لازمه ده اوکه نه؟

جواب: په دي خبره باندي قسم ورکول او قسم خوړل حرام دي او داسي قسم خوړل هم حرام دي او دغه قسم ماتول په کار دي اصرار کول په داسي قسم باندي ناجائز دي ([4]) او دقسم کفاره ورکول لازمه ده ([5]) والتفصيل فی کتب الفقه.

([1]) چه زيد دقسم څخه خلاف څخه دي کړي نو پرهغه باندي دطلاق واقع کيدو صيح پوښتنه هم نه پيدا کيږي. ظ

([2]) وبری من الله وبری من رسوله يمينان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتـاب الايمـان ج ۳ ص ۷۱ ط. س. ج۳ ص ۷۱۳). ظفير

([3]) وکفارته الخ اطعام عشرة مساکين او کسوتهم الخ وان عجز عنها کلها الخ صام ثلاثه ايام ولاء (ايضا ج ۳ ص ۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۲۵). ظفير

([4]) من حلف علی معصيّة الخ وجب الحنث والتکفير لانه اهون الامرين (ايضا ج۳ ص ۸۵. ط. س. ج۳ ص۷۲۸).

([5]) وفيه الکفارة الخ ان حنث (ايضا ج۳ ص۶۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

دحیوان دشیدو دخوړلو څخه چه کله قسم واخستل سي نو په غوړو وغیره خوړلو سره حانث کیږي: **سوال**: (۲۳) زید وویل چه زه به ددغه میښي شیدې نه خورم او څه شرط یې ونه لګوی آیا دزید دپاره ددغه میښي غوړي خوړل جائز دي اوکه نه؟ او ترکمه پوري یې شیدې څښل جائز نه دي؟ یعني صرف ددغه وار لنګیدو اوکه همیشه دپاره او ددې مذکوره میښي کړي شیدې په شرط دژوند جائز دي اوکه نه؟

جواب: غوړي خوړل یې درست دي او ددي لوشلي شیدې هم جائز دي صرف ددي په شیدو څښلو سره به کفاره لازمه سي یعني یو ځل به کفاره راسي بیابه جائز سي. ([1]) (چي کله یې څه شرط نه کړل نو قسم نه سو او ددي په وجه په خوراك سره به حانث نه سي، ظفیر). فقط

یو مزارته تګ دقسم په انکارسره انکار نه دي: **سوال**: (۲۴) بنده په خپل زوم باندي دعوي وکړه دزنا کولو لیکن ګواه یې معتبر ورنه کړی قاضي دحلف دپاره پرمدعي علیه باندي دا فیصله وکړه چه دفلاني فقیر په مزار باندي حلف وکړي چه ما دخپلي خواښي سره زنا نه ده کړي مدعي علیه انکار وکی چه زه دفقیر مزار ته نه ځم په دي انکارسره دقسم څخه انکار وسو اوکه نه؟

جواب: دا انکار حلف نه دي ځکه چه دالله تعالي په نوم باندي قسم کولو ته هغه تیار دي او دفقیر مزار ته ببول او قسم کول لغوه دی، ددې څخه انکار کول دحلف څخه انکار نه دي.

دحلف څخه وروسته په دعوی کي زیادت جائز نه دي: **سوال**: (۲۵) په عدالت کي حلف هم کیږي عدالت وایي چه په حلف سره ووایه چه ستا دعوي صحیح ده که چیري یوه روپې یا دوې روپی زیاتي کړي او دعوي وکړل سي نو دا حلف به رښتیا وي اوکه دروغ؟

جواب: دا حلف به دروغ وي دزیات دعوه نه دي کول پکار ([2]) البته دسرکښی اوتمرد په صورت کي مدیون ته چه کمه خرچه دعدالت څخه ورکول سي هغه درسته ده چه ددې خرچي په سبب مدیون سرکښ سوي دی، او دده دسرکښي او دقرضی دنه ادا کولو په وجي سره نالش دائر کړل سوي دي. فقط

په لاس کي په قرآن ورکولو او حلف ورکولو سره حلف کیږي: **سوال**: (۲۶) که چیري یو مسلمان سړي په یوه معامله کي یو مسلمان ته دقرآن شریف حلف ورکړي په دي طریقه

([1]) غموس تغمسه فی الاثم ثم النار وهی کبیرة ان حلف علی کاذب عمداً الخ کوالله مافعلت کذا علما بفعله الخ یاثم بها فتلزمه التوبة (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارکتاب الایمان ج۳ ص۴۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۵). ظفیر

([2]) ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۰. ط. س. ج ۳ ص۷۱۳. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

چه داظهار په وخت دهغه په لاسونو کي قرآن شریف کښیږدي آیا په دي طریقه حلف کیږي اوکه نه؟

جواب: په درمختارکي دي: وقال العینی وعندی ان المصحف یمین لا سیما فی زماننا قوله وقال العیني عبارته وعندي لو حلف بالمصحف او وضع یده علیه وقال وحق هذا فهو یمین ولا سیما فی هذا الزمان الذی کثرت فیه الایمان الفاجرة ورغبة العوام فی الحلف بالمصحف الخ (¹) ددي حاصل دا دي چه په دي زمانه کي قرآن په لاسونو کي کیښودل او حلف ورکول قسم دي یعني په دي سره قسم کیږي او دیمین احکام ددي سره متعلق کیږي الخ. فقط

چه کله دقسم خلاف یې په هره وجه سره وکړی نو کفاره به وي: **سوال**: (۲۷) عمر قسم خوړلي وو چه زه به فلاني کور ته نه ځم نه به هلته خوراك کوم لیکن دعمر مور دی مجبوره کړی او دغه کور ته یې بوتلی او هلته یې ورباندي خوراك هم وکی اوس آئنده عمر هلته تلي سي اوکه نه او دعمر خوځه ګناه ونه سوه او کفاره به څه وي؟

جواب: قسم مات سوي دي او دقسم کفاره لازمه ده اوس آئنده هلته تګ درست دي قسم پوره سوي دي اوګناه هیڅ نسته صرف کفاره لازمه ده او دقسم کفاره داده چه یو غلام آزاد کړي یا لس مسکینانو ته دوه وخته خوراك ورکړي یا لس مسکینانو ته کپړې یوه یوه جوړه ورکړي اوکه چیري داسي نه سي کولي نو دري ورځې متواتري روژي دي ونیسی.

دقسم په خلاف کولو سره کفاره لازمه ده: **سوال**: (۲۸) زید قسم وکی ددي کار څخه چه زه به دبکر سره هیڅ کله خبری نه کوم بیا دڅه ضرورت دوجي زید دبکر سره خبری وکړي نو دزید قسم صحیح ګڼل په کار دي دقسم کفاره خو ضرور پرده واجبه ده؟

جواب: دقسم کفاره دزید پرذمه واجبه ده او آئنده خبري کول پکاردي. (²)

په قرآن سره قسم ورکول درست دي: **سوال**: (۲۹) په قرآن شریف سره قسم ورکول جائز دي اوکه نه؟ په تقدیر داول سره څوك جاهل بي نمازه چه داودس او غسل څخه محضي ناخبره وي قرآن شریف ورکول او قسم ورکول جائز دي اوکه نه؟

(¹) ولا یحنث فی حلفه لا یاکل من هذا البسم اوالرطب اواللبن باکل رطبة وتمره وشیرازه لان هذا صفات داعیة الی الیمین (درمختار) لان هذه صفات الخ (ردالمحتار باب الیمین فی الاول ج۳ ص۱۲۱). ظفیر

(²) ومن حلف علی معصیة کعدم الکلام مع ابویه الخ وجب الحنث والتکفیر وحاصله ان المحلوف علیه اما فعل اوترك وکل منهما اما معصیة وهی مسئلة المتن او واجب الخ وهو اولی من غیره او غیره اولی منه کحلفه علی ترکه وطی زوجته شهرا ونحوه حنثه اولی الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۸۵. ط. س. ج۳ ص۷۲۸) وفیه الکفارة ان حنث (ایضاً ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفیر

جواب: قال فی الدرالمختار قال العینی وعندی ان المصحف یمین لاسیما فی زماننا وعند الثلثة المصحف والقران کلام الله یمین وفی الشامی نقلا عن الهندیه عن المضمرات وقد قیل هذا فی زمانهم اما فی زماننا فیمین وبه ناخذ ونامر ونعتقد وقال محمد بن مقاتل الرازی انه یمین وبه اخذ الجمهور مشائخنا اه فهو مؤید لکونه صفة تعرف الحلف بها کعزة الله وجلاله الخ ددې څخه معلومه سوه چه قسم ورکول په قرآن شریف سره جائز دي. فقط

چه کله دقسم مطابق یې ادا نه کړي نو کفاره به وي: **سوال**: (۳۰) زید پر عمر باندي دډګرئ اجرا وکړه عمر څه روپئ نوید ته ورکړي دمابقي په اړه یې زیات مهلت وغوښتی زید په الله تعالي قسم وخوړی او دا یې وویل چه زه به صبا مطالبه وکړم لیکن بعضو داصرار او مجبورئ په وجي سره دخپل قسم په خلاف عمر ته یې مهلت ورکول منظور کړل په دي صورت کي به پرزید باندي دقسم کفاره څه وي؟

جواب: په دي صورت کي دقسم کفاره دزید پرذمه لازمه ده. ([1]) فقط

وفیه الکفارة ان حنث (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۲۲، ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفیر

دکفاره ادا کولو څخه وروسته قسم باقي نه پاته کیږي: **سوال**: (۳۱) ما دیو شي داستعمال څخه تېول عمر قسم کړي وو چه زما دپاره ددغه شي استعمال دټول عمر دپاره حرام دي بیا پاته نه سوم او استعمال مي کړی حانث سوم دا قسم زما څخه منتهي سو اوکه نه یعني دکفاری ورکولو څخه وروسته هم دمذکوره قسم په وجه سره استعمالول به حرام وي او که نه؟

جواب: قسم منتهي سو دکفارې څخه وروسته بیا ددي په استعمال سره به حنث نه وي.

دشفاعت څخه محرومیدل یمین نه دي: **سوال**: (۳۲) زید او عمر قسم وخوړی او دا معاهده یې وکړه چه موږ به هیچري تعلق نه پریکوو که چیري موږ په خپلوکي تعلق پریکړو نو زموږ دي دقیامت په ورځ درسول الله ﷺ شفاعت نصیب نه سي، که چیري دغه دواړه اوس تعلق پریکول غواړي نو په دوی دواړو باندي کفاره لازمه ده اوکه نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار وفی انا برئ من الشفاعة لیس بیمین لان منکرها مبتدع لا کافر الخ. ([2]) نومعلومه سوه چه په سوال کي مذکوره صورت یمین نه دي اوپه دي باندي کفاره نه لازمیږي. فقط

([1]) وتنحل الیمین اذا وجد الشرط مرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج۳ ص۳۵۵). ظفیر

=

Maktaba Tul Ishaat. com

قسم پلار وخوړی نو دزوی په خلاف ورزي سره قسم نه ماتیږي: **سوال**: (۳۳) زید قسم وخوړی که چیري زه دخپل حقیقي ورور بکر سره دزمکي په کاروبار کي شریك سوم نو زما ښځه دي په دري طلاقو طلاقه وي اوس څه وخت وروسته هغه خپله نه بلکه دهغه زوي چه ځوان دي دپلار دوینا خلاف بغیر دخپل اکا سره دځمکي په کاروبار کي شریك سو او پلار ده ته هیڅ ونه ویل ددغه هلك په شرکت سره به پلار حانث وي اوکه نه؟

جواب: دزوی په شرکت سره دپلار قسم نه ماتیږي او هغه نه حانث کیږي (۱) کذا في کتب الفقه.

دچاسره چه یې دعدم شرکت قسم خوړلی وو دهغه دزوی په شرکت سره حانث کیږی نه:

سوال: (۳۴) زید اوعمر دواړه ورونه په عقد مزارعت کي شریك وه زید په څه خبره باندي خفه سو او وې ویل که چیري زه ستا په ژوند کي ستا سره شرکت وکړم نو زما بي بي ته دي دري طلاقه وي، ددوو کالو څخه وروسته عمر خپل وراره بکر خپل شریك جوړ کړی او دزید زوی بکر ځوان دي لیکن تابع دپلار وي، نوځه حکم دی؟

جواب: زید به په دې صورت کي حانث نه وي کما فی ردالمحتار: وفی الکبیرین لا یحنث الا بالمباشرة لعدم ولایة علیهما فهو کالاجنبی عنهما فیتعلق بحقیقة الفعل الخ (۲) ص۱۱۸ باب الیمین فی البیع والشراء نومعلومه سوه چه بالغ زوی دپردي په شان دي نو دزوی شریکول دپلار شریکول نه دي نو لهذا دزوی په شریکولو سره پلار نه حانث کیږي.

دقسم کفاره ورکول اودهغه په خلاف کارکي شرکت: **سوال**: (۳۵) زید او عمر دواړه حقیقي ورونه دي، ددوی پلار وفات سوي دي صرف مور یې ژوندۍ ده دعمر دواده تاریخ مقرر سوي دي دزید جګړه دوه ځله دمور سره دواده دسامان پر اخیستو باندي وسوه، زید دواړه ځله دغصي په حالت کي قسم وکی او وی ویل چه زه به هیځکله دورور یعني عمر په واده کي شرکت ونه کړم په دي باندي یې مور هم وویل چه زه به هم نه شریکیږم نو زید په کم صورت سره په واده کي شریکدي سي؟ او که دقسم څه کفاره وي نو څه ده؟ دواده څخه مخکي یا وروسته هم دکفاری ادائیګي کیدي سي؟

جواب: زید دي دقسم کفاره ورکړي (۳) اوپه واده کي دي شریك سي او دقسم کفاره دا ده

---

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۲ ط. س. ج۳ ص۷۱۳. ظفیر

(۱) ولا تزر وازرة وزر اخرٰی (سورة النجم). ظفیر

(۲) وګوری: ردالمحتار باب الیمین فی البیع والشراء مطلب لا یتزوج ج۳ ص۱۲۲. ط. س. ج۳ ص۸۱۵. ظفیر

(۳) من حلف علی معصیة الخ وجب الحنث والتکفیر وحاصله ان المحلوف علیه اما فعل او ترك وکل منهما =

چه په لسو مسکينانو باندي دي خوراك وخوري يا دي دوي ته کپړې ورکړي او دغلام دازادولو ددي وجي څخه دذکر کولو ضرورت نسته چه غلامان دلته نسته بيا که چيري دخوراك يا کپړې لسو مسکينانو ته دورکولو طاقت نه وي نو دري روژې دي پرله پسې ونيسي دا دقسم کفاره ده اوکفاره دقسم دماتولو څخه وروسته واجبيږي (١) په واده کي دشريکيدلو څخه مخکې کفاره نه ادا کيږي. (٢)

داسي ويل که چيري داسي وکړم نوخپله مور به دفن کړم قسم نه دي: سوال: (٣٦/١) ديو کار دپاره که چيري يو سړی خپله سزا مقرره کړي مثلاً دا ووايي که چيري زه فلاني کار وکړم نو داسي سوه لکه چه خپله مور مي دفن کړه بيا که چيري هغه دغه کار وکی نوڅه کول په کار دي څه کفاره ددي سته اوکه نه؟

داسي ويل که چيري داسي وکړم کلام الله مي دي ووهي: سوال: (٣٦/٢) اوس ده په مسجد کي په دي خبرو باندي قرآن شريف پورته کړی که چيري زه لمونځ پرېږدم او دروغ ووايم او غيبت وکړم او دخپلي منکوحی بي بي څخه علاوه بله يوه په ناجائزه طريقه اختيار کړم نو مورږ دي کلام الله ووهي او مورږ دي ددين او دنيا په هيڅ ځاي کي پاته نه سو او مورږ وعده کوو او قرآن شريف پورته کوؤ چه دا کارونه به دآئنده دپاره نه کوم اوکه دچا څخه څه کار دعهد خلاف وسو نو دهغه کفاره سته اوکه نه اوس ده ته څه په کار دي؟

جواب: په اول صورت کي هيڅ کفاره وغيره نه لازميږي ليکن په دويم صورت کي که چيري ددغه کارونو څخه يوکار وکړي نو دقسم کفاره دي ورکړي (٣) يعني لسو محتاجو ته دي خوراك ورکړي دوه وخته دي يې ماړه کړي يا دي دوی ته کپړې ورکړي اوکه چيري دا نه سي کولي نو دري روژي دي پر له پسي ونيسي.

که داسي مي وکړل نو دالله تعالي او رسول څخه به ليري يم ويل قسم دي: سوال: (٣٧) زيد خپل مکان دبکر په لاس خرڅ کړی زيد دچا قرضدار وو هغه بکر ټول پرخپله ذمه وليکل او وعده يې وکړه چه په کمه ورځ زما نوم رجسټر کړي نو هغه وخت به باقي روپۍ ادا

= اما معصية او واجب وبره فرض او هو اولی من غيره او غيره اولی منه الخ وحنثه اولی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج ٣ ص٧٢٨). ظفير

(١) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين اوكسوتهم الخ وان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاءاً (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۴ ص٧٠٨). ظفير

(٢) ولم يجز التكفير ولو بالمال قبل حنث (درمختار) لان الحنث هو السبب كما مر فلا يجوز الا بعد جوده (ردالمحتار كتاب الايمان ج٣ ص٨۴. ط. س. ج٣ ص٧٢٧). ظفير

(٣) وفيه الكفارة الخ ان حنث (درمختار. ط. س. ج٣ ص٧٠٨). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

کوم زيد تړول منظور کړل دوه دري ورځي وروسته زيد بکر ته دمکان ورکولو څخه انکار وکړ نو بيا بکر تړول مسلمانان راجمع کړل عذر يې وکړ چه ماته دي خپل مکان راکړي مسلمانانو زيد ته غيرت او شرم ورمخکي کړې چه مسلمان يې نو داسي مه کوه زيد وويل که چيري بکر ماته شپاړس روپۍ نورې راکړي نوکه چيري زه خپل مکان دبکر څخه علاوه دبل چا په لاس خرڅ کړم نو زه به دالله او رسول څخه ليرې يم او دقيامت په ورځ دي زما مخ دخنزير وي بيا بکر زيد ته شپاړس روپۍ نورې منظوري کړې دوې دري ورځي وروسته زيد دخپلي وعدي څخه بيا واوښتی او مکان يې دبل چا په لاس سره خرڅ کړې او دهغه په نوم يې رجسټر کړې اوس په زيد باندي دقسم کفاره واجبه ده نو څه ده او زيد ګناه ګار سو اوکه نه که چيري وي نه څه کول په کار دي؟

جواب: بي شکه زيد ګناهګار سو توبه دي وکړي او دقسم کفاره دي ادا کړي. ([1]) دقسم کفاره دا ده چه لسو مسکينانو ته خوراك يا کپړې ورکړي يا غلام ازاد کړي ليکن دا صورت خو اوس نه سي کيدي صرف دخوراك او کپړې صورت کيدي سي. اوکه چيري دخوراك او دکپړې طاقت يې نه وي نو دري ورځي پرلپسي دي روژه ونيسي ([2])

<u>دالله تعالي په روی ورکولو سره قسم نه کيږي</u>: **سوال**: (۳۸) اکثر زنانه په کوچنی کوچنی خبرو کي وايي دالله په روی موږ به ستا سره خبرې نه کوو که چيري مي وکړې نولس ورځي دي بيا نه ومينم دا جمله په قسم کي داخله ده اوکه نه او ددي کفاره څه ده اوکه چيري څو څو ځلې دا جمله ويل سوي وي نو يوه کفاره به ورکول وي اوکه متعدد او که چيري دغه جمله په قسم کي داخله نه وي نو کفاره ورکول او قسم ماتول په کار دي اوکه دقسم پابندي کول لازمي دي اوپه کفاره ورکولو او قسم ماتولو کي ګناه سته اوکه نه؟ په ماتولو کي په داسي حال چه ديوه مسلمان سره ددريو ورځو څخه زيات خفګان ساتل نه دي په کار؟

جواب: دا کلمات په قسم کي داخل نه دي کفاره وغيره هيڅ نسته ([3]) اوکه چيري بالفرض

([1]) وفي البحر ما يباح للضرورة لا يكفر مستحله كدم خنزير (درمختار) هو يستحل الدم ولحم الخنزير ان فعل كذا لا يكون يمينا لان استحلال ذلك لا يكون كفرا الخ (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۷۸. ط. س. ج ۳ ص۷۲۱). ظفير

([2]) وكفارته تحرير رقبة او اطعام عشرة مساكين اوكسوتهم بما يصلح للاوساط رينفع به فوق ثلثه اشهر ويستر عامة البدن الخ وان عجز عنها كلها وقت الاداء الخ صام ثلثة ايام ولاء (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص ۸۲. ط. س ج۳ ص۷۲۵). ظفير

([3]) وقوله حقا وحق الله وحرمته الخ لايكون قسما لعدم التعارف (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۷۷. ط. س. ج ۳ ص۵ ۷۲). ظفير

داسي قسم وخوړل سي نو هغه ماتول په کار دي (۱) اوپه کفاره کي تداخل هم کيدي سي.

ملازم ته قسم ورکول او ملازم ساتل څنګه دي؟ **سوال**: (۳۹) ملازم ته قسم ورکول او عهد کول چه هيڅ قسم نافرماني او قصور به نه کوم او سستي وغيره به نه کوم اوټول عمر به ستا تابعداري او ملازمت کوم وغيره نوداسي قسم حلف کول اوملازمت کول څنګه دي؟

جواب: که چيري دخادم او ملازم په هغه عهد باندي چه دکم په بابت سره حلف اخستل کيږي دپابندئ نيت او اراده ده او دده آقا او مخدوم دحلف څخه بغير په ملازم کولو نه راضي نه کيږي نو بيا په داسي صورت کي دحلف کولو او حلفيه عهدنامه تحرير کولو هيڅ نقصان نسته ليکن په داسي عهد اوپيمان کي انشاء الله ويل ضروري دي چه ددغه صورت دوقوع په خلاف ګناه ګار نه سي.

په لږ لږ ورکولو سره هم کفاره ادا کيږي: **سوال**: (۴۰) که چيري يو سړي دقسم کفاره په تراخي سره په داسي طريقې سره ادا کړي چه نن يې څه ورکړل او څه يې هفته دوې هفتې وروسته مسکينانو ته ورکړل آيا کفاره به ادا سي؟

جواب: جدا جدا ورکول درست دي په دي شرط چه لسو مسکينانو ته ورسيږي يا يوه مسکين ته ترلسو ورځو پوري خوراك دوه وخته ورکړل سي يا نقد وغيره ورکړل سي. (۲)

دمالدار په کفاره کي روژې نيول کافي نه دي: **سوال**: (۴۱) دقسم په کفاره کي مالدار سړی روژې ونيسي نوکفاره ادا سوه او که نه؟

جواب: کفاره ادا نه سوه. (۳)

دمور په وينا سره کارکول په کار دي: **سوال**: (۴۲) يو سړي په غصه کي دا وويل چه زه به اَچْکَنْ (يوډول مردانه جانکټ غوندي جامه) نه اغوندم که چيري دي هغه اوس وانه غوندي نو مور يې ناراضه کيږي آيا زيد لره دغه اَچْکَنْ اغوستل جائز دي مور ناراضه کول نه دي په کار که څنګه؟

جواب: دي سړي لره دغه اچکن اغوستل پکار دی مور دي نه خفه کوي.

---

(۱) ومن حلف على معصية الخ وجب الحنث والتكفير وحاصله ان المحلوف عليه اما فعل اوترك وكل منها اما معصية او واجب وبره فرض اوهو اولى من غيره او غيره اولى منه كحلفه على ترك وطى زوجته شهرا ونحوه حنثه اولى الخ (ايضا ج ۳ ص۸۵. ط. س. ج۳ ص۷۲۸). ظفير

(۲) وكفارته الخ تحرير رقبة او اطعام عشرة مساكين كما مر فى الظهار او كسوتهم (درمختار) قوله عشرة مساكين اى تحقيقا اوتقديرا حتى لو اعطى مسكينا واحدا فى عشرة ايام كل يوم نصف صاع يجوز الخ ولو عشاهم فى رمضان عشرين ليلة اجزاه اھ (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۲ – ۸۳. ط. س. ج ۳ ص۷۲۵). ظ

(۳) وان عجز عنها كلها وقت الاداء الخ صام ثلثة ايام ولاء (درمختار) قوله ان عجز قال فى البحر اشار الى انه لو كان عنده واحد من الثلاثة لا يجوز له الصوم (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۴. ط. س. ج۲ ص۷۲۷). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

یو سړي وویل که چیري ددغه باغ آم مي وخوړل نو خنزیر به مي خوړلي وي: **سوال**: (۴۳) زید خپل عزیز ته دتحفی په طور څه آمونه وغیره لیږل یوه ورځ په یوه خبره باندي دده عزیز غصه سو که چیري ما ددغه باغ آمونه وخوړل نو ما به خنزیر خوړلی وي اوس که چیري دغه سړي دهغه باغ آم یا دلاس تحفه راوړي او وې خوري نو آیا ددي به څه کفاره ورکول لازمي وي؟

جواب: که چیري دغه سړي ددغه باغ آمونه وخوړل نو دقسم کفاره ددي پرده باندي لازمه ده (۱) یعني دلسو مسکینانو خوراك یا کپړې اوکه چیري دا نه سي کیدي نو دري ورځي متواتر روژه دي ونیسي.

په غلطه او ناجائزه خبره باندي دحلف اخیستو څخه بغیر ماتول صحیح دي مګر کفاره به ورکوي: **سوال**: (۴۴) یو سړي زما سره محبت شروع کړي وو اوپه مدرسه کي یې زه ونیولم او زما څخه یې کلام مجید مسجد ته یووړي او قسم یې راباندي وکی او دغه وخت نیك بخت معلومیدی خو اوس یې زه په تمام کلي کي بد نام کړم او ماته په چل او فریب سره مخامخ راځي که چیري زه دده سره یوځای سم نو سخت ګناهګار به سم اوکه چیري نه یوځای کیږم نو دقرآن مجید پورته کولو په وجه به ګناهګار خو نه سوم ددې څخه دجدائي فتوي بیان کړئ!

جواب: ددغه بدمعاش سره یوځای کیدل هیڅکله نه دي په کار او دحلف خیال نه دي کول په کار دداسي قسم ماتول ضروري دي (۲) او دقسم کفاره ورکول په کار دي یعني دلسو مسکینانو خوراك دواړه وخته یا دي کپړه ورکړل سي که چیري دا نه سي کیدي او دخوراك ورکولو او کپړي ورکولو طاقت یې نه وي نو دري ورځي روژي متواتري ساتل په کار دي. (۳)

په قسم ماتولو باندي کفاره سته: **سوال**: (۴۵) زید په یوه خبره باندي قسم وخوړی او بیا یې دهغی خلاف وکی بعضي خلقو ده ته داچاره ښودلي ده چه دقرآن پاك یو ختم وکړي

---

(۱) وفی البحر ما یباح للضرورة لا یکفر مستحله کدم وخنزیر (درمختار) لایکون یمینا للشك لانه قد یکون استحلاله کفرا کما فی غیر حالة الضرورة فیکون یمینا وقد لا یکون کفرا کما فی حالة الضرورة فلا یکون یمینا فقد حصل الشك فی کونه یمینا (اولا کتاب الایمان ج۳ ص۷۸۷. ط. س. ج۳ ص۷۲۱) ددې څخه معلومه سوه چه په دې قول سره به قسم نه کیږي مفتي علام هم دا فتوي اول ورکړیده چي دلي په یو ځای کي درج ده. ظفیر

(۲) ومن حلف علی معصیة الخ وجب الحنث والتکفیر الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۸۵۵، ط. س. ج۳ ص۷۲۸). ظفیر

(۳) وکفارته الخ تحریر رقبة او اطعام عشر مساکین او کسوتهم الخ وان عجز عنهما کلها وقت الاداء اوصام ثلثة ایام ولاء (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۸۲ – ۸۴. ط. س. ج۱ ص....). ظفیر

اوپه لسو مسكينانو باندي خوراك وكړي نوآيا په دغه ختم او مسكينانو ته په خوراك وركولو سره كفاره كيدي سي اوكه نه؟

جواب: دا صحيح خبره ده چه كه چيري قسم مات كړل سي نو كفاره ددي لسو مسكينانو ته دواړه وخته په مړه خيټه په خوراك وركولو سره ادا كيږي (١) او چه كمه ګناه دقسم په ماتولو سره وسوه هغه كفاره معاف كيږي. (٢)

قسم چه مات كړي نو كفاره به وركوي: **سوال**: (۴۶) بعضي سړيان دهلكانو دنومونو درجسټر څخه دايستلو دپاره قسم وركوي كه چيري قسم پوره سو نو خپل نقصان دي اوكه چيري ونه كړل سي نو دآخرت خيال دي نو بيا څه كول په كار دي؟

جواب: چه كله يې وعده كړي ده چه رجسټر كي به نوم وركوم او قسم يې خوړلی دی نو ددي خلاف دي نه وي او ددنيوي نقصان خيال دي نه كوي اوكه چيري خلاف يې وكی نو دقسم كفاره به وركوي. (٣)

په قسم ماتولو سره نه منافق جوړيږي او نه دده بي بي طلاقيږي: **سوال**: (۴۷) يو شاګرد په يوه دنيوي معامله كي دخپل استاد سره قسم وكی بيا يې دڅه وجي څخه قسم مات كړی داستاد دحكم خلاف يې وكی اوس استاد صاحب پرشاګرد باندي حكم دمنافق كيدو اوپه ده پسي دلمونځ نه كيدو او دبي بي دطلاقيدو لګوي آيا دغه دري واړه كارونه پرده باندي عائد كيږي او كه نه؟

جواب: دغه دري واړه امور هيڅ يو امر هم پرقسم ماتونكي باندي نه عائد كيږي دا داستاد صاحب افتراء او جهالت دي چه دمنافقت او دكفر حكم لګوي په قسم ماتولو سره به دقسم كفاره وركوي اوتفصيل ددي دفقهی په كتابونو كي دی. (۴)

قسم يې وخوړی او ددي خلاف كار يې وكی نو كفاره به وركوي كافر كيږي نه: **سوال**: (۴۸) يو سړي ملازم سو او داطمينان په وجه دا قسم يې وكی قرآن شريف يې په لاس كي واخيستی كه چيري زه ستا دوينا موافق كار ونه كړم نو زه به نه دالله تعالي ديدار وكړم

---

(١) وكفارته اطعام عشرة مساكين (درمختار) اى تحقيقاً او تقديرا حتى لو اعطى مسكينا واحدا فى عشرة ايام كل يوم نصف صاع يجور الخ قوله كمامر فى الظهار فيعيشهم ويغديهم (ردالمحتار كتاب الايمان ج٢ ص٨٣ – ٨۴ ط. س. ج٣ ص٧٢۵). ظفير

(٢) وفيه الكفارة الخ ان حنث وهى اى الكفارة ترفع الاثم وان لم توجد منه التوبه عنها معها (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج٣ ص٦٢. ط. س. ج٣ ص٧۵٨). ظفير

(٣) وفيه الكفارة الخ ان حنث (ايضا. ط. س. ج٣ ص٧٠٨). ظفير

(۴) وفيـه الكفـارة فقـط ان حنـث (الـدر المختـار علـى هـامش ردالمحتـار كتـاب الايمـان ج٣ ص٦٢. ط. س. ج٣ ص٧٠٨). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

او نه به دحضرت محمد ﷺ شفاعت زما نصیب سي او زه به دالله او درسول څخه واورم اوس ده دخپل عهد خلاف وکی نو دغه سړي مسلمان پاته سو او که نه؟

جواب: دصحیح مذهب موافق دا سړي کافر نه سو لیکن دقسم کفاره دي ورکړي او توبه او استغفار دي وکړي او احتیاطاً دي داسلام تجدید وکړي. (۱)

دا قسم خوړل چي فلاني راسي نو مسجد ته نه راځم ګناه ده: **سوال**: (۴۹) یو څو کسانو دقسم په طور دا وویل که چیري دغه نشه کوونکی مسجد ته راغي نو موږ به دلمانځه دادا کولو دپاره مسجد ته هیڅکله نه راځو ددوی دپاره څه حکم دي؟

جواب: داسي حلف کول ګناه ده داسي حلف ماتول په کار دي او دقسم کفاره ورکول په کار دي او مسجد ته راتلل په کار دي. (۲)

دنه لیدو قسم یې وخوړی بیا یې ورسره ولیده نو کفاره به ورکوي: **سوال**: (۵۰) یو سړی دبل سړي سره دنه لیدو په بابت قسم وخوړی چه اوس به ستا سره هیڅکله نه وینم که چیري ستا سره ووینم نو زما دي دالله تعالي دیدار او دمحمد ﷺ شفاعت نصیب نه سي بیا یې ددغه سړي سره ولیده اوس قسم خوړونکي ته څه په کاردي؟

جواب: دقسم کفاره دي ورکړي یعني لسو مسکینانو ته دي دوه وخته خوراك ورکړي یا لسو مسکینانو ته کپړي یعني هر یوه ته دي پوره پوره جوړه ورکړي اوکه چیري ددي طاقت یې نه وي نو دري ورځي روژي دي پرله پسي ونیسي (۳) او توبه او استغفار دي وکړي.

دخوراک نه کولو یې چه کله قسم خوړلي وو او بیا یې خوراک وکی نو کفاره به وي: **سوال**:

(۵۱) زید دخوراك دقسم په باره کي دیوه قوم څخه حلف وغوښتی او قوم هغه دزړه په خوشحالئ سره منظور کړی او قسم یې وکی چه موږ په الله تعالي قسم کوو چه دقصابانو سره ترجګړی او نرخ تر صفائي پوري غوښه اخیستل او خوړل پرموږ باندي حرام دي او په دي معامله کي هریو امر کلي او جزوي دټول قوم حلیف وو، زید مستحلف او نورو حلفاؤ دغیبت اودعدم مشوری څخه دقصابانو سره بیع اوشراء شروع کړل اوس باقي قوم عمر او بکر حانث ګنیي او دقسم کفاره واجبه وایي دا صحیح ده اوکه نه؟

---

(۱) وفیه الکفارة ان حنث (ایضا) وفی انا برئ من الشفاعة لیس بیمین لان منکرها مبتدع لا کافر (ایضًا، ط. س. ج۳ ص۳۵۸). ظفیر

(۲) ومن حلف علی معصیة الخ وجب الحنث والتکفیر لانه اهون الامرین (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۸۵. ط. س. ج۳ ص۷۲۸). ظفیر

(۳) وکفارته الخ اطعام عشرة مساکین اوکسوتهم بما یصلح للاوساط وینتفع به فوق ثلثة اشهر ویستر عامة البدن الخ وان عجز عنها کلها الخ صام ثلثة ایام ولاء (ایضا ج۳ ص ۸۲ – ۸۴. ط. س. ج۳ ص۷۲۵). ظفیر

جواب: په دي صورت كي عمر او بكر بي شكه چه چا دقوم دمشورى څخه بغير دقسم خلاف كړي دي حانث دي او دقسم كفاره پردوى باندي لازمه ده. (١)

قسم وكړي چه دويم واده به نه كوم او بيا يې وكړي نو كفاره به وركوي: **سوال**: (٥٢) ما قسم كړي وو چه دويم واده به نه كوم اوس دنارينه اولاد دنيستوالي په وجه دوهم واده كول غواړم نو شرعًا څه حكم دي اوكه چيري دويم واده وكړل سي نو عدل به څنګه قائم ساتو په حضر او سفر دواړو كي هم عدل ضروري دي اوكه نه؟

جواب: كه چيري دويم واده وكړې نو دقسم كفاره به وركوى چه لسو مسكينانو ته دوه وخته خوراك يا كپړې وركول دي اوكه چيري دا ونه سي نو دري ورځي پرله پسي روژى نيول دقسم كفاره ده (٢) او ددويمي نكاح څخه وروسته په هرو دواړو بيبيانو كي برابروالي كول په خوراك، كپړو، پروتي ناستي وغيره كي ضروري دي، په سفركي اختيار دي چه كمه غواړى دځان سره يې ساته په سفر كي دبرابروالي ضرورت نسته او دكفاره وركولو څخه وروسته په دويم واده سره هيڅ ګناه نه كيږي.

دنه ويلو قسم يې كړى وو اوبيا يې ويل وكړل نوحانث به وي: **سوال**: (٥٣) زيد عمر ته يوه خبره وكړه ددې څخه وروسته يې په زور سره ورباندي قسم وكی په داسي طريقه چه اقرار وكړه كه چيري ما داخبره چاته وكړه نو والله دقيامت په ورځ به دنبي ﷺ په امت كي نه پورته كيږم حالانكه زيد قسم نه خوړى دڅه وجي څخه مجبور وو كه چيري زيد دغه خبره چاته وكړي نو حانث به وي او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي به زيد حانث كيږي دقسم كفاره به ادا كوي. (٣)

دقسم په خلاف كولو سره كفاره به وركوي: **سوال**: (٥٤) زيد دعمر سره وعده وكړه چه زما او ستا ترمينځ چه كم خفيه راز دي كه چيري بل چاته ددي اظهار وكړم نو زما دي په الله تعالي قسم وي، په يوه موقع باندي يې دا پټ راز نورو سړيانو ته اظهار كړى په دي صورت كي پرده باندي څه كفاره راځي؟

جواب: كفاره ددغه قسم داده چه غلام آزاد كړي يا لسو مسكينانو ته دوه وخته خوراك وركړي يا كپړې وركړي كه چيري په دغه دري واړو كي هيـــڅ هم ونه سي نو دري ورځي

(١) وفيــه الكفــارة إلــخ ان حنـث (الـدرالمختار علـى هـامش ردالمحتـار كتـاب الايمـان ج٣ ص٧٢. ط. س. ج٣ ص٧٠٨). ظفير

(٢) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين كما مر في الظهار اوكسوتهم بما يصلح للاوساط الخ او ان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (ايضا ج٣ ص٨٢ - ٨۴. ط. س. ج٣ ص٧٢۵). ظفير

(٣) وفيه الكفارة الخ ان حنث (ايضاً ج٣ ص٧٢). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

متواتري روژي دي ونيسي (۱)

که چيري داسي مي وکړل نو ددين او ايمان څخه به خارج يم قسم دي: **سوال**: (**۵۵**) يو سړي قسم وکی که چيري تر لسمه دذي الحجه پوري مثلاً دخپلي بي بي سره جماع مي وکړه نو ددين او ايمان څخه به خارج يم او دلسمی دذي الحجي څخه مخکي ده جماع وکړه نو دي مسلمان پاته سو اوکه نه او څه کفاره لازمه ده اوکه نه؟

جواب: دغه سړي مسلمان پاته دي دقسم کفاره پرده لازمه ده (۲) يعني په لسو مسکينانو باندي دي دوه وخته خوراك وکړي يا دي کپړي ورواغوندي اوکه چيري دانه سي کولي نو دري ورځي پرله پسي روژي به نيسي دا کفاره دهغه دقسم ده، په دغسی ويلو سره قسم کيږي نو لهذا دقسم کفاره پرده لازمه ده.

په غصه کي په قسم خوړلو سره هم قسم کيږي: **سوال**: (**۵۶**) يو سړي دغصی په حالت کي قسم وخوړی که چيري تا په ما پوري مذاق وکی نو زه به ستا سره هيڅکله خبره ونه کړم دخلاف کولو په صورت کي څه کول په کار دي؟

جواب: که چيري دغه سړي دخپل قسم خلاف وکی نو دقسم کفاره دده پرذمه لازمه ده (۳) يعني په لسو مسکينانو باندي دي دوه وخته خوراك وکړي يا دي کپړي ورکړي اوکه چيري دا نه سي کيدي نو دري ورځي روژې به نيسي.

په قرآن قسم کول: **سوال**: (**۵۷**) په قرآن شريف قسم کول څنګه دي اوپه ده پسي لمونځ صحيح دي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دي: لايقسم بغير الله تعالى كالنبى والقرآن والكعبة قال الكمال ولا يخفي ان الحلف بالقرآن الآن متعارف فيكون يمينا الخ (۴) ددې څخه معلومه سوه چه په قرآن قسم نه دي په کار ليکن که چيري چا وکی نو منعقد کيږي او دحانث کيدو په صورت کي کفاره به لازميږي اوپه دغه مذکور حالف پسي لمونځ صحيح دی.

قرآن غير الله دي اوکه نه اوپه ده قسم څنګه دي؟ **سوال**: (**۵۸**) په غير الله قسم خوړل جائز نه دي آيا په غير الله کي قرآن داخل دي اوکه نه که چيري قرآن شريف دالله تعالي

---

(۱) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين كما مر فى الظهار او كسوتهم بما يصلح للاوساط الخ وان عجز عنها كلها وقت الاداء الخ صام ثلثة ايام ولاء (ايضا ج۳ ص۸۲ – ۸۴، ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

(۲) برى من الاسلام او القبلة الخ يمين لانه كفر وتعليق الكفر بالشرط يمين (ايضا ج۳ ص۱۷) وفيه الكفارة فقط ان حنث ايضاً ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۲۵. ظفير

(۳) وفي الكفارة الخ ان حنث (ايضا ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸) وكفارته الخ طعام عشرة مساكين كما فى الظهار او كسوتهم الخ وان عجز عنها كلها صام ثلثة ايام ولاء (ايضا ج۳ ص۸۲. ط. س. ج۳ ص۷۲۵). ظفير

(۴) وګورى الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۷۰، ط. س. ج۳ ص۷۱۲. ظفير

دصفاتو څخه ومنل سي لکه څنګه چه دصاحب دفتح القدير دعبارت څخه معلوميږي نو بيا په قرآن شريف په قسم خوړلوکي هيڅ قباحت نسته ليکن صاحب وقايه ليکي: ومن حلف بغير الله الغير الله کالنبی والقرآن والکعبة نو ددي عبارت مطلب څه دي؟

جواب: شامي دصاحب هدايي دعبارت: ومن حلف لغير الله تعالى لم يكن حالفا كالنبى والكعبة لقوله عليه الصلوة والسلام من كان حالفا فليحلف بالله او ليذر وكذا يفيد انه ليس قسم الحلف لغير الله تعالى بل هو من قسم الصفات ولذا علله بانه غير متعارف الخ دنقل کولو څخه وروسته فرمايي: فقوله وكذا يفيد انه ليس قسم الحلف لغير الله تعالى بل هو من قسم الصفات ولذا علله بانه غير متعارف الخ (۱) نومعلومه سوه چه تحقيق دادي چه قرآن دي په غيرالله کي داخل نه کړي سي چه کله قرآن په معني دکلام الله دی نو صفت کيدل دده ښکاره دي او صفات لا هو ولا غيره دي، او صاحب دشرح وقايه او دغه رنګه دنورو فقهاؤ دغير الله په مثال کي قرآن بيانول بنا دي پرغير تحقيق باندي يا بنا دي پر قرآن په معني دمصحف اخيستو باندي لان المراد بالمصحف الورق والجلد، يا په دي بناء باندي چه قرآن حروف دي او حروف مخلوق دي وکل مخلوق غير الخالق ليکن تحقيق هغه دي چه مخکي وليکل سو. فقط

<u>**که ستا دلاس څخه مي ډوډۍ وخوړه نو دوالدينو څخه مي وخوړه دا قسم نه دي**</u>: **سوال**: (**۵۹**) زيد خپلي منکوحي ته په حالت دغصی کي دري ځلي دطلاق په نيت دا الفاظ وويل که چيري ستا دلاس څخه مي ډوډۍ وخوړه نو دخپلو والدينو څخه به مي خوړلي وي او دا الفاظ يې په عهد سره وويل په دي صورت کي دزيد پر بي بي باندي طلاق وسو اوکه نه او پر زيد باندي څه کفاره سته اوکه نه؟

جواب: په دي الفاظو سره دطلاق قسم ونه سو البته که چيري دقسم په طور داسي ووايي او بيا حانث سو نو دقسم کفاره دده پرذمه ده او دقسم کفاره دا ده چه لسو مسکينانو ته کپړي ورکړي يا خوراك ورکړي که چيري دا نه سي کيدي نو پرله پسي دي دري ورځي روژه ونيسي. (۲)

<u>**کلمه طيبه ويل يا نبي عليه السلام ضامن کول ويل قسم نه دي**</u>: **سوال**: (۶۰) يو سړي شيرسنګ نومي يو مسلمان ته چه چيلم يې څکوی دچيلم دپريښودلو دپاره معاهده ورکړه چه زه کلمه طيبه لولم او الله تعالي حاضر او ناظر ګڼم او نبي کريم ﷺ ضامن

(۱) ردالمحتار ج۳ ص۷۰ كتاب الايمان مطلب فی القرآن ط. س. ج۳ ص۷۱۲. ظفير

(۲) وكفارته تحرير رقبة اواطعام عشرة مساكين او كسوتهم بما يستر عامة البدن الخ وان عجز عنها وقت الاداء صام ثلثة ايام ولاء (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۲۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

درکوم او اقرارکوم چي آئنده به چیلم نه څکوم آیا دا صورت دقسم کیدي سي اوکه دمعاهدې که چیري معاهده کوونکي دا معاهده پریږدي او چیلم وڅکوي نو پرده باندي څه قسم کفاره یا څه تعزیر شرعي عائد کیدي سي؟

جواب: دا قسم شرعي نه سو اوپه خلاف کولو کي کفاره نه لازمیږي. قال فی الشامی عن الصیرفیة ولو قال علی عهد الله وعهد الرسول لا افعل کذا لا یصح لان عهد الرسول صار فاصلاً الخ. (۱)

که چیري دا مي وخوړل نو خنزیر به مي خوړلي وي قسم نه دي: **سوال**: (۲۱) دوه منګي رس (دانګورو شیره) یې دپخولو په غرض رس پخوونکي ته راوړل په کور کي یو سړي غصه سو او دا یې وویل که چیري دا ما وخوړل یا مي وڅیښل نو داسي سوه لکه چه خنزیر مي وخوړی اوس یې ددغه رس سرکه اینبوولي ده ته ددغه رس سرکه خوړل جائز دي اوکه نه او درس پخوونکي ته یې څه حکم دي ده ته یې خوړل هم جائز دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي قسم ونه سو ددغه رس یا شیرې یا ددي سرکه دټولو دپاره خوړل درست دي کفاره په هیڅ صورت کي نه لازمیږي. (۲)

قسم یې وکی چه شل ورځي به دبي بي سره همبستري نه کوم او بیا یې وکړه نو کفاره به ورکوي: **سوال**: (۲۲) زید قسم وخوړی چه ترشلو ورځو پوري به دخپلي بي بي سره صحبت نه کوم او بیا یې په شلو ورځوکي دوه ځله صحبت وکی په دي صورت کي دوې کفاري واجب سوي اوکه او دکفاری تعداد څه دي؟

جواب: په دي صورت کي به یوه کفاره واجبیږي او تعداد ددغه کفارې په دي زمانه کي دا دي چه په لسو مسکینانو باندي دوه وخته خوراك وکړل سي یا کپړي ورواغوندوي اوکه چیري دا نه سي کولي نو دري ورځي پرله پسي روژي به ونیسي. (۳)

دمسلمان سره دتعلق پریکولو په قسم ماتولو سره کفاره ورکول په کار دي: **سوال**: (۲۳) یو سړي چه نوم یې اصغر علي دي په یوه دنیوي معامله کي دمسجد دخطیب سره جګړه وکړه او دمولوي صاحب زباني بي ادبي یې وکړه اوپه خپلي خوښی سره دجماعت او

---

(۱) ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۲۲ قبیل مطلب فی حکم الحلف بغیره تعالی ج۳ ص۲۲. ط. س ج۳ ص۷۰۵. ظفیر

(۲) وکذا لا یکرن یمینا اذا قال ان فعلت کذا فانا زان اوسارق او شارب خمر او اکل ربوا (هدایه کتاب الایمان ج۳ ص۴۲۰). ظفیر

(۳) وکفارته الخ تحریر رقبة او اطعام عشرة مساکین اوکسوتهم بما یصلح للاوساط وینتفع به فوق ثلاثة الشهر ویستر عامة البدن الخ وان عجز عنها کلها الخ صام ثلاثة ایام ولاء (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب کفارة الیمین ج۳ ص ۸۲- ط. س ج۳ ص ۷۲۵). ظفیر

مسجد څخه جلا سو داصغر علي په دغه حرکت باندي جماعت قسم وکړی چه موږ به دي په خپل هیڅ کاروبارکي نه شریکوو او نه به دده سره شریکیږو بالکل تعلق یې پربکړی اوس اصغرعلي په خپلي خطاء باندي پښیمانه دي او داهل جماعت څخه دمعافي غوښتونکي دي او توبه کوي اوس داهل جماعت په خپل قسم باندي قائم پاته کیدل او قسم پوره کول واجب دي اوکه داصغر علي قصور معاف کول او دهغه په جماعت کي شاملول په کار دي؟

جواب: کله چه اصغرعلي مذکور په خپل کار باندي پښیمانه سو او توبه یې وکړه نو عند الله دده قصور معاف سو ځکه چه په حدیث شریف کي راځي: التائب من الذنب کمن لا ذنب له (۱) داصغرعلي مذکور دپاره په کار دي چه دامام مذکور څخه دخپلي گستاخۍ او خطا معافي وغواړي او امام اونورو کسانو ته په کار دي چه کله هغه توبه وکړي نودهغه قصور معاف کړي ځکه چي کله الله تعالي دبنده هرقسم گناه معاف کوي نو بندگانو ته هم په کار دي چه دیو سړي څخه څه قصور وسي او هغه پښیمانه سي اوقصور معاف کول غواړي نو دده قصور معاف کړي قال الله تعالی: خذ العفو وأمر بالعرف واعرض عن الجاهلین، الایة، نوخلقو ته په کار دي چه دخپل قسم لحاظ ونه کړي قسم مات کړي اودهغه کفاره ورکړي او دغه اصغرعلي مذکور په خپل جماعت او قوم کي شامل کړي.

<u>که چیري داکار مي وکړی نوزما مور به طلاقه وي په دې ویلو سره قسم نه کیږي</u>: **سوال**: (**۲۴**) په پنجاب کي رواج دي چه بعضي خلق دقسم خوړلو په وخت اکثره دا وایي که چیري زه فلانۍ خبره یا فلاني کار وکړم نو زما مور به طلاقه وي حالانکه مور ته دطلاق ورکولو هیڅ حق نسته آیا دا قسم دي که چیري یو سړي دغه کار وکړي چه دڅه په بابت کي ده قسم کړي دي نو آیا پردې باندي دشریعت څه مؤاخذه یا کفاره وغیره لازمیږي؟

جواب: دا قسم نه دي او په دې کي کفاره هیڅ نسته (۲) او داسي ویل جائز نه دي توبه دي وکړي (یعني که چیري صرف دا جمله یې ووایی که چیري فلاني کار مي وکی نو زما مور دي طلاقه وي، لیکن که ددي سره یې قسم هم وخوړی نو کفاره ورکول لازم دي، ظفیر). فقط

---

(۱) مشکوة باب الاستغفار والتوبة. ظفیر

(۲) وثالثها منعقدة وهی حلفه علی مستقبل ان یمکنه فنحو والله لا اموت ولا تطلع الشمس من الغموس (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۲۲) غموس ان حلف علی کاذب عمدا الخ یأثم بها فتلزمه التوبة (ایضا ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

په ناجائز قسم ماتولو سره هم کفاره سته: **سوال**: (۲۵) زيد په غصه کي قسم خوړلی وو چه زه به وطن ته نه ځم بيا دبزګرانو په مجبورولو باندي يې قسم مات کړی او وطن ته ولاړی نو په داسي صورت کي کفاره راځي اوکه نور څه؟

جواب: داسي قسم ماتول په کار وه ([1]) او کفاره پردي لازميږي. ([2])

دظهار کفاره طلباؤ ته په ورکولو سره ادا کيږي: **سوال**: (۲۶) ديو سړي پرذمه دظهار کفاره واجبه ده نو ددي دادائيګي دپاره طلباؤ ته کپړي يا څپلی يا دغلي قيمت که چيري ورکړي نو کفاره ادا کيږي اوکه نه؟

جواب: ټول شقونه په دې کي درست دي کفاره په دې کي ادا کيږي ([3]). فقط

په قسم ماتولو سره کفاره واجبيږي؟ **سوال**: (۲۷) په قسم ماتولو سره آيا کفاره واجبيږي اوکه راځي؟

جواب: په آينده امر باندي په قسم خوړلو او ماتولو سره کفاره لازميږي او دقسم په کفاره کي مخکي مالي کفاره ده يعني غلام آزادول يا لسو مسکينانو ته دوه وخته خوراك ورکول يا لسو مسکينانو ته کپړي وراغوندول که چيري ددې کارونو څخه عاجز وي نو دري ورځي پرله پسي دي پرله پسي روژه ونيسي. ([4]) فقط

دقسم په خلاف کولو سره به کفاره ورکوي: **سوال**: (۲۸) دکلهيري نومي سيمي تاجرانو عهد کړي وو چه موږ به ماسوا ددوو سړيانو څخه پربل هيڅا باندي خپله کپړه نه خرڅوؤ دوه کاله وروسته تاجرانو چه کم عهد کړي وو مات يې کړی نو ددي څه حکم دي؟

جواب: که چيري کلهيري والاوو قسم خوړلي او دا عهد کړي وو نو ددوی دعهد په مخالفت کولو باندي دقسم کفاره دوی لره ورکول په کار دي اوکه چيري قسم يې نه وو خوړلي هسي يې عهد کړي وو نوبيا ددي په ماتولوباندي هيڅ کفاره نسته اوماتول دعهد

([1]) واراد البر وجوداً وعدما فان يجب فيما اذا حلف على طاعة ويحرم فيما اذا حلف على معصية ويندب فيما اذا كان عدم الحلوف عليه جائزًا (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۳). ظفير

([2]) وثالثها منعقدة وهى حلفه على مستقبل يمكنه وفيه الكفارة الاية، واحفظوا ايمانكم (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲ ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

([3]) وكفارته تحرير رقبة او اطعام عشرة مساكين اوكسوتهم بما يصلح للاوساط من ينتفع به فوق ثلثة اشهر ويستر عامة البدن الخ واذا عجز عنها صام ثلثة ايام ولاء (قوله عشرة مساكين) اى تحقيقا او تقديرا (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۲. ط. س. ج۳ ص۷۲۵). ظفير

([4]) وكفارة اليمين تحرير رقبة واطعام عشرة مساكين اوكسوتهم بما يصلح للاوساط ويستر عامة البدن الخ وان عجز عنها كلها وقت الاداء صام ثلثة ايام ولاء (درمختار) قوله عشرة مساكين اى تحقيقا او حتى لواعطى مسكينا واحدا فى عشرة ايام كل يوم نصف صاع يجوز الخ (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۲. ط. س ج۳ ص۷۲۵). ظفير

په دغه موجوده حالت کي څه منع نه دي ځکه چه په حديث شريف کي راغلي دي که چيري يو سړي په يوکار باندي قسم وخوري او عهد وکړي بيا ددي په خلاف کي ورته بهتري معلومه سي نو دغه قسم او عهد دي مات کړي او دقسم کفاره دي ورکړي. فقط

ديمين طلاق څخه دخلاصون صورت: **سوال**: (۶۹) زيد دقسم په طور سره وويل که مي دعمر سره خبري وکړي نو زما ښځه به په دري طلاقونو طلاقه وي نو اوس په شريعت کي داسي کمه حيله سته چي خبري وکړي او پرښځه يې طلاق واقع نه سي؟

جواب: قال فی کتاب الايمان من الدرالمختار الکلام والتحديث لايکون الا باللسان فلا يحنث باشارة وکتابة الخ (۱) نو دطلاق دنه واقع کيدو دا حيله ده چي دعمر سره خبري ونکړي يا په اشاره يا په کتابت دهغه سره مخاطبت وکړي. فقط

دفلانۍ زناني سره يې دنکاح کولو قسم وخوړی ددويمی سره نکاح کولي سي اوکه نه؟

سوال: (۷۰) سلمه دبکر منکوحه ده خالد قسم وخوړی چه زه به دسلمه سره نکاح کوم نو دا قسم به لغوه وي اوکه نه؟ او خالد دبلي زنانه سره نکاح کولي سي اوکه نه؟

جواب: دقسم کفاره ورکول لازم دي (۲) او دبلي زنانه سره نکاح کولي سي. فقط

دقسم څخه وروسته يې چه کله دقسم خلاف وکی نوکفاره به راځي: **سوال**: (۷۱) يو څو طلباؤ قسم وکی او قرآن شريف يې په لاسونو کي پورته کړی چه موږ په حلف سره وايو چه آئنده به دفلاني سړي سره هيڅ کله لوستل نه کوو ليکن په څه خاص وجهي سره دوی لوستل وکړل اوس صرف ددې خبری پوښتنه ده چه دغه طلباء به کفاره ورکوي اوکه نه؟ اوکفاره څه ده قسم خو ښکاره دی چه مات سو؟

جواب: په صورت مستفسره کي طلباء حانث سول او ديمين کفاره ددوی په ذمه لازمه سوه: قال فی الدرالمختار وثالثها منعقدة وهی حلفه علی مستقبل الی ان قال وهذا القسم فيه الکفارة لاية واحفظوا ايمانکم (۳) او دقسم کفاره دا ده چه لسو مسکينانو ته دوه وخته خوراك ورکړي يا لسو مسکينانو ته کپړي ورکړي چه ددوی اکثره بدن پټ سي يا غلام آزاد کړي: وکفارته ۱. تحرير رقبة او ۲. طعام عشرة مساکين او کسوتهم الخ بما يصلح للاول او ينفع به فوق ثلثة اشهر ويستر عامة البدن (۴) اوکه چيري پرغلام ازادولو

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان مطلب حلف لا يکلمه ج۳ ص۱۴۲. ط. س. ج۳ ص۷۹۲.
(۲) چه دهغه ښځه وه که چيري ددي سره يې بيا دنکاح قسم خوړلی وي دا خو هيڅ خبره نه ده که چيري بله څوك وي چي دهغې په باره کي يې قسم خوړلي وي او دهغې سره يې نکاح نه ده کړي او ددويمي سره يې وکړه نو کفاره لازميږي.
(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸. ظفير
(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۸۲. ط. س. ج۳ ص۷۲۵. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

باندي لكه نن سبا يا پرخوراك خوړلو باندي يا پركپړو باندي قادر نه وي نو دري ورځي دي پرله پسي روژه ونيسي (1) قال فى الدر المختار وان عجز عنها كلها صام ثلثة ايام ولاء الخ وقال الله تبارك وتعالى فكفارته اطعام عشرة مساكين من اوسط ما تطعمون اهليكم اوكسوتهم او تحرير رقبة فمن لم يجد فصيام ثلثة ايام ذالك كفارة ايمانكم اذا حلفتم واحفظوا ايمانكم، الاية (2). فقط

دیو قصاب په كوركي دغوښي نه خوړلو قسم يې وكى كه چيري دده غوښه په بل كوركي وخوري نوڅه حكم دي؟ **سوال**: (٧٢) ديو كلي ديو څو كورونو يوڅو كسانو قسم وخوړى چه دفلاني قصاب دكور غوښه به نه اخلو او نه به دده سره هغه غوښه چه دده په كوركي پخه سوي وي خورو، قسم دكور يوه يوه سړي وكى ددي په وجه چه دكور څومره كسان وه په دي باندي ټولو عمل وكى او تر دوه كالو پوري په دي باندي دخلقو عمل جاري وو اوس په كلي كي دغه خلقو ته دعوت كيږي اوپه دعوتونو كي ددغه قصابانو غوښه وي نه خو ددعوت څخه انكار كول كيږي اونه دقسم په وجه غوښه خوړلي سي لهذا عرض دى كه چيري ددغه قصابانو دكورونو غوښه دنورو كورونو كره پخه سي نو خوړل يې جائزدي اوكه نه؟

دپخي سوي غوښي په خوړلو سره هم كفاره سته: **سوال**: كه چيري دغه خلق ددغه قصابانو غوښه خپله واخلي يا دنورو پخه سوي وخوري نو كفاره به وركوي اوكه نه او كفاره به څومره وركوي؟

دغريب دپاره كفاره سته اوكه نه؟ **سوال**: قسم خوړونكي غريب دى ددوى دپاره څه حكم دي؟

چاچه قسم ونه كړي پرهغوئ كفاره نسته: **سوال**: هغه خلگ چه چا قسم نه وو خوړلي ليكن دوى هم عمل په دي باندي وكى، نو آيا دغه خلق چي خوري نو پردوى به هم گناه لازمه وي اوكفاره به وركوي؟

جواب: ١-٢. كه چيري دغه خلق دخپل قسم خلاف وكړي نو دقسم كفاره به وركوي (3) دقسم كفاره داده چه لس مسكينانو ته به دوه وخته په مړه خيټه خوراك وركوي يا به كپړي وراغوندوي يا به غلام ازادوي يعني دغلام قيمت به اداكوي، كه چيري په خوراك

---

(1) ايضا ج٣ ص٨٤. ط. س. ج٣ ص٧٢٥. ظفيز

(2) المائده ، آية : ٨٩. ظفير

(3) وثالثها منعقدة وهى حلفه على مستقبل ان يمكنه الخ فيه الكفارة لاية واحفظوا ايمانكم الخ ان حنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الإيمان ج٣ ص٦٢. ط. س. ج٣ ص٧٠٨). ظفير

سره کفاره ادا کړي نوکه هر مسکین ته دي نیم صاع غنم یعني دانګریزي وزن په حساب سره پاؤ باندي دوه سیره یا ددي قیمت ورکړي نو کافي دي اوکه چیري په یوه مدرسه کي نقدي ورکړي او ووایي چه لسو مسکینانو طالب العلمانو ته یو کس ته ددوه سیره غنمو قیمت ورکړئ نو داهم صحیح ده کفاره ادا کیږي اوکه چیري لس محتاج کسان کنبینوي او خوراك په وکړي نو داهم جائز دي مګر شرط دا دي چي دغه لسو کسانو ته دوه وخته خوراك ورکړي او په مړه خیټه دسبزیجاتو سره ډوډی په وخوري یا وریجي په وخوري، په یوه وخت په لسو مسکینانو باندي دخوړلو شرط نسته که چیري په یوه طالب العلم باندي لس ورځي دوه وخته خوراك په مړه خیټه وکړي نو دا هم جائز ده (١).

۳. هغه غریب چه دهغه لسو مسکینانو ته دخوراك ورکولو یا کپړو اغوستلو طاقت نه وي نو هغه دي دري ورځي پرله پسي روژي ونیسي. (٢)

۴. چه کمو خلقو قسم نه وو کړی پرهغوی باندي هیڅ ګناه نسته اونه پردوی باندي کفاره راځي. فقط

یو سړي وویل که چیري داسي مي وکړل نو دامت محمدي څخه به وتلی یم قسم وسو: سوال: (۷۳) که چیري یو سړي وویل که فلانی کار مي وکی نو دامت محمدي څخه به وتلی یم نو په دي سره قسم منعقد کیږي اوکه نه اوکه چیري دغه سړي په خپله دغه کار وکړي نو کفاره ورکول لازم سوه اوکه نه؟

جواب: که چیري یو سړي وویل چه فلاني کار مي وکی نو دامت محمدي څخه به وتلی یم نو په دي سره قسم منعقد کیږي او دحنث په صورت کي کفاره ورکول لازم دي. (٣)

قسم یې وکی چه په فلانی ورځي باندي به قرض ادا کوم: سوال: (۷۴) که چیري یو سړي قسم وکړی چه زه به په فلانی ورځ دده قرض ادا کوم، اوس یې ترهغه ورځي مخکي ادا کړی نو حانث سو اوکه نه؟

جواب: که چیری قسم یې وکړي چه په فلانی ورځ باندي به دده قرض ادا کوم او دهغه څخه مخکي یې کړی نوحانث نه سو. (۴)

---

(١) وکفارته تحریر رقبة او إطعام عشرة مساکین أو کسوتهم لما یصلح للاوساط وینتفع به فوق ثلثة اشهر ویستر عامة البدن (درمختار) قوله: عشرة مساکین ای تحقیقا او تقدیرا حتی لو اعطی مسکینا واحدا فی عشرة ایام کل یوم نصف صاع یجوز الخ (ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۸۲ ط. س. ج۳ ص۷۲۲). ظفیر

(٢) وإن عجز عنها کلها وقت الأداء الخ صام ثلثة ایام ولاء (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۴. ط. س. ج۳ ص۷۲۷). ظفیر

(٣) وکلام الله یمین زاد احمد والنبی ایضا ولو تبرا من یمین اجماعا (ایضا ج۳ ص۷۰. ط. س. ج۳ ص۷۸۲). ظ

(۴) حلف لیعطینه رأس شهر فاعطاه قبله او ابرأه اومات الطالب سقط الیمین عندابی حنیفة ومحمد (فتاوی =

Maktaba Tul Ishaat. com

په زړه کي قسم وکړي نو دهغه په خلاف کولو سره نه حانث کیږي: **سوال**: (۷۵) که چیري یو سړي په زړه کي قسم وکړي چه صبا به زه دخپلي بي بي سره نه همبستر کیږم لیکن دخپلي بي بي په خواهش سره همبستر سو نو شرعًا څه حکم دي؟

جواب: چه ترڅو پوري یې په ژبه باندي الفاظ نه وي ویلي اونه وي مات کړي نو دقسم کفاره پرده نه لازمیږي. (۱)

دقرآن قسم خوړل: **سوال**: (۷۶) پر قرآن مجید باندي لاس اینبودل یا هغه پورته کول په لاس کي دامر یا نهي فعل یا دروژي او دلمانځه دپریښودلو اوپه پابندی کولو، دنشه خوری یا خُمار کولو څخه په منع کیدو باندي قسم او عهد کول یا بل ته یې ورکول درست دي او که نه؟ زید وایي چه کلام الله مخلوق نه دي لیکن قرآن په هغه حرف اوصوت او صورت سره مخلوق دي ددي وجي دا غیر الله دي او دغیر الله قسم خوړل شرك دي اگر چه قسم کیږي بکر وایي چه نه شرك دي او نه بدعت او نه حکم دي او نه منع بلکه نهي عن المنکر او دامر طرفته ترغیب دي، ددي وجي ښه داده چي تاسو یې مدلل ولیکئ!

جواب: اقول قال فی ردالمحتار ونقل فی الهندیة عن المضمرات وقد قیل هذا فی زمانهم اما فی زماننا فیمین وبه ناخذ ونأمر ونعتقد وقال محمد بن مقاتل الرازی انه یمین وبه اخذ جمهور مشائخنا الخ فهذا مؤید لکونه صفة تعورف الحلف بها کعزة الله وجلا له (۲) نومعلومه سوه چي حلف بالقرآن متعارف دی اودا داسي دی لکه حلف بعزة الله وجلاله نو شرك او بدعت ویل دي ته صحیح نه دي، اودگناه په پرېښوولو باندي عهد کول یاپه بل باندي یې کول ښه او عمده کار دی اودجنازي لمونځ دهریوه مسلمان نیك وي اوکه بد اوستل پکار دي، الامام استثناه الفقهاء لقوله علیه السّلام صلوا علی کل بر وفاجر الحدیث. (۳)

دکار خیر دپاره قسم اخیستل څنګه دي؟ **سوال**: (۷۷) دخلافت دکمیتۍ څخه یو څوکسان ددي دپاره واخیستل سول چه دلمانځه دادا کولو تاکید به کوي لیکن شرط دا دي چه ټول ممبران به دمقرر کیدو څخه مخکي خپل لاسونه په مبارك مصحف شریف سره مزین

= عالمگیري ج۲ ص۷۴ نولکشوری). ظفیر

(۱) ورکنها اللفظ المستعمل فیها (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۲۳ ط. س. ج۳ ص۷۰۴). ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الایمان مطلب في القرآن ج۳ ص۷۰، ط. س. ج۳ ص۷۱۲. ظفیر

(۳) شرح فقه اکبر ص ۹۱. ظفیر

کوي او قسم وکړي چه په دي امرکي به دهیڅ رشته دار خیال نه ساتي یو سړي په دي باندي معترض دي او مخالف دی، ددې په نسبت شرعًا څه حکم دي؟

جواب: معترض او مخالف په دي کار خیرکي پرصریح خطا باندي دي او سخت گناهگار دی ددي شخه دې توبه وکړل سي. (١)

چه پیغمبر هم راسي دا کار به ونه کړم قسم نه دي: **سوال**: (۷۸) که چیري یو سړي دا ووایي چه که چیري یو پیغمبر علیه السلام هم راسي نو هم به دا کار ونه کړم ددې شخه وروسته پښیمانه سي او دهغه شخه توبه وکړي او هغه کار وکړي نو څه کفاره به راځي؟ په دي الفاظو سره قسم وسو اوکه نه؟

جواب: په داسي وینا سره قسم نه کیږي او ددي کار په کولو سره کفاره نه واجبیږي لیکن داسي الفاظ ویل نه دي پکار. (٢)

دخبرو نه کولو حلف یي واخستی نوڅه به کوي؟ **سوال**: (۷۹) که چیري یو سړي کلام مجید په لاس کي واخلي او وعده وکړي چي دا کلام مجید گواه کوم اوپه دي قسم کوم چي اوس به تردومره وخته پوري دحامد خبري نه کوم که چیري هغه اوس دحامد سره خبري وکړي نوکفاره واجب ده اوکه نه؟ اودده دحامد سره خبري کول په کار دی اوکه نه؟

جواب: ده ته په کار دي چه دحامد سره خبري وکړي او دقسم کفاره ادا کړي (٣) او دقسم کفاره داده چه لسو مسکینانو ته دوه وخته خوراك ورکړي یا کپړي ورکړي اوکه چیري دانه سي کیدي نو دري ورځي پرله پسي روژه دي ونیسي. (٤) فقط

قسم وکړي چه زه به واده نه کوم اوس واده کول غواړي نو څه به کوي؟ **سوال**: (۸۰) زید خپلي بي بي ته دا قسم وخوړی چه زه خپل الله او رسول ضامن درکوم مضبوطه او پخه وعده کوم چه ستا په موجودگی کي به دوهم واده نه کوم اوس دهلك دنیستوالي په وجه

---

(١) تعاونوا علی البر والتقوٰی ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان (المائده : ٢) قال الکمال ولا یخفی ان الحلف بالقرآن الآن متعارف فیکون یمینا وعندی ان المصحف والقرآن وکلام الله یمین لا سیما فی زماننا وعند الثلاثة المصحف والقرآن وکلام الله یمین (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی القرآن ج٣ ص٧٠) لم یکن حالفا کالنبی الخ لقوله علیه السلام من کان منکم حالفا فیحلف بالله او لیذر (هدایه اولین کتاب الایمان ج٢ ص۴۵۹. ط. س. ج٣ ص٧١٢). ظفیر

(٢) ومن حلف بغیر الله لم یکن حالفا کالنبی الخ لقوله علیه السلام من کان منکم حالفا فلیحلف بالله او لیذر (هدایه اولین کتاب الایمان ج٢ ص۴۵۹). ظفیر

(٣) ونوع یتخیر فیه بین البر والحنث خیر من البر فیندب فیه الی الحنث (عالمگیری مصری ج٢ ص۵٢). ظفیر

(٤) وکفارة الیمین کساء عشرة مساکین وان شاء اطعم عشرة مساکین فان لم یقدر صام ثلثة ایام متتابعات (هدایه اولین کتاب الایمان ج٢ ص۴۵۹). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

زيد ته دويم واده كول ضروري دي نو داخروي مواخذې څخه دخلاصون څه صورت دي؟

جواب: زيد دويم واده كولي سي البته كه چيري يې وكړي نو دي به دقسم كفاره وركوي او دمواخذې څخه به بري سي (۱) او دقسم كفاره داده چه لسو مسكينانو ته دوه وخته خوراك وركړي يا لسو مسكينانو ته كپړي ورواغوندي اوكه چيري دانه سي كولي نو دري ورځي دي پرله پسي روژه ونيسي كما قال الله تعالى: فكفارته اطعام عشرة مساكين، الاية. فقط

كه چيري داسي وسوه نو داسلام څخه به خارج سم داحلف دي: **سوال**: (۸۱) كه چيري يو سړي يا ښځه قسم وخوري او وليكي چه زه قسم كوم په الله تعالي او دهغه دخوږ رسول ﷺ كه چيري خلاف تحرير وليكم يا زباني شكايت وكړم نو داسلام څخه به خارج سم او كافر به يم يا كافر به مړ سم او بيا ددغه څخه خلاف وكړي نو ددې څه حكم دي؟

جواب: كه چيري دمذكور قسم خلاف ارتكاب وكړي نو دقسم كفاره واجب ده كنه نونه ده واجب. (۲)

په قسم ماتولو سره كفاره راځي؟ **سوال**: (۸۲) زيد خپلي كورنۍ په يوه خبره باندي دوررولۍ څخه جلا كړي او دكورنۍ هريو سړي حلف وكی چه موږ به هيڅكله دزيد سره اړيكی نه ساتو بيا ټولو عمداً دزيد سره اړيكی شروع كړي نوپر دوی دقسم كفاره ستنه اوكه نه او څه كفاره ده اوپه دوی پسي لمونځ درست دي اوكه نه كه چيري زيد دخپلي خطائي معافي وغواړي او ددوی سره ليدل وغواړي نو څه حرج خو نسته؟

جواب: چه كمو خلګ دخوړلو څخه وروسته ددي خلاف كړي دي دهغو پرذمه دقسم كفاره ده (۳) يعني كه چيري هغوی صاحب استطاعت وي نو لسو مسكينانو ته خوراك وركول يا كپړي وركول واجب دي اوكه چيري يې په دومره اندازه باندي استطاعت نه وي نوپرلپسي دري ورځي روژی نيول واجب دي (۴) او پرهر حال دداسي خلقو سره ګډون

---

(۱) من حلف على معصية الخ وجب الحنث والتكفير لانه اهون الامرين حاصله ان المحلوف عليه اما فعل اوترد وكل منهما اما معصية او واجب وبره فرض او هو اولى من غيره اوغيره اولى منه حنثه اولى (الدر المختار كتاب الايمان ج۳ ص۸۵. ط. س. ج۳ ص۷۲۸). ظفير

(۲) ولو قال ان فعل كذا فهو برى من الاسلام فهو يمين استحسانا. كذا فى البدائع (عالمگيرى مصري كتاب الإيمان ج۲ ص۵۴. ط. س. ج۱ ص۵۴) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

(۳) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س ج۳ ص۷۰۸). ظفير

(۴) فكفارته الخ اطعام عشرة مساكين اوكسوتهم الخ وان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (الدرالمختار =

ساتل او په دوی پسي لمونځ لوستل جائز دي اوزيد كه چيري څه شرعي قصور كړي وي نو دده دپاره بيا هم دا بهتره ده چه دخپل خاندان سره دمواخات لرلو دپاره هر ممكن كوشش وكړي ولي چي باهمي اتفاق دمسلمانانو دپاره جز لاينفك دي. فقط

قسم يې وكړ چه فلاني كار به نه كوم اوس يې كول غواړي نو څه به كوي؟ سوال: (۸۳) يو سړي قسم وخوړى او قرآن يې په لاس كي واخيستى چه فلاني كار به نه كوم اوس هغه ددي خلاف كول غواړي نودا قسم جائز وو اوكه ناجائز او كفاره واجبه ده اوكه نه؟

جواب: دا قسم منعقد سو اوكه چيري حانث سو يعني دغه قسم يې مات كړى او خلاف يې وكړ نو كفاره به وركوي په درمختاركي دي قال الكمال ولايخفي ان الحلف بالقرآن الان متعارف فيكون يمينا الخ ([1]). فقط

كه دبكر څه شي مي وخوړى نو دخنزير غوښه به خورم: سوال: (۸۴) زيد وويل كه چيري ما دبكر څه شي وخوړى نو دخنزير غوښه به خورم يا په خپل اولاد باندي به يې خورم اوس كه چيري زيد په بكر باندي څه شي خوړل وغواړي نو دبكر دپاره به په كمه طريقه جائز سي كه چيري بكر دزيد يو شي وخوري نوڅه حكم دي؟

جواب: حلال شي په خپل خان باندي حرامول يمين دي په دې كي كفاره دحنث څخه وروسته لازمه ده ([2]) ليكن چه كم صورت په سوال كي دي په هغه سره دبكر خوراك حرام نه سو اوكه چيري يې وخوري نو كفاره نه لازميږي: لو قال ان اكلت هذا الطعام فهو على حرام فاكله لاكفارة، در مختار. ([3]) فقط

زنانه قسم وخوړى چه كور به خرابوم نو دغه زنانه دي ددې كفاره وركړي: سوال: (۸۵) يوه زنانه په غصه كي خپل خاوند ته ووايي چه په الله تعالي قسم چه زه به ستا كور خرابوم كه چيري خراب يې نه كړى نو دقسم كفاره به لازمه سي اوكه به هغه كافره سي؟

جواب: دقسم كفاره وركول به لازم سي ([4]) او كافره نه سوه. ([5])

= على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۲. ط. س. ج۳ ص۸۲۵). ظفير

([1]) الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج ۳ ص ۷۰ ط. س. ج ۳ ص۷۱۲. ظفير

([2]) كل حل او حلال الله او حلال المسلمين على حرام الخ فيمين (درمختار) لان تحريم الحلال يمين (ردالمحتار كتاب الايمان ج ۳ ص ۸۹. ط. س. ج ۳ ص۷۳۲). ظفير

([3]) الدر المختار على هامش ردالمحتار تحرير الحلال ج۳ ص۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۳۰. ظفير

([4]) وثالثها منعقدة وهى حلفه على مستقبل ات الخ فيه الكفارة فقط ان حنث (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۶۲. ط. س. ج ۳ ص۷۰۸). ظفير

([5]) والاصح ان الحالف لم يكفر سواء علقه بماض او ات ان كان عنده فى اعتقاده انه يمين (ايضا ج۳ ص ۷۵. ط. س. ج۳ ص۷۱۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دشرط دوجي يې قسبم وکی نو په شرط ختميدو سره قسم نه ختميږي: **سوال**: (۸٦) زيد او عمر قسمونه وکړل چه ديو بل وينا به منو نو څو ورځي وروسته زيد عمر ته وويل چه ته ماته ددي خبري اجازت راکړه که چيري تا قسم مات کی او زما وينا دي ونه منله نو بيا به زه هم ستا وينا نه منم عمر ددي خبري اجازت ورکی اوس عمر قسم مات کی که چيري زيد دعمر وينا ونه مني نو زيد به هم حانث وي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي به زيد حانث وي ځکه چه اول کم قسم وسو وروسته په هغه کی هيڅ استثنا نه سي کيدی. (۱)

قسم يې وکی چي کله يې وينا وکړه نو حانث به وي: **سوال**: (۸۷) عمر دا قسم وکی که چيري ما دبکر او خالد سره خبري وکړي نوچه ښومره ودونه مي وکړل په ټولو دي طلاق وي، او دمحشر په ورځ دي نبي عليه السلام زما شفاعت ونه کړي او دمرګ په وخت دي کلمه نصيب نه سي ددوزخ څخه علاوه دجنت خوشبو دي نصيب نه سي. بيا يوه ورځ عمر دبکر سره خبري وکړي نو عمر به حانث وي اوکه نه اوچي څوك دعمر واده وکړي پردغه زوجه باندي به هم طلاق وي اوکه نه؟

جواب: عمر به په دغه صورت کي حانث وي (۲) اوکه چيري هغه واده وکړي نو دده بي بي به مطلقه سي (۳) ليکن عمر به کافر نه وي مسلمان به پاته وي، او چه کم سړي دعمر واده وکړي په هغه باندي هيڅ مواخذه نسته او دده بي بي به مطلقه نه وي. فقط

زيد قسم وکړی چه فلاني شي به فلاني ته نه ورکوم ليکن فلاني ته به يې په خوشحالي ورکړم څه حکم دي؟ **سوال**: (۸۸) دزيد مور دده بي بي هندي ته دري عدده دسوني زيورات ورکړي وه دده دمور او زوی تر مينځ څه اختلاف راغی نو زيد دغصي په حالت کي قسم وکی چه زه به خپلي بي بي ته مذکوره بالا زيورات نه ورکوم اوچه کم زيورات دهندي سره وه هغه يې وايستل او وغورزول او دزيد مور دوباره زيورات هندي ته ورکړل او دزيد په وينا سره هغه نه ورکوي نو په دي صورت کي د زيد قسم مات سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دزيد قسم مات نه سو او پرزيد باندي دقسم کفاره لازمه نه ده.

---

(۱) وصل بحلفه ان شاء الله بطل يمينه وكذا يبطل به أي بالاستثناء المتصل (درمختار) قيد بالو صل لانه لو فصل لا يفيد (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص ۹۸. ط. س. ج ۳ ص۷۴۳). ظفير

(۲) وسئل عمن قال انا برئ من الشفاعة ان فعلت كذا قال يكون يمينا (عالمگيری مصری ج۲ ص۵۳. ط. ماجديه ج۱ ص۵۳). ظفير

(۳) وتنحل اليمين اذا وجد الشرط مرة الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۲ ص۲۹۰. ط. س. ج۳ ص۳۵۵). ظ

که چیري خوراک مي وکړی نو خنزیر به خورم، په دې ویلو سره قسم نه کیږي: **سوال**: (۸۹) وې ویل چه که چیري دفلاني دکوره خوراك وکړم نو خنزیر به خورم په دي سره قسم وسو اوکه نه؟

جواب: که چیري یو سړي دا الفاظ وویل چي که چیري ما دفلاني دکور څخه خوراك وکړی نو خنزیر به خورم نو دا قسم نه دي په دي سره دده دکور خوراك حرام نه سو او کفاره به نه راځي: وفی البحر ما یباح للضرورة لا یکفر مستحلها کدم وخنزیر الخ (درمختار) و فی الشامی هو یستحل الدم او جسم الخنزیر ان فعل کذا لا یکون یمینا لان استحلال ذالك لا یکون کفراً الخ. (۱) فقط

درواجونو دپرېښودلو قسم یې وکړی بیا یې ادا کړه نو کفاره به راځي: **سوال**: (۹۰) خلاصه دا ده چه د کلي خلقو قسم وکړی چه آئنده به دواده رسومات نه کوو بیا ټولو دغه قسم مات کړی ددي څه کفاره ده؟

جواب: چه کم خلګ قسم وکړي او حانث سي نو دهغوی پرذمه دقسم کفاره واجبه ده یعني په لسو مسکینانو باندي دي دوه وخته خوراك وکړي یا دي کپړه ورکړي اوکه په دي یې قدرت نه وي نو بیا دمجبوری په وجه دي دري روژي ونیسي (۲) پرخوراك او کپړو باندي دقدرت باوجود په روژه نیولو سره کفاره نه ادا کیږي (۳) بهر حال داسي یې وکړل په دي کي داسلامي تعلیماتو خلاف دي ددي پرېښودل لازمي دي پرټولو مسلمانانو باندي ضروري ده چه ددي پابندي وکړي او بیا چه کم خلق ددي مخالفت وکړي او ددي په خلاف عمل ادا کړي نو دهغوی سره تمام تعلقات پریکول په کار دي پر معصیت او جاهلانه رسوماتو باندي اصرار کولو والا ددي قابل نه دي چه مسلمان ددوی سره څه تعلق وساتي. فقط

قسم یې وکی چه دشپې به دخپلي بي بي سره نه یوځای کیږم بیا یوځای سو: **سوال**: (۹۱) یو سړي دکلام پاك قسم وخوړی چه نن شپه به دخپلي بي بي سره نه یوځای کیږم بیا یې د خپلي بي بي سره په دغه شپه ملاقات وکی نوپه دي صورت کي به حانث وي اوکه نه؟

---

(۱) ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۷۸. ط. س. ج۳ ص۷۲۱. ظفیر

(۲) ومنعقدة وهو ان یحلف علی امر فی المستقبل ان یفعله او لا یفعله وحکمها لزوم الکفارة عند الحنث کذا فی الکافی (عالمگیری مصری کتاب الایمان ج۲ ص ۵۲. ط. ماجدیه ج۲ ص۵۲). ظفیر

(۳) کفارة الیمین عتق رقبة الخ ان شاء کسی عشرة مساکین کل واحد ثوبا فیما زاد وادناه مایجوز فیه الصلوة وان شاء اطعم عشرة مساکین کالاطعام فی کفارة الظهار الخ فان لم یقدر علی احد الاشیاء الثلثة صام ثلثة ایام متتابعات (هدایه کتاب الایمان ج۲ ص۴۲۱). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: په دي صورت کي به حانث وي او دقسم کفاره به لازمه وي قال الكمال ولا يخفى ان الحلف بالقرآن الان متعارف فيكون يمينا الخ درمختار.

دامام سره ښکنځل او بد رد: **سوال**: (۹۲ – ۹۳) بعضو خلقو دخپل امام سره فساد وکی او هغه ته يې بي هوده ښکنځل وکړه بي عزتي يې وکړه او مسجد ته تګ نه يې بند کړی حالانکه دټولي محله والاوو سره دوی هم حلفا وعده وکړه چه ټول حکمونه دامام به پوره کوو او دهريوه حکم شرعي تعميل به کوو، په عدالت کي يې ددروغو شکايتونه پيش کول ددي امورو متعلق څه حکم دي؟

جواب: دټولو سوالونو جواب دا دي چه بغير دڅه وجي څخه دامام سره فساد کول او ښکنځل ورته کول او بد رد ويل او په عدالت کي ددروغو شکايتونه کول حرام او ناجائز دي (١) او چه کمو خلقو داسي وکړل هغوئ فاسق فاجر اوګناهګار سول دوی لره توبه کول په کار دي او دامام څخه معافي غوښتل په کار دي اوکه چيري دغه خلقو قسم وکی او امام داطاعت عهد يې کړی وو نو ددي په مخالفت کولو سره دقسم کفاره ددوی پرذمه واجب ده (٢) لسو مسکينانو ته دي په مړه خيټه خوراك ورکړي (٣) او امام يا يو مسلمان مسجد ته دراتګ څخه منع کول او دلمونځ لوستلو څخه بندول حرام دي په قرآن پاك کي داسي سړي ته ډير لوي ظالم او دمسجد خرابونکي فرمايل سوي دي: ومن أظلم ممن منع مساجد الله ان يذكر فيها اسمه وسعى فى خرابها، الاية. (٤)

زنانه قسم وکړی چه ټول عمر به نکاح ونه کړم اوس يې کول غواړي نوڅه به کوي؟ **سوال**: (۹۴) يوې کونډې زنانه ته ددي ليور دنکاح کولو دپاره وويل دغه زنانه قرآن را پورته کړی او وې ويل چه زه به ټول عمر دويمه نکاح ونه کړمه اوس هغه دويمه نکاح کول غواړي نو دا به کفاره وغيره ورکوي او که نه؟

جواب: که چيري هغه زنانه نکاح وکړي (٥) نو دا به دقسم کفاره ورکوي لسو مسکينانو ته به کپړي ورکوي يا به دواړه وخته خوراك په خوري که چيري دا ونه سي نو دري ورځي پرله پسي دي روژه ونيسي. (٦) فقط

---

(١) قال النبى ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله كفر (مشكوة). ظفير

(٢) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج٣ ص ٧٢. ط. س- ج ٣ ص٧٠٨). ظفير

(٣) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين كما مرّ في الظهار او كسوتهم (ايضا ج٣ ص٨٢. ط. س. ج٣ ص٧٢٥). ظ

(٤) سورة البقرة آية: ١١٤. ظفير

(٥) ونوع لا يجوز حفظهما وهو ان يحلف على ترك طاعته او فعل معصية الخ فيندب فيه الى الحنث (عالمگيرى مصرى كتاب الايمان ج٢ ص٥٢. ط. س. ج٢ ص٥٢). ظفير =

په قرآن پاک قسم کول څنګه دي؟ سوال: (۹۵) په اوس زمانه کي په قرآن پاك قسم خوړل جائز دي او که نه؟

جواب: په دي زمانه کي که چيري څوك قسم وکړي نو هغه به شرعًا حالف ګڼل کيږي او پرده به تمام احکام دحلف جاري کيږي ځکه چه نن سبا په عام طور باندي دحلف بالقرآن رواج دي، قال المحقق ابن الهمام فی فتح القدير ثم لايخفی ان الحلف بالقرآن الآن متعارف فيکون يمينًا کما هو قول الائمة الثلثة الخ (۱) فتح القدير جلد۴. فقط

که فلاني شي دي کښينښودي نو وهم به دي په دي سره قسم نه کيږي: **سوال**: (۹۶) يو سړي خپلي بي بي ته وويل چه که چيري تا فلاني شي په کور کي کښينښودی نوډير وهل به درکړم او بيا دکال په مينځ کي هغه شي پيدانه سو نو دا قسم سو او پرخاوند باندي دنه وهلو په صورت کي کفاره به واجبه وي اوکه نه؟

جواب: دا قسم ونه سو اوکفاره په دې کي واجب نه ده او بي بي به هم نه وهي اوآئنده دي داسي خبره نکوي. (۲)

دمدعا عليه څخه دمدعي په موجودګئ کي حلف اخيستل په کاردي: **سوال**: (۹۷) قاضي دقضا په مجلس کي دمدعا عليه څخه حلف واخيستی ليکن مدعي يې را ونه بلی دمدعي په غائبوالي کي دمدعاعليه حلف معتبر دي اوکه نه؟

جواب: پر مدعا عليه باندي يمين دمدعي په طلب کولو سره لازميږي کما فی الدرالمختار والا يبرهن حلفه الحاکم بعد طلبه اذ لابد من طلبه اليمين فی جمع الدعاوي الا عند الثانی فی اربع الخ نوچه کله طلب کول دمدعي شرط دي نو معلومه سوه چه دمدعي يا دهغه دوکيل موجوديدل شرط دي. فقط

دقسم خوړلو څخه وروسته چه قرض خواه مهلت ورکړي ليکن په خلاف ورزئ باندي به کفاره وي: **سوال**: (۹۸) زيد قسم وخوړی او وې ويل چي زه به سبا مطالبه کوم ليکن دځه بعضي مجبوری دوجي زيد عمر ته مهلت ورکول منظور کړل آيا په دي صورت کي به پرزيد باندي کفاره وي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي پر زيد باندي دقسم کفاره لازمه ده.

(۲) وکفارته الخ اطعام عشرة مساکين کما مر فی الظهار اوکسوتهم بما يصلح للأوساط ويستر عامة البدن الخ وان عجز عنها کلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۸۴ ط. س. ج۳ ص۷۳۳). ظفير

(۱) فتح القدير ج۴ ص ۵۴ باب مايکون يمينا وما لا يکون يمينا. ط. س. ج۳ ص۳۵۴. ظفير

(۲) وثالثها منعقدة وهی حلفه علی مستقبل (الدرالمختار کتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

يو وار دحلف په خلاف ورزى کولو سره اودکفاره ورکولو څخه وروسته دوباره هغه نه عائد کيږي: **سوال**: (۹۹) ما ديو شي داستعمال څخه دټول عمر قسم خوړلي وو چه زما دپاره ددي استعمالول دټول عمر دپاره حرام دي بيا پاته نه سو استعمال مې کړی او حانث سوم دا قسم زما څخه منتهي سو اوکه نه يعني اوس خو ددي په استعمال سره به دوباره حانث کيږم نه؟

۲. خپله ددي استعمال مباح دي اوکه حرام؟

جواب: قسم منتهي سو دکفاری څخه وروسته بيا ددغه شي په استعمال سره به نه حانث کيږي. (۲) مباح دي کذا حققه الشامی لکنه خلاف الاولی. فقط

دايمان قسم: **سوال**: (۱۰۰) مسلمان ته دايمان قسم خوړل جائز دي او که نه؟

دمسلمان سره موالات پريښودل: **سوال**: (۱۰۱) دکافر سره خو موالات پريښودل جائز دي ليکن دمسلمان سره موالات پرېښودل جائز دي اوکه نه؟

قسم دخوړلو څخه وروسته ماتول: **سوال**: (۱۰۲) قسم خوړل او ماتول دقسم کفاره به ورکوي اوکه نه؟

جواب: (۱) قسم په الله خوړل په کار دي دالله تعالي څخه علاوه په ايمان يا قرآن قسم نه دي خوړل په کار. ([1])

جواب: (۲) دکفر او فسق په وجه ترك موالات کيدي سي او په دې کي تفصيل او درجات دي. ([2])

جواب: (۳) دقسم دماتولو په صورت کي دقسم دکفاری ورکول لازم دي، غلام آزادول يا لسو مسکينانو ته دوه وخته خوراك ورکول يا لسو مسکينانو ته لس جوړې کپړې ورکول که چيري دانه سي کيدي ([3]) نو دري روژي پرله پسي ساتل. فقط

په ان شاء الله سره په قسم خوړلو سره قسم نه پاته کيږي: **سوال**: (۱۰۳) زما پلار په ما باندي دچرګ نه خوړلو عهد وکی ما په دي الفاظو سره عهد وکی چه ان شاء الله زه به چرګ نه خورم نو زما دپاره چرګ خوړل جائز دي اوکه نه؟

([1]) لا يقسم بغير الله تعالى کالنبى والقرآن والکعبة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۷۵ ط. س. ج۳ ص۷۱۳). ظفير

([2]) بي له کمي شرعي وجي دمسلمانانو سره شرعی موالات ختمول درست نه دی: تعاونوا على البر والتقوى ولا تعاونوا على الاثم والعدوان. ارشاد ربانی دی. ظفير

([3]) وفيه الکفارة الخ ان حنث الخ وکفارته الخ اطعام عشرة مساکين اوکسوتهم الخ وان عجز عنها کلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (الدر المختار على هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۲۲ وص۸۳ – ۸۴. ط. س. ج۳ ص۷۰۸، وص ۷۲۷ – ۷۲۵) . ظفير

جواب: جائز دي ځکه چه په انشاء الله ویلو سره قسم نه کیږي دا دي ډیر ښه وکړل چه ان شاء الله دي وویل. ([1])

دخوراک نه کولو قسم یې وکی او شیدي یې وخوړلي نو څه حکم دي؟ **سوال**: (۱۰۴) یو سړی دشپي دبیده کیدو په وخت غصه سو دیو سړي په لاس کي یې خوراك ورکړی دا یې وویل چه زه به نن په الله قسم خوراك نه کوم ددې څخه وروسته هغه سړي یو گلاس دشیدو ډك راوړی اوپه انتهائي عاجزی سره یې وویل که چیري دخوراك دپاره تا قسم کړي وي خیر دي دا شیدې وڅښه ددغه سړي دوینا په وجه یې شیدې وڅښلي آیا دغه شیدې په غذا کي داخلي دي او خوراك والا به حانث وي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي په شیدو څښلو سره دغه مذکوره سړي حانث نه سو کما في الشامي ([2]) ففی البحر عن البدائع لو حلف لا یأکل هذا اللبن فاکل الخبز او التمر او لا یأکل هذا العسل او الخل فاکل الخبز یحنث الخ الغرض علة مذکورة لانه لا یاکل سره، په صورت مستفسره کي عدم حنث ښکاره دي.

دشرکت قسم یې وخوړی لیکن ناجائز امور وي نو کفاره دي ورکړي قسم دي مات کړي:

سوال: (**۱۰۵**) څلویښت کسان یوځای سول یوه جرگه یې مقرره کړه چه هریو سړي په خپلوکي دیو بل په غم او ښادی کي شریك اوسي اوپه دي خبره باندي هرسړي قسم وکی چه څوك ددې جرگې څخه جلا سي هغه به دنبي علیه السلام دامت څخه خارج وي، اوس په دغه جرگه کي چه چیري واده کیږي نو غزلي، گانه اوگډا وغیره شرکت کوي مثلاً دواده دزلمي په لاس پوري تار تړل وغیره هم کیږي په داسي حالت کي په دغه جرگه کي شامل حال اوسیدل څنگه دي؟ او ددې څخه دجدائي څه صورت دي؟

جواب: په دي صورت کي چه په کم غم او ښادی کي، گاني او غزلي ږغول او نور رسمونه چه دشریعت څخه خلاف وي په هغوکي شریکیدل درست نه دي اوپه داسي حالت کي قسم پوره کول جائز نه دي او دقسم کفاره دي ورکړل سي. او دا وینا لغوه ده چه کم سړي په دي کي شریك نه وي هغه به دنبي کریم ﷺ دأمت څخه خارج دي بلکه دگناه په ځای کي شرکت کول حرام دي او نه شریکیدل ضروري دي او دداسي قسم ماتول لازمي دي. ([3])

دولایتي کپړې دنه استعمالولو په قسم سره مخکي کپړي ناجائزي نه سوې: **سوال**: (۱۰۶) زید

([1]) وصل بحلفه ان شاءالله بطل یمینه (ایضا ج۳ ص۹۸. ط. س، ج۳ ص۷۴۲). ظفیر

([2]) باب الیمین فی الاکل والشرب واللبس والکلام. ط. س. ج۳ ص۷۶۵. ظفیر

([3]) من حلف علی معصیة الخ وجب الحنث والتکفیر (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص ۸۵. ط. س. ج ۳ ص۷۲۸) . ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

حلف وکی چه زه دنن څخه دولایتي کپړو استعمال حرام اوناجائزګڼم نه به يې استعمالوم او نه به يې په خپله اخلم نوچه کمي کپړي ددغه حلف څخه مخکي دزيد سره موجودي دي دهغو استعمالول جائز دي اوکه نه؟

جواب: هغه کپړي چه دمخکي څخه اخيستل سوي دي دهغو استعمال شرعًا درست دی ليکن که چيري حلف يې په عامو الفاظو کنبي کړي وو چه دنن څخه ولايتي کپړه حرامه ګڼم او دهغی استعمال يې پرخپل ځان باندي حرام کړی نو دقسم کفاره به ورکوي اګر چه هغه مخکي اخيستل سوي هم استعمال کړي. (۱)

<u>ددروغو دقسم خوړونکي حکم</u>: **سوال**: (۱۰۷) ددروغو دقسم خوړونکي څه حکم دی يو بزرګ وفرمايل چه ددروغو قسم کوونکي دولس مياشتي په دنيا کي خراب او ذليل کيږي دا صحيح ده اوکه نه؟ اوکه ددروغو قسم کوونکي په مسکينانو باندي خوراك وخوري نو کفاره ادا کيږي اوکه په حج کولو سره؟

جواب: ددروغو قسم خوړل عمدًا کبيره ګناه ده او په دروغو قسم خوړونکي فاسق دي اوپه دروغو ګواهي ورکونکي باندي خو ډير زيات وعيد راغلي، په قرآن شريف کي يې دا دشرك سره برابر فرمايلي دي کما قال تعالی: واجتنبوا قول الزور حنفاء لله غير مشرکين (۲) کذا ورد فی بعض الاحاديث واليمين الغموس (۳) رواه البخاری وفی رواية انس وشهادة الزور بدل اليمين الغموس متفق عليه، باقي دا خبره چه په دروغ قسم کولو والا په دولسو مياشتو کي دننه خراب او ذليل ددنيا وي داپه هيڅ نص کي نه دي راغلي او ددروغو قسم چه پريوه تيره سوي معامله باندي دی په هغه کي کفاره نسته صرف په توبي سره به ګناه معاف سي. اوپه آينده خبره باندي قسم خوړل مثلاً دا چه په الله قسم زه به فلاني کارکوم او بيا يې ونه کړي نو په دې کي کفاره سته او ددي نوم يمين منعقده دی او دروغ قسم په تير سوي کار باندي چه دهغه نوم يمين غموس دي په دې کي صرف په توبي سره کفاره کيږي (۴) اوکه چيري توبه وکړي حج يې هم ددې څخه وروسته وکی نو نور ثواب دي او په حج سره ډير ګناهونه معاف کيږي. فقط

<u>موړ قسم وخوړی چه بل يوچا ته به کار نه ورازده کوؤ دا څنګه ده</u>: **سوال**: (۱۰۸) موړ خلق

---

(۱) وفيه الکفارة الخ ان حنث (ايضا ج۳ ص۶۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

(۲) سورة الحج، آية: ۳۰ - ۳۱. ظفير

(۳) مشکوة شريف. ظفير

(۴) وهی الخ غموس الخ ان حلف علی کاذب عمدا الخ کوالله ما فعلت کذا الخ ويأثم بها فتلزمه التوبة الخ ومنعقدة وهی حلفه علی مستقبل آت يمکنه وهذا القسم فيه الکفارة الخ ان حنث (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۶۳ - ۶۲. ط. س ج۳ ص۷۰۵ - ۷۰۸). ظفير

شيشي جوړؤ او زموږ په مينځ کي موږ قرآن شريف پورته کړی دي چي هيڅ يو سړی دبهر اوسيدونکي ته به کار نه ورښيو دا دشريعت څخه خلاف دي اوکه نه؟ اوکه يو سړي قسم مات کړی دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: داسي قسم کول بي شکه دشريعت څخه خلاف دي ليکن چه کم سړي دغه قسم مات کړي نو پرهغه دقسم کفاره لازمه ده (۱) يعني لسو مسکينانو ته دوه وخته په مړه خيټه خوراك ورکول يا لسو مسکينانو ته کپړي ورکول اوکه چيري ددي طاقت يې نه وي نو دري ورځي پرله پسي روژي نيول لازم دي. (۲)

دواده باوجود يې ددروغو قسم وکی چه زما واده نه دي سوی: **سوال**: (۱۰۹) که چيري يو سړي حلفيه بيان ورکړي چه زما واده نه دي سوي اونه زه څه اولاد لرم او حال دا چه دده واده دغه ځای سوي دي دکم ځای څخه چه دي انکار کوي او دده اولاد هم ستهٔ دداسي سړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: دا سړی ددروغو دقسم دوجه ګناهګار سو اوکفاره ددي قسم توبه کول دي (۳) ليکن دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه نه سوه.

که دفلاني کار مرتکب يم نو جنت دي حرام وي دا قسم نه دي: **سوال**: (۱۱۰) يو سړي دګناه څخه دځان خلاصولو دپاره دا الفاظ دزبان څخه وايستل که چيري زه دفلانئ ګناه مرتکب يم نو ای الله جنت پرما حرام کړه اوپه دوزخ کي مي واچوه ددې څخه وروسته هغه څو ځله ددغه ګناه مرتکب سو آيا دا قسم دي چه کفاره يې ادا کړل سي اوکه توبه کافي ده؟

جواب: دا قسم نه دي او په دې کي کفاره لازمه نه ده توله دي وکړي. (۴)

بار بار قسم وخوري او بيا خلاف ورزي وکړي نو څه به کوي؟ **سوال**: (۱۱۱) يو سړي يو حرام کار کوي ليکن ده ددغه فعل اوکار څخه توبه وايسته اوقسم يې وخوړی چه آئنده به داسي کار نه کوم بيا يې دغه کار وکی اوبيا يې توبه وايسته يو څو ځلي يې داسي وکړل

---

(۱) لا يقسم بغير الله تعالى كالنبي والقرآن والكعبة قال الكمال لا يخفى ان الحلف بالقرآن الان متعارف فيكون يمينا (در مختار) قوله بغير الله اى لا ينعقد بغيره تعالى اى غير اسمائه وصفاته ولو بطريق الكناية كما مر بل يحرم كما في القهستاني (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۷۰). ظفير

(۲) وفيه الكفارة الخ ان حنث الخ وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين اوكسوتهم الخ وان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲ – ۸۲). ظفير

(۳) وهى غموس ان حلف على كاذب عمدا وياثم بها لتلزمه التوبة (ايضا ج۳ ص۲۳). ظفير

(۴) ولا يقسم بصفة لم يتعارف الحلف بها من صفاته تعالى كرحمته وغضبه وسخطه الخ لعدم العرف (ايضا ج۳ ص۷۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

اوس بيا توبه کوي نوده ته دمخکي قسم په حقله څه کول په کار دي اوڅه کفاره واجبه ده؟

جواب: په دې صورت کي که چيري مخکي دقسم کفاره يې نه ده ورکړي نو اوس دټولو قسمونو يوه کفاره ورکول کافي ده (١) او دګناه دمعافۍ دپاره توبه دزړه په صدق سره کول کافي دي او دقسم کفاره داده چه لسو مسکينانو ته دوه وخته په مړه خيټه دي خوراك ورکړي يا لسو مسکينانو ته دي لس جوړه کپړي ورکړي اوکه چيري دا نه سي کيدي نو دري ورځي دي پرله پسي روژي ونيسي. فقط

که چيري داسي وسي نو موږ دي کلام پاک ووهي قسم دي اوکه نه؟ سوال: (١١٢) ددوو کسانو په مينځ کي ريشتونی محبت دي په دوی کي دا لاندينی عهد اوپيمان وسو چه کلام مجيد په لاس کي کنبيږدي او قسم وخوري چه ددې کلام مجيد الله ﷻ حاضر او ناظر ګڼو که چيري موږ تعلق پريکړی يا دچا دفشار راوړلو يا بندولو په وجه بند سوه يا مو ديو اوبل سره بد وکړل نو موږ دي دغه کلام پاك ووهي او دمحشر په ورځ دي دنبي کريم ﷺ دشفاعت څخه محرومه سو او ددنيا څخه دي کافر ولاړ سو که چيري دغه عهد يې په څه وجه مات کړی نو کفاره ورکول به درست وي اوکه نه؟ اګر چه دکفاري ورکولو په نسبت يې هم دلوړو مذکورو الفاظو عهد کړي وي.

جواب: که چيري دضرورت شرعيه په وجه دغه عهد او قسم مات کړل سي نو دقسم کفاره ورکول به واجب وي (٢) او ددغه قسم په مذکوره الفاظو معاهده کول شرعًا درست هم نه دي. (٣)

دچا دويشتلو قسم يې وخوړی اوکامياب نه سو نو کفاره دي ورکړي: **سوال**: (١١٣) يو سړي ديو کس دويشتلو قسم وکی ليکن هغه په خپله اراده کي ناکام سو نو شرعًا څه حکم دي؟

جواب: دقسم کفاره دي ورکړي چه غلام ازادول يا لسو مسکينانو ته دوه وخته خوراك ورکول يا کپړي وراغوستل دي او که چيري دا ونه سي نو دري ورځي متواتري روژه دي ونيسي. (٤)

---

(١) وفي البحر عن الخلاصة والتجريد وتتعدد الكفارة لتعدد اليمين والمجلس والمجالس سواء الخ (درمختار وفي البغية كفارات الامان اذا كثرت تداخلت ويخرج بالكفارة الواحدة عن عهدة الجميع وقال شهاب الائمة هذا قول محمد قال صاحب الاصل المختار عندي اهـ مقدسي (ردالمحتار كتاب الايمان ج٣ ص٧١). ظفير

(٢) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج٣ ص٦٢. ط. س. ج٣ ص٧٠٨). ظفير

(٣) ان فعل كذا فهو يهودي او نصراني الخ او كافر ط. س ج٣ ص٧١٧. ظفير

(٤) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين او كسوتهم الخ وان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (ايضا ج٣ =

دځان دبيرى دوجي غلط حلف اخيستل څنګه دي؟ **سوال**: (۱۱۴) که چيري زيد ته دځه وجي څخه دځپل ځان بيره وي نو دهغه غلط حلف پورته کول به جائز وي اوکه نه؟
جواب: دځان مال او دعزت دبيرى څخه ددروغو اجازت دي ليکن صريح دروغ دي نه وايي تعريضًا درست دي. ([1])
دقسم څخه وروسته په خلاف ورزى سره به حانث کيږي: **سوال**: (۱۱۵) يوځو کسانو قسم وکى چه موږ به روژه او لمونځ نه قضا کوو بيا دوى دهغه خلاف وکى شرعي حکم څه دي؟
جواب: چه کمو کسانو قسم خوړلي دي او ددي خلاف يې کړي دي او قسم يې مات کړي دي په هغوي باندي دقسم کفاره لازمه ده ([2]) او دقسم ماتولو کفاره لسو مسکينانو ته دوه وخته خوراك ورکول يا کپړي وراغوستل اوکه چيري دا نه سي کيدي نو دري ورځي پر له پسي روژه نيول په کار دي ([3]) او دلمونځ او دروژې پر پريښودونکو باندي قضاء ددغه لمونځونو او روژو لازمه ده. فقط
چه تر څو پوري قرض ادا نه سي روژه به نيسم دا نذر نه دي: **سوال**: (۱۱٦) زما دانا صاحبي عمر ۷۲ کاله دي او دکمزورئ په وجه کښيناستل ولاړيدل هم ورته ګران دي چونکه ددي پرذمه دڅلورو زرو څخه زيات قرضه دنيکه صاحب دوخت څخه ده ددي وجي هغه فکرمنده سوي او عهد يې کړي دي چه تر قرض ادا کولو پوري به روژه نيسم نو ديوه کال سره موافق دعهد برابر روژه نيسي دا صورت دنذر دي اوکه نه؟ په يوه طريقه دانا صاحبي روره موقوفه کيدي سي اوکه نه؟
جواب: داصورت دنذر نه دي نو ددي وجي روژه هميشه دقرض تر ادا کولو پوري ساتل لازمي نه ده نوستاسو انا صاحبى ته وواياست چه روژه دي نه نيسي او دقسم کفاره دي ورکړي، يعني په لسو مسکينانو باندي دي خوراك وخوري. فقط
دقسم په خلاف په ګورنمنټ کالج کي په لوستـــلو سره به کفاره ورکوي: **سوال**: (۱۱۷) ددين

= ص۸۲. ط. س. ج ۳ ص۷۲۵). ظفير

([1]) الكذب مباح لاحياء حقه ودفع الظلم عن نفسه والمراد التعريض لان عين الكذب حرام (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الحظر والاباحة باب فى البيع ج۵ ص۳۷۷ ط س. ج۳ ص۴۷۲). ظفير

([2]) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س. ج ۳ ص۷۰۸). ظفير

([3]) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين اوكسوتهم الخ وان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (درمختار) وفى الاطعام اما التمليك او الاباحة فيعيشهم ويغديهم ولواطعم خمسة وكسا خمسة اجزاه ذلك عن الاطعام الخ (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۲ – ۸۳. ط. س. ج۳ ص ۷۲۵ – ۷۲۷). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دعالمانو دفتوا په موجب بنده دکالج تعليم پرې ايښى وو او والدين يې رضامند کړل په جامعه مليه علي گړه کي داخل سو دداخليدو په وخت بنده دا حلف وکى چه زه ددين دعالمانو دفتوا په موجب چه ترڅو پوري پرهر يوه مسلمان باندي عدم تعاون فرض دى په هغي باندي کار بندبه يم اوس چه کله بنده په رخصتي باندي کور ته راورسيدى نو والدينو مجبورول شروع کړل چي اوس په اسلاميه کالج لاهور کي چه دګورنمنټ څخه امداد اخلي داخل سم! ماته اوس څه کول په کار دي؟

جواب: امداد اخيستل په مدارسو کي دګورنمنټ څخه اګر چه درست نه دي (۱) ليکن په داسي مدرسو او کالجونوکي سبق ويل اګر چه ښه نه دي ليکن درست دي نوکه چيري والدين دي په دي باندي مجوره کوي چه په کالج اسلاميه لاهور کي داخل سه او سبق وايه نو دادرسته ده دوى ته اختيار دي ليکن که چيري دحلف خلاف کار يې وکى او قسم يې مات کى نو دقسم کفاره لازميږي (۲) او دقسم کفاره داده چه لسو مسمکينانو ته دوه وخته خوراك ورکړي يا کپړيورواغوندي اوکه چيري دانه سي کيدي نو دري ورځي پر له پسي روژي ونيسي. فقط

<u>دګناه والا قسم ماتول واجب دي</u>: **سوال**: (۱۱۸) ديوې زنانه سره زما ناجائز تعلق دي دمذکوره زنانه په وينا سره ما ددي خبري قسم خوړلي دي چه دخپلي بي بي سره به په هفته کي ديوه ځل نه زيات هم بستر کيږم نه! ددي ګناه څخه خلاصي څنګه کيدي سي؟

جواب: داسي قسم چه دګناه څخه ډك وي شرعًا يې ماتول واجب دي او ددغه زناني سره ناجائز تعلق پريښودل پکار دي (۳) او دقسم کفاره دي ورکړل سي چه په لسو مسکينانو باندي دوه وخته خوراك خوړل دي اوکه چيري دانه سي کيدي نو دري ورځي روژي دي پرله پسي ونيول سي. (۴) فقط

<u>قسم خوړل څنګه دي</u>؟ **سوال**: (۱۱۹) حلف اخيستل څنګه دي؟

---

(۱) دا فتوي يې په وقتي ډول باندي دموالات ليري کولو په زمانه کي ورکړي وه چه کله دانګريزانو پرهندوستان باندي حکومت ؤ او عالمانو دآزادئ حاصلولو دپاره دانګلش ګورنمنټ سره دموالات ختمولو دپاره فتوی ورکړي وه او اوس دا حکم باقي پاته نه دي. ظفير

(۲) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدر المختار على هامش رد المحتار كتاب الايمان ج۳ ص۶۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

(۳) من حلف على معصية الخ وجب الحنث والتكفير (الدر المختار على هامش رد المحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۵. ط. س. ج ۳ ص۷۲۸). ظفير

(۴) وكفارته الخ اطعام عشرة مساكين او كسوتهم الخ وان عجز عنها كلها الخ صام ثلثة ايام ولاء (ايضا ج۳ ص۸۲. ط. س. ج۳ ص۷۲۵). ظفير

دغير الله قسم ځنګه دي؟ سوال: (۱۲۰) دالله تعالي ځخه علاوه دنورو شيانو قسم خوړل ځنګه دي جائز دي اوکه نه؟ بينوا بالدليل !

جواب: (۱) په الله قسم خوړل كه چيري ضرورت وي نو جائز دي ليكن بغير له ضرورت ځخه ښه نه دي، په شامي كي ليكلي دي: واليمين بالله تعالى لا يكره وتقليله اولى من تكثيره الخ. (۱)

(۲) دالله ﷻ ځخه ماسوا په بل شي باندي قسم اخيستل جائز نه دي لكه ځه رنګه چه په حديث شريف كي دي: ان الله نهاكم ان تحلفوا بآبائكم من كان حالفا فليحلف بالله او ليصمت متفق عليه (۲) او وجه دممانعت دا ده چه دكم شي قسم خوړل كيږي دهغه عظمت په ذهن كي وي او عظمت كامله حقيقةً الله تعالي لره دي بل چاته په دې كي شركت نسته، لكه ځه رنګه چه په مرقات شرح مشكوٰة كي دي: الحكمة فى النبى عن الحلف بغير الله تعالى فلا يضاهى به غيره الخ (۳) او اصل دا دي چه دنبي ﷺ ددي ځخه منع فرمايل پوره دليل دممانعت دي. فقط

دغير الله قسم: سوال: (۱۲۱) په اسلام كي حلف ماسوا دالله تعالي ځخه بل قسم جائز دي اوكه نه؟ دعدم جواز په صورت كي په يوه موقع باندي دا ويل چه حلف چشي دي نعوذ بالله من ذلك (الله تعالي چشي دي) هم معني سوه اوكه نه نوپه دي صورت آخركي دزيد متعلق حكم دشريعت سره مطلع وفرماياست !

جواب: قسم دالله تعالي يا دده ﷻ په معروف صفاتو كول پكار دي ددي ځخه علاوه دغير الله قسم خوړل درست نه دي او دحلف ځخه غرض دكلام تاكيد وي (۴) نودزيد دا ويل چه حلف چشي دي دده دلاعلمئ دليل دي ګويا دي دقسم پوره كول ضروري نه ګڼي اوپه بعضي موقعوكي داسي هم كيدي سي چه دحلف خيال نه لرل په كار وي اودغه حلف اوقسم ماتول په كار وي لكه ځنګه چه په حديث شريف كي راغلي نبي ﷺ فرمائي چه بعض وخت په يو كار باندي قسم خورم او بيا دهغه په خلاف كي خير وينم نودغه حلف

---

(۱) ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۷۰۵. ظفير

(۲) مشكوٰة ص۲۹۶. ظفير

(۳) مرقاة المفاتيح ج۲ ص۵۵۴ والحديث وهو قوله ﷺ من كان حلفا فليحلف بالله تعالى الخ محمول عند الاكثيرين على غير التعليق فانه يكره اتفاقا لما فيه مشاركة المقسم به لله تعالى فى التعظيم الخ (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۳. ط. س. ج۳ ص۷۰۵). ظفير

(۴) والقسم بالله تعالى الخ وباسم من أسمائه كالرحمن والرحيم والحليم والعليم الخ او بصفة من صفاته تعالى كعزة الله وجلاله الخ لايقسم بغير الله تعالى كالنبى والقرآن والكعبة مختصرا (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۸. ط. س. ج۳ ص۷۱۰). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

ماتوم او دخير کار کوم او دقسم کفاره ورکوم په دي پوښتنه کي دسائل دا ليکل چه حلف چشي دي مراد اوهم معني ددي دي چه الله چشي دي، دا غلط دي لهذا دقائل دمذکور قول تکفير به نه سي کيدي البته دغه قائل ته داسي ويل نه دي پکار او په دي خبره سره دي گناهگار سو توبه دي وکړي اوآئنده دي داسي کلمه په ژبه سره نه وايي. فقط

دشطرنج په سلسله کي حلف: **سوال**: (۱۲۲) زيد دشطرنج دکولو څخه قسم کړي دي که چيري کفاره ورکول وغواړي نو څه مقدار يې دي؟

جواب: دشطرنج کولو دحلف کولو څخه معلومه نه ده چس دسائل څه مطلب دي، آيا دا حلف يې کړي دي چه نه به يې کوم اوکه دا چي کوم به يې، نوکه چيري ده حلف دنه کولو کړي وي چه نه به يې کوم نو دا يې ښه کړي دي دا قسم دي نه ماتوي، اوکه چيري دا حلف يې کړي وي چي کوم به يې نو دا قسم ماتول په کار دي او دا لوبه پريښودل پکار دي ځکه چه شطرنج کول حرام دي (۱) او دقسم کفاره دا ده چي په لسو مسکينانو باندي دوه وخته ډوډۍ وخوري يا لس جوړه کپړي لسو مسکننانو ته ورکړي اوکه چيري دا نه سي کولي يعني ددي طاقت يې نه وي نو دري روژي دي متواتر ونيسي او غلام آزادول يې ددي وجي پريښودل چه په دي ملك کي هغه مشکل دي. فقط

قرآن په لاس کي اخيستل او حلف کول: **سوال**: (۱۲۳) که څوك قصداً قرآن مجيد په لاس کي واخلي او داعهد وکړي چي فلاني کار به نه کوم اوبيا هغه کار وکړي دده په حق کي څه حکم دي او دکلام الله شريف دقسم په دروغ گڼلو باندي داسلام څخه خارجيږي اوکه نه او ښځه يې طلاقه سويده او که نه؟

جواب: دا شخص عاصي سوي دي توبه دي وکړي (۲) اوکه دقرآن حلف يې کړي وي او حانث سوي وي ديمين کفاره واجب ده اوکافر سوي نه دی او ښځه يې نه ده طلاقه سوي کذا في الدرالمختار (۳). فقط

دفلاني څخه يې که جبراً وانه خلم نو زما بي بي ته دي طلاق وي ددي څخه وروسته يې فلاني خپله ورکړي: **سوال**: (۱۲۴) يوسړي خپل اکاته وويل که چيري زه پنځوس روپي چه

(۱) من حلف على معصية الخ وجب الحنث والتكفير (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۸۵، ط.س. ج۳ ص۷۲۸). ظفير

(۲) من حلف على معصية الخ وجب الحنث والتكفير (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۷۵. ط. س. ج۳ ص۷۲۸). ظفير

(۳) الا يقسم بغير الله تعالى كالنبي والقرآن والكعبة (درمختار) لقوله عليه الصلوة والسلام من كان منكم حالفا فليحلف بالله او ليذر (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۷۰ ط.س. ج۳ ص۷۱۲). ظفير

زما پرتا باندي دي جبراً وانه خلم نو زما بي بي دي په دري طلاقو حرامه وي اوس كه چيري دغه اكا په خوښې سره روپۍ وركړي نو څه حكم دي؟ او كه چيري په خوښې سره يې ورنه كړي او هغه جبراً وانخلي نو څه حكم دي؟

جواب: كه چيري اكا په رضا سره روپي وركړي نو يمين ساقط سو اودغه سړي به حانث نه وي اودده ښځه به نه طلاقيږي وكذا لو حلف ان يجره الى باب القاضي ويحلفه فاعترف الخصم او ظهر شهود سقط اليمين لتقيد من جهة المعنى بحال انكاره ([1]) درمختار، او كه چيري هغه يې په رضا سره ورنكړي او دا جبراً وصول نه كړي نو چونكه يمين مطلقه دی ددې وجي په آخر دژوند كي به حانث وي او دده بي بي به مطلقه وي كه چيري هغه تردغه وخت پوري ژوندي پاته سوه كذا فی الدرالمختار والشامی. فقط

قسم يې وكی چه دفلاني دمنكوحی سره به نكاح كوم څه حكم دي؟ سوال: (۱۲۵) سلمه دبكر منكوحه ده خالد قسم وخوړی چه زه به دسلمه سره نكاح كوم نو دا قسم به لغوه وي اوكه نه؟ او خالد دبلي زنانه سره نكاح كولي سي اوكه نه؟

جواب: دقسم كفاره وركول لازم دي او دبلي زنانه سره نكاح كولي سي. ([2])

دفلانۍ زنانه څخه علاوه كه دبلي زنانه سره مي نكاح وكړه نو هغې ته طلاق: سوال: (۱۲۶) خالد وويل كه چيري ما دسلمه څخه علاوه دبلي زنانه سره نكاح وكړه نو هغه دي طلاقه وي نو اوس په څه حيلي سره نكاح كولي سي؟

جواب: په دي صورت كي به طلاق پردغه منكوحه باندي واقع سي. او ددي حيله فقهاؤ په ذريعه دفضولي ليكلي ده فليراجع. ([3])

كه دفلانۍ سره نكاح وكړم نو هغې ته به طلاق وي، دطلاق څخه وروسته دوباره نكاح جائز ده: سوال: (۱۲۷) عمر قسم وكی چه زه به دهندي سره نكاح نه كوم كه چيري مي وكړه نو زبيده دي طلاقه وي اوس كه چيري يو ځل يې په نكاح كي راولي نو طلاق به واقع سي نو بيا دوباره يې په نكاح كي راوستي سي اوكه نه؟

([1]) وفيه الكفارة الخ ان حنث الخ والاصح ان الحلف لم يكفر سواء علقه بماض او آت انكان عنده فی اعتقاده انه يمين وان كان جاهلا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص ۷۰۸). ظ

([2]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب اليمين فی الاكل والشرب ج۳ ص۱۴۲. ط. س. ج۳ ص۷۹۷. بل العلة فيه انه بعدظهور الشهود لا يمكن التحليف وفی البزازية حلفه ليوفين حقه يوم كذا ولياخذن بيده ولا ينصرف بلا اذنه فاوفأه اليوم ولم ياخذ بيده وانصرف بلا اذنه لا يحنث لان المقصود هو الايفاء اهـ (ردالمحتار باب ايضا). ظفير

([3]) وفيه الكفارة الخ ان حنث (الدر المختار علی هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۲۲. ط. س. ج۳ ص۷۰۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: دا قسم به په یوه وار کي ختم سي دوباره نکاح دزبیدي سره کولي سي: وفیها کلها تنحل ای تبطل الیمین ببطلان التعلیق اذا وجد الشرط مرة الخ. (۱)

باب النذور

نذر او محنت کول او ددي متعلق احکام او مسائل

ديو حیوان نذر یې کړی وو چه کله هغه مړ سي نو څه به کوي؟ سوال: (۱) یو فقیر سړي یو معین حیوان نذر کړی یو څو ورځي وروسته نذر کړل سوي حیوان هلاك سو آیا تاوان دبل حیوان پردغه مذکوره سړي باندي لازم راځي اوکه څه؟

جواب: تاوان ساقط دي او دبل حیوان پرده صدقه کول لازم نه دي کما فی البدائع ان المنذورة لو هلکت اوضاعت تسقط التضحیة بسبب النذر غیر انه ان کان موسرا تلزمه اخری بایجاب الشرع ابتداءاً لا بالنذر ولومعسراً لاشیئ علیه اصلاً. ردالمحتار جلد۵. (۲)

دبزرګ دپاره نذر اودهغه دغوښي حکم: سوال: (۲) زید دیو بزرګ نذر دوي بیزي ومنلي او پر قبر باندي یې ذبح کړي او غوښه یې تقسیم کړه آیا داغوښه شرعًا حلاله ده یا حرامه؟ او پرخوړونکو او نذر کوونکو باندي شرعًا څه حکم دي؟

جواب: نذر دغیر الله حرام دي او چه کم حیوان دغیر الله دتقرب دپاره نذر ومنل سي او ذبح کړل سي نو هغه به په: وما اهل به لغیر الله، کي داخل وي او حرام دی. په درمختار کي دي: وما یوخذ من الدراهم والشمع والزیت ونحوها الی ضرائح الاولیاء الکرام تقربا الیهم فهو بالاجماع باطل وحرام الخ وفی الشامی قوله: باطل وحرام بوجوه منها انه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لایجوز لانه عبادة والعبادة لا تکون لمخلوق الخ (۳) وفی الحدیث ملعون من ذبح لغیر الله الحدیث.

دنذر دغوا دبچي حکم: سوال: (۳) دنذر سوي غوا څخه بچي پیدا سو ددي څه حکم دي؟

جواب: دغه بچي هم ددغه نذر کړل سوي غوا په حکم کي دي کما فی الدر المختار کتاب الاضحیة ولدت الاضحیة ولداً قبل الذبح یذبح الولد معها الخ وفی الشامی لان الام تعینت للاضحیة والولد یحدث علی صفات الام الشرعیة الخ (۴).

---

(۱) حلف لایتزوج فزوجه فضولی فاجاز بالقول حنث وبالفعل لا یحنث به یفتی الخ کل امرأة تدخل فی نکاح فکذا فاجاز نکاح فضولی بالفعل لایحنث (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب حلف لا یتزوج فزوجه فضولی ج۳ ص۱۸۸. ط. س. ج ۳ ص۸۴۶) . ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الصوم ج ۲ ص۱۷۵. ط. س- ج ۲ ص ۴۳۹. ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الاضحیة ج ۵ ص ۲۸۴. ط. س. ج ۶ ص ۳۲۵. ظفیر

(۴) ردالمحتار کتاب الاضحیة ج ۵ ص ۲۸۱ – ۲۸۲. ط. س. ج۶ ص۳۲۲. ظفیر

دمتعین مقدار خوراک نذر اودهغه حکم: **سوال**: (۴) يو سړي داسي نذر وکی چه دطعام په وخت کي يعني غداً او عشاءاً په يوه وخت کي که چيري ديوې نيمي ډوډۍ څخه زياته مي وخوړه نو يوه روژه دنذر به نيسم ليکن دا وينا ورته ياده نه سوه چه ترفلانی تاريخ پوري نذر کوم پنځه اووه منتېه وروسته يې وويل چه ترفلاني ورځي پوري نذر کوم نو نذر تر کمه وخته پوري مقرر سو آيا دتمام عمر دپاره خو نه سو؟

جواب: اول په نذرکي چونکه څه لفظ ددوام او هميشه والي ده نه دي ويلی ددي وجي ديوي ورځي دپاره دغه نذر منعقد سو بيا چه يې کله دا وويل چه ترفلاني تاريخ پوري دا نذر کوم نو ترهغه ورځي پوري به دغه نذر پاته کيږي ددې څخه وروسته به نذر نه لازميږي. (۱)

دسوال زيات تفصيل: **سوال**: (۵) (مکرر متعلق ترنمبر ۴ پوري) اواز راته ياد دي چه دنذر دالفاظو په شروع کي مي دا لفظ هم ويلي وو که چيري دنن څخه شروع په يوه وخت ديوې ډوډۍ څخه زيات خوراك وکم الخ دا لفظ په هميشه والي دلالت کوي او که نه؟ بايد ووايم چي ددي وينا هم يقيني نه ده.

(۲) دغه سړي چه پنځه اووه منتېه وروسته دا لفظ ووايه چه ترفلاني ورځي پوري نذر کوم نو دا الفاظ دسابقه نذر سره به ملحق کيږي اوکه جديد نذر به په دغه الفاظو سره منعقد سي؟

جواب: که چيري بالفرض دغه لفظ هم دنذر په شروع کي وي چه که چيري دنن څخه واخلي الخ بيا هم چونکه څه لفظ ددوام او هميشه والي دنذر يې نه دي ويلي ددي وجي دغه نذر ددغه ورځي متعلق سو ځکه چه دانتها څه بيان نه دي کړل سوي او داحکم په صورت ديقين کي دي او په شك سره څه حکم نه ثابتيږي (۲) او دويم جزء نذر جديد دی ملحق په نذر اول پوري نه دي ددي وجي دغه نذر به تردغه قدر ورځو پوري وي کمي چه ده ذکر کړيدی. فقط

دنذر په قربانۍ سره نفس واجب قرباني نه ادا کيږي: **سوال**: (۶) يو چا په دې ډول نذر ومنی چي که چيري دهغه غوايي له امله چي دوشيق په نامه دی دعوامو او جهالو په

---

(۱) ومن نذر نذرا مطلقا اومعلقا بشرط وکان من جنسه واجب ای فرض وهو عبادة مقصودة ووجد الشرط المعلق به لزم النذر الحديث من نذر وسعی فعليه الوفاء بما سمی کصوم وصلاة الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱، ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظفير

(۲) نذر ان يتصدق بعشرة دراهم من الخبز فتصدق بغيره جاز ان يساوی العشرة کتصدق بثمنه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

نزد، له ناروغی ښخه جوړ سوم قسم په الله چي هغه به دقربانی په وخت قرباني کړم په داسي حال کي چي دغه مذکور شخص طاقت لري نوپه دې وخت کي دهغه نذر صحيح دی اوکه نه؟ اوپر هغه بله قرباني واجب ده اوکه نه هغه ذکر سوی غوايي کفايت کوي؟

جواب: قال في ردالمحتار: قال في البدائع ولو نذر أن يضحي شاة وذلک في أيام النحر وهو موسر فعليه أن يضحي بشاتين عندنا شاة للنذر وشاة بإيجاب الشرع ابتداء إلا إذا عنى به الإخبار عن الواجب عليه فلا يلزمه إلا واحدة ولو قبل أيام النحر لزمه شاتان بلا خلاف الخ ج۵ ص۲۰۳ كتاب الاضحية (۱) نوپه صورت مسئوله کي که چيري ذکر سوی نذر دقرباني دورځو ښخه مخکي واقع سي نو دذکر سوی غوايي دقرباني کولو سره سره به پوه بله قرباني کول هم پرده باندي واجب وګرځي. فقط

نذر يې ومنی او دهغه قيمت يې ورکړی نو نذر ادا سو؟ سوال: (۷) زيد نذر ومنی چه که چيري زما هلك پيدا سو نو يوه غوا به صدقه کوم هلك پيدا سو زيد که دغوا قيمت وخت په وخت فقيرانو او مسکينانو ته ورکړی نو آيا زيد دنذر ښخه بري سو اوکه نه؟ که چيري په پنځلس کاله کي قيمت ادا کړي نو آيا دولادت په وخت چه کم قيمت دغوا وو هغه ادا کړي اوکه في الحال چه کم قيمت دي؟

جواب: دقيمت په ادا کولو سره زيد بري الذمه سو او چه په کمه موده کي وغواړي ددي قيمت ادا کړي نو درسته ده. (۲) او دقيمت دادا کولو په وخت چه يې ښه قيمت وي هغه ورکول په کار دي. فقط

دهم کفو هلک په پيدا کيدو باندې نذر: سوال: (۸) زيد دا نذر کړي وه که چيري هللك مولوي زما کفو پيدا سي نو زه نذر کوم که چيري هلك پيدا سو نو ددين علم به ورته لولم دوعظ او نصيحت دپاره به يې پريږدم اوکه جينئ پيدا سوه نو به دانجلي دکفو سره چي عالم وي نکاح کوم زما په قوم کي هلك مولوي نه پيدا يږي چه عمر يې شل يا دوه ويشت کاله وي اوس څه وکړم؟

جواب: دانذر شرعًا صحيح نه سو نودځيلي لور نکاح چه چيري مناسبه وي او چه کم هلك

---

(۱) ردالمحتار كتاب الاضحية ج ۵ ص ۲۷۹. ط. س. ج ۲ ص ۳۰۲. ظفير

(۲) من نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وكان من جنسه واجب وهو عبادة مقصودة (درمختار) وفى البدائع ومن شروطه ان يكون قربة مقصودة فلايصح النذر بعيادة المريض وتشيع الجنازة والوضوء الخ (ردالمحتار كتاب ايضا ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵) واعلم ان النذر الذى يقع للاموات من اكثر العوام وما يؤخذ من الدراهم والشمع والزيت ونحوها الى ضرائح الاولياء الكرام وتقربا اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الصوم ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج ۲ ص۴۳۹). ظفير

لایق وي وکړه دنذر هیڅ خیال مه کوه. فقط

<u>دمړو اوریدل او داولیاء کرامو نذر</u>: سوال: (۹) دمړو اوریدل او داولیاؤ نذر منل جائز دي اوکه نه؟

جواب: دمړو اوریدلو مسئله مختلف فیه ده چه معروفه ده اودغیر الله نذر جائزنه دی. ([1])

<u>نذر پوره نه سو نو دنذر دروپو څه حکم دی</u>؟ سوال: (۱۰) دیو سړي مور بیماره وه ده نیت وکی چه که مور مي جوړه سوه نو زه به دالله تعالی دپاره په مسجد کي څلوېښت روپۍ ورکوم نو دده مور دجوړیدو څخه بغیر وفات سوه نو دغه روپۍ په مسجد کي دي ورکړي اوکه په دې سره په خاندان باندي ډوډۍ وخوري؟

جواب: ددغه سړي څلویښت روپۍ ورکول دالله تعالي دپاره غوره دي په مسجد کي دي ورکړي یا محتاجو ته دي ورکړي ([2]) په دې کي ثواب دي لیکن دخاندان په ډوډۍ کي خرچ کول درست نه دي اوپه دې کي هیڅ ثواب نسته.

<u>دنذر غوښه دفقیرانو حصه ده</u>: سوال: (۱۱) دیوچا هلك ناروغ سي او داسي نذر وکړي که چیري زما هلك ښه سو نودومره بیزی به قرباني کوم داغوښه دغني دپاره جائزده اوکه نه؟

جواب: دنذر غوښه دفقیرانو حق دي غني ته یې نه دي ورکول په کار. ([3])

<u>دنذر غوښه خپله خوړل جائز نه دي</u>: سوال: (۱۲) یو سړي په مصیبت کي نذر کړي وه چه که الله ددي مصیبت څخه ماته نجات راکړي نو ستا په نوم به یو سرلي ذبح کوم یا دیوي روپی شیریني به تقسیموم په کار پوره کیدو باندي چي سرلي ذبح کړي غوښه په مسکینانو باندي تقسیم کړي اوکه په خپله هم یې خوړلي سي؟ او دا سړي مالدار دي.

جواب: په محتاجو باندي یې تقسیمول په کار دي. ([4])

([1]) من نذر نذراً مطلقا اومعلقا بشرط الخ وجد الشرط المعلق به لزم الناذر الخ کصوم وصلاة وصدقة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵) ددې څخه معلومه سوه چه پرذمه ضروری نه ده خو په نیت دایصال ثواب په جماعت کي یې لګول یا غریبانو ته یې ورکول بهتر دی. ظفیر

([2]) ناذر المعینة ولو فقیر لو ذبحها الخ ولا یاکل الناذر منها (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الاضحیة ج۵ ص ۲۷۹ – ۲۸۰. ط. س. ج۳ ص۳۲۰) وفی القنیة هذا التصدق علی الاغنیاء لم یصح ما لم ینو ابناء السبیل (ایضا کتاب الایمان ج۳ ص۹۳. ط. س. ج۳ ص۷۳۷) ددی نذر هغه مصرف دی کم چه دزکوة دی: مصرف الزکوة الخ وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفارة والنذر وغیر ذلك من الصدقات الواجبة (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفیر

([3]) ناذر لمعینة ولو فقیراً تصدق بلحمها الخ ولا یاکل الناذر منها (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الاضحیة ج۵ ص۲۷۹. ط. س. ج۶ ص۳۲۲). ظفیر

([4]) ولو قال لله عليّ ان اذبحجزورا وتصدق بلحمه فذبح مکانه سبع شیاه جاز وجهه لا یفی (درمختار) ووجهه لا یخفی هو أن السبع تقوم مقامه مقامه فی اضحایا والهدایا (ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ =

Maktaba Tul Ishaat. com

دنذر مطلق په غوا کي دقرباني شرطونه سته اوکه نه؟ سوال: (۱۳) دنذر مطلق دغوا او بيزې دقربانۍ په شان ددوه کالو او دعيبونو څخه پاك او بري كيدل شرط دي اوكه نه؟

جواب: دغوا او بيزې وغيره نذر ددي وجي څخه صحيح دي چه ددي حيوانانو قرباني کيدي سي نو لهذا دقربانۍ شرطونه موجوديدل په نذر مطلق کي ضروري دي البته نذر معين چه دچشي وکړي هم دغه متعين دي.

دنذر په قرباني کي دشرائطو لحاظ: سوال: (۱۴) دنذر په حيوانانو کي دقرباني شرائط ملحوظ دي اوکه نه؟ که څوك نذر وکړي چي غوا دالله تعالي دپاره ذبح کړي يا هغه غوا دالله تعالي دپاره ذبح کړي يا يې فقير ته ژوندي ورکړي؟

جواب: دنذر په حيوان کي دقرباني شرائط ملحوظ دي او په نذرکي دغوا ذبح کول او صدقه کول دواړه جائز دي. (۱)

دنذر حيوان به څنګه وي؟ سوال: (۱۵) دنذر حيوان دقربانۍ دحيوان په شان په کار دي اوکه نه؟

جواب: دا احوط دي چه منذور حيوان دقربانۍ دحيوان په شان وي ځکه چه دمنذور حيوان فقهاؤ پراضحيه باندي دقياس کولو تصريح کړي ده. شامي. (۲)

دنذر نفل لمونځ به په ولاړه کوي اوکه په ناسته؟ سوال: (۱۲) چه کم سړي نذر وکړي که چيري الله تعالي زما فلاني کار پوره کړی لس رکعته نفل به کوم نو ددغه نفلونو په ولاړه ادا کول واجب دي اوکه په ناسته يې هم ادا کولي سي؟

جواب: که چيري طاقت وي نو په ولاړه يې ادا کول په کار دي. (۳)

دشيرينو دتقسيمولو نذر اود هغه حکم: سوال: (۱۷) يو سړي نذر وکی که چيري زما فلاني کار وسو نو دومره شيريني به تقسيموم دکار پوره کيدو څخه وروسته شيريني به تقسيموي اوکه تيل لوټه صف وغيره هم په مسجد کي کښيښولي سي؟

جواب: شيريني تقسيمول ضروري نه دي پرفقيرانو او مسکينانو باندي هغه رقم صدقه کولي سي (۴) دمسجد دپاره يوشي ددغه رقم څخه اخيستل او ورکول نه دي پکار. (۵)

= ص۷۴۰). ظفير

(۱) قال في البدائع اما الذي يجب على الغني والفقير فالمنذور به بان قال لله على ان اضحى شاة اوبدنة او هذه الشاة او البدنة اوقال جعلت هذه الشاة اضحية لانها قربة من جنسها ايجاب الخ فتلزم بالنذر كسائر القرب والوجوب بالنذر يستوى فيه الغني والفقير الخ (ردالمحتار كتاب الاضحية ج۵ ص۲۷۹. ط. س. ج۶ ص۳۲۰).

(۲) ولو قال لله على ان اذبح جزورا واتصدق بلحمه فذبح مكانه سبع شياه جاز ووجهه لا يخفى (درمختار) هو ان السبع تقوم مقامه في الضحايا والهدايا (ردالمختار احكام النذر ج۳ ص۹۵ ط.س. ج۳ ص۷۴۰). ظفير

(۳) ددی دپاره چه پوره ثواب ورته ورسيږي. ظفير =

دنذر په حیوان کي دعمر لحاظ: **سوال**: (۱۸) چه کله دچا هلك ناروغ سي نو يو سرلي يا غوا ذبح کړي اوپه محتاجو باندي تقسيم کړي يا نذر ومني چه ای الله که چيري زما هلك ښه سو نوزه به يو سرلي يا غوا ذبح کوم اوپه محتاجو باندي به يې خورم نو سرلي ديوه کال څخه کم اوغوا ددوو کالو څخه کم ذبح کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي اګر چه نذر او مننه کړل سوي ده نو سرلي ديوه کال او غوا ددوو کالو پکار دي دقربانۍ په شان سره. (۱)

دغوا دصدقه کولو نذر يې ومنی نو دعمر لحاظ به کوي: **سوال**: (۱۹) يو چا نذر ومنی که چيري زما ښځي ته الله تعالي صحت ورکړي نو دالله تعالي په نوم باندي به يو پسه يا يوه غوا صدقه کړم وروسته له صحت څخه يو کلن پسه ضرور دی اوکه دوه کلنه غوا؟

جواب: په دي باره کي کم عبارت په نظر نه دی راغلي داضحيې په قياس سره بايد پسه ديوه کال او غويې ددوو کلونو وي او احوط کيدل يې دتردد محل نه دی. (۲)

دنذر دقربانئ دغوښي حکم: **سوال**: (۲۰) يو سړي دقربانۍ کولو نذر ومنی نو ددغه قربانۍ ټوله غوښه به خيراتيږي اوکه موږ يې خپله هم استعمالولي سو او مالدارو ته يې هم ورکولي سو؟

جواب: ددي ټوله غوښه صدقه کول او محتاجو ته يې ورکول پکار دي. (۳)

دنذر په حيوان کي دعمر قيد: **سوال**: (۲۱) زيد نذر ومنی که چيري زما هلك الله تعالي جوړ کړی نو زه به يوه بيزه يا دا بيزه يا فلانۍ سپينه بيزه صدقه کوم نو په دي صورتونو کي عمر دبيزې دقربانۍ په شان شرط دي اوکه نه؟

جواب: په دي بيزې کي دقربانۍ دشرطونو لحاظ پکار دي البته که چيري يوه بيزه يې متعينه کړيده نو هغه په هرحال کي دنذر دپوره کولو دپاره ذبح کولي او صدقه کولي سي. که دقربانۍ شرطونه پکښي وي اوکه نه. (۴)

---

(۴) نذر لفقراء مكة جاز الصرف لفقراء غيرها لما تقرر في كتاب الصوم ان النذر غير المعلق لا يختص بشيء (درمختار) وكذا يظهر منه انه لا يتعين فيه المكان والدرهم والفقير (ردالمحتار مطلب احكام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۴۰). ظفير

(۵) ځکه چي نذر دتصديق قابل دي او دا دفقيرانو حق دي په جماعت باندي ددي خرڅول صححيح نه دی. ظفير

(۱) ولو قال لله علي ان اذبح جزوراً وتصدق بلحمه فذبح مكانه سبع شياه جاز (الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص ۷۴۰). ظفير

(۲) ايضاً ط. س. ج ۳ ص ۷۴۰. ظفير

(۳) مصرف الزكوة والعشر الخ وهو مصرف ايضا لصدقة الفطر والكفارة والنذر وغير ذلك من الصدقات الواجبة (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفير

(۴) ولوقال لله علي ان ذبح جزورا واتصدق بلحمه فذبح مكانه سبع شياه جاز ووجهه لايخفى (درمختار) وهو ان =

Maktaba Tul Ishaat. com

مور دزوي دغوئي دقرباني نذر وكی زوي راضي نه دي نو څه به كوي؟ سوال: (۲۲) دخالد دوه غويان بيمار سول دده مور نذر ومنی كه چيري دا غويان ښه سول نو يو غويي به قرباني كوم چه كله غوايان ښه سول نو خالد خپله مور دنذر دپوره كولو څخه منع كوي دنذر پوره كول به څنګه وي؟

جواب: دخالد په مملوكه غوايانو كي دخالد داجازت څخه بغير دده مور هيڅ يو غوئي ذبح كولي نه سي. بلكه دا دي بل غوئي واخلي او ذبح دي كړي او نذر دي پوره كړي ځكه چه دبل چا په ملك كي ددي اختيار نسته نوكه چيري دده دمور غرض دنذر څخه دا وو چه دا به ددوو غويانو دخالد څخه يو ذبح كوي نو دغه نذر منعقد نه سو (۱) لقوله عليه السلام لا نذر لابن آدم فيما لا يملك الحديث او كما قال ﷺ اوكه چيري دمطلق غوئي ذبح كول يې نذر كړي وو نو نذر صحيح سو نوپه دي صورت كي دي بل غوئي واخلي او نذر دي پوره كړي.

دهر لمانځه څخه وروسته ددوه ركعته نفلو نذر يې ومنی څه به كوي؟ سوال: (۲۳) زيد نذر كړي وو كه چيري زما فلاني كار پوره سو نو دهر لمانځه څخه وروسته دوه ركعته لمونځ به كوم دالله تعالي په فضل دده كار پوره سو نوزيد دخپل نذر موافق ترڅو ورځو پوري دپنځو نذرونو دا پر يوه ځای ډېل ډېل ادا كول بيا كله كله قضا هم سوه كرار كرار بالكل ورڅخه پاته سو اوس حساب هم ياد نه پاته سوي چه څومره دي قضا سول او څومره يې ادا كړل دتيرو سوو لمونځونو متعلق څه وكړي چه دهغو حساب هم ياد نه دي پاته او آينده هم ددغه نذر ډېل ادا كول لازم دي اوكه ددې څخه دخلاصون بل يو صورت كيدي سي؟

جواب: په داسي قسم سره نذر لازميږي او پوره كول ددي لازم دي چه كم نفلونه په ډېل وخت كي نه دي ادا سوي دهغو قضا لازمه ده (۲) او په ژوند كي فديه وركول ددغه لمونځونو درسته نه ده دفديي وصيت دمرګ په وخت لازميږي چه دومره قدر دوه ركعتيز لمونځونه زما پر ذمه پاته دي ددي فديه زما دمال څخه وركړئ دهر يوه دوګانه

= السبع تقوم مقامع فی الضحایا والهدایا (ردالمحتار مطلب احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص ۷۴۰). ظفیر

(۱) نذر ان یتصدق بالف من ماله وهو یملك دونها لزمه ما یملك منها فقط هو المختار لانه فیما لم یملك لم یوجد النذر الخ قال مالی فی المساکین صدقة ولا مال لم یصح اتفاقا (درمختار) وشرط صحة النذر ان یکون المنذور ملکا للناذر (ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۷ ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفیر

(۲) ان رسول الله ﷺ قال من نذر ان یطع الله فلیطعه (مشکوة باب فی النذور ج۲ ص۲۹۷) فیه دلیل علی من نذر طاعة یلزم الوفاء به (حاشیه مشکوة). ظفیر

فدیه دصدقة الفطر په مثل د ۸۰ په وزن پاوکم دوه سیره غنم تقریباً جوړیږي دهر یوه دوګانه په عوض کي دي وارث دغه قدر غنم یا ددي قیمت ادا کړي دا خو دبعد الموت حکم دي په ژوند کي ماسوا دادا کولو یعني قضا راوړلو ددغه دوو رکعتو بل هیڅ صورت دخلاصون نسته نو اوس دي داسي وکړي چه ائنده دي دهر لمانځه سره دوګانه منذوره ادا کړي لیکن دکومو لمونځونو څخه وروسته چي نفل لمونځ درست نه دي لکه دفجر او عصر لمونځ په دې کي دي داسي وکړي چه دعصر څخه مخکي دي ادا کړي او دفجر څخه وروسته دوګانه دي دلمر راختلو څخه وروسته یا دسپیدو څخه مخکي ادا کړي او دباقي لمونځونو څخه وروسته دي دغه دوګانه ادا کړي او دمخکي فوت سوؤ دوګانو تخمین دي وکړي چه دکله څخه یې نه دي لوستلي دهر یوه شباروز پنځه دوګانه واجب دي ده ته چي څومره قدر ممکنه وي هغه دي وکړي او بیا ددي په اندازه کي چه څومره باقي پاته سي دهغه دپاره دي وصیت وکړي چه دومره قدر فدیه ددوګانه دي زما څخه وروسته ادا کړل سي. (۱)

<u>دزیوراتو دصدقې دنذر په صورت کي قیمت ورکول څنګه دي؟</u> سوال: (۲۴) په حالت مرض کي دمریض دطرف څخه څه زیورات اونور دصدقي دپاره وایستل سول دمریض دصحت مندی څخه وروسته دمریض په رای سره ددي قیمت معلومول او صدقه کول او مذکوره اشیاء په خپل صرف کي را ایستل درست دي اوکه نه؟

جواب: دقیمت ورکول په دي صورت کي درست دي کذا في الدر المختار (۲)

<u>دمتایې نذر یې وکی نو ددي دقیمت څخه کپړه جوړول او ورکول جائز دي</u>: سوال: (۲۵) چا نذر وکی که چیري زما کار وسي نو زه به ددومره نقدو پیسو پتاسې په هلکانو تقسیموم که چیري دا خیال وکړي چه په دې کي هیڅ قدر فائده نسته دیو مسکین دپاره یې کپړې جوړی کړي یا یو مسکین ته یې نقدي ورکړي نو نذر ادا سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي به نذر ادا سي دپتاسو تخصیص نسته کذا فی الدر المختار: نذر ان یتصدق بعشرة دراهم من الخبز فتصدق بغیره جاز ان ساوی العشرة کتصدقه بثمنه الخ. (۳)

---

(۱) ولو نذر الصوم الابد فاکل لعذر فدٰی (درمختار) فاکل لعذر وکذا لدونه قوله فدی لکل یوم نصف صاع من بر اوصاعا من شعیر وان لم یقدر استغفر الله تعالی کما مر (ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص ۹۷. ط. س. ج ۳ ص۷۴۱). ظفیر

(۲) وکذا یظهر منه لا یتعین فیه المکان والدرهم والفقیر لان التعین انما اثر فی انعقاد السببیة فقط (ردالمحتار ج۳ ص۹۲) نذر ان یتصدق بعشرة دراهم من الخبز فتصدق بغیره جاز ان ساوی کعشرة کتصدق بثمنه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۹۲ ط. س. ج۳ ص۴۴۱. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

دنذر خوړل دمحتاج حق دي: **سوال**: (۲۶) يو پوهه سړي نوي فتوي ايجاد کوي چه دنذر الله او دايصال ثواب خوړل دمحتاجو فقير او وغيره حق دي مالدار او آسوده حال ته ناجائز دي دا صحيح دي اوکه غلط؟

جواب: دا صحيح دي چه دنذر الله او ايصال ثواب خوړل او نقدي وغيره دفقيرانو مسکينانو حق دي په اميرانو او رئيسانو باندي يې خوړل نه دي پکار. ([1])

که دتاريخ څخه مخکې نذر پوره کړي نو؟ **سوال**: (۲۷) زيد نذر ومنی چه زه به دخپلي ميښې تولي شيدې په يولسم تاريخ خيرات کوم که چيري دغه قدر شيدې دمعين تاريخ څخه مخکې خيرات کړي نو جائز دي اوکه نه؟

جواب: مخکې خيرات کول يې هم درست دي. ([2])

دپلار کونډې ته دنذر روپۍ ورکول جائز دي: **سوال**: (۲۸) زيد دخپل مقصد کاميابۍ په عوض کي لس روپۍ دالله تعالي په نوم باندي دنذر په طور يا په منني سره ورکولي، اتفاقاً دده مور چه کونډه ده او په قوم سيده ضرورتمنده ښځه ده که چيري زيد دغه روپۍ دې ته ورکړي نو مننه به پوره سي اوکه نه او حال دا چه دا سيده ده ديته دا صدقه ورکول جائز دي اوکه نه؟

جواب: دميريزې موروالي په وجه خو ديته دنذر روپۍ ورکول ممنوع نه وه ليکن دسيده کيدو په وجه ديته ورکول ممنوع دي ځکه چه دنذر دروپيو حکم دزکوة په شان دي او دنذر دروپو او دزکوة مصرف يو دی. ([3])

دنذر دقرباني دادا کولو څخه مخکې واجبه قرباني نه ادا کيږي: **سوال**: (۲۹) چا نذر ومنی که چيري زما فلاني کار وسو نو دلوی اختر په ورځ غوا يا بيزه به قربانوم اوس که چيري دده کار وسو نو پرده باندي دغه غوا يا بيزه قرباني کول واجب به وي او که نه که چيري واجب وي نو کمه قرباني چي دنصاب دمالك کيدو په وجه سره واجبه سوي ده هغه هم ورسره ادا کيږي اوکه نه؟

جواب: که چيري دغه سړي صاحب نصاب وي چه پرده باندي دمخکې څخه قرباني واجبه

([1]) مصرف الزكوٰة الخ وهو ايضا مصرف لصدقة الفطر والكفارة والنذر وغير ذلك من الصدقات والواجبة (درالمختار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۳ ص۳۳۹). ظفير

([2]) فلو نذر التصدق يوم الجمعة بمكة بهذا الدرهم على فلان فخالف جاز وكذا لو عجل قبله فلو عين شهر للاعتكاف او للصوم فعجل قبله عنه صح، وكذا لو نذر ان يحج سنة كذا فحج سنة قبلها صح الخ لانه تعجيل بعد وجرد السبب وهو النذر ليلغو التعين. (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

([3]) مصرف الزكوة الخ وهو مصرف ايضا لصدقه الفطر والكفارة والنذر الخ (ردالمحتار باب المصرف ج۳ ص۹۲). ظفير

ده نو دنذر کولو په صورت کي په ده باندي دوې قربانیاني کول په کار دي کذافی الشامی ([1]).

په نذر معین کي دغوښي پرځاى ژوندي حیوان ورکول: **سوال:** (۳۰) یوچا نذر معین کړي دی چي فلاني ورځ یا هره میاشت به پسه حلالوم او هغه تراوسه نه دی ذبح کړی ایا هغه حلال کړي په مسکینانو باندي تقسیم کړي اوکه یې ژوندي یو مسکین ته ورکړي دا قول جائزدي اوکه نه؟ آیا ددي عوض دپسه قیمت نقد ورکول یاغنم ورکول جائز دي اوکه نه؟

جواب: برابره خبره ده که یې حلال کړي صدقه کوي یې یا یې ژوندي یا یې قیمت صدقه کړي ټول جائز دي. ([2])

په مسجد کي دسرو زرو دڅراغ بلولو نذر منل: **سوال:** (۳۱) عمر نذر ومنی که چیري زما فلانی مراد پوره سو نو دخپل پیر په مسجد کي به دسروزرو څراغ بلوم ددي نذر پوره کولو څخه وروسته دغه څراغ دمسجد په کار کي صرف کړل سي اوکه یې څوك مستحق دی؟

جواب: دغه څراغ دي دمسجد په خرڅ کي راوستل سي دغه دمسجد سوه.

دقبض کولو څخه بغیر دقرضدار په معاف کولو سره نذر نه ادا کیږي: **سوال:** (۳۲) قرض غوښتونکی مقروض مفلس ته وایي چه زما دوه ویشت روپی چه ستا پرذمه قرض دی دهغه څخه دولس نیمی روپی دنذر معین په عوض ما ساقطي کړي مخکي ترقبض کولو دقرض آیا نذر ادا کیدي سي؟

جواب: دنذر معین او نذر مطلق مصارف هم هغه دي کم چه دزکوة دي لکه څنګه چه دشامي په باب المصرف کي دي: وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفارة والنذر الخ ([3]) نولکه څنګه چي په مذکوره طریقه زکوة ادا نه سو نو نذر هم ادا نه سو په شامي کي دي: وفی صورتین لا یجوز الاولی اداء الدین عن العین کجعلهما فی ذمة مدیونه زکوة لما له الحاضر الخ ([4]) وفی الدر المختار وحیلة الجواز ان یعطی دیونه الفقیر زکوته ثم یاخذها عن دینه. ([5])

([1]) ولونذر ان یضحی شاة وذلك فی ایام النحر وهو موسر فعلیه ان یضحی بشاتین عندنا شاة بالنذر وشاة لایجاب الشرع ابتداء (ردالمحتار کتاب الاضحیة ج۵ ص۲۷۹ – ۲۸۰. ط. س. ج۲ ص۳۲۰). ظفیر

([2]) ولو ترکت الاضحیة ومضت ایامها تصدق بها حیة ناذر فاعلی تصدق لمعینه ولو فقیراً ولو ذبحها تصدق بلحمها تصدق بقیمة النقصان ایضا ولا یاکل الناذر منها فان اکل تصدق بقیمة ما أکل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الاضحیة ج۵ ص۲۸۹ – ۲۸۸. ط. س ج۲ ص۳۲۰). ظفیر

([3]) ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹. ظفیر

([4]) ردالمحتار کتاب الزکوة ج۲ ص۱۲. ط. س. ج۲ ص۲۷۱. ظفیر

([5]) الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الزکوة ج۲ ص۱۲. ط. س. ج۲ ص۲۷۱. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

دغوا په ذبح کولوکي دنيت اعتبار: **سوال**: (۳۳) زيد په خپله بيماری کي نيت وکی که چيري الله تعالي شفا ورکړي نو يوه غوا به ذبح کړم اوپه محلي والاوو باندي به يې وخورم يا عمر نيت وکی که چيري زما مقصود حاصل سي نو دلسو روپو شيريني به په مسجد کي په لمونځ کوونکو باندي خورم اوس دمقصود حاصلولو څخه وروسته او دمرض دشفا څخه وروسته به دا نذر څنګه ادا کوي، ددي وجي چه په محلي والاوو او دمسجد په لمونځ کوونکو کي ډير صاحب نصاب هم دي که چيري يې په صاحب نصابو باندي هم وخوري نو نذر به ساقط سي اوکه نه او داسي قسم خوراك والا او په بل باندي خوړلو والا دګناه کبيره مرتکب دي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دي: ولو قال ان برئت عن مرضی هذا ذبحت شاة او علی شاة اذبحها فبرئ لا يلزمه شيء الا ان يقول فللّه علی ان اذبح شاة الخ [1] ددي څخه معلوميږي چه صيغه دنذر دا ده چه داسي ووايي چه دالله تعالي دپاره زما ذمه دا ده چه مثلاً غوا ذبح کړم او داهم مسئله ده چه صرف په نيت سره نذر نه کيږي چه ترڅو پوري په زبان سره دنذر صيغه ونه وايي، نوپه صورت مسئوله کي اول خو په نذر کيدو کي کلام دي اوکه چيري في الواقع ده نذر کړي دي نو بيا حکم دا دي چه په فقيرانو باندي دغه غوښه صدقه کول پکار دي داهل مکه قدر هم لازم نه دي او دمسجد دلمونځ کوونکو تخصيص هم ضروري نه دي چه کمو فقيرانو ته غواړي نو وردي کړي، په درمختارکي دي: نذر لفقراء مکة جاز التصرف لفقراء غيرها الخ [2] وفی ردالمحتار وکذا يظهر انه لا يتعين فيه المکان والدرهم والفقير الخ ص۷۱ جلد نمبر۳ شامی [3] حاصل دا چه څه يې نذر کړل هغه فقيرانو ته ورکول لازم دي که چيري ددي څخه څه مالدارو لره ورکړل سوه نو په دغه اندازه دي نورو فقيرانو ته ورکړي چه دده سره وي کنه نو دغه مقدار دنذر به دده پرذمه واجب پاته سي. او چه کله يې دغه مقدار فقيرانو ته ورکړي نو هيڅ ګناه پاته نه سوه.

ديو متعين حيوان نذر يې ومنی ددي ورکول کافي دي: **سوال**: (۳۴) يو سړي دکم عمره حيوان معين دصدقه کولو نذر معلق ومنی اوس مقصود حاصل سو فوراً دغه حيوان صدقه کول په کار دي اوکه داضحيه دعمر په لحاظ سره يې وروسته کړي؟

جواب: دځومره عمر په حيوان سره چه نذر معين دي همدغه ذبح کول کافي دي. [4]

---

[1] الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹. ظفير

[2] ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۹۷. ط. س. ج ۳ ص ۷۴۰. ظفير

[3] ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۹۷. ط. س. ج ۳ ص ۷۴۰. ظفير =

په مسجد کې دپتاسو تقسیمولو نذر: **سوال**: (۳۵) چا وویل که چیري الله تعالي زما فلاني کار پوره کړي نو دجامع مسجد په لمونځ کوونکو به پنځه سیره پتاسی تقسیموم دا نذر سو اوکه وعده؟

جواب: دا نذر سو لیکن دپتاسو وغیره تعین ضروري نه دي ددي قیمت هم په فقیرانو صدقه کولي سي او دجامع مسجدبه هم تخصیص نه وي، کمافی الدر المختار والشامی۔ (۱)

دهلک په سلامتیا باندي نذر: **سوال**: (۳۶) زید نذر ومنی که چیري زما هلك ژوندي او سالم پاته سو نو نهه کاله وروسته به دنهو وروښو شیریني دالله تعالي په نوم یا خوراك پخوم په مسکینانو او خپلوانو باندي به یې تقسیموم اوس زید ددغه روپیو شیریني او خوراك تقسیم کړي اوکه دتعمیر او طلباؤ په خرچه کي یې ورکولي سي اوکه نه؟

جواب: دشیرینیو او خوراك تخصیص لازم نه دي نقدي هم فقیرانو ته ورکولي سي کذا في الدرالمختار لیکن دمسجد په تعمیر کي لګول ددي درست نه دي او طلباؤ او مسکینانو ته یې ورکولي سي. (۲)

په مسجد کي چه کمه مځکه ورکړي پرهغي دمدرسي جوړولو حکم: **سوال**: (۳۷) یو سړي څه مځکه دالله په نوم نذر کړه یا په مسجد کي یې ورکړه یا دبزرګانو دایصال ثواب دپاره یې ورکړه او نوره څه مځکه یې وقف کړه اوس دمحلي ټول خلق متفق سول ددغه مذکوره زمکی په آمدني سره یې یو مکتب جوړ کړی او یو استاد یې دلوستلو دپاره مقرر کړی او دمذکوره مځکي دآمدني څخه استاد ته تنخواه ورکول درست دي اوکه نه؟

جواب: ددغة موقوفه مځکي آمدني په هغه کار کي صرف کیدل پکار دي چه دکم کار دپاره واقف دغه مځکه وقف کړي ده نوچه کمه مځکه دمسجد دضروریاتو دپوره کولو

---

(۴) تصدق ناذر لمعنية ولو فقيرا لو ذبحها تصدق بلحمها الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الاضحية ج۵ ص۲۷۹ ط. س. ج۶ ص۳۲) وكذا لو ماتت فعلى الغنى غيرها لا الفقير (درمختار) اى ولو كانت الميتة منذورة بعينها لما فى البدائع ان لمنذورة لو هلكت او ضاعت تسقط التضحية بسبب النذر غير انه ان كان موسر تلزمه الاخرى بايجاب الشرع ابتداء لا بالنذر ولو معسر لا شيء عليه اصلا (ردالمحتار كتاب الا ضحية ج۵ ص۲۸۴. ط. س. ج۶ ص۳۲۵). ظفير

(۱) نذر لفقراء مكة جاز الصرف لفقراء غيرها لما تقرر فى كتاب الصوم ان النذر غير المعلق لا يختص بشيء (درمختار) والنذر عن اعتكاف اوحج اوصلاة اوصيام وغيرها غير المعلق ولو معينا لا يختص بزمان ومكان ودرهم فقير فلو نذر التصدق يوم الجمعة بمكة بهذا الدرهم على فلان فخالف جاز (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۵). ظفير

(۲) فلو نذر التصدق يوم الجمعة بمكة بهذا الدرهم على فلان فخالف جاز (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دپاره ده هغه آمدني دي په دغه کي خرچه کړل سي او چه کمه مځکه په فقراؤ کي دصرف کولو دپاره وقف کړل سي نو دهغه آمدني دي په فقیرانو او مسکینانو باندي مصرف کړل سي طلباء او مسکینان هم ددي مصرف دي لیکن دمدرس تنخواه ددې څخه ورکول درست نه دي.

داوبښ نذر ومني او اوبښ پیدا نه سي نوڅه به کوي؟ سوال: (۳۸) زید دانذر منلي وو چه ای الله که چیري فلاني مقصود زما حاصل سو نو یو اوبښ به قرباني کوم اوس هغه مقصود حاصل سو او اوبښ هلته نه پیدا کیږي که چیري زید داوبښ قیمت خیر ات کړي نو نذر ادا کیږي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دي که چیري یو څوك نذر وکړی چه زه به اوبښ حلالوم نو هغه که اووه بیزې ذبح کړي نوهم صحیح دي: ولو قال لله علی ان اذبح جزوراً والتصدق بلحمه فذبح مکانه سبع شیاه جاز الخ (درمختار). (۱)

دنذر دحیوان څخه فائده حاصلول: سوال: (۳۹) دنذر سوي حیوان څخه فائده اخیستل درست اوجائز دي اوکه نه او ددغه حیوان بچي دمور په حکم کي دي اوکه نه؟

جواب: دنذر سوي حیوان څخه فائده اخیستل درست نه دي او بچي دمور په حکم کي دي کما فی الشامی لان الام تعینت للاضحیة والولد یحدث علی صفات الام الشرعیة ومن المشائخ من قال هذا فی الاضحیة الموجبة بالنذر او ما فی معناه کشراء الفقیر والا فلا الخ ج۵ ص۲۰۵ کتاب الاضحیة. (۲)

دچرسو نذر صحیح نه دي: سوال: (۴۰) زما عمه بیماره وه خلقو وویل چي دسائي سهیلي بابا زیارت ته ولاړ سه او چرس نذر کړه دالله تعالي په فضل اوکرم سره زما عمه جوړه سوه اوس چه دغه مذکوره کم ځای دي هلته دسیار یعني سیر کوونکي په طریقه تلل غواړي په دي باره کي څه حکم دي؟ آیا دچرسو ثواب ورولیږي اوکه نقدي اوکه څه؟

جواب: دچرسو نذر صحیح نه دي او چرس څیښل گناه ده داسي نذر صحیح نه وي نو نه چرس ورکول لازم دي نه نقدي نه بل څه او هسي تبرعًا که چیري دغه بزرگانو ته دثواب رسولو په غرض سره یومحتاج ته نقدي یا خوراك وغیره ورکړي نوپه دې کي هیڅ نقصان نسته لیکن چرس به نه ورکوي او عمه که چیري دسیر اوسیاحت په طریقه دځان سره بوزي او یو کار دشریعت خلاف واقع نه سي نو درست دي. (۳) فقط

---

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الاضحیة ج۵ ص۲۸۲. ط. س. ج۶ ص۳۲۳. ظفیر

(۳) من نذر نذراً مطلقاً او معلقا بشرط وکان من جنسه واجب الخ وهو عبادة مقصودة (درمختار) وفی البدائع =

ناروغ دي نذر دصحت څخه وروسته پوره کړي او دصحت نه کیدو په صورت کي دي فدیه ورکړي: **سوال**: (۴۱) دهندي خاوند په یو آفت کي مبتلا سوي وو دې دشپږو میاشتو دروژي پرله پسي دنیولو نذر ومنی الله تعالي ددي خاوند ته نجات ورکړی هندي دنذر په پوره کولو کي تاخیر کوی چه سمخته ناروغه سوه اوس به هغه څه کوي؟

جواب: دصحت انتظار دي وکړي او دصحت څخه وروسته دنذر روژي دي ونیسي اوکه چیري ښه نه وي نو دفدیې وصیت دي وکړي چه ددي دمال څخه دي ددي وارثان فدیه ادا کړي او فدیه دیوې روژي دفطر په شان ده په ژوند کي دې لره درست نه دي چه فدیه ورکړي یعني په دي فدیې سره به روژه نه ادا کیږي، دجوړیدو څخه وروسته دي روژي ونیسي که نه نو وصیت کول به لازم وي: وقضوا لزومًا ما قدروا بلا فدية ولو ماتوا بعد زوال العذر وجبت الوصية الخ (۱) فقط

دصحت دپاره جائز ده: **سوال**: (۴۲) په عوامو او خواصو کي دستور دي چه دناروغی دصحت په غرض سره سرلي ذبح کوي او په ظاهره کي دده نیت دفدیه وي دا جائز دي او که نه؟

جواب: جائز دي. (۲)

دغوا دذبح کولو په نذرکي به دعمر لحاظ کیدی سي: **سوال**: (۴۳) یو سړي په خپل ځان باندي نذر وکی که چیري فلاني کار پوره سي نو یوه غوا به دالله تعالي دپاره ذبح کوم او تقسیموم اوس کار پوره سو نذر ادا کول واجب دي لیکن بل طرفته په یو څو علماؤ کي یوه لویه تفرقه واقع سوه یوه ډله دا وایي چه غوا چه دهرڅومره عمر وي ذبح کول یې پکار دي نور علماء دا وایي چه کم شرطونه په قرباني کي دي هغه به ددغه نذر په حیوان کي هم وي کنه نو نذرانه به نه ادا کیږي، په دغه دواړو قولونو کي دچا قول دشریعت په نزد صحیح دي قسم اخیستونکي لفظ دګورو ویلی دی او ګورو هغه غویی ته ویل کیږي

= ومن شروطه ان يكون قربة مقصودة فلان يصح النذر بعيادة المريض وتشييع الجنازة والوضوء والاغتسال ودخول المسجد ومس المصحف والاذان وبناء الرباطات والمساجد وغير دالك (ردالمحتار احكام النذر ج۳ ص۹۱ ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظفير

(۱) نذر صوم شهر معين لزمه متتابعا لكن ان افطر فيه يوما قضاه وحده وان قال متتابعا بلا لزوم استقبال لانه معين (درمختار) لان شرط اتتابع فى شهر بعينه لغو لانه تتابع لتتابع الايام الخ واما اذا كان الشهر غير معين فان شاء تابعه وان شاء فرقه (ردالمحتار ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

(۲) ولو قال ان برأت من مرضى هذا ذبحت شاة اوعليّ شاة ذبحها فبرئ لا يلزمه شيء الخ الا اذا زاد واتصدق بلحمها فيلزمه لان الصدقة من جنسها فرض وهى الزكاة (الدر المختار على هامش ردالمحتار احكام النذر ج۳ ص۵۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

چه لوی او ځوان وي. بینوا تؤجروا !

جواب: قال فی الدرالمختار ولو قال لله عليَّ ان أذبح جزوراً واتصدق بلحمه فذبح مكانه سبع شياة جاز فی مجموع النوازل ووجهه لایخفی قوله ووجهه لا يخفى هو ان السبع تقوم مقامه فی الضحايا والهدايا (۱) ددې څخه معلومیږي چه دقربانی دشرطونو لحاظ په دیکې ضروري نه دي. فقط

صرف دنذر په نیت سره نذر نه واجبیږي: **سوال**: (۴۴) زید نیت کوي که چیري زما فلاني دکان یا سرای په کرایه باندي واخستل سو نو ددي دیوي میاشتي کرایه دالله تعالي دپاره ورکوم اوس دغه سرای یا دوکان په کرایه باندي ونیول سو زید ددي دیوي میاشتي کرایه دوعدي مطابق دخیر په مصرف کي صرف کول غواړي، داسي نذر دالله تعالي دپاره په خوراك پخولو دطلباؤ او مسکینانو وغیره باندي خوړلي سي اوکه نه؟ او ددې څخه یې خپله هم خوړلي سي اوکه نه؟ او په خپلو عزیزانو او خپلوانو باندي یې خوړلي سي اوکه نه؟ آیا ده ته داسي اختیار سته اوکه نه چه دغه موعود رقم چه په کم کار خیر کي وغواړي ولګولی سي؟

جواب: زید که چیري صرف داسي نیت کړي دي او په ژبه یې هیڅ نذر نه دي کړي په دي حالت کي پرزید باندي هیڅ نه لازمیږي که چیري تبرعًا څه دصدقي په طور په محتاجو وغیره باندي وخوري نو ښه دي ددې څخه یې خپله هم خوړي سي او په خپلو عزیزانو اواقاربو باندي یې هم خوړي سي او چه کم رقم غواړي په مسجد کي ولګوي نوهم دي ولګوي کار دثواب دي که چیري په ژبه سره یې نذر اومننه منلی وي په چه صورت مذکوره زما پر ذمه دي چه دالله تعالي دپاره به دیوې میاشتي کرایه ورکوم نو بیا دغه ټول رقم مسکینانو او فقیرانو ته ورکول ضروري دي که چیري ددغه رقم خوراك پوخ کړي او په بل باندي یې وخوري نو په ټولو محتاجو باندي دي وخوري اونه دي په مسجد کي لګوي غرض دا چي دنذر دا حکم دي چه صدقه کول یې په مسکینانو باندي واجب دي (۲) اوکه چیري نذر نه وي نو بیا اختیاردي لکه څنګه چي مخکي ولیکل سوه.

(۱) ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰. من نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وكان من جنسه واجب الخ ووجد الشرط المعلق به لزمه الناذر الخ كصوم وصلاة وصدقة (الدر المختار) ای لزمه الوفاء (ردالمحتار مطلب فی احكام النذر ج۳ ص۹۱) په ژبه ویل شرط دي صرف په زړه کي په سوچ کولو سره هیڅ هم نه کیږي. ظفیر

(۲) دنذر مصرف همغه دی کم چه دزکوة دی: مصرف الزكوة والعشر وهو ايضا مصرف لصدقة الفطر والكفارة والنذر وغير ذلك من الصدقات الواجبة (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفیر

نذر يې ومنې چه داسي وسي نو قرآن به ختموم: **سوال**: (۴۵) يو سړي نذر وکی چه هلك ته آرام راسي نو په لسو حافظانو باندي به يو قرآن شريف ختموم او په زړه کي يې دا هم دي چه په دوی باندي به خوراك هم کوم په دي صورت کي دنذر ادا کول واجب دي اوکه نه؟

جواب: دا نذر لازم نه سو. (۱) فقط

دحسين ؓ په نوم دنذر حکم: **سوال**: (۴٦) يو سړي دالله تعالي دپاره په داسي طريقه نذر وکی که چيري زما بچي او زوی وسو نو زه به دالله تعالي دپاره نذر کوم او ثواب به يې دحسين ؓ روح ته رسوم اوس زما زوی وسو او ما هرکال يوه هنسلي (چه يو قسم اميل دي) جوړ کړي او اينبودلي دي اوس هغه پوره سوي دي زه غواړم چه دالله تعالي دپاره ثواب دامام حسين ؓ روح ته ورسوم دا صورت جائز دي او که نه؟

جواب: داسي نذر چه په هغه کي دمړو تقرب وي په اتفاق سره باطل او حرام دي: للاجماع على حرمة النذر للمخلوق ولا ينعقد الخ (۲)نو دامام حسين ؓ دايصال ثواب نذر کول شرعًا صحيح نه سوه او آئنده داسي نذر نه دي کول پکار چه کم نذر دالله تعالي دپاره وکړل سي نو دا نذر چه سائل کړي دي په ديکي دتقرب دغير الله شائبه معلوميږي ددي څخه توبه کول په کار دي او آينده داسي نذر نه دي کول پکار نذر خاص دالله تعالي دپاره پکار دي که چيري خاص دالله ﷻ دپاره نذر ومنل سي نو لازميږي او مصرف ددي فقراء او مساکين دي دغه طريقه چه تا دنذر خيال پرکړي دي دشرع څخه خلاف ده او هنسلي وغيره جوړول او بچي ته يې وراغوسال حرام دي دا دجاهلانو رسمونه دي الله تعالي دي موږ ځيني وژغوري.

دقرباني په نذرکي قرباني ضروري ده اوکه قيمت يې هم ورکولي سي؟ **سوال**: (۴۷) زما خور په جهاز کي سخته بيماره سوه نذر يې وکی که چيري په خيريت سره دقيام ځای ته ورسيدم نو قرباني به کوم الحمد لله چه په خيريت سره ورسيده آيا کمه مننه چه يې کړي ده هغه دقرباني کولو په صورت کي پوره کيدي سي اوکه همغه قيمت به په يوه يتيم خانه

---

(۱) من نذر نذرا مطلقا او معلقا بشرط المعلق به لزم الناذر الخ كصوم وصلاة وصدقة الخ ولم يلزم الناذر ما ليس من جنسه فرض كعيادة المريض ودخول مسجد الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظفير

(۲) ولم يلزم الناذر ما ليس من جنسه فرض كعيادة مريض وتشييع جنازة ودخول مسجد الخ لانه ليس من جنسها فرض مقصود وهذا هوالضابط وفى البحر شرائطه خمس فزاد ان لايكون معصية لذاته (درمختار) وأما كون المنذور معصية يمنع انعقاد النذر فيجب ان يكون معناه اذا كان حرام بعينه اوليس فيه جهة قربة (ردالمحتار مطلب احكام النذر ج۳ ص ۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳٦). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

وغیره کي ورکول کيږي؟ بينوا تؤجروا

جواب: هغه منګه چه دقرباني يې کړي ده نو قرباني کول په کار دي په قرباني سره به دغه نذر پوره سي. ([1])

<u>په نذر معين کي دعمر قيد</u>: **سوال**: (۴۸) په نذر معين کي شرط يو کلنی دي اوکه ددي ځخه منذور پسه وي؟

جواب: مشروط دي. ([2])

<u>دمتايي په نذر کي هر قسم متايي تقسيمول درست دي</u>: **سوال**: (۴۹) دمتائي نذر ئي ومنی دهغه قيمت يې چاته ورکړی او وې ويل چه ته فلانی متايي منذوره واخله او تقسيم يې کړه اخيستونکي ددغه منذوره متايي پرځاي نوره متايي تقسيم کړه نو جائز ده اوکه نه؟

جواب: جائز دي. ([3])

<u>په نذر کي ددي قيمت غير مستحق ته اخيستل جائز نه دي</u>: **سوال**: (۵۰) پتاسی يې ومنلی او دهغي قيمت يې چا ته ورکړی او وی ويل چه ته په دغه قيمت سره پتاسي واخله او غريبانو ته يې ورکړه اوس دقيمت اخيستونکي ته جائز دي چه قيمت په خپل تصرف کي راولي که چيري نه وي نو آيا پتاسي ورکول واجب دي که چيري نوره متايي دپتاسو په ځاى تقسيم کړي نو نذر په پوره سي اوکه نه؟

جواب: خپله يې خوړل درست نه دي او دمتائي بدلول جائز دي کما مر ([4]).

<u>دنذر متائي دغير مستحق دپاره درسته نه ده</u>: **سوال**: (۵۱) صاحب نصاب ته دنذر پتاسې وغيره چه دغير مفروضاتو ځخه دي خوړل جائز دي او که نه؟

جواب: دنذر مصارف هم هغه دي کم چه دزکوة دي نو دمالدارو دپاره درست نه دي. کما فی الشامی باب المصرف ای بیان مصرف الزکوة وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفاره والنذر الخ. ([5])

<u>دنذر روپی محتاج ته ورکول پکار دي دامام حسين ﷺ په مجلس بانـدي به يې نه خرڅوي</u>:

([1]) قال فی البدائع ولو نذر ان یضحی شاة وذلدك فی ایام النحر وهو موسر فعلیه ان یضحی بشاتین عندنا شاة بالنذر وشاة بایجاب الشرع ابتداء (ردالمحتار کتاب الاضحیة ج۵ ص ۷۹. ط. س. ج۳ ص ۳۲۰). ظفیر

([2]) ولو قال لله علی ان اذبح جزورا واتصدق بلحمه بذبح مکانه سبع شیاة جاز ووجه لا یخفی (درمختار) وهو ان السبع تقومه مقامه فی الضحایا والهدایا (ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۴ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۵).

([3]) وکذا یظهر منه انه لا یتعین فیه المکان والدرهم والفقیر لان التعلیق انما اثر فی انعقاد السببیة فقط (ردالمحتار مطلب احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفیر

([4]) مصرف الزکوة والعشر الخ وهو مصرف ایضا لصدقة المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفیر

([5]) وګورئ ردالمحتار باب الإصرف ج ۲ ص ۷۹. ط- س. ج ۲ ص ۳۳۹. ظفیر

سوال: (**۵۲**) یو سړي نذر وکی که چیري زما فلاني کار وسو نو زه به میلاد شریف یا مجلس دامام حسین ﷺ کوم، په کار کیدو باندي دنذر روپی دمناسب مصرف لپاره په کم شغل کي لګول په کار دي؟

جواب: مسلمانانو محتاجو ته یې ورکول په کار دي په مذکوره مجالسو کي دي نه صرف کوي. ([1]) فقط

دځادر غوړولو نذر درست نه دي: **سوال**: (**۵۳**) یو سړي نذر ومنی چه په بغداد کي دپیران پیر شیخ عبد القادر جیلاني په مزار باندي به یو غلاف غوړوم نو پرده باندي ددغه نذر ادا کول واجب دي اوکه نه؟ او که چیري دغه سړي ددغه غلاف په اندازه روپی دپیران پیر روح ته دثواب رسولو په غرض سره په یو مصرف خیر کي خرچي کړي دا درسته ده اوکه نه؟

جواب: دا نذر لازم نه دي او ددي پوره کول هم درست نه دي که چیري دغه سړي دغه قدر روپئ په یو مصرف خیر کي خرچي کړي دهغه ثواب پیران پیر ته ورسوي نو دا جائز دي په حدیث شریف کي دي چه لا وفاء لنذر فی معصیة ولا فیما لا یملك العبد رواه مسلم وفی روایة لا نذر فی معصیة الله. ([2]) فقط

په نذرکي چه کله شرط پوره نه سي نو څه به کوي؟ **سوال**: (**۵۴**) دیو سړي غویی مرګ ته نژدي وو ده دا نذر ومنی که چیري دا غویی جوړ سو نو دپلار دانتقال څخه وروسته به دا ذبح کوم او په خلقو به یې خورم نوهغه جوړ سو او تراوسه پوري پلار ژوندي دي او غویی في الحال مړ کیدونکي دي په داسي حالت کي دنذر دادا کولو څه صورت دي او نذر لازم دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دشرط نه پوره کیدو په وجه نذر لازم نه دي داصول فقه داحنافو دا قاعده ده چه دکم شي تعلیق په شرط سره وکړل سي ګواکي په هغه تکلم دشرط څخه وروسته کیږي. ([3])

دمسجد دجوړلو دنذر حکم: **سوال**: (**۵۵**) دیوي زنانه هلك بیمار سو دي دا نذر وکی که چیري زما هلك جوړ سو نو یو مسجد به جوړوم دمسجد طول اوعرض څومره په کار دي؟

([1]) مصرف الزکوة والعشر الخ وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفارة والنذر الخ (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص ۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفیر

([2]) مشکوة کتاب الایمان والنذور ص۲۹۷. ظفیر

([3]) من نذر نذرا مطلقا او معلق بشرط الخ ووجد الشرط المعلق به لزمه الناذر لحدیث من نذر وسمی فعلیه الوفاء بما سمی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱ ط. س. ج۳ ص۷۳۵).

Maktaba Tul Ishaat. com

که چیري مسجد جوړ نه کړي بلکه په دغه روپیو دزوړ مسجد مرمت وکړي نو جائز دي اوکه نه؟ نذر به ادا سي اوکه نه؟ او دا نذر یې هم کړي وو چه په مسجد کي به دسپینو زرو څراغ بلوم ددي متعلق څه حکم دي؟ او دیوه بزرګ مزار قبر ته تللي او دا یې ویلي وه چه کله زما هلك جوړ سو نو شیریني غوړوم نو په قبر باندي شیریني غوړول او دغه شیریني خوړل څنګه دي؟

جواب: دمسجد جوړولو نذر صحیح نه سو نوپر دي باندي مسجد جوړول ضروري نه دي او دڅه طول اوعرض قید ملحوظ نه دي که زړه یې چیري غواړي نو مسجد دي جوړ کړي که هر څومره طول او عرض لري اوکه یې جوړ نه کړي نو دا هم درست دي، اوکه چیري دزوړ مسجد سمیدل وکړي نو دا هم درست دي (۱) مګر لازم داهم نه دي او دسپینو زرو څراغ اېښودل په مسجد کي او دهغه استعمالول هم حرام دي دا نذر هم لازم نه سو او پرقبر باندي دشیرینیو غوړولو نذر هم لازم نه سو او دا درست هم نه دي (۲) اوکه چیري یې دا غرض وي چه دمزار فقراؤ ته دي ورکړل سي نو نذر صحیح دي او لازم دي لیکن دا ضروري نه ده چه دغه فقیرانو ته یې ورکړي بلکه نورو محتاجو ته یې هم ورکولي سي دغه محتاجو ته ددي خوراك خوړل درست دي. (۳)

<u>**دنذر متعدد صورتونه**</u>: **سوال**: (۵۲) داسي نذر کول که چیري زما فلاني کار پوره سو نو فلاني پیر عالم ته به دا شي ورکوم دا نذر صحیح او منعقد کیږي اوکه نه؟

۲: که چیري دا نذر وکړي چه ای الله که چیري زما فلاني کار پوره سو نو فلاني بزرګ ته به دالله تعالي دپاره په دي قدر فلاني شي ورکوم دا نذر صحیح دي اوکه نه دمنذور دصحت په تقدیر سره دغه بزرګ ته یې ورکول ضروري دي یا نورو ته هم ورکولي شي؟

۳: که چیري دا نذر وکړي چه ای الله که چیري زما فلاني کار پوره سو نو فلاني بزرګ یا عالم ته به فلاني شي ورکوم دا نذر صحیح دي اوکه نه؟

جواب: په اول او دریم صورت کي نذر منعقد نه سو او په دویم صورت کي نذر وسو لیکن تخصیص ددغه بزرګ هیڅ نسته چاته چه وغواړي په دغه مقدار صدقه دي وکړي

(۱) ومن شروطه (ای النذر) ان یکون قربة مقصودة فلا یصح النذر بعیادة المریض وتشییع الجنازة الخ وبناء الرباطات والمساجد وغیر ذلك وان کانت قربا الا انها غیر مقصود (ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص ۷۳۵). ظفیر

(۲) قال رسول الله ﷺ لا وفاء لنذر فی معصیة ولا فیما لا یملك العبد وفی روایة لا نذر فی معصیة الله رواه مسلم (مشکوة باب فی النذور ج۲ ص۲۹۷). ظفیر

(۳) نذر لفقراء مکة جاز الصرف لفقراء غیرها (الدر المختار علی هامشر ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص ۹۲. ط. س. ج ۳ ص۷۴۰). ظفیر

فی الدرالمختار نذر لفقراء مکة جاز الصرف لفقراء غیرها الخ (۱). فقط

په دومره روپو سره دالله دنیاز دوصیت څه حکم دی؟ سوال: (۵۷) که چیري یو سړي وصیت وکړي چه دغه اتیا روپئ دالله په نوم نذر کړئ که اوس دغه روپئ په مسجد کي ولګول سي نو څه حرج خو نسته اوکه چیري چا ددي دپاره روپئ جمع کړي چه حج ته به ځم او نیت یې تام دي لیکن دجنګ او جګړي په وجه نه سي تلي نوکه چیري دمسجد په تعمیر کي روپئ خرچي کړي نوجائز دي اوکه نه او دده دذمه څخه حج ساقطیږي اوکه نه؟

جواب: په اول صورت کي په دغه روپو سره مسجد تعمیر کولي سي (۲) او فرض حج بغیر دکیدو څخه نه ساقطیږي البته په صورت دعدم امن دلاري دحج دپاره تګ ضروري نه سو چه کله امن سي نو تګ ضروري دي او فرضیت باقي دي چه کم وخت موقع دتللو دپاره پیدا سي نو ولاړ دي سي. فقط

دنذر مصرف څه شی دی؟ سوال: (۵۸) دمولانا عبد الحي په فتاوي کي دي چه دنذر دخوړو مصرف محتاج او فقراء دي دامیر دپاره ددي خوراك جائز نه دي نو دناروا معني څه ده؟

جواب: دمولانا عبد الحي فتوي صحیح ده دامیر دپاره ددغه متایي خوړل روا (جائز) نه دي مسکینانو ته یې ورکول په کار دي او دیو مسجد دلمونځ کوونکو تخصیص شرعًا باطل دي دیو مسجد یا دغیر مسجد فقیرانو ته چه وغواړي وردي کړي او دمتایي پرځاي دي نقد ورکړي یا خوراك دي په وخوري او دناروا معني دحرام ده. (۳)

په ژبې سره ویل دنذر دپاره ضروري دي: سوال: (۵۹) فدوي نومي دجمعی په شپه یو دعا وغوښته او ددي سره یې دا هم اراده وکړه چه دکار په پوره کیدو باندي به یوه روژه نیسم هغه کار پوره سو او نذري روژه دورځي دنهو بجو سره نژدي رایاده سوه دغه وخت یې دروژي نیت وکی نو دورځي په نیت کولو سره روژه کیږي او که نه؟

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰ نذر ان برئت من مرضی هذا ذبحت شاة فبرئ یلزمه شیئ لان الذبح لیس من جنسه فرض الخ فلا یصح الا اذا زاد واتصدق بلحمها لیلزمه لان الصدقة من جنسها فرض (ایضا ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظفیر

(۲) من نذر نذراً مطلقا الخ وکان من جنسه واجب ای فرض الخ وجد الشرط لزم النار بحدیث من نذر وسمی فعلیه الوفاء بما سمی (ایضا ج۳ ص ۹۱ ط. س. ج۳ ص۷۳۵) دنذر مصرف هغه دي- کم چه دزکوة دي حالانکه په جومات کي لګول درست نه دي: مصرف الزکاة په دي کي صراحت سوي دي: وهو البناء مصرف لصدقة الفطر والکفارة والنذر الخ (ردالمحتار باب المصرف ج۱ ص۷۹ ط. س. ج۲ ص۳۳۱). ظفیر

(۳) دا نذر نه دي بلکه خپله ذاتي روپي دي هغه دکار خیر دجماعت په جوړولو باندي لګولي سي ثواب به یې وي: من بنی مسجدا الله تعالی بنی الله له بیتا فی الجنة او کما قال ﷺ . ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: كه چيري صرف په زړه كي يې دا اراده وكړه چه دكار په پوره كيدو باندي به يوه روژه نيسم نو دانذر نه دي نذر هغه وخت وي چه په ژبي سره ووايي چه كه چيري فلاني كار وسو نو دالله تعالي دپاره به يوه روژه نيسم يا زما پر ذمه نذر دي چه يوه روژه به نيسم بهر حال كه چيري دنذر الفاظ دی په ژبي سره ووايي نو دا نذر مطلق دي په دي كي دشپي څخه دنيت كولو ضرورت سته دورځي په نيت كولو سره دنذر روژه نه ادا كيږي كه چيري په ژبي سره يې هيڅ ونه ويل صرف نيت په زړه كي او دروژي اراده يې كړي ده نو هغه نفلي روژه ده ددي نيت په زړه كي هم دغرمي څخه مخكي مخكي كيدي سي. (۱)

دشرعي نذر تحقيق: **سوال**: (۲۰) دزيد هلك بيمار وو ديوي بيزى دبچي نذر يې وكى چه دجوړيدو څخه وروسته به يې صدقه كوم ليكن دصحت څخه وروسته دسستي دوجي هغه بچي پاته سوه تر دي پوري چه هغه لويه سوه او حامله هم سوه يو مولوي صاحب وويل چه يو بچي ځيني صدقه كړه، شرعًا څه حكم دي؟

جواب: دفقهي په كتابونو كي دا تحقيق دي چه تر څو پوري دا ونه وايي چه په ذبح كولو سره به يې دالله تعالي دپاره صدقه كوم تردغه وخته پوري نذر شرعي نه كيږي نوچه كله نذر ونه سو نو صدقه كول ددغه بچي او دده داولاد ضروري نه دي (۲)

په مسجد كي درقم دخرچ كولو نذر: **سوال**: (۲۱) يو مخنث بيمار سو او دمبلغ اووه سوو روپو په يو مسجد كي دلګولو نذر يې ومنی اوس دالله ﷻ په حكم هغه جوړ سو او دنذر رقم په مسجد كي لګول غواړي نوجائز دي اوكه نه؟ دمسلمانانو دپاره دمسجد سره نژدي په دي سره څاه جوړول او په دي سره وضو وغيره جائز دي اوكه نه؟

جواب: دغه روپۍ دمسجد په ضرورياتو كي او په مسجد كي خرڅ كول درست دي اګر چه نذر يې په مسجد كي دلګولو وو نو په مسجد كي دهغه لګول په كار دي او جائز هم دي چه دضرورت موافق دمسجد سره نژدي څاه جوړ كړل سي او ددغه څاه اوبه په مسلمانانو باندي څكل او پرهغه لګول وغيره كول درست دي. (۳)

---

(۱) مصرف الزكوة الخ وهو مصرف ايضا لصدقة الفطر والكفارة والنذر (ردالمحتار باب المصرف ج۳ ص۷۹. ط. س. ج۳ ص۳۳۹). ظفير

(۲) من نذر نذراً مطلقا وكان من جنسه واجب اى فرض وهو عبادة وافاد انه يلزمه ولو لم يقصده (ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵) فيصح اداء صوم رمضان والنذر المعين والنفل بنية من الليل الى الضحوة الكبرى لا بعدها الخ والشرط للباقى من الصيام قران النية للفجر ولو حكما وهو تبييت النية للضرور وتعيينها لعدم تعين الوقت (درمختار) قوله والشرط الباقى من الصيام اى من انواعه الى الباقى منها بعد الثلاثة المتقدمة فى المتن وهو قضاء رمضان والنذر المطلق وقضاء النذر المعين والنفل بعد افساده والكفارات اسبع (ردالمحتار كتاب الصوم ج۲ ص۱۱۹ ط. س. ج۲ ص۳۷۷). ظفير =

دنذر صحیح طریقه: سوال: (۲۲) که چیري یو سړي سرلي وساتي او ووایي چه زه به دلوی پیرصاحب نیاز ورکوم یعني دپیر صاحب په نوم به خوراك په خلقو خورم دا خوراك حرام دي اوکه حلال؟

جواب: که چیري غرض ددي دا وي چه دغه سرلي به دالله په نوم باندي ذبح کوم او صدقه کوم او ددي ثواب به وروح پُر فتوح دپیر صاحب ته رسوم نو هغه حلال دي او دذبح کولو څخه وروسته دالله په نوم باندي خوړل ددي په فقیرانو درست دي اوکه چیري دغه نیت یې نه وي بلکه دپیر په نوم دتقرب په طور یې ذبح کوي نو بیا ناجائز دي. (۱)

دحیوانانو پریښودو نذر صحیح نه دي: سوال: (۲۳) یو سړي بیمار سو او دده پلار دبیماری په حالت کي نذر ومنی که چیري زما هلك ته الله تعالي پوره صحت ورکړی نو دخپل هلك دطرف څخه به یو حیوان دالله تعالي په نوم باندي پریږدم دصحت څخه وروسته دده پلار یو حیوان محلي والاوو ته حواله کړی او مالك یې جوړ کړل ورپرې یې ښودی دغه حیوان دهر کلي په کښت کي څریږي دغه رنګه تردرو څلورو کالو پوري یې پرورش وکی اوس دغه حیوان ټول کلي والا ذبح کولي اوخوړلي سي اوکه نه؟ او نذر ادا سو اوکه نه او ددغه حیوان دڅرمنی قیمت په مسجد کي لګول درست دي اوکه نه؟

جواب: دا نذر صحیح نه سو او دغه حیوان دپریښودونکي په ملك کي دي، دی یې په خپله یا چاته چه اجازت ورکړي هغه یې خوړلي سي. او دڅرمني قیمت چه هرچیري غواړي خرڅ دي کړي. (۲)

دنذر دمودې په ختمیدو باندې کار وسو نو دهغه پوره کول لازم نه دي: سوال: (۲۴) یو سړي نذر ومنی که چیري زما قرض په دومره ورځو کي وصول سو نو زه به څه دالله تعالي په

---

(۳) ولو قال ان برئت عن مرضی هذا ذبحت شاة او علی شاة اذبحها فبری لایلزمه شيء الخ الا اذا زاد واتصدق بلحمها فیلزمه لان الصدقة من جنسها فرض (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظفیر

(۱) وفی البدائع ومن شروطه ان یکون قربة مقصودة فلایصح النذر بعیادة المریض وتشییع الجنازة الخ وبناء الرباطات والمساجد وغیر ذلك وان قربا الا انها غیر مقصودة اه (ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱) معلومه سوه چه دا نذر ونه سو ځکه چه په دي روپو باندي جماعت یا ځاهان جوړول جائز کیږي. (ط. س. ج۳ ص ۷۳۵). ظفیر

(۲) ان النذر الذی یقع للاموات من اکثر العوام وما یوخذ من الدراهم والشمع والزیت ونحوها الی ضرائح الاولیاء الکرام تقربا الیهم فهو بالاجماع باطل حرام ما لم یقصد صرفها الفقراء الانام (ردالمحتار) قوله باطل وحرام لوجوه منها انه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لایجوز لانه عبادة والعبادة لا تکون المخلوق ومنها ان المنذور له میت والمیت لا یملك ومنها انه ان ظن ان المیت یتصرف فی الامور دون الله تعالی فاعتقاده ذلك کفر الخ (ردالمحتار کتاب الصوم ج۲ ص۱۷۵ ط. س. ج۲ ص۷۳۹). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

نوم باندي ورکوم دده قرض په څه وخت کي لږ لږ دميعاد څخه وروسته وصول سو نو په دي صورت کي دنذر پوره کول لازم دي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي چي دمعين وخت څخه وروسته روپيۍ وصول سوي نو ددغه نذر پوره کول دده په ذمه لازم نه دي او څه ورکول ضروري نه دي. (۱)

که چيري دي خلاص سو نو ذبح کوم به يي اوپه لمونځ کوونکو باندي به يي خورم: **سوال**:

(۷۵) ديو سړي دغوا بچي سپي وچيچی دغه سړي دا وويل که دغه بچي وژغورل سو نو دا به زه ذبح کوم اوپه خلقو به يي خورم دمصلي څخه دجمعي مصلي مراده ده يعني په جُمعه کي چي څومره قدر لمونځ گذار حاضر سوي وي په هغوي به يې خورم په دې کي اکثره مالدار خلك دي نو دا نذر صحيح دي اوکه څه حکم دي؟

جواب: دا نذر وسو ددي حکم دا دي چه دده غوښه به په فقيرانو باندي خوړل کيږي نه په مالدارو باندي او دده دوينا هيڅ اعتبار نسته ځکه چه په نذر کي تعين نه صحيح کيږي کذا في الدرالمختار في بيان احکام النذر (۲). فقط

که الله تعالي داسي وکړي نو په مسجد کي به مټايي ورکوم دا نذر دي: **سوال**: (۷۶) زيد دا وايي که چيري الله تعالي موږ ښه کړي نو په مسجد کي به يو سير پتاسې يا بوره ورکوم دا نذر منعقد کيږي اوکه نه؟

جواب: که چيري غرض دزيد صدقه کول وي پراهل مسجد باندي نو نذر صحيح دي او تعين دپتاسو او دبورى لازم نه سو بل يو شي دطعام دقسم څخه يا نقد هم صدقه کولي سي اوکه چيري بالفرض دغه نذر لازم سوي نه وي نو بيا هم ادا کول يې احوط دي. (۳)

دمځکي دپوره پلاټ دترلاسه کيدو نذر يي ومنی ليکن ترلاسه سو دريمه حصه څه حکم دي؟

سوال: (۷۷) يو سړي نذر ومنی که چيري ماته فلانی مځکه مربع ورسيده نو سل روپيۍ به په مدرسه کي ورکوم ليکن ده ته دريمه حصه حاصله سوه نو ددريمی حصي دنذر اداکول ضروري دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دنذر پوره کول لازم نه دي ځکه چه شرط نه دي پوره سوي او شرط پوره مربع حاصيدل وو هغه حاصل نه سوه لهذا نه دکل نذر ادا کول واجب سول او

---

(۱) من نذر نذرا مطلقا اومعلقا بشرط وکان من جنسه واجب اي وهو عبادة مقصودة ووجد الشرط المعلق به لزمه النذر (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب في احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵) حيوان پرېي ښودل نه واجب دى اونه عبادت مقصوده دى بلکه دا نذر نه سو. ظفير

(۲) ووجد الشرط المعلق به لزم الناذر (ايضا) دلته شرط نه دى اچول سوى. ط. س. ج۳ ص ۷۳۵. ظفير

(۳) نذر لفقراء مکة جاز الصرف لفقراء غيرها (درمختار) فلو نذر التصدق يوم الجمعة بمکة بهذا الدرهم على فلان فخالف جاز (ردالمحتار مطلب فى احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰). ظفير

نه دبعضي. (۱) فقط

دنذر دواجب کيدو شرط: **سوال**: (۲۸) يو سړي حنفي اهل سنت والجماعت نذر ومنی چه دچارپاړي جنډه به دتبليغ او اشاعت اسلام په غرض پورته کوم اوپه فقراؤ اومساکينو باندي به خوراك تقسيموم او دي دهيضې په مرض کي مبتلا وو دالله رب العزت په فضل سره جوړ سو اوس دنذر پوره کول واجب دي اوکه نه؟

جواب: دنذر دواجب الايفاء کيدو دپاره شرط دا دي چه دهغه دجنس څخه يو واجب مقصود بالذات کيدل پکار دي لکه چه دروژی يا دلمانځه نذر وي نو پوره کول يې واجب دي کنه وي نو نه دي واجب کما مرّ فی التنوير ومن نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وکان من جنسه واجب وهو عبادة مقصودة ووجد الشرط لزمه الناذر کصوم ولم يلزم ما ليس من جنسه فرض کعيادة مريض وتشييع جنازة ودخول مسجد اهـ ملخصا، او چونکه په صورت مسئوله کي ديو داسي شي نذر نه دي منل سوي چه دهغه دجنس څخه څه واجب وي لهذا ايفاء واجب نه ده، دچارپاړي بيرغ يا تعزيه ټول بدعي کارونه دي چه ددي متعلق ارشاد نبوي دي: من احدث فی أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد (مشکوة) په داقسم کارونو سره تبليغ داسلام کول اول خو غلط دي ددي وجي چه دابه تبليغ دبدعت سي بالفرض که چيري داسي وسي هم نو هم اسلام دداسي شيانو څخه بي نيازه دي: الحق يعلو ولا يعلي، البته پرمسلمانانو باندي دا لازم دي چه دتعزيه ترديد اوتقبيح وکړي دا احداث في الدين او بدعت ثابت کړي چه بدعت ختم سي داسي نه چه عوام ديوه بدعت څخه دبل بدعت په ذريعه منع کړي. والله الموفق. فقط

مسجد ته چه کم دخوراک شي راسي دهغه حکم: **سوال**: (۲۹) دبنګال په مساجدوکي دخوړو او شيرينو پټاسو دجمعی په ورځ معمول دي کله يې نذر هم کوي او راوړي يې او کله بغير دنذر څخه، نو آيا غني ته ددي خوړل درست دي اوکه نه او په نورو وختونو کي هم دغه شيان دمسجد پرمنبر باندي ياپه طاخچه کي کښيږدي کله نقدي هم ورکوي نو دغه شيان دلمونځ ګذارو په رضامندی سره نيمه حصه تقسيم کړي باقي قيمت په مسجد يا مدرسه يا نورو ديني ضرورياتو کي لګول درست دي اوکه نه؟

جواب: دنذر خوراك دغنيانو دپاره درست نه دي (۱) اوکه چيري نذر نه وي نو درست دي اوپه مسجد کي دلګولو اجازت ورکړي نو په مسجد کي ددغو قيمتو لګول درست دي.

---

(۱) من نذر نذراً مطلقا اومعلقا بشرط وکان من جنسه فرض وهو عبادة مقصودة ووجد الشرط المعلق به لزم الناذر (درمختار) والمراد الشرط الذی يريد کونه (ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دچرګ، کیلې وغیره نذر دفقیر انو دپاره صحیح دي: **سوال**: (۷۰) دچرګ، کیلې، آم، ناریل، ترکاری، پتاسو، شیرینو وغیره نذر صحیح او لازم الاداء دي او که نه که چیري وي نو دا شبهه پیدا کیږي چه دنذر دپاره یو شرط دا دي چه هغه دداسي شیانو څخه وي چي دهغه هم جنس څه فرض یا واجب وي او مذکوره شیان ددغه شیانو څخه دي اوکه نه؟

جواب: داشیاء مذکوره ؤ دتصدق نذر صحیح دي (۲) ځکه چه دتصدق جنس فرض دي په شان دزکوة (۳) دنذر شي په مالداروباندي خوړل درست نه دي ددي مصرف فقراء دي. (۴)

نذر دپیر په نوم جائز نه دي: **سوال**: (۷۱) یو سړي دا نذر یا مننه مني چه ماته په خپل تجارت کي څومره نفع وسوه نو په هغه کي به دومره اندازه فیصدي دغوث اعظم په نوم باندي باسم او فلاني پیر صاحب ته به یې ورکوم یا به یې خپله په غریبانو باندي تقسیموم دا جائز دي اوکه نه؟

جواب: دا نذر شرعًا صحیح نه سو ځکه چه نذر لغیر الله جائز نه دي، البته که چیري دالله تعالي په نوم نذر وکړل سي او ثواب دهغه دعبد القادر جیلاني روح پُرِ فتوح ته ورسول سي نو دا درست دي (۵) نواوس چه کله دا نذر صحیح نه سو نو اوس ده ته اختیار دي چه کله ده ته په تجارت کي نفع وسي نو څومره قدر چه غواړي دالله تعالي دپاره دي غریبانو ته ورکړي او صدقه دي په فقیرانو باندي وکړي او ثواب ددي دي پیران پیر ته ورسوي او همیشه دایصالِ ثواب دا طریقه کول په کار دي. فقط

دپیر سرلي ورکول یانذر منل جائزنه دي: **سوال**: (۷۲) دپیر سرلی ورکول جائزدي یعني نذرکول آیا ددي غوښه حلاله ده؟

---

(۱) وګورئ الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵. ظفیر

(۲) مصرف الزکوة الخ وهو ایضا مصرف صدقة الفطر والکفارة والنذر (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفیر

(۳) او داشیان دفقراؤ مساکینو وغیره دپاره دی داغنیاؤ دپاره نه دی. انما الصدقات للفقراء والمساکین الخ. ظ

(۴) ومن نذر نذرا مطلقا اومعلقا بشرط وکان من جنسه فرض وهو عبادة مقصودة الخ کصوم وصلاة وصدقة ووقف واعتکاف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتا مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵).

(۵) ولا یجوز ان یصرف ذالك لغنی ولا الشریف ذی منصب اوذی نسب او علم ما لم یکن فقیرا ولم یثبت فی الشرع جواز الصرف للاغنیاء (ردالمحتار کتاب الصوم مطلب فی احکام النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۷۵ ط. س. ج۲ ص۴۳۹). ظفیر

جواب: دغه نذر دغیر الله درست نه دي بلکه حرام دي او دغیر الله په نوم پرېښودل سوي سرلي وغیره هم حلال نه دي. (۱)

دمسجد په نوم باندې نذر او دهغه حکم: **سوال**: (۷۳) اکثره خلګ داسي نذر کوي که چیري زما فلاني کار وسو نو دالله تعالي دپاره به په مسجد کي شیریني، خوږي وریجي، پاو باندي یو سیر پتاسې یا یو سیر خوږي به ورکوم ددي نذر ادا کول واجب دي اوکه نه؟ او دعدم وجوب په صورت کي دغه نذر کړل سوي شیان مالدار خوړي سي اوکه نه؟

جواب: نذر خو صحیح سو لیکن دپتاسو، شیرینیو او وریجو وغیره تعین لازم نه سو، دومره قدر نقدي ورکول هم جائز دي (۲) اومصرف ددي فقیرانو په دي مالدارو باندي خوړل نه دي پکار. (۳) فقط

نذر دغریب دپاره په سوال اوګداګرئ سره غوښتل او پوره کول درست نه دي: **سوال**: (۷۴) یو سړي نذر کړي وو چه کله زه قرآن شریف یاد کړم نو لس دیګونه به دالله تعالي دپاره په مسکینانو باندي خورم اوهغه بالکل غریب دي، هیڅ وسیله دنذر دپوره کولو یې نسته اوړوند دي اوهغه وایي چه په سوال به یې وغواړم او ادابه یې کوم نوڅه حکم دي؟

جواب: داسي نذر صحیح نه وي: کما لو قال مالی فی المساکین صدقة ولا مال له لم یصح الخ درمختار (۴) نو پر دغه نابینا او ړوند باندي لازم نه دي چه سوال وکړي او نذر پوره کړي او سوال حرام دي. فقط

دغیرالله دپاره نذرکول ناجائزدي: **سوال**:(۷۵) دغیرالله دپاره نذرکول جائزدي اوکه ناجائز؟

---

(۱) اعلم ان النذر الذی یقع للاموات من اکثر العوام وما یوخذ من الدراهم والشمع والزیت ونحوها الی ضرائح الاولیاء الکرام تقربا الیهم فهو بالاجماع باطل وحرام ما لم یقصدوا صرفها لفقراء الانام (درمختار) ای بان تکون صیغة النذر لله تعالی للتقرب الیه ویکون ذکر الشیخ مرادا به فقراءه الخ (ردالمحتار مطلب فی النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۹). ظفیر

(۲) ان النذر الذی یقع للاموات من اکثر العوام الخ تقربا الیهم فهو بالاجماع باطل وحرام (درمختار) لانه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لا یجوز (ردالمحتار مطلب فی النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۹). ظفیر

(۳) نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وکان من جنسه فرض وهو عبادة مقصودة ووجد الشرط المعلق به لزمه الناذر الخ کصوم وصلاة وصدقة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب فی احکام النذر ج۲ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظفیر

(۴) مصرف الزکوة وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفارة والنذر (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹) ولا یجوز ان یصرف ذلك (ای النذر) لغنی ولا لشریف ذی منصب او ذی نسب او علم ما لم یکن فقیراً ولم یثبت فی الشرع جواز الصرف للاغنیاء (ردالمحتار مطلب فی النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۲۵. ط.س. ج۲ ص۴۳۹). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: دغیر الله په نوم نذر کول بالاتفاق ناجائز دي او دا نذر صحیح نه سو. ([1]) لکه چه په حدیث شریف کي راغلي دي چه دمعصیت نذر صحیح نه دي او کما قال ﷺ. ([2]) فقط

که چیري دا بچي مي ښه سو نو ذبح به کوم اوپه خلقو به یې خورم: **سوال**: (۷۶) دزید دغوا بچي بیمار سو دغه وخت ده دا وویل که چیري دا بچي ښه سو نوزه به دا ذبح کوم اوپه خلقو باندي به یې خورم په آخر کال کي ده دا بچي ذبح کړی خپله یې وخوړی اوپه خلقو یې هم وخوړی نو آیا دا نذر ادا سو اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دي: ولو قال ان برئت من مرضی هذا ذبحت شاة او علی شاة اذبحها فبرئ لا یلزمه شيء الخ لان الذبح لیس من جنسه فرض بل واجب کالاضحیة فلا یصح الا اذا زادوا الصدق بلحمها الخ وفی الشامی قوله لان الذبح لیس من جنسه فرض التعلیل لصاحب البحر وینافیه ما فی الخانیة قال ان برئت من مرضی هذا ذبحت شاة فبری لا یلزمه شيء الا ان یقول فللّٰه عليّ ان اذبح شاة الخ لان اللزوم لایکون الا بالنذر والدال علیه الثانی لا الاول ([3]) الخ ثم نقل فیه الاختلاف، حاصل دا چه په دي صورت کي دا نذر ونه سو بلکه وعده ده لان قوله ذبحت شاة وعد لانذره ([4]) نوددي غوښه خپله خوړل اوپه نورو باندي یې خوړل درست دي. فقط

دغیر الله دمنني اونذر اونیاز څه حکم دي؟ **سوال**: (۷۷) دغیر الله څخه نذر غوښتل یا دهغه په نوم نذر اونیاز کول اوکه چیري کار وسي نوهغه پوره کول عندالشرع څنګه دي؟

جواب: دغیر الله نذر حرام دي او داګناه کبیره ده او پوره کول دداسي نذر او دمنني جائز نه دي نوپکار دي چه توبه او استغفار وکړي او آینده داسي نذر دغیر الله دي نه کوي لکه څنګه چي ردالمحتار چه مشهور دي په شامي دباب الاعتکاف څخه مخکي دنذر دغیرالله حرمت متصلاً بیان کړي دي، غیر الله حاجت روا ګڼل حرام او ګناه کبیره ده ([5]) او معصیت په دي حدیث شریف کي راغلي دي چه دمعصیت نذر صحیح نه دي او پوره کول دهغه لازم نه دي بلکه توبه او استغفار دداسي نذر څخه لازم دي. فقط

دالله تعالي دنوم اونیاز مستحق فقیران دي: **سوال**: (۷۸) پرلسم دمحـرم باندي یو نیاز دالله

([1]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر (ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۷۲). ظفیر

([2]) والنذر للمخلوق لا یجوز لانه عبادة والعبادة لا تکون لمخلوق (ردالمحتار مطلب فی النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۹). ظفیر

([3]) وفاء لنذر فی معصیة ولا فیما لا یملك العبد رواه مسلم فی روایة لانذر فی معصیة الله (مشکوة باب فی النذر ص۲۹۷). ظفیر

([4]) ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۲ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹. ظفیر

([5]) ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰. ظفیر

تعالي په نوم دشهيدانو دايصال ثواب په غرض دعامو مسلمانانو دچندي څخه وکړل سو ددي خرچ کول دمسکينانو په حق کي اولي دي اوکه عام مسلمانانو يې هم خوړلی سي؟

سوال: (۲) مذکوره نياز که صرف په مالدارو باندي وخوړل سي او هيڅ مسکين پکښي شريك نه کړل سي نو په دې کي پوره ثواب کيدي سي اوکه صرف په مسکينانو باندي په خوړلو کي؟

جواب: اول خو دا طريقه دنياز مستحسنه نه وه دچندي په صورت کي نه وه پکار، چه دڅه توفيق ده ته ورکړل سوي وو نو په مسکينانو باندي به يې خوړلي واى دا افضله وه اوس په موجوده حالت کي دغه خوراك په مسکينانو باندي خوړل په کار دي په مالدارو باندي صدقه خوړل ښه نه دي. (۱)

(۲) په ديکي پوره ثواب نسته. فقط

<u>داماماتو او وليانو په نوم جنډه او پنجه کول حرام دي</u>: **سوال**: (۷۹) دمحرم په مياشت کي داماماتو دپنجې او دوليانو په نوم جنډه او کپړه کول او دوى ته دنذر اونياز شيان وړل او مننه منل دا ټول کارونه شنيع شرك دي اوکه صرف حرام دي په آيت کريمه انما الخمر والميسر والانصاب والازلام الخ کي دانصاب چه کم ذکر راغلي دي په هغه کي پنجې شدي وغيره داخل دي اوکه نه که چيري وي نو دهغه څه حکم دي؟

جواب: داماماتو پنجه کول او دوليانو امامانو په نوم جنډه اوکپړه کول او دا نذر ونياز کول او مننه منل اودوى متصرف ګڼل او حاجات ورڅخه غوښتل او ددوى طواف او سجده کول دا ټول شرکي اوکفري کارونه دي اوپه موجوده حالت کي په انصاب کي داخل دي، په معالم التنزيل کي دکانهم الي نصب يوفضون په تفسير کي مذکور دي: يعنون الى شيء منصوب يقال فلان نصب عينى وقال الكلبى الى علم وراية ومن قرأ بالضم قال مقاتل والكسائى يعنى الى اوثانهم اللتى كانوا يعبدونها من دون الله قال الحسن يسرعون اليها ايهم يتسلمها اولا (۲) شاه ولي الله په تفسير فتح الرحمن کي

(۱) اعلم ان النذر الذى يقع للاموت من اكثر العوام وما يوخذ من الدراهم والشمع والزيت ونحوها الى ضرائح الاولياء الكرام تقريبا اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام (درمختار) لوجوه منها انه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لا يجوز لانه عبادة والعبادة لا تكون لمخلوق ومنها ان المنذور له ميت والميت لا يملك ومنها انه ان ظن ان الميت يتصرف فى الامور دون الله تعالى فاعتقاده ذالك كفر (ردالمحتار مطلب فى النذر الذى يقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۹). ظفير

(۲) مصرف الزكوة الخ وهو ايضا لصدقة الفطر والكفارات والنذر (ردالمحتار باب المصرف ج۳ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

فرمايي وما ذبح على النصب او هغه چه ذبح کړل سوي وي په شان دباطل معبود يعني په صورت دقبر (۱) شاه عبد القادر صاحت په تفسير موضح القرآن کي فرمايي: او چه کم ذبح سوه پريوه موقع او ځاي او چه کم يې دالله تعالي څخه علاوه دبل چا په نوم ذبح کړه او ديو ځای په تعظيم باندي يې ذبح کړی دالله تعالي دکور څخه علاوه، انتهى موضح (۲) اوپه درمختارکي دي: واعلم ان النذر الذى يقع للاموات من اكثر العوام وما يؤخذ من الدراهم والشمع والزيت ونحوها الى ضرائح الاولياء الكرام تقربا اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام ما لم يقصدوا صرفها لفقراء الانام فقد ابتلى الناس بذالك ولاسيما فى هذه الاعصار وقد بسط العلامة فى شرح دررالبحار ولقد قال الامام محمد رحمه الله لو كان العوام عبيدى لاعتقتهم واسقطت ولائهم وذلك لانهم لا يهتدون فالكل بهم يعتبرون انتهى (۳) وفى ردالمحتار المعروف بالشامى قوله باطل وحرام لوجوه منها انه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لا يجوز لانه عبادة والعبادة لا تكون لمخلوق ومنها ان المنذور له ميت والميت لايملك ومنها انه ان ظن ان الميت يتصرف فى الامور دون الله تعالى واعتقاده ذالك كفر الخ شامى (۴) ص۱۲۸، آخر دشامي دعبارت څخه واضحه سوه چه نذر دغير الله او غير الله متصرف ګڼل او دهغه مننه منل كفر اوشرك دي اودا ظاهردي په دې کی څه خفا نسته او دنذر عبادت کيدل هم ددې مقتضي دي چه نذر دغير كفر دي ځکه چه دغير الله عبادت صريح كفر دي او شرك جلي دي، قال الله تعالى وما امروا الا ليعبدوا الله مخلصين له الدين، وقال الله تعالى امر الا تعبدوا الا اياه، الاية (۵). فقط

دا نذر منل چه که فلاني نوكر سو نو دده دتنخواه يوه حصه به په مسافرو خرچ كوم څنګه دي؟

سوال: (۸۰) ديوه سړي مور نذر وکړي چه زما زوی ته نوکري پيدا سوه نو دده دتنخواه خلوينبتمه حصه به مسافرو او اذان کوونکو ته ورکوم دا نذر جائز دي اوکه نه اوکه چيري زوی تنخواه خپلي مور ته ورنه کړي نو څه حکم دي؟

جواب: فى الحديث لا وفاء لنذر فى معصية ولا فيما لا يملك العبد (رواه مسلم) (۶) نومذكور نذر دخپل زوی دتنخواه څخه چه ناذر خپله دهغه مالك نه دي صحيح نه دي او پوره کول دهغی دده پرپلار او مور باندي لازم نه دي.

---

(۱) وګورئ معالم التنزيل. ظفير (۲) فتح الرحمن. ظفير (۳) موضح القرآن. ظفير

(۴) الدر المختار على هامش ردالمحتار مطلب فى النذر الذى يقع للاموات الخ ج۲ ص۱۷۵ط. س. ج۲ ص۴۳۹. ظفير

(۵) وګورئ ردالمحتار كتاب الصوم مطلب فى النذر الذى يقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۹. ظفير

(۶) مشكوة باب فى النذور ص۲۹۷. ظفير

مسجد ته دشیرینیو لیږلو نذر درست دي: **سوال**: (۸۱) که چیري یو سړي دا نذر وکی چه زما فلاني کار وسو نو په مسجد کي به شیریني ورکوم نو دا نذر کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: فقهاؤ په دي کي لیکلي دي چه داسي نذر صحیح کیږي لیکن تخصیص ددغه مسجد نه کیږي او نه ددغه مسجد دفقیرانو خصوصیت جوړیږي بلکه دکم ځای فقیران چه وغواړي پرتقسیم دي کړي. (۱) فقط

دفلاني پیر دروح دپاره به خیرات کوم دا نذر درست نه دی: **سوال**: (۸۲) نذر دغیرالله څه حکم لري اوکه څه هم ددنیا عادت دی چه دبیماري یا دمصیبت په وخت وایي چه یا الله تعالي کله چي دا مریض ښه سي یا دا مصیبت لیري سي فلاني حیوان ستا په نوم باندي دفلاني پیر دروح دپاره خیرات کوم، ددې څه حکم دی؟

جواب: په دي باره فیصله کن قول دا دي چه صاحب ددرمختار او شامي نقل کړي دي: واعلم ان النذور الذی یقع للاموات من اکثر العوام وما یؤخذ من الدراهم والسمع والزیت ونحوها الی ضرائح الاولیاء الکرام تقربا الیهم فهو بالاجماع باطل وحرام (۲) الخ قوله باطل وحرام لوجوه منها انه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لا یجوز لانه عبادة والعبادة لا تکون لمخلوق ومنها ان المنذور له میت والمیت لا یملك ومنها انه ظن ان المیت یتصرف فی الامور دون الله تعالی واعتقاده ذالك کفر الخ ردالمحتار (۳) المعروف بالشامي، نومعلومه سوه چه نذر دغیر الله هر رنګه چه وي حرام دي نذر خالص دالله تعالي دپاره پکار دی نو دیوه بزرګ او پیر دتقرب دپاره نذرکول صحیح نه دي اومعصیة دي او پیر مخاطب کول او دهغه څخه حاجت طلب کول په هیڅ طریقه جائز نه دي لهذا ددي صورتونو څخه احتراز کول په کار دي اوصرف دالله تعالي دپاره خالص نذر کول دغیر دشرکت څخه بغیر پکار دي مثلاً دا ووایي چه ای الله تعالي که چیري زما فلاني بیماري ښه سوه نو زه به ستا دپاره دومره صدقه او خیرات په فقیرانو باندي خورم. فقط

چه هر څومره نفع وسوه نو په هغه کي به دومره خیرات کوم دا نذر نه دی: **سوال**: (۸۳) یو سوداګر دا وویل چه زه به همیشه چه کمه ګټه کیږي په یوه روپی کي به نیمه آنه دالله

(۱) نذر لفقراء مکة جاز الصرف لفقراء غیرها لما تقرر فی کتاب الصوم ان النذر غیر المعلق لا یختص بشيء (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الصوم مطلب فی النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص ۴۳۹). ظفیر

(۳) وګورئ ردالمحتار کتاب الصوم مطلب فی النذر الذی یقع للاموات ج۲ ص۱۷۵ ط. س. ج۲ ص۴۳۹. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

تعالي دپاره خيرات کوم او دغه سوداګر مخکي هم پرمال تجارت باندي خاص رقم دمال تجارت دمنافعو څخه خيرات کوی او مصارف ددغه رقم دغريبانو مسکينانو او دروږه دارو په روژه ماتي او دمسجد په تعمير وغيره کي صرف کوی لهذا دا صورت دنذر دی او که نه؟

جواب: دا صورت دنذر نه دي چه په کومو مصارفو کي يې مخکي صرف کوی په هغو کي يې اوس هم صرف کوي سي. (۱) فقط

چه اولاد وسي نو دوموه ورځي به روژه نيسم دا نذر دي: **سوال**: (۸۴) يوي زناني نذر وکی که چيري زما اولاد وسو او الله تعالي ماته اولاد راکړی نو نهه مياشتي به روژه نيسم اوس ددي اولاد کيدونکي دي او دنذر روژه نه سي نيولي چه روژه نيسي بيماريږي لهذا دا فديه ورکولي سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي ددغه روژو نيول لازمي دي چه کله ممکن وي نو ودي نيسي (۲) او چه کله دنيولو څخه بالکل نااميده سي نو دغه وخت دي دفديې وصيت وکړي. (۳)

که زما بچي صحت ياب سو نو په مسجد کي به متهائي تقسيموم دا صحيح نذر دي: **سوال**: (۸۵) زيد نذر وکی که چيري زما هلك ته آرام راغي نو دالله تعالي دپاره په مسجد کي متهائي تقسيموم دا جائز دي يا ناجائز او ددغه متهائي کم خلق حقدار دي فقيران او که مالدار هم اوچه کم شيان دالله تعالي دپاره په مسجد کي ورکړل سي نو هغه دمالك داجازت څخه بغير تقسيمول جائز دي او که نه مقيم او مسافر دواړه په مسجد کي خوراك څيښاك کولي سي او که نه؟

جواب: دغسی نذر صحيح کيږي ليکن تخصيص دمسجد يا متهائي نه سي کيدي په فقيرانو باندي دي دغه مقدار تقسيم کړي مالدارو ته پکار نه دي (۴) او چه کله مالك دغه متهائي وغيره په مسجد کي ورکړه نو چاته چه وغواړي هغه په فقيرانو باندي تقسيمولي سي، په درمختار کي يې ليکلي دي: چه دمقيم سړي په مسجد کي خوراك څښاك او

(۱) پردي باندي دنذر تعريف نه صادقيږي ان برئت من مرضى هذا ذبحت شاة الخ فبرئ لا يلزمه شيء (درمختار لان قوله ذبحت شاة وعدلا نذر (ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظفير

(۲) من نذر نذرا مطلقا اومعلقا بشرط وكان من جنسه فرض وهو عبادة مقصودة الخ ووجد الشرط لزم الناذر الخ كصوم وصلاة وصدقة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظ

(۳) نذر الصوم الابد فاكل لعذر فدى (درمختار) لكل يوم نصف صاع من بر او صاعا من شعير وان لم يقدر استغفر الله تعالى (ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

(۴) من نذر لفقراء مكة جاز الصرف لفقراء غيرها (درمختار) فلو نذر التصدق يوم الجمعة بمكة بهذا الدرهم على فلان فخالف جاز (ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۲ ط.س. ج۳ ص۷۴۵). ظفير

بیده کیدل مکروه دي او دمسافر دپاره درست دي: واکل ونوم الا لمعتکف الخ (۱) لیکن په شامي کي دي چه اهل صفه به په مسجد کي بیده کیدل او خبری به یې هم کولي لان اهل الصفة کانوا یلازمون المسجد وکانوا ینامون ویتحدثون ولهذا لا یحل لاحد منعه الخ (۲) نو دیته شرك ویل جهل دي اوغلط دي. فقط

که فلاني کار وسو نو دومره لکه درود به لولم دا نذر دی اوکه نه؟ **سوال**: (۸۶) زید نذر وکی که چیري زما فلاني کار وسو نو زه به پنځه لکه درود شریف لولم او دهغه ثواب به دفلاني بزرګ روح ته وبخښم هغه کار پوره سو او زید دوخت نه لرلو په وجه ددغه تعداد لوستلو څخه قاصر دي نو څه به کوي؟

جواب: په درمختارکي دي ولو نذر ان یصلی علی النبی ﷺ کل یوم کذا لزمه وقیل لا (۳) ددې څخه معلومه سوه چه ددرود شریف دتعداد په نذرسره په لازم کیدو کي اختلاف دي او راجح لزوم دنذر دي (۴) نوچه ترکمه پوري کیدي سي دمذکوره تعداد دپوره کیدو کوشش دي وکړي مثلاً که چیري زر روزانه ولولي نو په پنځو میاشتوکي به یو لك سي دغه رنګه چه څومره لوستل کیږي دهغه حساب دي لیکي. فقط

که زما کار وسو نو په لمونځ ګذارو باندي به خوراک کوم دانذر دی، ددي حقدار فقراء دي:

سوال: (۸۷) که چیري یو سړي دا نذر وکړي که چیري الله تعالي زما کار پوره کړی نو یوه غوا یا بیزه به ذبح کوم او دجمعی په ورځ په لمونځ ګذوار باندي به یې خورم نو دغه غوښه صاحب نصاب هم خوړی سي اوکه نه؟

جواب: دغه غوښه دي فقیرانو ته ورکړل سي غني صاحب نصاب ته دي نه ورکوي او دجمعي دورځي او دلمونځ ګذارو تخصیص لازم نه سو کمو فقیرانو ته کم ځاي په کمه ورځ چي وغواړي ورکولي یې سي. په درمختار کي دي: نذر لفقراء مکة جاز الصرف لفقراء غیرها (۵) اوپه شامي کي دي: والنذر من اعتکاف او حج او صلاة الخ لا یختص بزمان ومکان ودرهم وفقیر فلو نذر التصدق یوم الجمعة بمکة الخ مخالف جاز الخ شامی. (۶) فقط

---

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی الغرس فی المسجد ج۹ ص۲۱۹. ط. س. ج۱ ص۲۱۱. ظفیر
(۲) ایضا ج۱ ص۲۱۹ تحت قوله بان یجلس لاجله. ط. س. ج۱ ص۲۲۲. ظفیر
(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۴. ط. س. ج۳ ص۷۳۸.
(۴) قوله لزمه لان من جنسه فرض وهو الصلوة علیه ﷺ مرة واحدة فی العمر وتجب کلما ذکر وانما هی فرض عملی (ردالمحتار ایضاً ج۳ ص۹۴. ط. س. ج۳ ص۷۳۸. ظفیر
(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۴. ظفیر
(۶) ردالمحتار کتاب الایمان ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

نفلي صدقه په غني باندي خوړل څنګه دي؟ سوال: (۸۸) دزيد زوی بکر بيمار دي زيد دخپل زوی په نوم سره يوه غوا ذبح کړه او تقسيم يې کړه ددغه غوښې خوړل دامير او فقير دپاره څنګه دي؟

جواب: چه کله دصدقي په نيت يې داسي کړي دي لکه څنګه چه ظاهره ده نو دغه غوښه په فقيرانو اومسکينانو باندي تقسيمول په کار دي اګرچه په وجه دنفلي صدقې مالدارو ته يې هم ورکول جائز دي ليکن بهتره دا ده چه په فقيرانو مسکينانو باندي وخوړل سي.

غوا يې نذر کړه نو په دې کي دقربانۍ شرط ضروري سو: سوال: (۸۹) يو سړي په خپل ځان باندي نذر وکی که چيري فلاني کار پوره سي نو يوه غوا به دالله تعالي دپاره ذبح کوم او تقسيموم اوس کار پوره سو نذر ادا کول واجب دي، ليکن بل طرفته په يو څو علماؤ کي لويه تفرقه واقع سوه يوه ډله دا وايي چه غوا چه دهرخومره عمر وي ذبح کول يې پکار دي نور علماء دا وايي چه کم شرطونه په قرباني کي دي هغه به په دغه منذور حيوان کي هم وي کنه نو نذرانه به نه ادا کيږي، په دغه دواړو قولونو کي دچا قول دشريعت په نزد معتبر او صحيح دي او غوا دې ته ويل کيږي چه لويه او ځوانه وي. بينوا تؤجروا!

جواب: قال فی الدرالمختار ولو قال لله علیَّ ان أذبح جزوراً واتصدق بلحمه فذبح مکانه سبع شياة جاز کذا فی مجموع النوازل ووجهه لايخفی قوله ووجهه لا يخفی هو ان السبع تقوم مقامه فی الضحايا والهدايا (۱) ددي څخه معلوميږي چه دقرباني دشرطونو لحاظ په ديکي ضروري نه دي. فقط

صرف دنذر نيت يې وکی په ژبه يې ونه ويل نو نذر ونه سو: سوال: (۹۰) زيد نيت کوي که چيري زما دفلاني دوکان يا مکان کرايه زياته سوه نو ددي ديوي مياشتي کرايه به دالله تعالي په نوم ورکوم اوس ددغه دوکان يا مکان کرايه زياته سوه زيد ددي ديوې مياشتي کرايه دوعدي مطابق دخير په مصرف کي خرچ کول غواړي په داسي نذر که دالله ﷻ دپاره خوراك پوخ کړي په طالبانو مسکينانو وغيره باندي يې خوړلي سي اوکه نه؟ او ددې څخه خپله هم څه خوړلي سي اوکه نه؟ اوپه خپلو عزيزانو او خپلوانو باندي خوړلي سي اوکه نه؟ ديوه مسجد يا مدرسی په تعمير کي يا په څاه کي دا لګولي سي اوکه نه؟ آيا دوی ته اختيار سته اوکه نه چه موعوده رقم چه په کم کار خير کي لګول غواړي ولګوي؟

---

(۱) وګورئ: ردالمحتار کتاب الايمان مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰. ظفير

جواب: زید چه کله صرف داسي نیت کړي دي اوپه ژبه یې هیڅ نذر نه دي کړي نوپه دي حالت کي پرزید باندي هیڅ نه لازمیږي که چیري تبرعًا څه شي بطور صدقه په محتاجو وغیره باندي وخوري نو ښه دي ددې څخه یې خپله هم خوړلي سي اوپه خپلو عزیزانو اوخپلوانو باندي یې هم خوړلي سي اوچه کم رقم وغواړي په مسجد کي دي هم ولګوي دثواب کار دي اوکه چیري په ژبه یې نذر منلی وي داسي چه په صورت مذکوره کي زما پرذمه دي چه دالله ﷻ دپاره به دیوه میاشت کرایه ورکوم نوبیا تمام رقم په فقیرانو اومسکینانو باندي خوړل ضروري دي اوکه چیري ددغه رقم خوراك پوخ کړي او وې خوري نوپه تمامو محتاجو باندي دي وخوري خپله دي دهغه څخه نه خوري اونه دي په دوستانو او مالدارو باندي خوري اونه دي په مسجد کي لګوي غرض دنذر دادي چه صدقه کول په مسکینانو باندي واجب دي اوکه چیري نذر نه وي نو بیا اختیار دي لکه څنګه چه مخکي ولیکل سوه. ([1])

دامام حسین ﷛ نذرجائز نه دي: **سوال**: (۹۱) یو سړي دالله دپاره په داسي طریقې سره نذر وکی که چیري زما زوی وسو نو دالله دپاره به نیاز کوم او ثواب به دامام حسین ﷛ روح ته رسوم اوس دده زوی وسو او ده هر کال یو هنسلي (چه یو خاص امیل دي) جوړکړی او ایښولي دي اوس هغه پوره سوي دي هغه غواړي چه دالله تعالي دپاره ثواب دامام حسین ﷛ روح ته ورسوي دا صورت جائز دي او که نه؟

جواب: داسي نذر چه په هغه کي دمړو تقرب وي په اتفاق سره باطل او حرام دي: للاجماع علی حرمة النذر للمخلوق ولا ینعقد الخ ([2]) نو دامام حسین ﷛ دایصال ثواب نذر کول شرعًا صحیح نه سوه او آئنده داسي نذر نه دي کول پکار چه کم نذر دالله تعالي دپاره وکړل سي هغه خالص دالله تعالي دپاره پکار دي په دیکي دڅه ایصال ثواب اراده او نیت نه دي کول په کار نو دا نذر چه سائل کړي دي په دیکي دتقرب دغیر الله شائبه معلومیږي ددي څخه توبه کول په کار دي او آینده داسي نذر نه دي کول پکار نذر خاص دالله تعالي دپاره پکار دي که چیري خاص دالله ﷻ دپاره نذر ومنل سي نو لازمیږي او مصرف ددي فقراء او مساکین دي ([3]) دغه طریقه چه تا دنذر خیال پرکړي دي دشرع څخه خلاف ده اوهنسلي وغیره جوړول اوبچي ته یې وراغوستل حرام دي دادجاهلانو رسمونه

([1]) مصرف الزکوة الخ وهو ایضا مصرف لصدقة الفطر ولکفارة والنذر (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص ۳۳۹). ظفیر

([2]) وګورئ: ردالمحتار کتاب الصوم مطلب فی النذر الذی یقع للاموات الخ ج ۲ ص ۱۷۵. ط. س. ج ۲ ص ۴۳۹. ظفیر

([3]) ومصرف الزکوة الخ وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفارة والنذر (ردالمحتار ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲. ص۳۳۹). ظ

Maktaba Tul Ishaat. com

دي الله تعالي دي موږ ځيني وژغوري، آمين. فقط

نذر يې دقرباني کړيدی نوپه قراني سره نذر پوره کيږي: **سوال**: (۹۲) زما خور په جهاز کي سخته بيماره سوه ما نذر وکی که چيري په خيريت سره دقيام ځای ته ورسيده نو قرباني به کوم الحمد لله چه په خيريت سره ورسيده آيا کمه مننه چه يې کړي ده هغه دقربانی کولو په صورت کي پوره کيدي سي اوکه همغه قيمت به په يوه يتيم خانه وغيره کي ورکول کيږي؟

جواب: هغه مننه چه دقربانی يې کړي ده نو قرباني کول په کار دي په قربانی سره به دغه نذر پوره سي. [1] اودا دقربانی په ورځو يعني په (۱۰، ۱۱، ۱۲ دذي الحجي کيږي). [2]

که هلک ښه سو نو قرآن به ختموم دا نذر لازم نه دي: **سوال**: (۹۳) يو سړي نذر وکی که هلك ته آرام راغی نو په لسو حافظانو سره به يو قرآن شريف ختموم په زړه کي يې دا هم دي چه په دوی باندي به خوراك هم کوم په دي صورت کي دنذر ادا کول واجب دي اوکه نه؟

جواب: دا نذر لازم نه سو. فقط

دنذر شي خپله خوړل جائز نه دي: **سوال**: (۹۴) يو سړي نذر ومنی که الله ﷻ زما دا کار آسانه کړي نو زه به دالله تعالي دپاره پير صاحب ته شيريني ورکوم دده هغه کار وسو نو ددغه نذر شی دي خپله هم خوړلي سي اولاد ته يې هم ورکولي سي او غني ته هم يې ورکولي سي او مسکينانو او فقيرانو ته هم، دا جائز دي يا ناجائز؟

جواب: دنذر شي خپله نه دي خوړل پکار مسکينانو او فقيرانو ته يې ورکول پکار دي [3] او دغسی نذر نه دي کول په کار بلکه داسي کول پکار دي که چيري زما کار وسو نو دالله تعالي دپاره به محتاجو ته دومره قدر ورکوم (دنذر شي دغني دپاره هم خوړل جائز نه دي لکه زکوة او صدقة الفطر، ظفير). [4] فقط

---

[1] لو نذر قبل ايام النحر ان يضحی لزمه شاتان احداهما بالنذر والاخری للغی (ردالمحتار کتاب الاضحية ج۵ ص۲۹۱. ط. س. ج۲ ص۳۳۲). ظفير

[2] وحيث علمت ان الاضحية اسم لما يذبح فی وقت مخصوص لم يکن فيها الغاء الوقت فاذا نذرها يلزم فعلها فيه والا لم يکن اتيا بالمنذور لانها بعدها لا تسمی اضحية (ردالمحتار کتاب الاضحية ج۵ ص۲۹۱. ط. س. ج۲ ص۳۳۲). ظفير

[3] مصرف الزکوة الخ وهو مصرف ايضا لصدقة الفطروالکفارة والنذر (ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص ۷۹. ط. س- ج۲ ص۳۳۹). ظفير

[4] ولا الی من بينهما ولاء الخ اوزوجية الخ ولا الی غنی يملك قدر نصاب فارغ عن حاجته الاصلية من ای مال کان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۸۷ – ۸۸. ط. س. ج۲ ص۳۳۲). ظفير

په غريبانو باندې دخوراک کولو نذر ئي ومنی دهغه روپئ په انګوره فنډ کي ورکول څنګه دي؟ **سوال**: (۹۵) يو سړي نذر ومنی که زما په تجارت کي دومره ترقي وسوه نو زه به يو لك فقيرانو ته خوراك ورکوم الله تعالي دده كار پوره كى نو ددي قيمت په انګوره فنډ كي غازيانو ته ورکولي سي اوکه نه؟ او دغه مذکوره سړي چه فقيرانو ته وچه غله ورکړي ده هغه ادا سوه اوکه نه؟

جواب: دنذر درقم مصارف هم هغه دي کم چه دزکات مصارف دي او په دې کي دفقيرانو تمليك شرط دي (۱) نولکه څنګه چي دزکات رقم دتمليك څخه وروسته ديو فقير په انګوره فنډ کي ورکولي سي نو دغسی دنذر رقم هم دحيلې دتمليك څخه وروسته په انګوره فنډ ورکولي سي. او طريقه دتمليك دا ده چه دلته يو محتاج ته چه دنصاب مالك نه وي زکات يا نذر ورکړل سي او هغه يې مالك جوړ کړل سي بيا هغه ته وويل سي چه دي دخپل طرف څخه که چيري وغواړي په انګوره فنډ کي دي ورکړي ليکن پرمذکوره نذر يو اشکال دا دي چه ناذر يو لك فقيرانو ته دخوراك ورکولو نذر کړي دي نو دومره قدر خلق دي دنذر مالکان جوړ کړه سي او هر يو فقير ته دي ديوه روژه ماتي په اندازه قيمت نقد ورکړل سي يا دي ورباندي خوراك وکړه سي او څومره قدر فقيرانو ته چي غله وچه ورکړل سوي ده هغه ادا سوه باقي فقيرانو ته دي خپله غله يا نقدي ورکړل سي. ليکن ددي تحرير څخه وروسته دشامي دکتلو څخه معلومه سوه چه په نذرکي دفقيرانو تعداد پوره کول ضروري نه دي ددي عبارت دا دي: قلت وكما لا يتعين الفقير لا يتعين عدده ففى الخانيه ان زوجت بنتى فالف درهم من مالى صدقة لكل مسكين درهم فزوج ودفع الالف الى مسكين جملة جاز الخ (۲) نوپه دي بناء باندي يو لك فقيرانو ته خوراك ورکول يا غله نقد وغيره ورکول ضروري نه سول بلکه يوه فقير ته يې هم ورکولي سي لهذا په انګوره فنډ کي دليږلو دپاره ديوه فقير مالك کول او دغه رقم انګوره فنډ ته ليږلي سي. (۳) فقط

نذر يې ومنی او دپوره کولو څخه مخکي مړ سو څه حکم دي؟ **سوال**: (۹٦) يو هلك چه په کالج کي يې سبق وايه هغه په خپل پاس کيدو باندي د۳۲ زره رکعته نفلونو کولو نذر

(۱) مصرف الزكوة الخ وهو مصرف ايضا لصدقة الفطر والكفارة والنذر وغير ذلك من الصدقات الواجبة (ردالمحتار على باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفير

(۲) وګورئ ردالمحتار مطلب فى احكام النذر تحت قوله لما تقرر فى كتاب الصوم ج۳ ص ۹۲ – ۹۷. ط. س. ج۲ ص۷۴۱). ظفير

(۳) وحيلة التكفين بها التصدق على فقير ثم هو يكفن فيكون الثواب لهما وكذا فى تعمير المسجد الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الزكوة ج۲ ص۱۲. ط. س. ج۲ ص۲۷۱). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دالله تعالي دپاره منلي وو دپاس کيدو څخه وروسته هغه نفلونه شروع کړل ليکن هغه صرف يوه مياشت ژوندي پاته سو آيا دهغه نذر ساقط سو اوکه نه؟

جواب: که چيري متوفي دفديه وصيت کړي وي او مال يې پرې ايښې وي نو دده پر ورثاؤ باندي فديه ورکول ددغه لمونځونو دهغه دمال څخه واجب به وي ليکن کله چه هغه وصيت نه دي کړي نو پر وارثانو باندي فديه ورکول لازم نه دي. (۱) فقط

ديولسمي نذر جائز نه دي: **سوال**: (۹۷) که چيري يو سړي منته وکړي که چيري زما واده وسو نو دلوی پير صاحب يولسمه به کوم تاسو لوی پير ياست دعا وکړئ، يا دبل سړی اولاد نه وي هغه منته ومني چه ای شهيد کربلا تاسو په درگاه کي مقبول ياست دعا وکړئ که چيري زما زوی وسو نو زه به ستا دنوم دلدل خيژوم، او الله تعالي هغه دعا قبوله کړي زوی يې وسو يايو سړي ته مرض لا حق سو دعلاج څخه عاجز راغي نذر يې وکی دخواجه معين الدين چشتي رحمه الله که چيري ماته پوره شفاء حاصله سوه نو غلاف به غوړوم، نو داسي قسم نذر منل او دهغه پوره کول او ادا کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: دګناه نذر شرعًا صحيح او معتبرکيږي نه لکه څنګه چي په حديث شريف کي راځي: لانذر فی معصية او کما قال ﷺ (۲) لهذا مذکور نذر صحيح نه دي اونه ددي پوره کول ضروري دي او دقسم کفاره ادا کول واجب دي. فقط

دروضي دحاضرئ نذر يې ومنی ليکن دی مفلس دي څه به کوي؟ **سوال**: (۹۸) يو سړي نذر ومنی دمهلك مرض په وخت کي چي يا رسول الله که چيري ماته شفا وسوه نو ستا روضی ته به درځم او دبيت الله حج به کوم اوس هغه تندرست سو ليکن دي بالکل مفلس او عيالدار دی په دي باره کي څه حکم دي؟

جواب: دنبي ﷺ روضي ته دتګ نذر صحيح نه سو لانه ليس من جنسه واجب (۳) او دحج نذر صحيح سو چه کم وخت يې طاقت وسي حج دي وکړي قال وان لم يکن شيء فلا شيء

---

(۱) ولومات وعليه صلوات فائتة واوصى بالكفارة يعطى لكل صلوة نصف صاع من بر كالفطرة وكذا حكم الوتر والصوم (درمختار) فاذا لم يوص فات الشرط (ردالمحتار مطلب اسقاط الصلوة عن الميت ج۱ ص۶۸۲. ط. س. ج۲ ص۷۲). ظفير

(۲) اعلم ان النذر الذى يقع للاموات من اكثر العوام الخ تقربا اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام (درمختار) لوجوه منها انه نذر لمخلوق والنذر للمخلوق لا يجوز لانه عبادة والعبادة لاتكون لمخلوق ومنها ان المنذور له ميت والميت لا يملك ومنها انه ان ظن ان الميت يتصرف فى الامور دون الله تعالى فاعتقاده ذلك كفر الخ (ردالمحتار كتاب الصوم مطلب النذر الذى يقع للاموات ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۹). ظفير

(۳) ولم يلزم الناذر ما ليس من جنسه فرض كعيادة مريض الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان ج۳ ص ۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳۲). ظفير

علیه کمن اوجب علی نفسه الف حجةٍ لایلزمه بقدر ما عاش فی کل سنة حجة ([1]) وفیه ایضًا لو نوی شیئًا من حج او عمرة او غیره فعلیه ما نوٰی ([2]) وفیه ایضًا قول درمختار ولو نذر بثلاثین حجة رد بقدر عمره (درمختار) ای لزمه ان یحج بقدر ما یعیش ومشی فی الباب المناسك علی انه یلزمه الکل وعلیه ان یحج بنفسه بقدر ما عاش ویجب الایفاء بالبقیة الخ وفی الفتح الحق لزوم الکل ([3]). فقط

دنذر په خوړلو کي دعقیقي غوښه ورکول درست دي: **سوال**: (۹۹) زید نذر ومنی چه کله زه په خپل مکان کي اوسیدل شروع کوم نوپه خپلو دوستانو اواحبابو باندي به خوراك خورم دي دخپل هلك عقیقه هم کوي ګویا که چیري دي عقیقه وکړي دهغه غوښه په منلو دمذکوره نذر پخه کړي په دوستانو او احبابو باندي وخوري نو نذر به وسي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي به نذر ادا سي (په دوستانو او احبابو باندي دخوراك خوړلو په نذر سره نذر نه کیږي اونه هغه لازمیږي: ولم یلزم الناذر ما لیس من جنسه فرض کعیادة مریض الخ ([4]) (درمختار) ظفیر). فقط

دنذر عهد او دهغه حکم: **سوال**: (۱۰۰) زید په خپل ځان باندي دا عهد قائم کړی که چیري فلانی ګناه صادره سوه نو په یو ځل ګناه صادریدو باندي به مبلغ ۴ روپۍ دالله تعالي په لاره کي خرڅ کوم بیا دغه ګناه اووه ځله ورڅخه صادره سوه دپوره سزا ۲۸ روپی سوي اوس دطالب علمئ په زمانه کي دادا کولو وسعت نسته دطالب علمئ څخه وروسته یې ادا کولي سي اوکه نه؟ په درود شریف او استغفار سره هم ادا کیدي سي اوکه نه؟

جواب: که چیري لفظ دنذر یې ویلی وي نو دمذکوره رقم ادا کول ضروري دي چه کم وخت یې وسعت وسي نو ادا دي کړي ([5]) اوکه چیري دنذر لفظ یې ونه وایه نو درقم ادا کول واجب نه دي توبه او استغفار کول او درود شریف بهر حال لوستل ښه دي. فقط

([1]) ردالمحتار مطلب فی احکام النذر تحت قوله لزمه ما یملك منها فقط ج۳ ص۹۷. ط. س. ج ۳ ص۷۴۱). ظ

([2]) ایضا تحت قوله ولو نوی صیاما الخ. ط. س. ج۳ ص۷۴۲. ظفیر

([3]) وګورئ: ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۸. ط. س. ج۳ ص۷۴۲. ظفیر

([4]) الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳۲ وقال ان برئت من مرضی هذا ذبحت شاة او علیّ شاه اذبحها فبرئ لا یلزم شيء لان الذبح لیس من جنسه فرض فلا یصح الا اذا زاد واتصدقها فلیزمه لان الصدقة من جنسها فرض (ایضا ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظفیر

([5]) په جواب کي چه کم صورت درج دي هغه نذر نه معلومیږي چونکه هغه عهد او وعده معلومیږي: لانه وعد لانذر یؤیده ما فی البزازیه لو قال ان سلم ولدی اصوم ما عشت فهذا وعد (ردالمحتار ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۰) نذر ان یتصدق بالف من ماله وهو یملك دونها لزمه ما یملك منها فقط هوالمختار لانه فیما لم یملك لم یوجد النذر فی الملك (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

که کامیاب سوم نوهره جمعه به روژه نیسم نذر دي: **سوال**: (۱۰۱) بنده قسم وکی چه په الله تعالي قسم که چيري زه په دي امتحان کي کامياب سوم نو هميشه به هره جمعه روژه نيسم نو په امتحان کي کامياب سو چه دهغه اووه نيم کاله سوي دي آيا دقسم کفاره زما پر ذمه واجب ده که چيري روژه ساتل واجب وي نودتيرو سوو ورځو قضا لازمه ده اوکه نه؟

جواب: دا لفظ چه په الله تعالي قسم که چيري بنده په دي امتحان کي کامياب سي نو هميشه به هره جمعه روژه نيسم نذر دي چه دهغه پوره کول واجب دي او چونکه دلته تعليق دنذر په داسي شرط سره کړل سوي دي چه دهغه دکيدو اراده وه (۱) يعني دهغه وجود مقصود وو ددي وجي دصاحب هدايه وغيره دتفصيل موافق په دې کي دنذر څخه علاوه بل احتمال نسته کما بينه تحت قوله وان علق نذرًا بشرط فوجد الشرط فعليه الوفاء بنفس النذر الخ ص۴۲۳، نو آئنده هره جمعه روژه نيول واجب دي اوکه چيري تر اوسه پوري يوه جمعه پاته سوي وي دهغی قضا هم واجب ده (۲) اوکه چيري دظاهر الرواية عبارت په عدم تميز باندي مطلقاً حمل کړل سي او دنذر روايت مطلقا موجب دتخيير ومنل سي نو دتيري سوي جمعی په حق کي دي حمل علي اليمين وکړي يوه کفاره کافي کيږي، کما فی الشامی کفارات الايمان اذا کثرت يخرج بالکفارة الواحدة عن عهدة الجميع ج۳ ص۵۲۰، داطريقه دصاحب بحر ده ليکن صاحب شامي ددي ترديد کړي دي او دا يې ثابته کړيده چه په دي مسئله کي دتخيير په هيڅ قول سره په صورت مسئوله کي دقسم احتمال ګرسره سته نه صرف نذر دی چه دهغه پوره کول واجب دي. (۳) فقط

عادةً چه څوک روژي نيسي که په هغه کي دنذر نيت وکړي نو ادا کيږي اوکه نه؟ **سوال**: (۱۰۲) که چيري يو سړي دروژو نذر وکړي او دده معمول هم دروژو دي مثلاً په ايام بيض يا پنجشنبه وغيره کي روژه نيسي که چيري په صيام معموله کي يې دنذر دروژو نيت وکی نو دنذر څخه به ادا سي اوکه نه؟

---

(۱) فان علقه بشرط يريده کان قد غائبی اوشفی مريضی يوفی وجوبا ان وجد الشرط (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۴. ط. س. ج۳ ص۷۳۸). ظفير

(۲) نذر صوم شهر معين لزمه متتابعا لکن ان افطر فيه يوماً قضا وحده الخ ولو نذر العموم الابد فاکل لعذر فدی (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

(۳) والحاصل انه ليس فی المسئلة سوی قولين الاول ظاهر الرواية عدم التخيير اصلا والثانی التفصيل المذکور واما ما توهمه فی البحر من القول الثالث وهو التخيير مطلقا وانه المفتی به فلا اصل له (ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۹۴ ط. س. ج۳ ص۷۳۸). ظفير

جواب: په دي صورت کي به نذر مطلق ادا سي. ([1])

که چیري دمصیبت څخه مي نجات پیداکي نو هره جمعه به روژه نیسم نذر دي: **سوال**: (۱۰۳) یو سړي په مرض یا مصیبت کي ګرفتار سو داسي الفاظ یې وویل که چیري زه ددي مرض یا ددي مصیبت څخه خلاص سوم نو تمامه جمعه به روژه نیسم دا نذر لازم سو او که نه؟ او دلزوم په صورت کي که چیري بغیر دجمعی ادا کړل سي څه حکم لري؟

جواب: که چیري چاپه مذکوره الفاظو سره نذر کړي وي دایفاء دشرط دتحقق څخه وروسته دا لازم دي او روژه دهري جمعی پرده لازمه سوه اوکه چیري بعضي جمعه په څه وجه ونه نیسي نو قضاء دي په نورو ورځو کي راوړي: ثم ان علقه بشرط یریده کان قدم غائبی او شفی مریض یوفی وجوبا الخ ([2]) درمختار. فقط

که مقصد پوره سي نوپه فلاني مسجد کي به وعظ کوم نذر نه دي: **سوال**: (۱۰۴) یو سړي نذر وکی که چیري دا مقصد پوره سو نو دالله تعالي دپاره به دکانپور په مسجد کي وعظ کوم نو دا نذر واجب سو اوکه نه؟ یو سړي په حالت دطالب علمی کي خیال وکی که چیري ددي ځای درسیات پوره سول نو دالله تعالي دپاره ددیوبند په مدرسه کي بغیر دتنخواه څخه ټول کال درس کوم دا نذر واجب سو اوکه نه؟

جواب: په دي دواړو صورتونو کي نذر ونه سو او پوره کول ددي واجب نه دي. ([3])

که چیري کار وسو نو یو اوښ به ذبح کوم اوپه غریبانو باندي به یې خورم نذر دي: **سوال**: (۱۰۵) یو سړي نذر ومنی چه ای الله که چیري فلاني کار زما وسو نو یو اوښ به ذبح کوم اوپه محتاجو باندي به یې تقسیموم کار پوره سو اوس هغه غواړي چه داوښ قیمت غریبانو ته ورکړي دا جائز دي یا ناجائز؟

جواب: په درمختار کي دي: ولو قال ان برئت من مرضی هذا ذبحت شاة (الی ان قال) الا زادوا تصدق بلحمها فیلزمه الخ ([4]) ددي عبارت څخه واضحه سوه چه په صورت مسئوله کي ددغه سړي دپاره اوښ ذبح کول او محتاجو ته ورکول لازم دي. فقط

په مسجد کي دمټائي نذر او دامام او مؤذن دپاره دهغه حکم: **سوال**: (۱۰۶) په مسجد کي

([1]) ومن نذر نذراً مطلقا اومعلقا بشرط وکان من جنسه فرض وهو عبادة مقصودة الخ ووجد الشرط لزمه الناذر (درمختار) ای لزم الوفاء باصل القربة التی التزمها لا بکل وصف التزمه لانه لو عین درهما اوفقیرا او مکان للتصدق او للصلوة فالتعیین لیس بلازم (ردالمحتار مطلب في احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵).

([2]) الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب ایضا ج۳ ص۹۴. ط. س. ج۳ ص۷۳۸. ظفیر

([3]) لم یلزم الناذر ما لیس من جنسه فرض (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب ایضا ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳۶). ظفیر

([4]) الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۵. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

دپتاسو وغيره نذر کوي په دي سره نذر کيږي اوکه نه؟ او مؤذن او امام ته ددغه شيانو خرخول جائز دي اوکه نه؟

جواب: مطلقا دصيغی دنذر څخه بغير نذر نه کيږي [1] او چه کم شيان دامام دپاره دی هغه استعمالولي او خرخولي سي او چه کم شيان دامام دپاره نه دي مثلاً تيل وغيره دمأکولاتو څخه علاوه شيان، نوپه مسجد کي ددي خرخول او خپله اينبول ددې درست نه دي. [2] فقط

دنذر دحيوان او دقرباني دحيوان شرطونه: **سوال**: (۱۰۷) دنذر په حيوان کي دقربانئ دحيوان شرطونه مثلاً غوا ددوه کالو او بيزه ديوه کال وغيره وغيره به وي اوکه نه؟

جواب: دنذر په حيوان کي دقرباني دحيوان شرطونه په کار دي: ولو قال لله علی ان اذبح جزوراً واتصدق بلحمه فذبح مکانه سبع شياه جاز الخ ووجهه لا يخفی (درمختار) قوله ووجهه لا يخفی هو ان السبع تقوم مقامه فی الضحايا والهدايا [3] ددي عبارت څخه معلوميږي چه نذر به پر اضحيه او هدی باندي قياس کيږي. فقط

دبل سړي په مال کي نذر: **سوال**: (۱۰۸) نذر کول په مال دغيرکي صحيح دي اوکه نه؟

جواب: نذر په مال دغير کي نه صحيح کيږي نوپوره کول ددي لازم نه دي، فی الدرالمختار لانه فيما لا يملك لم يوجد النذر فی الملك الخ فلم يصح وفی الشامی ای وشرطه صحة النذر ان يکون المنذور ملکا للناذر الخ. فقط

ددیو پاپیری په نوم دحیوان قرباني: **سوال**: (۱۰۹) يو سړي يو حيوان ددیو ماتايا په نوم يا دسيد سالار وغيره وغيره په نوم باندي پريښودی اوس دهغی اخيستل او قرباني کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: جائز نه دي. فقط

نذرپه ارواحو دپيرانو: **سوال**: (۱۱۰) يو سړي نذر ومنی که چيري زما فلاني کار وسو نو دالله دپاره يا په ارواحو دپير صاحب دومره قدر نقد يا يوجنس به ورکوم او چه کله هغه کار وسو نو دغه نقد او جنس په مسجد کي خرچ کول جائز دي اوکه نه اوکه چيري جائز نه وي نو بايد څه په وسي؟

جواب: که چيري دالله تعالي دپاره يې نذرمنلي وي نومحتاجوته دي ورکړي [4] اوپه دوی

---

[1] من نذر نذراً مطلقا اومعلقا بشرط الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان ج۳ ص۹۱). ظفير

[2] ردالمحتار مطلب فی احکام النذور ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳۵. ظفير

[3] ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱، وفی البحر عن الخلاصة لو قال لله علی ان هدی هذه الشاة وهی ملك الغير لا يصح النذر (ردالمحتار مطلب ايضا ج۳ ص۹۳. ط. س. ج۳ ص۷۳۷). ظ=

دي صدقه کړي اوچا چه دپیرانو په روحونو نذر منلي دي نو داجائز نه دي او دغه نذر منعقد نه سو. ([1])

دبچیانو دپاره يې دمټائي منت وکی دهغه قيمت غريبانو ته ورکول څنګه دي؟ **سوال**: (۱۱۱) یو سړي منت ومنی که چیري الله تعالي ماته تندرستي راکړي نو زه به په خورد سال ماشومانو باندي شيريني تقسیموم وروسته چه کله جوړ سو خيال يې راغي چه شيريني تقسيمول فضول دي نوکه يو محتاج بيکس ته دا قيمت ورکړي نو جائز دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي محتاجو ته هغه رقم چه معين کړي يې دي ورکولي سي شيريني تقسيمول ضروري نه دي ([2]). فقط

دناجائز نذر روپۍ په کار خيرکي: **سوال**: (۱۱۲) يو سړي نذر ومنی که چيري زما فلاني کار وسو نو زه به ميلاد شريف يا مجلس دامام حسين ﷺ کوم په کارکيدو باندي دنذر دروپو مناسب صرفه په کم شکل کي کيدل پکار دي؟

جواب: مسلمانانو محتاجو ته يې ورکول پکار دي په مجالس مذکوره کي دي نه خرچ کوي (ځکه چه دميلاد او دامام حسين ﷺ دمجالسو نذرکول درست نه دي، نو دا نذر نا جائز سو ([3]) ظفير). فقط

دروژي دنذر پوره کول: **سوال**: (۱۱۳) دهندي خاوند په يو آفت کي مبتلا سوي وو نو دي دشپږو مياشتو دروژو پرله پسي نيولو نذر وکی نو الله تعالي ددي خاوند ته نجات ورکړی هندي دعهد په پوره کولوکي تاخير کوی تردې چه سخته بيماره شوه اوس به هغه څه کوي؟

جواب: دصحت انتظار دي وکړي او دصحت څخه وروسته دي دنذر روژي ونيسي اوکه چيري ښه نه وي نو دفديې وصيت دي وکړي ددي دمال څخه دي ددي وارثان فديه ورکړي او فديه ديوي روژي دفطر په شان ده په ژوند کي فديه ورکول ددي دپاره درست نه دي يعني په دغه فديې سره به روژه نه ادا کيږي دجوړيدو څخه وروسته به روژه نيول

([4]) ولو قال ان برئت من مرضى هذا ذبحت شاة او على شاة اذبحها فبرئ لا يلزمه شيء الخ الا اذا زاد واتصدقها بلحمها فيلزمه (الدر المختار على هامش ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹).

([1]) اعلم ان النذر الذى يقع للاموات من اكثر العوام الخ تقربا اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الصوم ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظفير

([2]) نذر ان يتصدق بعشرة دراهم من الخبز فتصدق بغيره جاز ان ساوى العشرة كتصدق بثمنه (الدر المختار على هامش ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفير

([3]) اعلم ان النذر الذى يقع للاموات من اكثر العوام الخ تقربا اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الصوم ج۲ ص۱۷۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹ قبيل باب الاعتكاف). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

وي کنه نو وصیت کول به لازم وي: وقضوا لزومًا ما قدروا بلا فدية الخ ولو ماتوا بعد زوال العذر وجبت الوصية الخ. (١)

دبیمار دپاره دحیوان فدیه: **سوال**: (۱۱۴) په عوامو او خواصو کي دستور دي چي دبیمار دصحت په غرض سره سرلی ذبح کوي او په ظاهره کي دده نیت دفدیې وي دا جائز دي اوکه نه؟

جواب: جائز دي. (٢) فقط

دپل او مسجد جوړولو نذر صحيح نه دي: **سوال**: (۱۱۵) که چیري یو سړي نذر وکړي چه زما زوی جوړ سو نو زه به مسجد جوړوم یا به دمسجد دپاره دری اخلم او ورکوم به يي یا به موړ په یوه لاره باندي پل تیاروو په خپل مابینځ کي به مولود شریف لولو، بیا یو څو ورځي وروسته دده هلك ته آرام راغی نو پرده باندي نذر واجب دي اوکه نه که چیري دغه شیان یو محتاج اومسکین ته ورکړي دده ذدمي نذر ساقط سو اوکه نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار ومن نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وکان من جنسه واجب ای فرض الخ وهو عبادة مقصودة ووجد الشرط المعلق به لزم الناذر الخ کصوم وصلوة وصدقة (٣) الخ وفی الشامی ومن شروطه ان یکون قربة مقصودة فلا یصح النذر بعيادة المريض وتشييع الجنازة ودخول المسجد وبناء الرباطات والمساجد وغير ذالك وان كانت قربا الا انها غير مقصودة، نومعلومه سوه چه په وصیت مسئوله کي نذر نه لازمیږي دصدقي په نذر کي تصدق لازمیږي هغه مالدارو ته ورکول درست نه دي فقیرانو ته يې ورکول په کار دي. (٤) فقط

دنذر په حیوان کي دقرباني شرطونه ضروري دي: **سوال**: (۱۱۶) غوا او بیزه که چیري نذر اوغير معين وي نو ددوي په سن کي دقرباني شرط واجب دي اوکه نه؟

جواب: دغوئي او بیزی په منذوری کي دسن دقرباني لحاظ ضروري معلومیږي اوپه احوط کیدو کي خوددي هيڅ خبره نسته نورتصريح ددي په اړه ترنظرمي نه ده تيره سوي.

---

(١) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الصوم فصل فى العوارض المبيحة لعدم الصوم ج٢ ص ١٢٠. ط. س. ج٢ ص ٤٢٣. كالفطرة قدراً (درمختار) اى التشبية بالفطرة من حيث القدر الخ وكذا هى مثل الفطرة من حيث الجنس وجواز اداء القيمة (ردالمحتار ايضا ج٢ ص١٢١. ط. س. ج٢ ص٤٢٤). ظفير

(٢) ولو قال ان برئت من مرضى هذا ذبحت شاة اوعلى شاة اذبحها الخ واتصدق بلحمها فيلزمه لان الصدقة من جنسها فرض (الدرالمختار على هامش ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج٢ ص٩٥. ط. س. ج٣ ص٧٣٩). ظفير

(٣) الدرالمختار على هامش ردالمحتاركتاب الصوم مطلب فى احكام النذر ص٩١ ج٣. ط. س. ج٣ ص٧٣٤. ظ

(٤) ردالمحتار مطلب فى أحكام النذر ص٩١ ج٢. ط. س. ج ٣ ص٧٣٥. ظفير

(¹) فقط

که دنذر دپوره کولو څخه مخکې مړ سي نو وارثان به څه کوي؟ سوال: (۱۱۷) زید دیوه میاشت دروژو نیولو نذر وکی شل ورځي پوره سوي وي چه وفات سو اوس دده پرذمه لس روژي باقي پاته سوي ددغه روژو دادا کولو څه صورت دي؟

جواب: که چیري زید څه مال پریښی وي او دفدیه دادائیگي وصیت یې کړي وي نو دلسو ورځو فدیه دي دزید دمیراث څخه ورکړي نو دابه ده او امید دي چه دمتوفي دروژو کفاره به ان شاء الله ادا سي. (²)

دکم حیوان قرباني جائز ده: سوال: (۱۱۸) په نذر کي اختلاف راغی یو دعلماؤ څخه وایي چه نذر دغوا، بیزې او اوښ څخه علاوه دهر هغه حیوان چه په هغه قرباني جائز وي نذر هم منعقد کیږي او دنورو حیواناتو څخه لکه کوتره، چرگ، فاخته وغیره باندي نه منعقد کیږي، اونور علماء وایي چي نذر په مطلق حیوان باندي لکه کوتره اونور منعقد کیږي، دچا قول دشرع په نزد صحیح دي؟

جواب: قال فی الدر المختار ومن نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وکان من جنسه واجب ای فرض الخ وهو عبادة مقصودة خرج الوضوء وتکفین المیت ووجد الشرط المعلق به لزم الناذر الخ ولم یلزم الناذر ما لیس من جنسه فرض کعیادة المریض وتشییع الجنازة ودخول مسجد الخ لانه لیس من جنسه فرض مقصود الخ (³) ددي عبارت څخه واضحه ده چه صحیح قول اول دي یعني بغیر دقربانۍ دحیوان څخه نذر نه کیږي. فقط

یو سړي نذر ومنی چه هلک پیدا سي نو دنبي ﷺ دنومونو څخه به نوم کښیږدم څه حکم دي؟ سوال: (۱۱۹) یوسړي دا نذر وکی که چیري زما یو هلك پیدا سو نو دهغه نوم به دنبي ﷺ دنومونو څخه کښیږدم اوس هغه دځپل هلك نوم احمد الله، محمد الله، ایښودي سي اوکه نه؟

جواب: دا نذر منعقد نه سو لهذا ده ته اختیار دي چه کم نوم ایښودل غواړي هغه دي کښیږدي لیکن چه داسي نوم نه وي چه دهغه څخه ممانعت راغلي وي. (⁴) فقط

(¹) ومصرف الزکوة الخ وهو مصرف ایضا لصدقة الفطر والکفارات والنذر الخ ردالمحتار باب المصرف ص۷۹ ج۲. ط. س. ج۳ ص۳۳۹). ظفیر

(²) ولو قال لله علی ان اذبح جزوراً واتصدق بلحمه فذبح مکانه سبع شیاة جاز ووجهه لایخفی (درمختار) هو ان السبع تقوم مقامه فی الضحایا والهدایا (ردالمحتارمطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲، ط. س. ج۳ ص۷۴۰). ظ

(³) وقضوا لزوما ما قدروا بلا فدیة الخ ولو ماتوا بعد زوال العذر وجبت الوصیة الخ وفدی لزوما عنه ای عن المیت الیه الذی یتصرف فی ماله کالفطرة قدرا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی العوارض المبیحة ج۲ ص۱۲۰. ط. س. ج۳ ص۴۲۳). ظفیر =

Maktaba Tul Ishaat. com

دپتاسو نذر څنګه دي؟ سوال: (۱۲۰) زيد وايي چه که چيري الله تعالي مورږ ښه کړو نو په مسجد کي به يو سير پتاسی يا بوره ورکوم دا نذر منعقد کيږي اوکه نه؟

جواب: که چيري غرض دزيد دصدقي کولو وي نو پرمسجد والاو باندي نذر صحيح دي او دپتاسي او بورې تعين لازم نه دي نذرکه نه وي سوي بيا هم اداکول يې احوط دي. ([1])

نذر يې ومنی ليکن کار پوره نه سو نو څه به کوي؟ سوال: (۱۲۱) که چيري يو سړي ديو کار دپاره نذر ومني او هغه کار پوره نه سي نو دغه مننه به پوره کوي اوکه نه؟

جواب: چه کله دغه کار وسي نو مننه دي پوره کړي په دي شرط چه دغه مننه ګناه نه وي (که چيري کار پوره نه سو نو دنذر پوره کول لازم نه دي ([2])، ظفير). فقط

دنذرمصرف څه شی دي؟ سوال: (۱۲۲) يو مريض دا وويل که چيري الله تعالي ماته شفاء راکړه نو دواړه غټي غوايان به في سبيل الله قرباني کوم دشفا کيدو څخه وروسته ددغه صدقي مصرف څوك دي؟ او ددغه مذبوحی دپاره يوم اضحي ضروري ده اوکه نه؟

جواب: دغه حيوان دي ذبح کړي پر فقيرانو باندي دي صدقه کړي او ددغه ذبح کولو دپاره يوم الاضحي کيدل ضروري نه دي. ([3]) فقط

دنذر مسنون طريقه څه ده؟ سوال: (۱۲۳) دالله ﷻ دپاره دنذرکولو مسنونه طريقه څه ده؟

جواب: دنذر مشروع طريقه دا ده چه مثلاً که چيري زما فلاني کار وسو يا فلاني بيمار ته شفا وسوه نو زه به دالله تعالي په نوم دومره نقدي روپی ورکوم يا به سرلي ذبح کړم په محتاجو باندي به يې تقسيم کړم يا دومره قدر روژي به نيسم يا دومره رکعتنه لمونځ به کوم وغيره وغيره، په درمختار کي دي: من نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط وکان من جنسه فرض وهو عبادة مقصودة الخ ووجد الشرط المعلق به لزم الناذر لحديث من نذر وسمی فعليه الوفاء باسمی کصوم وصلاة وصدقة الخ ([4]). فقط

دبيزې په نذرکي پوره بيزه صدقه کول واجب دي: سوال:(۱۲۴) زيد نذروکی چه زما فلاني

([4]) ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۲ ص۹۱ – ۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳۵. ظفير

([1]) ولم يلزم الناذر ما ليس من جنسها فرض کعيادة المريض وتشييع الجنازة ودخول المسجد لانها ليس من جنسها فرض مقصود (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۳ ص۷۳۶). ظفير

([2]) قال ان برئت من مرضی هذا ذبحت شاة الخ فلا يصح الا اذا زاد واتصدق بلحمها فيلزمه لان الصدقة من جنسها فرض (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۵. ط. س. ج۳ ص۷۳۹). ظ

([3]) من نذر نذراً مطلقا او معلقا بشرط ان من جنسها فرض وهو عبادة مقصود ووجد الشرط لزم الناذر (ايضا ج ۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵). ظفير

([4]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام النذر ج۳ ص۹۱. ط. س. ج۳ ص۷۳۵. ظفير

کار وسو نویوه بیزه به صدقه کوم ددي څخه وروسته دبیزې بچی یې صدقه کی نذر وسو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي پوره بیزه یا ددي دقیمت صدقه کول واجب دي لهذا چه نذر کوونکي دبیزې دبچي صدقه کړي ده نو هغه دکم قیمت وو، غرض دا چه دبیزې په قیمت سره ددغه بچي قیمت چه څومره قدر کم دي نو په دغه اندازه باندي قیمت او صدقه دي وکړي چه دپوره بیزې دقیمت صد قه وسي، په درمختارکي دي: من نذر نذرًا مطلقًا او معلقا بشرط الخ ووجد الشرط المعلق به لزم الناذر لحديث من نذر وسمى فعليه الوفاء بما سمى الخ نذر ان يتصدق بعشرة دراهم من الخبز فتصدق بغيره جاز ان ساوى العشرة كتصدق بثمنه ([1]). فقط

نذرونه چه دڅا څخه هیر سول او دنذر روژې به مسلسل نیسي اوکه په تدریج سره: سوال: (۱۲۵) دزید پرژمه ډیر نذرونه وه زید ته په دي کي شبه راغله چه زما پرژمه څومره نذرونه دي نوهغه به په کمه طریقه ادا کیږي او زید پنځه ویشت روژي نذر ومنی نو په پرله پسي روژو نیولو سره به نذر ادا سي اوکه په تدریج نیولو سره به هم ادا سي؟

جواب: په غالب ظن به عمل کیدي سي دظن غالب موافق چه څومره روژي او دلمونځونو رکعتونه وغیره دده په خیال کي دي هغه دي پوره کړي په پنځه ویشت روژو نیولو سره چه هر رنګه وي نذر به پوره سي. ([2])

دمنني دقرباني وخت: سوال: (۱۲۶\۱) دمنني قرباني په عید الاضحي کي کول په کار دي یاچه کله وغواړي؟

وعده یې وکړه چي دریمه حصه آمدني به خیرات کوم نو آیا په دي باندي عمل ضروري دي؟ سوال: (۲) زما بي بي دالله تعالي سره وعده کړي وه چه زه به دخپلي آمدني دریمه حصه خیرات کوم په دي صورت کي دریمه حصه آمدني خیرات کول ضروري دي اوکه څنګه؟ او په دي خیرات سره دخاوند قرض ادا کیدي سي اوکه نه؟ او زما هغه اولاد چه دبلي بي بي دنس څخه دي هغوئ لره ددغه خیرات ورکول درست دي اوکه نه؟

جواب: دمنني په هغه ورځو کي قرباني کول په کار دي چه دقرباني ورځي دي یعني دذي الحجي دلسم تاریخ څخه تر دوولسم پوري ([3]).

---

[1] الدرالمختارعلى هامش ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۱ – ۹۲. ط.س. ج۳ ص۷۴۱ – ۷۳۵. ظ

[2] نذر صوم شهر معين لزمه متتابعا لكن ان افطر في يوما قضاه وحدها (درمختار) اى قضى ذلك اليوم فقط لئلا يقع كل الصوم فى غير الوقت الخ واما اذا كان الشهر غير معين فان شاء تابعه وان شاء فرقه الا اذا شرط التابع فيلزمه (ردالمحتار مطلب فى احكام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۲ ص۷۴۱). ظفير　=

Maktaba Tul Ishaat. com

۲: که چیري دغه وعده دنذر په صیغه دنذر وه نوکمه آمدني چه دده سره وي نو دهغه دریمه حصه صدقه کول لازم دي فی الشامی وشرط صحة النذر ان یکون المنذور ملکا للناذر ومضافًا الی السبب کقوله ان اشتریتك فلله علی ان اعتقك (۱) دخاوند آمدني په دي کي داخله نه ده بلکه خاوند چه څه دده په ملك کي وي په هغه کي دریمه حصه صدقه کول لازم به وي او دنذر په پوره کولو سره به هغه ګناهګاره وي اوپه دغه خیرات سره دخاوند قرباني ادا کول جائز نه دي، دبلي بي بي اولاد که چیري بالغ او محتاج وي نو هغوی ته یې ورکول درست دي اوپه کوچني اولاد کي دپلار دغنا اعتبار دي او که چیري دنذر په صیغی سره نه وي نو دوعدي پوره کول ددي لازم نه دي که صدقه وکړي نو بهتره ده اوچه کله طاقت نه وي نو په نه کولو کي ګناه نسته.

کتاب القصاص والحدود

باب اول: قصاص

دقتل کولو او زخمي کولو سره متعلق مسائل او احکام

سوال: (۱) دوو کسانو په خپلو کي مشوره وکړه دیو دریم کس دوهلو او رسوا کولو دپاره، وړی وړی همساګاني یې راواخیستی په لاره کي دکلي څخه تخمینًا دڅلوېښت قدمه په فاصله باندي کښیناستل او وخت دماپښین وو ددوی اراده دقتل نه وه صرف دهغه رسوا کول یې مقصود وه، چه کله په خپلو کي لاس اچونه وسوه څه وهل په دغه کوچني همسا باندي دغه سړي وکړل دهغه دریم کس سره توپنچه وه هغه یې را وایسته نو یو سړي یې قتل کړی آیا دغه مقتول شهید دي اوکه نه؟ حالانکه ګیرچاپیره خلق موجود وه.

جواب: دهدایه عبارت په دي باره کي دا دي: ومن شهر علی رجل سلاحًا لیلاً او نهارًا او شهر علیه عصاً لیلاً فی مصر او نهارًا فی طریق فی غیر مصر فقتله المشهور علیه عمداً فلا شيء علیه لما بیناه وهذا لان السلاح لا یلبث فیحتاج الی دفعه بالقتل (۲) والعصا الصغیرة وان کان یلبث ولکن فی اللیل لا یلحقه الغوث فیضطر الی دفعه بالقتل وکذا فی النهار فی غیر المصر فی الطریق لا یلحقه الغوث فاذا قتله کان دمه هدرًا الخ هدایه

---

(۳) قلت وانما تعیین المکان فی نذر الهدی والزمان فی نذر الاضحیة لان کلا من هما اسم لخاص معین فالهدی مایهدی للحرم والاضحیة ما یذبح فی ایامها حتی لو لم یکن کذلك لم یوجد الاسم (ردالمحتار مطلب في احکام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱). ظفیر

(۱) ردالمحتار مطلب في احکام النذر ج۳ ص۹۷. ط. س. ج۳ ص۷۴۱. ظفیر

(۲) هدایه ما یوجب القصاص وما لا یوجب ج۴ ص۵۲۷. ظفیر

وهکذا فی ردالمحتار [1] په ظاهره ددغه عبارت څخه مطلب دا دی چه مقتول هدر الدم دی لکه څنګه چه دهدايې لفظ: في طريق غير مصر الخ پردي باندي دلالت کوونکي دي او دشر او ضرر دفع واجب ده. فقط

دقاتل سزا: سوال: (۲۱۱) دکلکټر میرټ په حکم سره احسان الله بشیر خان په ټوپك سره مړ کړی دقاتل څخه به مواخذه وي اوکه نه؟ دحاکم په حکم سره شاید مواخذه نه وي.
(۲) که چیري احسان الله خان توبه وکړي او شپیته روژي متواتر ونیسي او دوه زره اووه سوه څلویښت روپۍ دبشیرخان پلار ته ورکړي نو داخروي مواخذی څخه خلاصیدي سي اوکه نه؟

جواب: (۱) په دي وجي سره به قاتل دمواخذی څخه خلاص نه وي، او قصاص یا دیت به شرعًا پرده لازم وي.
(۲) په دې کي قصاص واجبیږي البته که چیري اولیاء دمقتول په دیت اخیستو باندي راضي سي نو قصاص ساقطیږي او داخروي مواخذې څخه به خلاص نه وي. [2] فقط

دمسلمان کافر لره زخمي کول: سوال: (۳) یو مسلمان یو هندو کافر په ناحق عداوت سره دتوری په ذریعه زخمي کړی اتفاقًا په دغه زخم سره هغه لس ورځي وروسته جهنم ته داخل سو نو اوس پردغه کس باندي قصاص واجب دي اوکه نه؟ که چیري هغه توبه ایستل غواړي نوڅنګه به کوي چونکه په غیر اسلام کي دشریعت موافق سزاګاني مقرر نه دي لهذا دده په خلاصولو کي ددروغو ګواهي یا مالي امداد کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: چه کم قوم عهد ماتونکي وي او ددوی دطرف څخه همیشه وعده خلافي کیږي او دغه قوم مصداق دآیت: وهم بدأوکم اول مرة [3] وي نو ددوی سره هیڅ معاهده باقي نه پاته کیږي. لهذا په مذکوره صورت کي قصاص واجب نه دي او دده په خلاصولو کوشش کول جائز دي. فقط

دبیده انسان په اړخ اړولو سره کوچنی بچي ترلاندي سي او مړسي نوڅه حکم دي؟ سوال:
(۴) دبیده انسان په اړخ اړولو سره که چیري کوچنی تر لاتدي سي اومړ سي نو کفاره پرده لازمیږي اوکه نه اوپه پلار، مور او پردي کي به فرق کیږي اوکه نه؟

---

(۱) هدایه باب مایوجب القصاص وما لا یوجب ج۳ ص۵۲۸. ظفیر
(۲) فالعمد ما تعمد ضربه بسلاح اوما اجری مجری السلاح کالمحدد الخ وموجب ذالك الماثم لقوله تعالی: ومن یقتل مومنا متعمدا فجزاءه جهنم الایة الخ والقود لقوله تعالی: کتب علیکم القصاص فی القتلی الخ الا ان یعفوا الاولیاء او یصالحون لان الحق لهم الخ (هدایه کتاب الجنایات ج۴ ص۵۵۹). ظفیر
(۳) سورة توبه : آیة ۲۰. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: په دي کي کفاره واجبه ده او ديت پرعاقله لازم دي: والرابع ما جرى مجراه اى مجرى الخطاء كنائم انقلب على رجل فقتله لانه معذور كالمخطئ وموجبه الكفارة والدية على العاقل الخ درمختار ([1]) اوپه پلار مور وغيره کي يو حکم دي.

دقصاص بندول چي کله دمقتول وارثان نابالغ وي: **سوال**: (۵) پرقاتل باندي ثبوت کامل دي چه دهغه حکم قصاص دي ليکن دمقتول وارثان ټول نابالغ دي دقاضي صاحب فتوي ده چه په ورثاؤ کي دي يو کس تر بلوغ پوري انتظار وکړي په بالغ کيدو باندي دهغه خوښه ده که هغه معافي وکړی اوکه قصاص واخلي، مفتي صاحب هم متفق دی، هائي کورټ فيصله کړيده چه په ورثاؤ کي ديوه کس دبلوغ زمانه دري څلور کاله ده تردغه وخته پوري انتظار کول مناسب نه دي لهذا قاتل دي هميشه بند کړل سي. په شامي او عالمګيري کي دوه قولونه ترلاسه کيږي چه سلطان دقصاص ولي دي اوکه نه چه په وارثانو کي ديوه دبلوغ انتظار وکړل سي. ليکن ترجيح يې هيڅا ته ونه ليکله په دي صورت کي ستاسو څه رايه ده؟

جواب: په دي باره کي دفقهی په کتابونو کي هم هغه روايات ترستوګو کيږي چه دجناب په نظر کي تير سوي دي يوه طرفته يې ترجيح نه ده ليکلي البته په احد الورثاؤ کي دبلوغ دانتظار وجه ترجيح ضرور لري ولي چه قاضي او حاکم ته دمعافي اختيار نسته اواحد الورثاؤ ته اختيار سته، ددي وجي دا راجح کول پکار دي، او سياسي اوتعزيري دهميشه بندولو وجه دترجيح نه سي کيدي ځکه چه دا حکم دقواعد شرعيه ؤ څخه جلا دی. فقط

دقتلولو سزا: **سوال**: (۶) يو سړي دبل چا سره امانت کنبيښودی چه کله مالك وغوښتی نو امين ده ته دوکه ورکړه او کور ته يې بوتلی او قتل يې کړی دده مقدمه چليږي چيف کورټ دپانسۍ حکم ورکړي دي وارثانو اپيل کړي دي دقاتل دورثاؤ څه حکم دي؟

جواب: په سوال کي دا ظاهره نه سوه چه قتل څنګه واقع سوي دي چه حکم شرعي معلوم سي چه دقصاص دي يا دديت او بهر حال دفقهی په کتابونو کي دا تصريح ده چه دمقتول اولياء او وارثان که چيري قاتل معاف کړي نو دا افضل دي ددي څخه وروسته دا دي چه څه مال دي واخلي او صلح دي وکړي: عفو الولی عن القاتل افضل من الصلح والصلح افضل من القصاص الخ درمختار ([2]) که دقاتل وارثان دقاتل دقتل کولو کوشش وکړي نو په دي کی دا تفصيل دي که چيري في الواقع دا قتل داسي واقع سوي وي چه په هغه

([1]) الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الجنايات ج۵ ص۴۲۹. ط. س. ج ۶ ص۵۳۱. ظفير

([2]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الجنايات ج۵ ص۴۸۴. ط. س. ج۶ ص۵۴۸. ظفير

کي قصاص نسته نو دسزاءِ موت په سقوط کي کوشش کول ممنوع نه دي او دا هم په درمختارکي تصریح ده: یجوز الشفاعة فی القصاص لا الحد الخ (۱)

دقاتل سره څه معامله وکړل سي: سوال: (۷) دزید په مور او بي بي کي اکثره بي اتفاقي چلیده دبي بي داتو میاشتو حمل وو دمور په اشارې سره بي بي یې قتل کړه دلاش په ځیرلو باندي بچي سترګي خلاصي کړي او بیا فوراً مړ سو په عدالت کي په ناجائز طریقه طبي شهادتونه داسي قسم تیر سول چه زید لړ خبطي اوشکي وو لیکن ددي خیال یې ونه ساتی او دعدالت سیشن جج دپالیسئ حکم وکی اوپه اپیل کیدو باندي عدالت عالیه هائي کورټ دپانسی سزا برحاله وساتله بیا یې په ګورنمنټ کي دزید دکم عمری او نوجوانی شك او خبط ښکاره کړی دمعافی درخواست وکړل سو حکم راغی چه دپانسی سزا منسوخ سوه دزید ملزم دپاره دځلورو کالو سزا کافي ده، لهذا دقید دسزا دمیعاد دتیریدو څخه بغیر هغه آزادي پیدا کړه خپل کورته واپس راغی، اوس ددي امر په باره کي پوښتنه کوو چه زید شرعًا دګناه او قتل څخه بري او پاك صفا سو اوکه نه او دده سره خوراك څیښاك ولاړه اوناسته جائز دي اوکه نه؟ اوپه بله طریقه پاك او صاف او بري کیدي سي اوکه نه؟

جواب: په شامي کي دي: واعلم ان توبة القاتل لا تکون بالاستغفار والندامة فقط بل یتوقف علی ارضاء اولیاء المقتول فان کان القتل عمدا لابد ان یمکنهم من القصاص منه فان شاؤا قتلوه وان شاءوا عفوا عنه مجانا فان عفوا عنه کفته التوبة اهـ (۲) نومعلومه سوه چه دمقتول داولیاؤ دمعافي څخه بغیر او دتوبي او استغفار کولو څخه بغیر قاتل پاك او صفا نه سو بلکه ده ته لازم دي چه دقتل کړل سوي داولیاؤ څخه معافي وکړي اوتوبه او استغفار وکړي امید دي چه هغه به بري او پاك صفا سي. فقط

دویم باب

دزنا احکام (دزنا وغیره سره متعلق شرعي احکام او مسائل)

دزنا الزام دثبوت څخه بغیر نه ثابتیري: سوال: (۱) دیو هلك پرذمه زنا عائد کیږي ځکه دغه هلك دیوي انجلۍ سره په یوه کور کي بیده کیدی انجلۍ دسهار په وخت په ژړا ولاړه سوه او وې ویل چه زما سره یې بدکار کول غوښتل لیکن هیڅا پربدکاری ونه لیدی صرف دانجلۍ په مذکوره جمله باندي یقین کوي هلك وایي چه ما هیڅ بدکار نه دي کړي ماخوصرف دلمانځه دپاره لاس وروړی اوولاړول مي نودا تحریرکړئ چه دغه سړي لمونځ

(۱) ایضا ج۵ ص۴۸۴. ط. س. ج۲ ص۵۴۹. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الجنایات ج۵ ص۴۸۴. ط. س. ج۲ ص۵۴۹. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

هم ورکوي دده امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي چه کله څه شرعي ثبوت پرزنا باندي نسته (۱) نو بیا صرف دانجلۍ په اقرار سره بل څوك ملزم نه سي کیدي دا اقرار صرف دانجلۍ په حق کي معتبر دي یعني پردي باندي به هغه ټول احکام جاري کیږي چه شرعًا پر زنا باندي مرتب کیدي سي (۲) او دلته انجلۍ هم دزنا اقرار نه دي کړي نو سړی به په دي سره پاك ګڼل کیږي او صرف په دي وجي دده په امامت کي هم څه نقصان نسته البته که چیري په خارجي طور باندي خلقو ته دده دفسق حال معلوم وي نو په ده پسي لمونځ مکروه کیږي ددي څخه دي توبه وکړل سي.

<u>صرف دزناکار په اقر ارسره زنا ثابتیږي</u>: **سوال**: (۲) یو سړي زناکار اقرار کوي چه زه پریوه ښځه باندي سپور سوم او وطي مي کړه بیا یوځو میاشتي وروسته په ځنګل کي همدغه دواړه فاعل او مفعوله په زنا کولو باندي ولیدل سوه خلقو قرآن ورکړی دده څخه یې په زنا باندي حلف واخیستی ده کال، میاشت، تاریخ دزنا وخت، دزنا ځای او کالمیل فی المکحله دداخلولو اقرار وکی لیکن پرزنا باندي څلور ګواهان پیدا نه سوه دده څه حکم دي او دداسي سړي سره خوراك څیښاك جائز دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي چونکه دغه مذکور سړي په زنا اقرار کړي دي نو په دې قاعده چه المرء یوخذ باقراره دده په حق کي ددي اعتبار به کیدي سي (۳) یعني چه کم احکام چه دشرعي شهادت موجودیدو په صورت کي پرده باندي عائد کیږي هغه به اوس هم عائد کیږي البته دا ضرور دي چه صرف دده په حق کي بم معتبر وي پرنورو باندي ددي هیڅ اثر نه پریوزي: فی الهدایه وانه ملزم لوقوع دلالته الا تری کیف الزم رسول الله ﷺ ماعزاً باقراره وتلد المرأة باعترافها الخ وهو حجة قاصرة لقصور ولاية المقر عن غيره فيقصر عليه الخ هدایه ربع ثالث (۴) نوپه صورت مسئوله کي چه ترڅو پوري ګناهګار توبه او استغفار ونه کړي نو دده سره هیڅ قسم تعلقات نه دي ساتل په کار دلته په هندوستان کي حدود شرعیه نه قائمیږي ددي وجي اوس ددې څخه ماسوا بله هیڅ چاره نسته. (۵) فقط

---

(۱) ولا تقبل الشهادة على الزنا الا شهادة اربعة احرار المسلمين كذا فی شرح الطحاوی (عالمگیری مصری باب خامس ج۲ ص۱۵۱. ط. ماجدیه ج۲ ص۱۵۱). ظفیر

(۲) ویثبت الزنا باقراره (ایضا باب ثانی ج۲ ص۱۴۳). ظفیر

(۳) ویثبت الزنا باقراره (عالمگیری مصری باب ثانی ج۲ ص۱۴۳. ط. ماجدیه ج۱ ص۱۴۳). ظفیر

(۴) هدایه کتاب الحدود فصل فی الزنا ج۳. ظفیر　=

دمنکوحي سره زنا حق الله او حق العباد دواړه تلف کول دي: **سوال**: (۳) دنکاح سوي زنانه سره زناکول حق العباد دي اوکه نه؟ دښځي دخاوند زناکار څخه څه مواخذه سته اوکه نه؟

جواب: دمنکوحي ښځي سره زنا کول حق الله هم دي او حق العباد هم په حديث شريف کي راغلي دي دکبائرو په بيان کي دي قال ان تزنی حليلة جارك، پردي باندي محشي ليکي لانه زنا وابطال حق الجوار والخيانة معه فيکون أقبح (۱). فقط

دزنا کاري سزا: **سوال**: (۴) يوه ښځه زناکاره ده او حامله ده اوس اسلامي حد په هيڅ طريقه نه جاري کيږي نو ديته څه سزا ورکول په کار دي اوڅه معامله ورسره وکړل سي؟

جواب: توبه دي ورباندي وباسي او نصيحت دي ورته وکړي. (۲)

په هندوستان کي دحد اجراء: **سوال**: (۵) که چيري دغه زنانه دوضع حمل څخه وروسته په پټه طريقه قتل کړل سي نو قاتل به شرعًا مجرم وي اوکه نه؟

جواب: دا جائز نه دي. (۳)

دزناکار سره دزناکاري نکاح: **سوال**: (۶) که چيري ددغه زنانه په جائز طريقې سره نکاح وکړل سي نو څنګه دي؟

جواب: نکاح کول ښه دي په دي کي آئنده دفتنی بنديز دي. (۴)

زنا زياته قبيحه ده اوکه سود؟ **سوال**: (۷) په زنا اوسود کي څه نسبت دي زيات قبح په څه کي دی؟

جواب: دواړه ګناهونه کبيره دي البته سود دزنا څخه بلکه شپږ ديرش درجی دزنا څخه اشد په حديث کي فرمايل سوي دي. (۵) فقط

په دار الحرب کي به پر زناکار باندي څه حد وي؟ **سوال**: (۸) پر زناکار باندي څه شرعي حد په دي زمانه کي لګول کيدي سي اوکه نه؟ او دزناکار دحمل په موده کي که چيري ددې سره نکاح وکړي نو کيدي سي اوکه نه؟

جواب: هيڅ په دي زمانه کي نه سي جاري کيدي او دغه حمل برابره خبره ده که دزيد وي

---

(۵) لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵.

(۱) وګوری: مشکوة باب الکبائر مع الحواشی ص۱۷. ظفير

(۲) لانه لا حد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص ۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

(۳) ځکه چه دا دار الاسلام نه دی ددارالحرب په حکم کي دي لانه لاحد في دارالحرب (ايضا). ظفير

(۴) قال النبی ﷺ يا معشر الشباب من استطاع منکم الباءة فليتزوج فانه اغض للبصرواحصن للفرج متفق عليه (مشکوة کتاب النکاح ص۲۶۷). ظفير

(۵) قال الله تعالی: لا تقربوا الزنا انه کان فاحشة وساء سبيلاً (بنی اسرائيل : ۴۰). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

او که نه [۱] که چیري زید ددي سره نکاح وکړي نو په داسي حالت کي په حمل کي هم نکاح کیدي سي.

په زنا باندي څه سزا باید ورکړل سي: **سوال**: (۹) یو سړي دخپلي حقیقي خورزې سره زنا وکړه دجرګي په وړاندي دغه انجلۍ بیان وکی چه په دي وجه باندي خاندان والاوو دي جلا کی پرده باندي شرعاً څه حکم لګیدي سي؟

جواب: چه کله غالب ګمان داسي دي چي دغه سړي په زنا متهم دي اګر چه په شرعي طور سره دزنا ثبوت نسته ځکه چه دزنا ثبوت شرعاً دڅلورو عادلانو ګواهانو په سترګو لیدلي شهادت سره کیږي [۲] ده ته دومره تنبییه کافي ده چه دي دصلاح او توبي دظهور سره دخاندان څخه خارج کړل سي ځکه چه حد شرعاً په دي زمانه کي دحکومت اسلامي دنیستوالي په وجه نه جاري کیږي. فقط

دلور سره زنا کول: **سوال**: (۱۰) یو سړي دخپلي لورسره زنا وکړه دده دپاره شرعاً څه حکم دي اوڅه سزا ده؟

جواب: دا انجلۍ دمحرمات ابدیه څخه ده اول خو زنا دهري زنانه سره قطعي حرامه ده چه ددي حلال ګڼونکي کافر دي [۳] بیا دخپلي لور سره زنا کول په هره طریقه موجب دمعصیت او ددواړو جهانونو ملامتي ده او ډیره مختورونکي خبره ده دداسي سړي مخ تورول پکار دي او دخاندان چه څه سزا وي ده ته یې ورکول په کار دي شرعي سزا اوحد خو په دي زمانه کي دحکومت غیر اسلامي په وجه نه سي جاري کیدي. [۴] فقط

بي نکاح ښځه ساتل: **سوال**: (۱۱) دبي نکاح زنانه ساتلو والا دپاره څه حکم دي؟

جواب: دغه سړی دزنا کاری مرتکب دي او فاسق دی. [۵] فقط

په دار الحرب کي دزناکار سزا: **سوال**: (۱۲) په دي زمانه کي به زناکار ته څه سزا ورکول کیږي؟

جواب: دفقه دکتابونو څخه معلومیږي چه حدود په دار الاســلام کي جاري کیږي، په دار

---

[۱] لانه لاحد فی دارالحرب (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵).

[۲] ولاتقبل الشهادة الا شهادة اربعة احرار مسلمین (عالمگیری مصری باب خامس ج۲ ص۱۵۱ ط. ماجدیه ج۱ ص۱۵۱). ظفیر

[۳] ان من استعمل ماحرمه الله تعالی علی وجه الظن لایکفر وانما یکفر اذا اعتقد الحرام حلالا الخ قوله ظانا الحل اما لو اعتقده یکفر کمامر (ردالمحتار کتاب الحدود مطلب اذا استحل المحرم ج۳ ص۲۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۴). ظفیر

[۴] لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص ۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵).

[۵] قال رسول الله ﷺ لایزنی الزانی حین یزنی وهو مومن (مشکوة باب الکبائر ص۱۷). ظفیر

الحرب كي حدود نه سي قائميدي كما فى الدر المختار فى دارالاسلام لانه لا حد بالزنا فى دار الحرب الخ وفى الشامى لاحد بالزنا فى دارالحرب ([1]) الخ نو معلومه سوه چه په هندوستان كي حد دزنا نه سي قائميدي اوكله چه داسلام بادشاه موجود نه دي نو دقانون شرعي جاري كيدو هيڅ صورت نسته اوپه شريعت اسلاميه كي درجم په عوض كي بله هيڅ سزا ټاكل سوي نه ده اوپه تعزير كي هيڅ تحديد او تعين نسته، دحاكم پررايه باندي موقوف دی. فقط

دمحارمو سره دنكاح حلال ګڼلو سزا: سوال: (۱۳) دمحارمو سره په نكاح كولو او حلال ګڼلو او صحبت كولو سره حد راځي اوكه نه؟

جواب: اصل دا دي چه دامام صاحب په نزد حدود په شبه سره هم ساقطيږي، په نفس نكاح سره حرمت مشتبه كيږي ددي وجي حد ساقط دي البته ددي مرتكب ته به سخت تعزير وركول كيږي ([2]) امام طحاوي رحمه الله دا مسئله مدلله بيان كړيده وخالفهم آخرون فى ذالك فقالوا لا يجب فى هذا حد الزنا ولكن يجب فيه التعزير والعقوبة البليغة وممن قال بذالك ابوحنيفة وسفيان الثورى الخ شرح معانى الاثار جلد ثانى باب التزوج بالمحارم ([3]). فقط

دزناكار سره تعلق ساتل څنګه دي؟ سوال: (۱۴) ديو مولوي صاحب داكا دزوى خورزه دخپل خدمتګار سره چه ددې سره دكوچنيوالي څخه اوسيږي ناجائز تعلق لري دمولوي صاحب ددغه خدمتګار سره دوستي ده په دغه مكروه عمل سره مولوي صاحب لړ هم خفه نه دي بلكه ددغه خدمتګار سره يې ښه په روڼ تندي دوستي قائمه ده، په دي صورت كي دمولوي صاحب دپاره څه حكم دي؟

جواب: كه چيري دغه مولوي صاحب ته علم وي چه دغه خدمتګار زنا كار دي او دمولوي صاحب داكا دزوى دخورزې سره يې ناجائز تعلق دي او په شهادت شرعيه سره زنا او ناجائز تعلق ثابت وي او بيا هم مولوي صاحب دطاقت باوجود دغه خدمتګار ددغه شنيع عمل څخه بند نه كړي نو بې شكه ګناهګار به وي ده لره توبه ايستل په كار دي او امر

([1]) ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

([2]) لايحد ولايعزر (درمختار) قوله الحل اما لو اعتقده يكفر كمامر قوله يعزر اى اجماعا وفى الفتح لم يجب عليه الحد عند ابى حنيفة وسفيان الثورى وزفر وان قال علمت انها حرام علي ولكن يجب الحد ويعاقب عقوبة هو اشد مايكون من التعزير سياسة لا حدا مقدرا شرعا اذا كان عالماً بذلك (ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۲۱۲ - ۲۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۴). ظفير

([3]) شرح معانى الاثار باب التزوج بالمحارم. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

بالمعروف او نهي عن المنكر چه خاص ددي امت شعار او دفخر سبب دي ضروري گڼل او پر هغه پابند کيدل پکار دي، البته پرنورو مسلمانانو باندي هم دا لازم دي چي دځلورو کسانو څخه علاوه دسترګو په ليدلو پريوه زنانه يا نارينه تهمت ونه لګوي، کنه نوبيا به هغه ماخوذ وي اوکه چيري اسلامي حکومت وي نوده ته به حد قذف يعني اتيا کوړي وهل ورکول کيږي (۱) کما قال الله تعالیٰ: لو لا جاءوا عليه باربعة شهداء فاذ لم ياتوا بالشهداء فاولئك عند الله هم الكاذبون (۲). فقط

دخورسره دزنا کوونکي سزا: **سوال**: (۱۵) يو سړي دخپلي حقيقي خور سره زنا کوله چه عبد الغني په خپلو سترګو وليدل او دوی يې ورټل چه دا اواز دوو نورو کسانو واوريده اوصبا يې دانجلۍ څخه پوښتنه وکړه هغې په مجمع کي اقرار وکی چه ددوه نيمو مياشتنو راهيسی داسي کوي دده سره دخاندان څه رويه پکار ده؟

جواب: ديو سړي په ګواهئ سره شرعًا زنا نه ثابتيږي (۳) او دزنانه اقرار دسړي په حق کي معتبر نه دي ددي وجي شرعي هيڅ حد پردي باندي نه لګيږي البته چه کله شبه سوه او تهمت ولګيدی نو دواړه دي جلا وساتل سي. او يوځای دي نه اوسوي. (۴) فقط

منکوحه بل ته حواله کول: **سوال**: (۱۶) الله دتا نومي درزي دخپله لور نابالغه فضل بيګم عقد دمسمي حسين سره وکی او رخصتي پردويم وخت باندي ملتوي کړل سوه اوس راجه علي، علي شان خان نمبردار څه پيسی په رشوت ورکړي بغير دعقد شرعي څخه يې انجلۍ په ډولی کي کښينوله خپل درزي مسمي فضل ته يې حواله کړه آيا دفضل او فضل بيګم دخاوند اوښځي په شان بغير دعقدشرعي څه تعلقات ساتل جائز دي اوکه نه؟

ددي سزا: **سوال**: (۱۷) دعلي شان داسي کول دتعزير موجب دي اوکه نه؟

دزناکار سره تعلق: **سوال**: (۱۸) دعلي شان رشته دارانو ته دده سره دتعلق پريکولو په باره کي څه حکم دي؟

---

(۱) لاتقبل الشهادة على الزنا الا شهادة اربعة احرار مسلمين ان شهد على الزنا اقل من اربعة بان شهد واحد او اثنان او ثلاثة لاتقبل الشهادة ويحد الشاهد حد القذف (عالمگيری مصری باب خامس ج۲ ص۱۵۱ – ۱۵۲ ط. ماجديه ج۱ ص۱۵۱). ظفير

(۲) سورة النور : آية: ۲۴. ظفير

(۳) لاتقبل الشهادة على الزنا الا شهادة اربعة احرار مسلمين ان شهد على الزنا اقل من اربعة بان شهد واحد او اثنان او ثلاثة لاتقبل الشهادة ويحد الشاهد حد القذف (عالمگيری مصری باب خامس ج۲ ص۱۵۱). ظفير

(۴) عن النبی ﷺ لا يخلون رجل بامرأة الا كان ثالثهما الشيطان رواه الترمذی (مشكوة باب بيان العورات ص۲۶۹) والمعنی يكون الشيطان معهما ويهيج شهوة كل منهما حتی يلقيهما فی الزنا (حاشية مشكوة عن المرقاة ص۲۶۹). ظفير

(۴) دنابالغی منکوحی دپلار په ایجاب او دناکح دپلار په قبول کولو سره نکاح شرعي منعقد کیږي اوکه نه؟

جواب: ۱: چه کله دفضل النساء نابالغی نکاح په شرعي طور باندي ددي پلار کړي وه نو دغه نکاح هم دغه وخت لازمه او نافذه سوي وه اوس نه دمسمات بل ځای نکاح کیدی سي او نه چاته ددي اختیار سته ([1]) چه په ناجائزه طریقه باندي دا یوچا اجنبي ته حواله کړي لهذا دفضل او فضل النساء ترمینځ دي فوراً جدائي وکړل سي که چیري هغه ددي دپاره تیار نه وي نو دده سره دي تمام مسلمانان تعلق پریکړي، قال الله تعالي: فلا تقعد بعد الذکري مع القوم الظلمین. ([2])

۲: بي شکه علي شان دسختی گناه کبیره ارتکاب کړي دي مسلمانانو ته ددوی سره تعلق او رابطه ساتل جائز نه دي او دده په حق کي هم دا تعزیر دي.

۳: که چیري علي شان توبه وباسي او منکوحه خپل خاوند ته ونه رسوي نه تمام خاندان ته په کار دي چه دده سره هیڅ تعلق ونه ساتي ځکه چه په حقیقت کي ددغه حرامو دارتکاب همدغه سړي باعث سوي دي.

۴: دزوجینو دعدم بلوغ په صورت کي ددوی پلارته ددوی دنکاح په کلي طور باندي اختیار حاصل دي، نو په صورت مسئوله کي که چیري هلك هم نابالغ وو نو دده پلارته هم کلي اختیار حاصل وو اوکه چیري بالغ وو او پلار دده په اجازت او رضا سره نکاح کړي وه یا دنکاح څخه وروسته ده رضامندي ظاهره کړه نو بیا هم نکاح نافذه او صحیح سوه اوس ترهغه وخته پوري چه خاوند یې طلاقه نه کړي مسماة ته دبلي نکاح اختیار نسته په داسي حالت کي دویمه نکاح باطله او دزنا په حکم کي ده ([3]). فقط

<u>زنا دچا سره جائز نه ده</u>: **سوال**: (۱۹) دخورزې سره زنا کول جائز دي اوکه نه او نیکه او انا معاون دي ددي څه سزا کیدي سي؟

جواب: حرام دي او چه څوك په دي کارکي دزناکار او زناکاری مدد وکړي هغه هم فاسق او فاجر دي ددوی ټولو سره تعلق پریکول ضروري دي. ([4]) فقط

([1]) اما نکاح منکوحة الغیر ومعتدته الخ لم یقل احد بجوازه (ردالمحتار باب المحرمات ج۲ ص۴۸۲). ظفیر

([2]) سورة الانعام: ۸. ظفیر

([3]) اما نکاح منکوحة الغیر ومعتدته الخ فلم یقل احد بجوازه (ردالمحتار ج۲ ص۴۸۲. ط. س. ج۲ ص۵۱۲). ظ

([4]) قال رجل یا رسول الله ای الذنب اکبر عندالله قال ان تدعو الله نداءاً وهو خلقك قال ثم ای قال ان تقتل ولدك خشیة ان یطعم معك قال ثم اي قال ان تزنی حلیلة جارك فانزل الله تصدیقها: والذین لا یدعون مع الله الها اخر ولا یقتلون النفس التی حرم الله الا بالحق ولا یزنون الایة، متفق علیه، (مشکوة باب الکبائر ص۱۲) ارشاد ربانی دی تعاونوا علی البر والتقوی ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان (المائده: آیة ۱۰). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

په زنا کي دڅلورو ګواهانو وجه: **سوال**: (۲۰) چه کله دجرم په ثبوت کي ددوو کسانو پرشهادت باندي مدار دي نو دزنا په ثبوت باندي څلور شهادتونه ولي ضروري دي؟

جواب: زنا چونکه سخت اوسنګين جرم دي او ددي سزا هم ډيره سخته او شديد ده يعني دزناکار محصن سزا سنګسار دي اودغير محصن سل کوړې دي، لهذا حکمت دالله تعالي ددي مقتضي سو چه ددې په شهادت کي هم څه شدت وساتل سي چه دمومنانو تر مينځ دفاحشې په اشاعت کي کموالى وسي. (۱) فقط

دسړي او ښځي په يوه بستره باندي بيده کيدل دزنا دثبوت دپاره کافي نه ده: **سوال**: (۲۱) يو سړى او يوه ښځه ځوان عمر والا په خپلوکي پريوه کټ باندي پراته او همکنار وليدل سول شاهد داول څخه تر اخره پوري دوى په حالت مذکوره باندي وليدل ليکن هيڅ حرکت جماعي يې ونه ليدى په دي حالت کي زنا ثابتيږي اوکه نه؟

جواب: دداسي حالت په ليدو سره دزنا ثبوت نه راځي اګرچه دا عمل هم حرام دى. (۲)

په دي صورت کي زنا ثابته نه ده: **سوال**: (۲۲) په دي صورت کي پرفريقينو باندي دزنا ثبوت او دزنا حد قائميدي سي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي زنا ثابته نه ده او نه دزنا حد ثابت دي. (۳)

ددوو کسانو په شاهدى سره زنا نه ثابتيرى: **سوال**: (۲۳) يو سړي دخپلي خوابني سره زنا وکړه ددغه ښځي زوى او خوريي دواړو چه دهغوى عمر پنځلس شپاړس کاله دي په خپلو سترګو دخول کولو باندي وليدل او په مجمع کي يې بيان وکى ددي څخه وروسته دښځي زوى دخپل اقرار څخه رجوع وکړه نو په دي صورت کي زنا ثابته سوه اوکه نه؟

جواب: ددوو کسانو په ګواهي سره زنا نه ثابتيږي نوکه چيري دغه دواړه هلکان عاقل، بالغ او عادل هم وي او ددوى څخه يوه هم دخپل قول څخه رجوع هم ونه کړي بيا هم ددوى په شهادت سره زنا نه ثابتيږي ځکه چه دزنا ثبوت دڅلورو کسانو په ګواهي سره کيږي، (۴): کما قال الله تعالى لو لاجاءوا عليه باربعة شهداء فاذ لم ياتوا بالشهداء

---

(۱) يثبت الزنا بشهادة اربعة رجال في مجلس واحد بلفظ الزنا لا مجرد لفظ الوطى والجماع (درمختار) لان لفظ الزنا هو الدال على فعل الحرام الخ (ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۲). ظفير

(۲) ويثبت الزنا عند الحاكم بشهادة اربعة يشهدون عليه بلفظ الزنا لا بلفظ الوطؤ والجماع الخ وقالوا رأيناه ادخل كالميل فى المكحلة (عالمگيري مصرى باب ثانى ج۲ ص۱۴۳). ظفير

(۳) ان تمكنت فيه الشبهة لايجب الحد (عالمگيرى باب رابع ج۲ ص۱۴۷). ظفير

(۴) لا تقبل الشهادة على الزنا الا شهادة اربعة احرار مسلمين وان شهد على الزنا اقل من اربعة بان شهدوا حدا واثنان او ثلثة لاتقبل الشهادة ويحد الشهادة حد القذف (عالمگيرى مصرى ج۲ ص۱۵۱ – ۱۵۲ ط. ماجديه ج۱ ص۱۵۱). ظفير

فاولئك عند الله هم الكاذبون. (۱) نوچه كله شرعًا ددي گواهي اعتبار نسته نو په دي قصې پسي كيدل نه دي په كار اودفاحشي اشاعت نه دي كول په كار ځكه چه دا سخته گناه ده چه دثبوت شرعي ځخه بغير دا خبرى دخولي ځخه وايستل سي او مشهوري كړل سي. فقط

دزنا ثبوت: **سوال**: (۲۴) كه چيري دزيد گمان په خپله بي بي باندي وي چه دا زناكاره ده او پټه زنا كوي؟

(۲) كه زيد خپله بي بي په خپلو سترگو په زنا كولو او راتلو باندي ليدلي وي او زاني يې وپيژندى چه دغه عمرو زاني دي چه په پټه طريقه په غير حاضرى كي رابلل كيږي زيد هم دخپلي بي بي سره همبستري كوي دبي بي يې دځلورو مياشتو حمل دي نو هغه داساتلي سي اوكه نه؟

(۳) كه چيري زيد عمرو دخپل كور ځخه په وتلو سره وليدى دشپي په وخت په دي صورت كي زنا ثابته ده اوكه نه؟

جواب: (۱ – ۳) دداسي وهمونو په شريعت كي هيڅ اعتبار نسته اوچه ترڅو پوري ځلور دزنا گواهان نه وي زنا نه ثابتيږي (۲) كما قال الله تعالى: لو لا جاءوا عليه باربعة شهداء فاذ لم ياتوا بالشهداء فاولئك عند الله هم الكاذبون (۳) نو هغه حمل دزيد دبي بي دي هغه شرعًا دزيد گڼل كيږي او دهغه نسب به دزيد ځخه ثابت وي (۴) او دمذكوره زنانه ساتل دزيد دپاره جائز دي (۵) اوكه چيري زيد دي ته طلاق وركړي نو طلاق پر واقع كيږي ليكن طلاق وركول واجب نه دي. فقط

دنابالغي سره په زور سره زنا او دهغه سزا: **سوال**: (۲۵) كه چيرى يو سړي په زبردستۍ سره ديوې نابالغه انجلۍ سره زنا وكړي نو آيا دواړه دزنا دسزا لائق دي اوكه نه او څه سزا به وركول كيږي ؟

۲: كه چيري يو سړي دبالغي ښځي سره په زبردستى زنا وكړي نو آيا دواړه به دسزا مستحق وي او پرزنانه به څه كفاره راځي؟

---

(۱) سورة النور آية : ۲۰. ظفير

(۲) ويثبت الزنا عند الحاكم ظاهرا بشهادة اربعة يشهدون عليه بلفظ الزنا لا بلفظ الوطى والجماع وقالوا رأيناه ادخل كالميل فى المكحلة (عالمگيرى مصرى باب ثانى ج۲ ص۱۴۳. ط. ماجديه ج ص۱۵۱). ظفير

(۳) سورة النور ركوع : ۳. ظفير

(۴) الولد للفراش وللعاهر الحجر (مشكوة ص۲۸۷). ظفير

(۵) لايجب على الزوج تطليق الفاجرة ولا عليها تسريح الفاجر الا اذا خاف ان لا يقيما حدود الله فلا باس ان يتفرقا (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب المحرمات ج۲ ص۴۰۲. ط. س. ج۳ ص۵۰). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: (۱ - ۲) په دواړو صورتونو کي دي سړي او ښځه توبه او استغفار وکړي ځکه الله تعالي ګناهونه معاف کوونکي دي او هیڅ حد په دي زمانه کي پردي ملك نه جاري کیږي.
([1]) فقط

دزنا ښځه دحامله سوي سره نکاح او دهغي سره وطي: **سوال**: (۲۲) دزنا ښځه دحاملی سره که چیري غیر زاني نکاح وکړي نو دوضع دحمل ښځه مخکي په وطي کولو سره پرده باندي حد دشرع قائمیږي اوکه نه؟ دلته خو قاضي دشرعی نسته که چیري یو عالم پر زناکار یا زناکاره باندي زجراً دسلو یا دوو سوو څپلیو وغیره وهلو حکم ورکړي نو داجائز دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي حد شرعي نسته ځکه چه دنکاح په وجه شبه پیدا سوه ([2]) په دي صورت کي دشرعي دقاضي ښخه علاوه بل سړي دشرعي حد نه سي قائمولي.

دریو کسانو په ګواهئ سره زنا نه ثابتیږي: **سوال**: (۲۷) دزید پربي بي باندي دزنا تهمت ولګول سو دري کسانو ګواهي ورکړه چه موږ په زنا کولو ولیدل په دي صورت کي زنا ثابته سوه اوکه نه؟

جواب: دزید پربي بي باندي په دي صورت کي شرعًا زنا نه ثابتیږي نو دجرګي دطرف ښخه زید ته هیڅ سزا نه دي ورکول په کار (ان شهد علی الزنا اقل من اربعة بان شهد واحد او اثنان او ثلاثة لا تقبل الشهادة (عالمګیری مصري ج ۲ ص۱۵۱، ظفیر). فقط

دخوابني سره زنا: **سوال**: (۲۸) یو سړی دخپلي خوابني سره زنا وکړه زوم او خوابني دواړو په مجمع عام کي اقرار هم وکی دښار خلقو دوه ملایان راوستل هغوی ددا لاندي سزاګانو فتوي ورکړه چه څپلی او جارو وغیره دي دزاني په غاړه کي زوړند کړل سي، زناکار دي زناکاري ته مور ووايي او زناکاره دي زناکار ته پلار ووايي زناکار به کور بدلوي او زناکاره به شپیته روژي په شان دکفارۍ دروژي نیسي دزناکار او زناکاري دخاوند سره دي مواکلت مشاربت او مجالست بند کړل سي آیا دا سزا ورکول ښنګه دي؟

جواب: دزنا حد اول خوپه دي ملك کي جاري کیدي نسي کمافی الدرالمختار والشامی: لانه لاحد بالزنا فی دارالحرب ([3]) دویم دا سزاګاني چه چا ټاکلي دي دهغو ښخه هیڅ سزا هم دزنا نه ده دا ددي مجوّز جهالت دي شرعًا دا سزاګاني دزنا نه دي او دګناه ثبوت دڅلورو عادلانو په ګواهي سره کیږي یا څلور ځله دقاضي په مخکی په اقرار کولو سره

([1]) لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵).
([2]) لاجد لشبهة العقد (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۲۳. ط. س. ج۴ ص۹). ظفیر
([3]) ایضا ج۳ ص۱۹۸. ط. س. ج۴ ص۵. ظفیر

چونکه اوس شرعي قاضي هم نسته اونه اقرار په څلورو مجالسو کي وسو لهذا ثبوت دزنا دشرعي قاعدي مطابق نه دي، بهر حال په صورت مسئوله کي نه زنا ثابته ده نه څه حد پردوی قائميدي سي قال فی الدر المختار يثبت ايضًا باقراره الخ اربعا فی مجالسة الاربعة کلما اقره بحيث لا يراه (١) نوکه چيري په حقيقت کي ددغه سړي څخه زنا سوي وه نوتوبه دي وکړي هم دا ددي کفاره ده او دخوانبي سره دزنا کولو سره دزناکار بي بي پرده باندي هميشه حراميږي په دي صورت کي دي خپله بي بي جلا کړي او دزناکاری دخاوند هيڅ نقصان نسته چه دهغه څخه متارکت وکړل سي او هغه ته سزا ورکړل سي.

دزاني سره سلوک: **سوال**: (۲۹) يو سړي دخپلي خور دلور سره زنا وکړه دده سره خوراك څښاك سلوك جائز دي اوکه نه اوچي کم خلق دده سره دي دهغوي دپاره څه حکم دي؟

جواب: په دغه سړي باندي دي توبه وکړي او تنبيه دي ورکړل سي که چيري هغه توبه ونه کړي نو دده څخه جدائي کول په کار دي اوچه کم خلق دده مددگار دي گناهگار دي (ځکه چه په دي ملك کي حد نه سي جاري کيدي: لانه لاحد فی دار الحرب، الدر المختار علی هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵، ظفير). فقط

په سماعي گواهانو سره زنا نه ثابتيږي: **سوال**: (۳٠) دزيد په باره کي دا ويل کيږي چه دده ناجائز تعلق ديوې ښځي سره وو څوك دسترگو ليدونکی گواه نسته بلکه دقول سماعي گواهان دي په دي صورت کي دزيد دپاره څه سزا ده؟ اوکه چيري يو سړی دسترگو ليدلی شهادت وکړي نو دزيد مذکور دپاره څه سزا ده دداسي ثبوت څخه وروسته آيا بل مسلمان ددوی سره خوراك څيښاك کولي سي؟

جواب: صرف په سماعي خبرو سره پرزيد باندي دزنا تهمت لگول شرعًا درست نه دي (٢) او ديوه يا دوو گواهانو په عيني شهادت سره هم زنا نه ثابتيږي بلکه دزنا دثبوت دپاره دڅلورو عادلانو گواهانو دسترگو ليدلی شهادت ضروري دی چه دا گواهي ورکړي چه موږ عيني فعل مذکور کالميل في المکحلة ليدلی دي، کمابين في کتب الفقه نو دداسي شهادت څخه بغير زنا نه ثابتيږي او زيد زناکار گڼل او ورته ويل درست نه دي. (٣)

---

(١) ط. س. ج۴ ص۸. ظفير

(٢) وثبت الزنا عندالحاکم ظاهرا بشهادة اربعة يشهدون عليه بلفظ الزنا لا بلفظ الوطی والجماع الخ وقالو رأيناه ادخل کالميل فی المکحلة (عالمگيری مصری ج۲ ص۱۴۳. ط. ماجديه ج۱ ص۱۴۳). ظفير

(٣) لاتقبل الشهادة علی الزنا الا شهادة اربعة احرار مسلمين ان شهد علی الزنا اقل من اربعة بان شهد واحد او اثنان اوثلاثة لا تقبل الشهادة ويحد الشاهد حد القذف (عالمگيری باب خامس ج۲ ص۱۵۱ – ۱۵۲ ط. ماجديه ج۱ ص۱۵۱). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دبي بي دمرګ څخه وروسته دخوابښي سره زنا اودهغه حکم: **سوال**: (۳۱) زید دخپلي بي بي دوفات څخه وروسته دخپلي خوابښي سره زنا وکړه اوس شرعًا ددغه ګناه څه سزا ده؟

جواب: قال الله تعالى: يا عبادى الذين اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله (۱) نودواړو ته توبه ایستل په کار دي او استغفار کول په کار دي په دي سره به دوی دواړه پاك سي لان التائب من الذنب كمن لا ذنب له (۲) او په دي ملك كي چونكه څه سزا شرعي قائم کیدي نه سي (۳) ددي وجي توبه کافي ده. فقط

ددوو کسانو په لیدلو سره زنا نه ثابتیږي: **سوال**: (۳۲) دزید دوې بیبیاني دي هنده او خالده دواړو زید اوخالدي هنده په حالت دزنا کي زير وزبر په خپلو سترګو ولیدل نو زنا ثابته ده اوکه نه؟ او دطلاق څخه وروسته دمهر دين ورکول لازم دي اوکه نه؟ او زيد ددي سره لعان وکړي او طلاق ورکړي اوکه بغير دلعان څخه؟

جواب: دزيد اودده دبي بي خالدي په بيان سره پرهنده باندي دزنا ثبوت نه کیږي او ددار الاسلام دنیستوالي په وجه لعان به هم نه راځي (۴) او مهر به دطلاق څخه وروسته واجب الاداء وي. (۵) فقط

زنا وکړي او توبه وباسي نو څه حکم دي؟ **سوال**: (۳۳) زيد ديوې بنګی یا چمیاری سره زنا وکړه او څه وخت وروسته يې توبه وکړه ایا دتوبي څخه وروسته ده ته څه سزا يا تاوان ورکول پکار دي اوکه نه او جائز دي اوکه نه؟

جواب: چه کله زيد توبه وایسته اوپر دغه قبیح فعل باندي نادم سو او استغفار يې وکی نوګناه دده معاف سوه اوس پر ده باندي دڅه سزا او تنبیه ضرورت نسته په حدیث شریف کي دي: التائب من الذنب كمن لا ذنب له. (۶) فقط

زنا بالجبر اودهغي حکم؟ **سوال**: (۳۴) زيد دخپلي مشرى خور سره دزنا بالجبر مرتکب سو او دکوچني خور سره يې دزنا بالجبر ګفتګو وکړه اوپه تحقيق سره ددواړو لونړو څخه

(۱) سورة الزمر: رکوع: ۲. ظفير
(۲) مشكوة باب الاستغفار والتوبة. ظفير
(۳) لانه لا حد فى دارالحرب (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵).
(۴) ان شهد على الزنا اقل من اربعة بان شهد واحد او اثنان او ثلاثة لا تقبل الشهادة ويحد الشاهد حد القذف (عالمگیری باب خامس ج۲ ص۱۵۱ – ۱۵۲ ط. ماجدیه ج۱ ص۱۵۱). ظفير
(۵) فمن قذف بصريح الزنا فى دارالاسلام زوجة الحية بنكاح صحيح الخ العفيفة عن فعل الزنا وتهمة الخ (درمختار) قوله فى دار الاسلام اخرج دارالحرب لانقطاع الولاية (ردالمحتار باب اللعان ج۲ ص۸۰۷. ط. س. ج۳ ص۴۸۴). ظفير
(۶) مشكوة باب الاستغفار والتوبة. ظفير

محققینو ته ثابت سویده او شهرت عامه یې هم سوي دی اګر چه دشرعي څخه مجبور دي لیکن پرینبودل یې هم دشوار دي دغیرت اسلام او شهرت عامه په وجې؟

جواب: شرعًا په دي صورت کي په قاعده شرعیه سره دزنا ثبوت پرسړي باندي نسته اوپه دي ملك کي دحدودو اقامت هم نه سي کیدي نوپه مذکوره سړي باندي دي توبه وایستل سي (۱) التائب من الذنب کمن لا ذنب له په حدیث شریف (۲) کي وارد دي. فقط

<u>دزنا ثبوت</u>: **سوال**: (۳۵) یوه مسلمانه ښځه دیو نصراني سره اوسیږي دکلي مسلمانان دوه فریقه دي یو فریق وایي چه دا زنانه دنصراني سره پرپلنګ باندي بیدیږي دویم فریق دزنانه دبیان تائید او تصدیق کوي دزنانه بیان دا دي چه زه ددریو کلونو څخه دنصراني سره پریوه پلنګ باندي نه پریوزم آیا دا مسماة دزنا دتهمت څخه بري ده اوکه نه او ددي ګټه حلاله ده اوکه حرامه؟ په څه کار خیرکي یې لګولي سي اوکه نه؟ زنانه وایي چه زه دنصراني دبچیانو په لوبولو او ساتلو باندي نوکره یم دا حلفیه بیان کوي.

جواب: ددي سوال په وجه سره دزنا ثبوت نسته (۳) البته مسماة مذکوره ته په کار دي چه ځان دداسي تهمت څخه وساتي (٤) او چه کله دملازمت تعلق بیانوي نو آمدني ددي حلاله ده او خوراك ددي جائز دي، البته دنامحرم سره په یوځای کي پرېوتل که چیري ددوو ګواهانو عادلانو او لمونځ ګذارو پرهیزګارانو څخه ثابت وي نو ددغه زنانه فاسقه کیدل ثابت دي په دي سره ددې آمدني او نوکری نه حرامیږي لیکن تنبیه کول او ددي فعل څخه بندول یې ضروري دي. فقط

<u>ددخول نه کیدو په صورت کي زنا نه ثابتیږي</u>: **سوال**: (۳٦) زید دیوه باکره زنانه سره جماع کول وغوښتل لیکن پر زنا باندي قادرنه سو دکم قوتۍ په وجه یا دبل څه وجي څخه یعني دخول ونه سو دا زنا سوه اوکه نه؟

جواب: ددخول نه کید وپه صورت کي زنا نه ثابتیږي او حد هم نه واجبیږي (۵) او په ګناه

---

(۱) لانه لاحد فی دارالحرب (الدر المختار کتاب الحدود ج۳ ص ۱۹۵. ط. س. ج ٤ ص۵. ظفیر

(۲) مشکو ۃ باب الاستغفار والتوبه. ظفیر

(۳) والزنا الموجب للحد وطی وهو ادخال قدر حشفة من ذکر مکلف ناطق طائع فی قبل مشتهاة خالی عن ملکه وشبهة فی دار الاسلام الخ ویثبت بشهادة اربعة رجال فی مجلس واحد (الدرالمختار علي هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹٤. ط. س. ج۳ ص۵۰٤). ظفیر

(٤) قال النبی ﷺ اتقو واضغانتهم (الجامع الصغیر). ظفیر

(۵) هو قضاء الرجل شهوته محرما فی قبل المرأة الخالی عن الملکین وشعبتها شبهة الاشتباه الخ ورکنه التقاء الختانین ومواراة الحشفة لان بذالك یتحقق الایلاج والوطی (عالمګیری مصری الباب الثانی فی الزنا ج۲ ص۱٤۳. ط. ماجدیه ج۱ ص۱٤۳). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

کیدوکي خو یې هیڅ خبره نسته او دخاوند والا یا غیر خاوند والا زنانه سره زنا کول برابر دي یعني په کبیره گناه کیدو کي دواړه برابر دي او دخاوند والا سره په زنا کولو کي یوه بله گناه هم ده یعني دخاوند دبي حرمتی۔ ([1])

دزنا کوونکي سزا: **سوال**: (۳۷) زید دیوه زنانه سره زنا وکړه او حمل وسو زید خپله اقرار کوونکي دي په دي صورت کي دزید دپاره شرعًا څه سزا ده؟

جواب: په دي صورت کي توبه او استغفار کافي دي الله تعالي ته دي توبه وباسي او آئنده دي داسي نه کوي الله تعالي معافي کوونکي دي او غفور رحیم دی، او حدود په دي وخت کي نه جاري کیږي. ([2]) فقط

ثبوت دزنا او درجم دحکم شرط: **سوال**: (۳۸) دیو سړي پرذمه دزنا ثبوت کله کیدي سي او درجم څه شرطونه دي صرف په بي ځایه تهمت لگولو سره اوکه دگواهانو ضرورت دي؟

جواب: دزنا ثبوت په څلورو گواهانو سره چه کله حالت زنا چشم دید بیان کړي نوکیږي او درجم په شرطونو کي احصان هم دي ([3]) او دعادلانو گواهانو څخه بغیر صرف په بي ځایه تهمت لگولو سره دزنا ثبوت نه کیږي بلکه پرتهمت لگونکي باندي به حد قذف جاري کیدي سي. او په هندوستان وغیره کي حدود درجم وغیره نه سي کیدي.

دزناکاري په وژلو سره اخروي سزا: **سوال**: (۳۹) زید ته په څه طریقه یقین وسو چه زما فلانۍ محرمي زنا کړي ده زید هغه په یوه طریقه باندي مړه کړه نو زید به په آخرت کي رانیول کیږي اوکه نه؟

جواب: زید به په دي صورت کي په آخرت کي گناهگار وي الله تعالي فرمائي: لو لا جاءوا علیه باربعة شهداء واذ لم یاتوا بالشهداء فاولئك عند الله هم الکاذبون، الایة. ([4])

دزنا کاري خور قاتل او دهغه اخروي سزا: **سوال**: (۴۰) زید خپله خور په خپلو سترگو په زنا کولو ولیده یا خور خپله زید ته وویل چه ما زنا کړیده زید خپله خور مړه کړه نو زید به په آخرت کي رانیول کیږي اوکه نه؟

جواب: زید به راونیول سي. ([5])

([1]) ویثبت الزنا باقراره الخ (ایضا ج۲ ص۱۴۳) من زنی فی دار الحرب اوفی دار البغی ثم خرج الینا لایقام علیه احد (عالمگیری باب رابع ج۲ ص۱۴۹ ط. ماجدیه ج۱ ص۱۴۹). ظفیر

([2]) ویثبت الزنا عندالحاکم ظاهرا بشهادة اربعة یشهدون علیه بلفظ الزنا لابلفظ الوطؤ والجماع الخ وقالوا رأیناه ادخل کالمیل فی المکحلة الخ ویثبت الزنا باقراره (عالمگیری باب ثانی ج۲ ص۱۴۳. ط. ماجدیه ج۱ ص۱۴۳). ظفیر

([3]) فان قال انا محصن او یشهد الشهود علی احصانه (ایضًا) ط. ماجدیه ج۱ ص۱۴۳. ظفیر

([4]) سورة النور رکوع : ۲. ظفیر

=

دزنا كاري بي بي وژل ځنګه دي؟ سوال: (۴۱) ديو سړي بي بي دخپل خاوند سره په مختلفو مجلسونو كي متعدد وارونه اقرار وكی چه ما زنا كړيده خاوند دشريعت دا مسئله كه چيري يو سړي دري ځلي دزنا اقرار وكړي نو شريعت ده ته دوژلو حكم وركوي خپل مؤيده وګڼله اوخپلي بي بي ته يې زار وركړل نو هغه مړه سوه اوس شرعًا څه حكم دي كه چيري خاوند مجرم وي نو دنجات څه صورت دي؟

جواب: په دي مسئلي دي غلط پوهه سوي دي چه ددري ځلي دزنا اقرار كوونكي وژل په كار دي ([1]) اوپه دي هم غلط پوهه سوي دي چه حدود او قصاص هر يو سړي جاري كولي سي ([2]) لهذا په دي زهر وركولو او وژلو سره دي عاصي او فاسق اومرتكب دګناه كبيره دي اوس علاج ددي ماسوا دتوبي او استغفار څخه او دمرحومي دپاره دمغفرت ددعا او دايصال ثواب څخه څه كيدي سي، الله تعالي دي معاف كړي او مرحومه ته دي ثواب وركړي چه هغه خوشحاله سي او دخپل مجرم خاوند قصور معاف كړي (كه چيري دا جرم په دار اسلام كي خاوند كړي واى نو په قصاص كي به هغه قتلول كيدى ([3])، ظفير). فقط

دچا دبي بي سره زنا كول: سوال: (۴۲) دزيد دښځي هنده سره عمر زنا وكړه دا ګناه به الله تعالي په خپل رحمت سره وبخښي اوكه دزيد څخه به معافي غواړي؟

جواب: په حديث شريف كي دكبائرو په بيان كي راغلي دي: قال ثم اى قال ان تزنى حليلة جارك فانزل الله تصديقها: والذين لا يدعون مع الله الها آخر ولا يقتلون النفس التي حرم الله الا بالحق ولا يزنون، نومعلومه سوه چه زنا ديوي زنانه سره برابره خبره ده كه هغه دچا منكوحه وي اوكه نه دكبائرو څخه ده لكه ځنګه چه دلايزنون دآيت څخه ظاهريږي، البته دغير منكوحى او دګاونډي دبي بي سره نور هم زيات قبيح عمل دي، الحاصل توبه ندامت او استغفار دي وكړي الله تعالي معافي كوونكي دي او غفور رحيم دي، دمنكوحى پرخاوند باندي دي نه ښكاره كوي او دده چه څه خيانت سوي دي چه دده

([5]) فالعمد ما تعمد ضربه بسلاح او ماجرى مجرى السلاح كالمحدد الخ وموجب لك الماثم لقوله تعالى ومن يقتل مومنا تعمدا فجزاءه جهنم، الاية والقود لقوله تعالى: كتب عليكم القصاص فى القتلى (هدايه كتاب الجنايات ج۴ ص۵۵۹). ظفير

([1]) دواده كړي زانى او زانيه شرعي سزا سنګسار كول دی مګر دا په دار الاسلام كي دي، دار الحرب چيري چه دمسلمانانو حكومت نه وی نو هلته سزا جارى نسته. فان قال انا محصن اويشهد الشهود على احصانه الخ يجب رجمه (عالمګيرى ج۲ ص۱۴۳. ط. ماجديه ج۱ ص۱۴۳). ظفير

([2]) سزا خالى سلطان يا دهغه سره مقرر سوى نائب اوقاضى را ايستلى سى خاوند سخت ګناهګار سو: ومن يقتل مومنا متعمدا فجزاءه جهنم الاية (سورة النساء: ركوع : ۱۳). ظفير

([3]) وګورئ: مشكوة المصابيح باب الكبائر ص۱۷. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دمنکوحي سره يې زنا کړيده او دده بې حرمتي يې کړيده دده ښځه دې په اجمالي طريقې سره معافي وغواړي چه ښه خيانت اوبې حرمتي که ما کړي وي هغه معاف کړه وغيره اوکه په دې کې هم څه دفتنې خطره وي نو دا دې هم نه وايي بلکه الله تعالي ته دې صرف توبه وباسي ولي چه په حقيقت کې زنا دحقوق الله څخه ده، په شرح فقه اکبر کې دي: وفی روضة العلماء الزانی اذا تاب تاب الله علیه الخ ص۱۹۵، وصاحب القنية تاب لم يتب الله عليه حتی يرضی عنه خصمه الخ. فقط

دزناکار خپل پلار لره قتل کول او دهغه حکم: **سوال**: (۴۳) زيد دخپلي خوابني سره دزنا مرتکب سو دده پلار بکر مانع سو نو زيد قصداً په ناحقه خپل پلار قتل کړی لهذا زيد په زباني توبه او استغفار سره دخلقو سره راشه درشه کولي سي اوکه يو بل څه صورت دتوبې سته؟

جواب: زيد ته توبه او استغفار هم کول په کار دي او چه کم وارثان دپلار څخه علاوه ددغه قاتل دي چه هغوی ته دقصاص اخيستو حق دي دهغوی څخه دې هم معافي وغواړي (۱) او دمقتول پلار دپاره دې دبخښنې دعا او ايصال ثواب کوي. فقط

دزناکاري څخه بچي پيدا سو دهغه سره معامله: **سوال**: (۴۴) يو سړي داجنبيه ښځي سره زنا وکړه او بچی يې پيدا سو دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: دغه سړي چه داسي اعلانيه فعل کوي فاسق او بدکار دي توبه دې وکړي کنه نومسلمانان دي ورسره تعلق پريکړي او دي دي پريږدي اوکه چيري دغه کار اعلانيه نه وي نو بيا هم دتهمت دځان څخه احتراز لازم دي. (۲)

دزنا کفاره سته اوکه نه؟ **سوال**: (۴۵) که چيري يو سړي دبازاري ښځي سره زنا وکړي او دانګريزي قانون په وجه حد شرعي پرزاني باندي نه سي قائميدي نو دحد پرځای څه کفاره ورکړي چي بري کيدي سي او کفاره څه ده او دمسلمانانو دزناکار سره تعلق ساتل په يو صورت کي جائز دي اوکه نه؟

جواب: ددي ګناه کفاره توبه او استغفار اودآئنده دپاره احترازکول دي اوچه کله هغه توبه

---

(۱) قال رسول الله ﷺ وسلم من قتل متعمدا دفع الی اولياء المقتول فان شاءوا قتلوه وان شاءوا اخذوا الدية رواه الترمذي (مشکوة کتاب القصاص ص۳۰۱) که دارالاسلام وای نو هغه به په قصاص کی قتل کيدی ارشاد ربانی دی: کتب عليکم القصاص فی القتلی الخ. ظفير

(۲) دزاني او زانيه سزا په اسلام کي که يې واده کړي وي نو سنګسار به کوي اوکه غير واده والا دي نو سل کوړي به يې وهي، ليکن هندوستان ددار الاسلام په حکم کي نه دي په دي وجه سره دلته دا سزا نه جاري کيږي: اذا وجب الحد وکان الزانی محصنا رجمه باحجارة حتی يموت الخ وان کان غير محصن فحده مائة جلدة ان کان حرا (عالمگيری مصری باب ثالث ج۲ ص ۱۴۵ – ۱۴۲ ط. ماجديه ج۱ ص۱۴۵). ظفير

وباسي نو بيا ورسره تعلقات ساتل روا دي. (١)

دزنا كولو څخه وروسته توبه كول: **سوال**: (۴۶) كه چيري يو سړی دزنا يا دبلي يوي گناه مرتكب سو اوبيا په پوره اخلاص سره توبه وباسي نو توبه به دده قبوله سي اوكه نه؟

جواب: توبه به دده قبوله سي. (٢)

دزنا داقرار څخه وروسته دگواهانو ضرورت نسته: **سوال**: (۴۷) كه چيري زاني دزنا اقرار وكړي اوهلك ولد الحرام پيدا سي نو دگواهانو ضرورت سته اوكه نه؟

جواب: دگواهانو ضرورت نسته. (٣)

دزناكار حد: **سوال**: دزاني څه حد دي؟

جواب: حد شرعي په دي وخت كي نه جاري كيږي (۴) هسي دقوم دطرف څخه چه څه تنبيه ده هغه ده ته وركولي سي او ور دي كړي دي دخاندان څخه خارج ساتلي سي تر دي پوري چه دي توبه وكړي. فقط

دزنا شک كول درست نه دي: **سوال**: (۴۸) زيد يو څو كسان راجمع كړل او بيان يې وكی چه ماته دبكر په نسبت دخپلي بي بي سره دزنا كولو شك دي چه دبكر دمخكي څخه مخالف دي سمعي شهادت دزنا وركوي په دي صورت كي بكر زاني گڼل څنگه دي او زيد خپله بي بي ددي څخه وروسته دري ورځي دخپل ځان سره وساتله دخلگو په نصيحت سره يې ورڅخه جدائي وكړه نو پرزيد او بي بي باندي څه حكم دي؟

جواب: په دي صورت كي پربكر باندي دزنا الز ام لگول صرف په اوريدو باندي گناه كبيره ده په دي سره بكر زناكار نه سي مقرر كيدي (۵) پرده باندي ددروغو تهمت لگولو والا عاصي او فاسق دي زيد هم عاصي او فاسق دي توبه دي وكړي او دزيد پر بي بي باندي هم دا الزام ثابت نه دي، نوكه چيري زيد دې ته طلاق ورنه كړی نو ددستور موافق

---

(١) په هندوستان كي حدود شرعي جاري كيدي نه سي په دي وجه دتوبه او استغفار څخه علاوه بوصورت يې هم نسته. ظفير

(٢) حديث نبوی دی التائب من الذنب كمن لاذنب له (مشكوة ص٢٠٦) عن عائشة قالت قال رسول الله ﷺ ان العبد اذا اعترف ثم تاب تاب الله عليه متفق عليه (مشكوة باب الاستغفار والتوبة ص٢٠٣). ظفير

(٣) ويثبت الزنا باقراره (عالمگيری مصری باب ثانی ج٢ ص١۴٣ ط. ماجديه ج١ ص۴٣١). ظفير

(۴) چونكه دلته اسلامي حكومت نسته دحدودو داجراء دپاره دار الاسلام لازم دی فی دار الاسلام لانه لاحد في دار الحرب (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج٣ ص١٩۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

(۵) ويثبت الزنا عند الحاكم ظاهرا بشهادة اربعة يشهدون عليه بلفظ الزنا الخ وقالوا رايناه ادخل كالميل فی المكحلة (عالمگيری مصری ج٢ ص۴٣) بان شهد على الزنا اقل من اربعة بان شهد احد اواثنان او ثلاثة لاتقبل الشهادة ويحد الشاهد حد القذف عند علمائنا (عالمگيری مصري باب خامس ج٢ ص١۵١ - ١۵٣ ط. ماجديه ج١ ص١۵١). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دزيد بې بې ده دي دي وساتي. فقط

دريم باب: سرقه

دغله وغيره سره متعلق احكام اومسائل

<u>يو سړي دبل چا يو شي غلا كې دريم ته يې وركړي چه دهغه څخه هغه شي هلاك سو تاوان پرچا دي؟</u> سوال: (١) زيد دعمر په وينا سره دچا يو شي پټ كړي او بكر ته يې وركى او دبكر څخه هلاك سو ددغه شي ذمه وار به څوك وي؟

جواب: ددغه شي ذمه دار به بكر وي او دبكر به غل يعني زيد ته رجوع وي: كما فى الدر المختار وفيه لو استهلكه المشترى منه او الموهوب له فللمالك تضينه وفى ردالمحتار المعروف بالشامى قوله فللمالك تضمينه اى تضمين المشترى او الموهوب له ثم يرجع المشترى على السارق بالثمن لا بالقيمة تاتارخانيه عن المحيط وفيها عن شرح الطحاوى لو قطع ثم استهلكه غيره كان للمسروق منه ان يضمنه قيمته الخ شامى ج٣ ص٢١٠. [1] فقط

<u>په خپله راشينه سوي ځنګل څخه لرګي پټول څنګه دي؟</u> سوال: (٢) كم ځنګل چه خپله دسركار په ملك كې دي لكه غر وغيره دداسي ځنګل څخه خپله راټوكيد لي لرګي وغيره په غلا سره پريكول درست دي اوكه نه؟

جواب: احتياط په ترك كي دي.

<u>دباغ نګران چه دمالك داجازت څخه بغير كم شي وركړي هغه جائز نه دي</u>: سوال: (٣) چه كم مالي په سركاري يا داميرانو په باغونو كي اوسيږي كه چيري هغه دخپل طرف څخه چاته څه تركاري يا څه بوټي وركړي نو درست دي اوكه نه؟

جواب: دا جائز نه دي (ځكه چه دي محافظ دي مالك نه دي). فقط

<u>صرف دشبهې په بنياد باندي ضمانت اخيستل درست نه دي</u>: سوال: (۴) دزيد څه روپى غلا سوي زيد پرعمرو باندي شبه وكړه او دزيد ظن غالب پرعمرو باندي دي او عمرو انكار كوي او زيد ته دعمرو په قسم باندي اعتبار نسته كه چيري زيد دعمرو څخه روپى واخلي نو جائز دي اوكه نه اوزيد ته دحق العباد ګناه به وي اوكه دحق الله اوكه به هيڅ نه وي؟

جواب: دزيد دعمرو څخه ضمانت اخيستل درست نه دي اوكه چيري زيد دخپل ګمان مطابق دعمرو څخه ضمان واخيستى او في الحقيقت عمرو غلا نه وه كړې نو زيد به عند

---

[1] ردالمحتار باب كيفية القطع واثباته ج٣ ص٢٩١. ط. س. ج۴ ص١١١. ظفير

الله ماخوذ وي او حق العباد به دده پر ذمه وي. (۱)

دغل څخه ضمانت اخيستل: **سوال**: (۵) زيد دخالد بيزه غلا کړه او تلف يې کړه خالد دبيزې قيمت په ګران نرخ سره دزيد څخه واخيستى او هغه يې ددعوې څخه بري سو ليکن سرکار زيد پرې نه ښودى په جيل کي يې واچوى آيا دجيل کيدو په تقدير باندي دمذکوره بيزې قيمت دخالد دپاره شرعًا جائز دي اوکه نه؟

جواب: جائز دي ځکه چه جيل ته تلل شرعي حد نه دي چه دا خيال وکړل سي چه ضمان ساقط کيدل په کار دي، په شامي کي دي: لان انتفاء الضمان انما هو بسبب القطع الخ (۲) الحاصل چونکه دغل څخه لاس نه دي پريکړل سوي چه حد شرعي دي نو دتاوان اخيستل جائز دي. فقط

دقبر دڅادرونو غلا کول او دهغه ملکيت: **سوال**: (۶) داولياؤ پرقبرونو باندي دپنجاب په ملك کي عمومًا قيمتي غلافونه وغيره اچول کيږي او دغه قبرونه په بيت مقفل کي وي، که نه وي نوخانقاه دده دمال حفاظت کوي دا مال دوارثانو مملوك دي اوکه نه؟ زيد ددغه قبر څخه چه مقفل محرز دي دومره قدر غلاف په خفيه طريقى سره پورته کړي او وتښتيدی چه دهغه قيمت ترنصاب دسرقه پوري رسيږي نو دا سړي دثبوت څخه وروسته دحد سرقه مستحق دي اوکه نه؟

جواب: مالك ددغه شيانو دغلاف وغيره هغه دي چه چا دغه غلاف وغيره اچولى اوايښودلى دي اوددغه شيانو غلا کول هيچاته جائز نه دي ليکن ددغه شيانو په غلا کولو سره حد سرقه واجب نه سو (۳) لکه څنګه چه په درمختارکي دي: وکذا لو سرقه من بيت فيه قبر او ميت فتاوله بزيارة القبر الخ (۴). فقط

دقبر دغلاف استعمالول جائز ګڼل او ددې تاويل کول: **سوال**: (۷) که چيري زيد عالم په اول صورت کي دقبرونو څخه غلاف وغيره پورته کړي اودهغه استعمالول جائز اوحلال وګڼي اوپه حلت کي دا تاويل پيش کړي چه وارثان داهل قبورو دمال دضائع کولو

---

(۱) السرقة انما تظهر باحد الامرين اما بالبينة اوبالاقرار (عالمگيرى مصرى كتاب السرقة ج۲ ص۱۷۱. ط. ماجديه ج۱ ص۱۴۱). ظفير

(۲) ردالمحتار باب كيفية القطع ج۳ ص۲۹۱. ط. س. ج۴ ص۱۱۰. ظفير

(۳) ولو سرق من القبر دراهم او دنانير اوشيئا غير الكفن لم يقطع بالاجماع اختلف مشائختا رحمهم الله تعالى فيما اذا كان القبر فى بيت مقفل والاصح انه لا يقطع سواء نبش الكفن او سرق مالا آخر من ذلك البيت وكذا اذا سرق الكفن فى تابوت فى القافلة لا يقطع (عالمگيرى مصرى كتاب الحدود ج۲ ص ۱۷۸. ط. ماجديه ج۱ ص۱۷۸). ظفير

(۴) الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب السرقة ج۳ ص۲۷۲. ط. س. ج۴ ص۹۴. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

مرتکب دي لهذا داسي مال په خفيه طرز سره پورته کول او استعمالول يې هر مسلم ته جائز دي؟

جواب: دا تاويل دده غلط دي او غلا کول ددغه شيانو درست نه دي اوهم يې استعمالول درست نه دي. (۱)

دغلا اقرار اودبل دپاره ددې ګواهي: **سوال**: (۸) څلورو کسانو په يو ځاى غلا وکړه ددوى څخه دوه کسان پرخپل ځان باندي اقرار کوي او پرباقي ملګرو باندي ګواهي ورکوي دا ګواهي معتبره ده اوکه نه؟

جواب: داقرار کوونکو اقرار پرخپل نفس باندي معتبر دي اوګواهي دداسي خلقو معتبره نه ده. (۲)

چي دغلا روپۍ په خفيه طريقه سره مالک ته ورسوى نو غل به برى سي: **سوال**: (۹) يو سړي دچا روپۍ غلا کړي ديو څو ورځو څخه وروسته دي پيښمانه سو او خيال يې وکى چه اوس دده روپۍ په څه طريقه ده ته رسول په کار دي که چيري دغه غل دغومره رقم اصل مالك ته په څه طريقه ورسوي او هغه خبر نه وي نودى به بري الذمه وي اوکه نه؟

جواب: په هره طريقه سره هم که چيري روپۍ هغه ته ورسوي نو دمواخذى څخه به بري سي دخبر ورکولو هيڅ ضرورت نسته. (۳)

دغلا په پيسو سره يې تجارت کړي وو نقصان وسو اوس باقي روپۍ واپس کړي اوکه يې پوره ورکړي؟ **سوال**: (۱۰) يو سړي دچا روپۍ پټى کړي اوپه دغه غلا کړل سوي روپيو سره يې تجارت وکى په دي کى ده ته نقصان وسو نو غل به ټولي روپۍ اصلي مالك ته واپس کوي اوکه دنقصان څخه وروسته چه کمي روپۍ پاته سوي دي هغه به ورکوي؟

---

(۱) وبنش بقبور ولو كان القبر فى بيت مقفل فى الاصح او ان الثوب غير الكفن وكذا لو سرقه من بيت فيه قبر اوميت لنا وله زيادة القبر (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب السرقه ج۳ ص۲۷۲. ط. س. ج۴ ص۹۴) حد نسته ليکن غلا په هرحال غلا ده تعبير يې په غلا سره ځيني کړيدى. ظفير

(۲) السرقة انما تظهر باحدالامرين اما بالبينة او بالاقرار الخ فاقر السارق فالقاضى لا يحتاج السوال عن المسروق (عالمگيرى مصرى كتاب السرقة ج۲ ص۱۷۱. ط. ماجديه ج۱ ص۱۷۱) او دګواه دپاره دا شرط دى چه هغه به انصاف والا وي ځکه چي دده ګواهي دنورو په حق کي نه ده معتبره ځکه چي دغلا دوجي څخه دى دفاسق په حکم کي سو.

(۳) وترو العين لوقائمة وان باعها اووهبها لبقائها على ملك مالكها (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب كيفية القطع ج۳ ص۲۹۱) ويبرأ بردها ولو بغير علم المالك فى البزازية غصب دراهم من كيسه ثم ردها فيه بلا علمه برى وكذا لو سلمه اليه بجهة اخرى كهبة اوايداع اوشراء وكذا لو اطعمه فاكله (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الغصب ج۵ ص۵۹۱. ط. س. ج۶ ص۱۸۲). ظفير

جواب: ټولي غلا کړل سوي روپی ورکول په کار دي.

دغلا په روپيو سره نفع وسوه ددي مالک څوک دي: **سوال**: (۱۱) يو سړي دچا روپی پټي کړي اوپه دغه پټو کړل سوو روپيو باندي يې تجارت وکی او ګټه وسوه نو ددغه منافعو مالك به څوك وي او صدقه کول دنفعی واجب دي اوکه مستحب؟

جواب: دنفع مالك غل دي او صدقه کول ددي مستحب دي واجب نه دي. فقط

دغله په مالک باندي اجمالي معاف کول کافي دي اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲) زيد دبکر په مصاحبت کي اوسيدی دبکر يو څو مملوك شيان ئي غلا کړي وه ددغه غلا کړل سوو شيانو څخه څه شيان موجود دي او څه هلاك سوي دي دزيد دا اراده ده چه حق العبد وبخښل سي او دا بوج دده پر سټ باندي پاته نه سي په دي باندي که چيري زيد په ښکاره طورسره بکر ته دخپل کار او دغلا کړل سوو شيانو تفصيل وکړي او معافي وغواړي نو دبي اعتباری سبب او دزيد سخته شرمندګی ده آيا که چيري زيد بکر ته دا ووايي چه ته ماته في سبيل الله ټول حقونه خپل ښکاره او پټ چه ستا پرما باندي دي يا ستا يوشي مابي اجازته پورته کړي وي نو معاف يې کړه اوبکر هم راضي سي نو په دي اجمال سره دغلا ګناه معاف کيږي او که نه او دغه وخت چه دغلا کړل سوو شيانو څخه چه کم دزيد سره موجود دي هغه پرده باندي حلاليږي اوکه نه؟

جواب: دزيد پرذمه ضروري ده چه کم غلا کړل سوي شيان دبکر دده سره موجود دي هغه بکرته واپس کړي اوچه کم هلاك سول هغه په معاف کړي يا تاوان ورکړي باقي په مجملي طريقی سره معاف کول چه په سوال کي مذکور دي په هغه کي تفصيل دي په شرح فقه اکبر کي دي: ثم هل يکفيه ان يقول علی دين فاجعلنی فی حل ام لابد ان يعين مقداره ففی النوازل رجل له علی آخر دين وهو لا يعلم بجميع ذالك فقال له المديون ابرنی مما لك عليَّ فقال الدائن ابرتك قال نصير رضی الله عنه لا يبرأ الا عن مقدار ما يتوهم ای يظن انه عليه وقال محمد بن سلمه يبرأ عن الکل قال الفقيه ابو الليث حکم القضاء ما قاله وحکم الاخرة ما قاله نصير الخ (۱) دامام ابو الليث په تفصيل سره معلومه سوه چه قضاءاً ټول حقوق ساقط دي او ديانةً يعني عند الله او په حکم اخروي سره صرف هغه ساقط سول چه دکم دائن ته علم دي او بهر حال چه کم اشياء موجود دي دهغو واپس کول ضروري دي اوپه صفا طريقه سره يې هبه کول لازم دي چه فلان فلان شيان ستا زما سره موجود دي هغه ماته هبه کړه ځکه چه کم تفصيل لوړ مذکور دي هغه

(۱) شرح فقه اکبر. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

په ديونوكي دي نه په موجوده اعيانو كي. فقط

دنصاب څخه دکم غلا کړل سوي مال په هلاکت باندي ضمان واجب دي: **سوال**: (۱۳) مال مسروقه چه په کم کي قطع ديد نسته دهغه په هلاکت او استملاك سره سارق دمال ضامن دي اوکه نه؟ نو اګر چه دګواهانو په اقرارسره ثابت وي او چه کله په دي زمانه کي حَکَم ته دقطع ديد حکم نسته نو په داسي صورت کي مال مسروقه چه دقطع ديد لائق دي ددي په هلاك يا استهلاك سره سارق دمال ضامن دي اوکه نه؟ دسرقي ثبوت په ګواهانو سره وي اوکه په اقرارسره؟

جواب: شامي په کتاب الغصب کي دصاحب دفتح القدير څخه نقل کړي دي: قوله وفيه لابن الكمال كلام الخ حاصله ان السرقة داخلة باعتبار اصلها فى الغصب الا ان فيها خصوصية ادخلتها فى الحدود فلا ينافى دخولها باعتبار اصلها فى الغصب الخ ج۵ ص۱۱۴ (۱) شامي وفى كتاب السرقة من الدر المختار وصح رجوعه عن اقراره بها وان ضمن الحال الخ لاقراره على نفسه قوله لاقراره على نفسه علة للزوم الحال فى المسئلتين الخ (۲) ددي عباراتو څخه واضحه سوه چه مال مسروقه چه په کم کي قطع ديد نسته يا په وجه دعدم وجود دشرائطو دقطع دلاس قطع نه سي کيدي نو هلته ضمان په صورت دهلاك او استهلاك کي لازم دي. فقط

دزنانه څخه دغلاپه شبه کي دهغې مال اخيستل درست نه دي: **سوال**: (۱۴) ديوه سړي مور دهغه پر بي بي باندي دا شبه کوي چه دا دکور شيان لوښي وغيره اخلي او خرڅوي يې، بلکه ددغه سړي مور څو واره خپل زوی ته وښودل چه دا شيان ايستل سوي دي او هلك ته هم يقين راغی چه دا شيان يوځه لړ ضرور ايستل سوي دي ليکن هيڅا تر ننه پوري ونه ليدل نه دشيانو په را ايستلو باندي اونه په خرڅولو باندي دمذکوره سړي دبي بي څه لړ روپۍ اينښودل سوي وه دغه سړي دخپلي موريه وينا سره دغه روپۍ په خپله واخيستي ددغه روپو مالك به څوك وي او ددغه زنانه دغلا په باره کي څه حکم دي؟

جواب: دغلا دثبوت دوه صورتونه دي يا دغه زنانه چي خپله اقرار وکړي يا دوه عادلان ګواهان چي دغلا ګواهي ورکړي ددي څخه بغير دغلا ثبوت نه سي کيدي نوهغه روپۍ چه دزنانه اينښودل سوي دي دخاوند هغو لره پورته کول او اينښودل درست نه دي دغه روپۍ زنانه ته بيرته ورکول پکار دي. فقط

داقرار کولو څخه وروسته دغلا يا رجوع کول: **سوال**: (۱۵) دغنمو دډيري څخه يو څه غير

(۱) ردالمحتار كتاب الغصب ج۵ ص۱۵۲. ط. س. ج۶ ص۱۷۹. ظفير
(۲) ردالمحتار كتاب السرقة ج۳ ص۲۲۹. ط. س. ج۴ ص۸۲. ظفير

اندازه سوي غنم غلا کړل سول او دغنمو توی سوي داني دیوچا ترکوره پوري ورسیدي نوپر هغه باندي دغلا تهمت ولګول سو او هغه په غلا باندي اقرار وکړی چی بي شکه غنم ما غلا کړي دي لیکن في الحال کم امیر او حاکم ته مه وایاست څومره غنم مي چی پټ کړي دي هغومره به تاسو ته درکړم وروسته له څو ورځو څخه غل پرخپله غلا او دده ترکوره پوري ددانو په توئیدو باندي منکر سو، او اوس دمدعي سره دوه ګواهان ددانو په توئیدو باندي او دوه ګواهان پرمدعا علیه یعني غله باندي موجود دي او دغلا په فعل باندي هیڅ ګواه نسته نودهمدغو ګواهانو په ګواهي سره به غلا ثابته سي اوکه نه؟ که چیري ثابته سي بیا اندازه مجهوله ده نو څومره ضمانت پرهغه لازم دي؟

جواب: قال فی الدر المختار وصح رجوعه عن اقراره بها وان ضمن المال (۱) ددي عبارت ددرمختار او پردي باندي شامي چه څه لیکلي دي دهغه څخه ثابتیږي چه داقرار کولو څخه وروسته په رجوع کولو او اقرار کولو سره دلاس قطع کول ساقطیږي لیکن دمال ضمان لازم دي نوچه کم مقدار غل بیان کړي دمقدار دنه معلومیدو په صورت کي دده پرذمه هم هغه دده بیان سوی مقدار لازم دی.

دکفن په قیمت کي غلاکول: **سوال**: (۱۲) یو سړي دکفن څخه قیمت غلا کړي بیا ښکاره سو ددي په نسبت څه حکم دي؟

جواب: هغه قیمت چه ده غلا کړی دی دکفن مالکانو یعني أهل میت ته چه چا ورلره ورکړي وي ورواپس دي کړي یا دهغوی څخه دي معافي وغواړي ددغه ګناه څخه به پاك سي. فقط

خلورم باب: دشرب حد

(دشراب وغیره دڅښلوسزا اودهغي متعلق احکام او مسائل)

دشرابي دسزا ثبوت: **سوال**: (۱) دشارب الخمر دپاره داتیا کوړو حکم دکم حدیث څخه مستفاد کیږي دنبي ﷺ په زمانه کي خو دڅپلیو او دخرماوو دلښتو سزا ورکړل سوي ده لکه څنګه چه دعبد الله بن جندب ﷺ په حدیث کي په صراحت سره موجود دي؟

جواب: دلیل ددي کوړو دصحابو داجماع څخه دی، او په فتح القدیرکي یې ددې پوره بحث کړي دي او داحادیثو او اثارو څخه یې ثابت کړي دي فلیراجع منه. (۲)

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب السرقه ج۳ ص۲۲۹. ط. س. ج۴ ص۸۲. ظفیر

(۲) وحد الخمر والسکر فی الحر ثمانون سوطا لاجماع الصحابة یفرق علی بدنه کما فی حد الزنا هدایه لا یجزی ضرب شارب الخمر وکذا غیره ممن وجب علیه الحد بالنعال وان کانوا یضربون فی العهد النبوی بالنعال والعصا والایدی لانعقاد الاجماع من الصحابة ﷺ ومن بعدهم علی ترکه (حاشیه هدایه ج۳ ص۵۰۸ باب حد =

Maktaba Tul Ishaat. com

شرابي ته بايد څه سزا ورکړل سي: **سوال**: (۲) دريوكسانوپه ظاهره شراب څښلي دي ددوی دپاره څه سزا په كار ده؟

جواب: كه چيري ددوو عادلانو ګواهانو څخه ديو سړي دشرابو څيښل ثابت سي نوپه شريعت كي ددي سزا اتيا كوړې دي (۱) ليكن دا سزا دحكومت اسلامي كيدو په صورت كي داسلام حَكَم يعني قاضي جاري كولي سي او اوس چونكه اسلامي حكومت نسته نو دا حدهم نه سي جاري كيدي (۲) لهذا دغه خلقو به تنبيه ته دخاندان په طريقه سره كيدي سي. يعني اول دي په هغوی توبه وايستل سي اوكه چيري هغوی توبه ونه كړي نو ددوی سره دي برادرانه تعلقات پريكړل سي. فقط

دغيبت او سودخوری سز اګاني: **سوال**: (۳) غيبت، لواطت، سود خوري، شراب څښل، او خُمار دپاره څه حد په شريعت كي مقرر دي اوكه نه؟

جواب: دغيبت كفاره دا ده چه دچا غيبت يې كړی دي دهغه څخه دي معافي وغواړي او توبه دي وباسي او په لواطت كي كه چيري دار الاسلام وي نو تعزير دي (۳) اوپه سودخوری كي دسود ورواپس كول او توبه كول هم كفاره ده. فقط

دشرابي سره تعلقات: **سوال**: (۴) يو مسلمان سړي شراب څښي دمسلمانانو دهغه سره سلوك كول څنګه دي؟

جواب: دداسي سړي سره ليده كاته كول او تعلقات ساتل ورسره درست نه دي. (۴)

دشرابي اودهغه دمددګارانو څه سزا ده: **سوال**: (۵) يو سړي دپينځلسو، شپاړسو كلونو راهيسی شراب چيښي او باوجود دنصيحت نه منع كيږي اخر مسلمانان متفق سول دي يې دمسلمانانو دجماعت څخه خارج كړی شپږ اووه كسان دده طرفداره دي اوس خلق

= الشرب). ظفير

(۱) ولا يثبت الشرب بها اى بالرائحة بل بشهادة رجلين الخ او يثبت باقراره مرة صاحيا ثمانين سوطا للحر وفرق على بدنه كحد الزنا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحدود باب حد الشرب ج۳ ص۲۲۲ - ۲۲۷. ط. س. ج۴ ص۷۰) ظفير

(۲) فى دار الاسلام لانه لا حد بالزناء فى دار الحرب (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س ج۴ ص۵). ظفير

(۳) ولا يحد بوطؤ بهيمة بل يعزر وتذبح ثم تحرق ويكره الانتفاع بها حية وميتة الخ او بوطؤ دبر وقالا ان فعل بالاجانب حد وان فى عبده او امة او زوجته فلا حد اجماعا بل يعزر الخ وفى الفتح يعزر ويسجن حتى يموت اويتوب (درمختار) قوله اوبوطؤ دبر اعلقه فشمل دبر الصبى والزوجة (ردالمحتار كتاب الحدود مطلب فى وطى الدابة ج۳ ص۲۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۲). ظفير

(۴) اتيا كوړې په دارالاسلام كي شرط دي په هندوستان غوندي ملك كي اخلاقي سزا تعلقات ختم كول هم كيدي سي: لانه لاحد فى دار الحرب (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵). ظفير

وايي چه دغه دشپى او ورځي دشرابو چيښونکي معذور او بيمار دي په شرابو نه چيښلو سره بيماريږي تر دي چه مړ به سي. دداسي سړي دپاره شرعًا څه حکم دي؟ او دده دشريکانو څه حکم دي او څه دنقدو پيسو سزا مسلمان ورکولي سي اوکه نه؟ او چه کم کسان دده طرفدار دي دهغوی دپاره څه حکم دي؟

جواب: په دي زمانه کي خو شرعي حد نه سي جاري کيدي ([1]) دمسلمانانو هم وظيفه دا ده چه يو مسلمان دغلا يا بدکاری يا شراب خورئ عمل وکړي نو هغه پوه کړي او توبه په وباسي بيا هم که چيري هغه يې ونه مني نو دی دي پوهه سي چه په دي باندي نيول دي پوهه کولو والا بري الذمه دي او مال جرمانه اخيستل درست نه دي او دا ضرور سته چه مسلمانان دده څخه نفرت وکړي اوپه خوشحالي دده سره نه مخامخ کيږي که چيري څه فتنه او مجبوري وي نو خير کنه نو بهتره داده چه دده سره قطع تعلق وساتي او چه ترڅو پوري هغه توبه ونه کړي نو دده سره په خوشحالی ليدل اختيار نه کړي باقي مجبوري چه دمصلحت او مناسبت دوخت له وجي وي کوي دي اوخاموش دي وي ددي څخه زيات دمسلمانانو په اختيار کي هيڅ نسته چه خپله ناراضګي ده ته ظاهره کړي اوچه کيدی سي نو قطع تعلق وساتي.

دشرابو او بنګو په استعمال کي فرق سته اوکه نه؟ **سوال**: (۲) دشرابو اوبنګو دڅکونکي حد شرعي يو دي اوکه جدا جدا؟

جواب: حد شرعي خو په دي ملك کي دحکومت اسلامي دنيستوالي په وجه نه سي جاري کيدي هسي دحرمت په حکم کي دواړه برابر دي ([2]) او دواړه فاسق دي توبه دي وکړي.

پنځم باب : دتهمت لګولو حد پريو پاکدامن باندي

(دزنا تهمت لګول او ددي دسزا سره متعلق احکام او مسائل)

آيا دزنا دثبوت دپاره څلور ګواهان ضروري دي: **سوال**: (۱) دزنا دثبوت دپاره دڅلورو ګواهانو کيدل ضروري دي اوکه نه؟

جواب: ضروري دي. ([3])

دڅلورو څخه په کمو ګواهانو سره زنا نه ثابتيږي: **سوال**: (۲) که چيري څلور ګواهان نه وي

([1]) الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

([2]) وعند محمد ما اسكر كثيره فقليله حرام وهو نجس ايضا قالوا وبقول محمد ناخذ الخ (ردالمحتار باب حد الشرب ج۳ ص۲۲۵. ط. س. ج۴ ص۳۸۰) . ظفير

([3]) ويثبت الزنا عندالحاكم ظاهر بشهادة اربعة يشهدون عليه بلفظ الزنا (عالمگيرى مصرى كتاب الحدود ج۲ ص۱۴۳ ط. ماجديه ج۱ ص۱۴۳). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

نو زنا ثابتیدي سي اوکه نه؟

جواب: نه ثابتیږي. ([1])

صرف دوالدینو په وینا سره زنا نه ثابتیږي: **سوال**: (۳) دزناکاري مور اوپلار که چیري دا وایي چه موږ په خپلو سترګو په زنا کولو ولیده نو زنا ثابتیږي او که نه؟

جواب: نه ثابتیږي. ([2])

چه کله قاذف خلور ګواهان پیش نه کړي: **سوال**: (۴) که چیري تهمت لګولو والا خلور ګواهان رانه وړي نو دحد قذف مستحق دي اوکه نه؟

جواب: هو! دی.

دزنا دتهمت لګونکي سزا: **سوال**: (۵) یو سړي پریوه زنانه باندي الزام لګوي اودا هم وایي چه موږ په سترګو نه دي لیدلي غرض دا چه الزام ثابت نه دي دداسي سړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: مسئله دا ده چه دښځي دخاوند چه کم اولاد وي دهغوی نسب ددې دخاوند څخه ثابتیږي دبل چا طرف ته یې نسبت نه سي کیدي لکه څنګه چه په حدیث شریف کی راغلي دي: الولد للفراش وللعاهر الحجر ([3]) یعني اولاد به دهغه سړي طرفته منسوب کیږي چه دچا هغه بي بي ده او دتحقیق څخه بغیر تهمت لګول پرهیچا باندي جائز نه دي په حدیث شریف کي ددي ممانعت راغلی دي او تهمت لګونکي سخت ګناهګار دي بلکه دشریعت حکم دا دي که چیري تهمت لګونکي ګواهان پیش نه کړل نو پرده باندي حد قذف واجبیږي. ([4]) فقط

دزنا تهمت او دهغی سزا: **سوال**: (۶\۱) یو سړي پریو عابد متقي او ذي عصمت باندي دزنا تهمت ولګوی اوګواه یې پیش نه کړی صرف یو سړي دومره وویل چه فلاني سړي او ښځي مي پرلاره باندي په تیریدو سره ولیدل.

۲: په دي ملك کي داسلام بادشاه او قاضي نسته چه دچا دطرف څخه حدود شرعیه نافذیږي نو دداسي شخص دپاره دشرعي په نزد څه حکم دي؟

([1]) لاتقبل الشهادة على الزنا الا بشهادة اربعة احرار مسلمين (عالمگیری مصری کتاب الحدود ج۲ ص۱۵۱. ط. ماجدیه ج۱ ص۱۵۱). ظفیر

([2]) وان شهد على الزنا اقل من اربعة بان شهد واحد اواثنان اوثلاثة لا تقبل الشهادة (عالمگیری مصری کتاب الحدود ج۲ ص۱۵۱. ط ماجدیه ج۱ ص۱۵۱). ظفیر

([3]) مشکوة شریف ج۲ ص۲۸۷ کتاب اللعان. ظفیر

([4]) اذا قذف الرجل رجلا محصنا او امراة محصنة الخ وطالب المقذوف بالحد حده الحاكم ثمانين سوطا ان كان القاذف حرا وان كان عبدا حد اربعين سوطًا (عالمگیری مصری کتاب الحدود ج۲ ص۱۲۰). ظفیر

جواب: (۱) په دي صورت کي زنا نه ثابتيږي. ([1])
۲: په دې ملك کي حدود نه جاري کيږي لهذا دغه تهمت لګونکي دي توبه وباسي او دمقذوف څخه دي معافي وغواړي ([2]). فقط

دزنا دتهمت دثبوت څخه بغير حکم: **سوال**: (۷) يو سړي دثبوت شرعي څخه بغير په يو مسلمان باندي دزنا تهمت او دخبيثو کارونو تهمت ولګوي نو ددي څه حکم دي؟ او ديته شهرت ورکوي اوګرځي؟

جواب: دشرعي ثبوت څخه بغير پريو مسلمان باندي دزنا تهمت او دخبيثو افعالو تهمت لګول حرام او ګناه کبيره ده او که چيري حکومت اسلامي وي نو پرتهمت لګونکي باندي سزا دتهمت لازميږي ([3]) وتفصيله في کتب الفقه، اوچه کم خلق ددغسی غلطو شيانو شهرت کوي هغه سخت ګناه ګار دي. ([4]) فقط

دتهمت لګونکي سره بايد څه څه وکړل سي: **سوال**: (۸) يوه زنانه بوډۍ د۹ کالو څخه کونډه سويده اوچال چلند ددي ډيره ښه دي ليکن بل يو دويم کس ددي په کورکي نسته ددي وجي څخه څه خلګ ددي دښمنان دي دوی بغير دليدو پر دغه نوکر باندي تهمت ولګوی اوپه جامع مسجد کي دجمعې په ورځ دنوکر پرلاس باندي قرآن شريف کښيښووی او پوښتنه يې ورڅخه وکړه: هغه قسم وخوړی او وې ويل چه زما دمور دعمر په مقدار زنانه ده زه هم دا مور ګڼم، خلقو دی ريشتونی وګڼی او ايله يې کړی او دمخالفينو څخه خفه سو دوې دري مياشتي وروسته دغي مسماتي ښځي دغه نوکر پريښودی نو دښمنانو دغه نوکر دوکه کړی او وې ويل چه زما دوستي ددغه زنانه سره وه جرګه يې قائمه کړه او ددغه نوکر په وينا باندي يې دغه ښځه پنځوس څپلۍ ووهله او بي عزته يې کړه او دخاندان څخه يې وشړله په دي صورت کي ددغه خلقو دپاره شرعًا څه حکم دي؟

جواب: تهمت لګونکي سړي او دده دوکه کولو والا فاسق اوګناهګار دي ددوی خبری لره

([1]) قال الله تعالی لو لا جاءوا عليه باربعة شهداء فاذ لم ياتوا بالشهداء فاولئك عند الله هم الكاذبون (سورة النور ركوع: ۲). ظفير

([2]) دتهمت لګولو والا دپاره سزا اتيا کوړي دی. ارشاد رباني دی: والذين يرمون المحصنت ثم لم ياتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة ابدا واولئك هم الفاسقون. (سورة النور: ۱). ظفير

([3]) ارشاد رباني دی: والذين يرمون المحصنت ثم لم ياتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة ابدا واولئك هم الفاسقون (سورة النور: ۱) لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

([4]) ان الذين يحبون ان تشيع الفاحشة في الذين امنوا لهم عذاب اليم في الدنيا والاخرة (سورة النور ركوع: ۲).

Maktaba Tul Ishaat. com

اعتبار نسته او ددوی په وینا سره مذکوره زنانه دخاندان څخه خارجول او اوبه وغیره باندي بندول درست نه دي، داسي ظالمانو لره په کاردي چه دداسي ظلم څخه توبه وباسي او دومره قدر ظلم پردغه کونډه ښځه باندي په ناحقه نه دي کول په کار او توبه کول په کار دي (۱). فقط

دتهمت لګولو څخه وروسته چه ما غلط ویلي وه: **سوال:** (۹) نوري په مسجد کي دا بیان وکی چه مور په خان محمد پسي لمونځ نه کوو ځکه چه هغه ولد الزنا دي، اومور په خان محمد پسي لمونځ نه کوو ځکه ددي وجي څخه چه دده مور ته ددي مخکي خاوند طلاق نه وو ورکړي او دده پلار ددي سره نکاح کړي وه چونکه دا نکاح صحیح نه سوه ددي وجي دده مور اوپلار دواړه زنا کار او اولاد یې ولد الزنا سو اوپه ولد الزنا پسي لمونځ صحیح نه دي بیا نوري ددي خبری اقرار وکی چه مور دخفګان او دغصی په وجه داسي وویل زمور څخه قصور وسو په دي صورت کي دنوري دپاره څه حکم دي؟

جواب: که چیري حدود جاري کیدي نو نوري مستحق دحد دقذف وو (۲) اوس صرف توبه کول په کار دي او دخان محمد وغیره څخه دي دقصور معافي وغواړي ځکه چه نوري دخپل مخکني بیان خپله تکذیب وکی لهذا دروغجن کیدل دده ثابت سول. فقط

شپږم باب : تعزیر

دحدودو څخه علاوه دنورو مختلفو جرمونو او دهغو دسز اګانو سره متعلق احکام او مسائل

چه دکم حیوان سره سړي جماع وکړه ددغه سړي او دحیوان حکم: **سوال:** (۱) یو سړي دحیوان سره جماع وکړه نو ددغه سړي په باره کي شرعي څه حکم دي او دحیوان غوښه خوړل څنګه دي؟

جواب: دغوښي په اړه په شامي کي دي: ویعزر وتذبح البهیمة وتحرق علی وجه الاستحباب ولا یحرم اکل لحمها الخ (۳) یعني که چیري دحیوان سره چا جماع وکړه نو

---

(۱) که اسلامي حکومت وای نو هغه دروغ تړونکی به یې اتیا کوړې وهلی ارشاد رباني دی: والذین یرمون المحصنت ثم لم یاتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانین جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة ابدا واولئك هم الفاسقون (سورة النور رکوع : ۱). ظفیر

(۲) القذف فی الشرع الرمی بالزنا الخ اذا قذف الرجل رجلا محصنا اوامراة محصنة بصریح الزنا الخ وطلب المقذوف بالحد حده الحاکم ثمانین سوطا ان کان القاذف حرا وان کان عبدا حده اربعین سوطا کذا فی فتح القدیر (عالمګیری کتاب الحدود وباب سابع ج۲ ص۱۲۰. ط. ماجدیه ج ۱ ص۱۲۰). ظفیر

(۳) ولا یحد بوطؤ بهیمة بل یعزر وتذبح ثم تحرق ویکره الانتفاع بها حیة میتة (درمختار) ولیس بواجب کما فی الهدایه وغیرها وهذا اذا کانت مما لا یوکل فان کانت توکل جاز اکلها عنده وقالا تحرق ایضا (ردالمحتار باب الوطؤ الذی یوجب الحد ج۳ ص۲۱۳- ط. س. ج۴ ص۲۲). ظفیر

دغه سړي ته به تعزير ورکول کيږي اوپه کوړو به وهل کيږي دا حکم دحاکم دپاره دي او دغه حيوان به ذبح کړل سي يعني خوړل کيږي به نه ليکن دا حکم علي وجه الاستحباب دي اوکه چيري دهغه غوښه دذبح کولو څخه وروسته وخوړه سوه نو درسته ده ليکن ښه نه ده اوځنګه چه فقهاؤ ددي دغوښي دسوزولو حکم ليکلی دي نو دغه رنګه دغه غوښه دفن کول هم درست دي. فقط

دماکول اللحم سره وطي وکړل سوې ددې او دوطي کوونکي څه حکم دي؟ **سوال**: (۲) زيد بهيمه ماکول اللحم وطي کړه نو پردغه سړي باندي شرعًا څه تعزير دي او ددغه بهيمه ماکول اللحم څه حکم دي او ددي خوراك او شيدي څيښل او ددي دبچي څخه فائده حاصلول شرعًا جائز دي اوکه نه؟

جواب: دحيوان په وطي کولو سره تعزير لازم دي او دتعزير مقدار دحاکم رايې ته سپارل سوي دی او ددغه بهميه ذبح کول او سوزول مستحب دي دده غوښه خوړل او شيدې څښل مکروه دي ليکن حرام نه دي او دبچي څخه يې فائده اخيستل درست دي، قال فی الدر المختار يعزر وتذبح البهيمة وتحرق علی وجه الاستحباب ولايحرم اکل لحمها ج۱ ص۱۱۳. فقط

دحاملي بيزې سره يې وطي وکړې نو هغه حرامه نه سوه: **سوال**: (۳) ديوې حاملي بيزې سره چا وطي وکړې دغه بيزه حلاله سوه اوکه حرامه؟ که چيري هغه ذبح کړل سي او وسوزول سي نو دوضع دحمل او درضاعت انتظار کول به پکار وي اوکه نه؟

جواب: په رد المحتار کي دي: ويعزر وتذبح البهيمة وتحرق علی وجه الاستحباب ولا يحرم اکل لحمها، شامی [1] ج۱ ص۱۱۲، ددي عبارت څخه واضحه سوه چه ددغه بيزی غوښه خوړل حرام نه دي ليکن بهتره دا ده چه نه به يې خوري او ذبح يې کړي او وې سوزی، اوکه چيري هغه حامله وي نو بهتره داده چه انتظار دوضع دحمل او درضاع ونه کړي بيا هم ګناه نسته. فقط

دنابالغ بچي يا بيزې سره دوطي کوونکي سزا: **سوال**: (۴) دصبي نابالغه يا بيزې سره يوکس وطي وکړي شهادت کولو والا يو شخص دي صبی او وطی کونکي دواړه منکر دي ددي بيزی څه حکم دي تعزير ددې واطی سته اوکه نه؟

جواب: په درمختارکي دي: ويعذر وتذبح البهيمة وتحرق علی وجه الاستحباب ولا يحرم اکل لحمها به الخ شامی [2] ج۱ ص۱۱۲ ترجمه دا ده او تعزير به ورکول کيږي هغه سړي

---

[1] ردالمحتار ابحاث الغسل ج۱ ص۱۵۴. ط. س. ج۱ ص۱۲۲. ظفير

[2] ردالمحتار ابحاث الغسل ج۱ ص۱۵۴. ط. س. ج۱ ص۱۲۲. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

ته چه وطي كوونكي وي دغه حيوان لره، او دغه حيوان به ذبح كړل سي او سوزول كيږي به داستحباب په طريقه نه دوجوب په طريقه او ددغه حيوان خوراك حرام نه دي دوطي دوجي، ليكن دا حكم هغه وخت دي چه دحيوان سره وطي په دوو گواهانو يا اقرار سره ثابتي سي او ديوه په گواهي سره هيڅ حكم نه ثابتيږي. فقط

دغل څخه مالي جرمانه اخيستل شرعاً جائز دي اوكه نه؟ **سوال**: (۵) يو سړي ديو بل سړي روپئ غلا كړي په ښكاره كيدو باندي دده څخه ټولي روپۍ وصول كړل سوي دمحلی مشران خلق په دي باندي متفق دي چه دغلا سوي مال څخه علاوه مبلغ پنځوس روپۍ دجرماني په طور ادا كړي او دا روپۍ په دغه مدرسه كي خرچي كړل سي. چه په دغه محله كي دڅه مودي راهيسی قائمه ده، هغه دغه روپۍ ادا كړي دلته ددي خبري پوښتنه ده چه دغه روپۍ په مدرسه خرچ كول جائز دي اوكه ناجائز علاوه ددي څخه چه دكم سړي روپۍ غلا كړل سوي وي هغه مبلغ ۱۳ روپۍ دغه سړي ته په خپله وركړي دده دروپيو څه حكم دي؟

جواب: مالي جرمانه شرعاً جائز نه ده كما في الشامي والحاصل ان المذهب عدم التعزير باخذ المال الخ (۱) نو ددغه پنځلسو روپو خرچ په مدرسه كي ناجائز دي بلكه دغه روپۍ واپس كول كار دي، بيا كه چيري هغه په خوشحالۍ سره وركړي نو په مدرسه كي يې خرچ كول درست دي او ۱۳ روپۍ چه مالك دخپل طرف څخه په خوشحالۍ سره وركړي دهغو اخيستل درست دي. ظفير

داهل سنت داكابرو په شان كي دبدزبانۍ سزا: **سوال**: (۶) يو طالب علم چه كله امام ته مرجي او مولانا اشرف علي صاحب ته ضدي او بد مذهب وويل نو دمدرسی يو سرپرست هغه ته يوه څاپيړه وركړه آيا دده څخه به قصاص اخيستل كيږي اوكه نه؟

جواب: داسي بد زبانه تعزيراً وهل او چاپيړه ورلره وركول په كار وو. (۲)

دشرعي قاضي څخه علاوه بل سړي شرعي حد نه سي قائمولي: **سوال**: (۷) دلته خو شرعي قاضي سته نه كه چيري يو عالم زنا كار او زنا كار ته زجراً سل يا دوه سوه څپلۍ وغيره

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ص۲۴۷. ط. س. ج۴ ص۲۱ مطلب فی التعزير باخذ المالل لا باخذ مال فی المذهب بحروفيه عن البزازيه وقيل يجوز ومعناه ان يمسكه مدة لينزجر ثم يعيده له فان يئس من توبته صرفه إلى ما يرى وفی المجتبی انه كان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ (درمختار) قوله فی المذهب قالل فی الفتح وعن ابی يوسف يجوز التعزير للسلطان باخذ المال وعندهما وباقی الائمة لايجوز (ردالمحتار مطلب فی التعزير باخذ المال ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفير

(۲) وعزر كل مرتكب منكر او موذی مسلم بغير حق بقول اوفعل (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص ۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۲۲) ظفير

دوهلو حكم وركړي نو جائز دي اوكه نه؟

جواب: په دي صورت كي دشرعي قاضي څخه علاوه بل سړی حدشرعي نسي قائمولی. (۱)

دخوروزي سره دزنا سزا: **سوال**: (۸) يو سړي دخپلي خور دجينۍ سره زنا وكړه دده سره خوراك څښاك سلوك جائز دي اوكه نه اوچه كم خلق ددوی ملګري دي دهغوی دپاره څه حكم دي؟

جواب: په دغه سړي باندي دي توبه وكړل سي او تنبيه دي وركړل سي كه چيري هغه توبه ونه كړي نو دده څخه جدائي پكار ده اوچه خلق دده مددګار دي نوګناهګار دي. (۲) فقط

استاد ته دښكنځلو كولو سزا: **سوال**: (۹) يو سړي خپل استاد ته په دي طريقه سپكاوي وكي چه ته دخنزير يا دسپي زوی يې ددي الفاظو ويونكی دپاره څه حكم دي نكاح يې څنګه چه وه هغه ډول ده اوكه نه؟

جواب: مذكور سړی فاسق او ګناهګار او واجب التعزير دي خو كافر به ورته نه ويل كيږي او دنكاح دفسخ كولو وغيره او احكام دارتداد پرده نه سي جائز كيدي. (۳)

درمضان په ورځو كي علي الاعلان خوراک كولو والا: **سوال**: (۱۰) يو مسلمان درمضان په مياشت كي دورځي په وخت دخپلي بي بي دوفات په دريمه ورځ خوراك پوخ كړی په خپلو خپلوانو او محلی والاو باندي يې خوراك وكی په اعلانيه طور باندي او دتمباكو څيښونكي سره يې ډيره تواضع او مناسبت وكی داسي سړی دګناه كبيره مرتكب دي اوكه كافر اوچا چه دده سره بيعت كړي وو هغه قائم پاته سو اوكه نه؟ دده سره مريد كيدل اوپه ده پسي لمونځ كول څنګه دي؟ او دده سره ولاړه او ناسته څنګه ده؟ او توبه دده به په مجمع عام كي كيږي اوكه به په جامع مسجد كي كيږي اوكه څه؟

جواب: دغه سړي دګناه كبيره مرتكب سو او فاسق دي (۱) كافر نه دي او قابل بيعت هم نه دي اوكمو خلقو چه دده سره بيعت وكی نودغه بيعت درست او جائز نه دي دغه خلق دي دغه فاسق پيرنه ګڼي اوهيڅ مسلمان دي هغه پيرنه جوړوي اودی دي امام نه جوړوي

---

(۱) فی الفتح مايجب حقًا للعبد لا يقيمه الا الامام لتوقفه على الدعوی الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۰) حد خو په هندوستان كه نسته: لانه لاحد فی دارالحرب (ايضا كتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

(۲) كه دمسلمانانو حكومت وای نو دا حكم به جاري وای مګر نسته: لانه لاحد فی دار الحرب (ايضا) حديث نبوی دی من وقع علی ذات محرم فاقتلوه رواه الترمذی (مشكوة باب التعزير ص۳۱۷. ردالمحتار ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

(۳) وعزر كل مرتكب منكر او موذی مسلم بغير حق بقول اوفعل الخ وعزر الشاتم يا خبيث يا سارق يا فاجر يا مخنث الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

او دده سره دي صحبت نه ساتي چه ترڅو پوري توبه په ونه باسي دده سره تعلق پريكول په كار دي توبه په مجمع عام كي وي اوكه په مجمع خاص كي جامع مسجد وي اوكه غير جامع مسجد په هرځاى كي توبه په هره طريقه قبليږي. فقط

داكابرو امامانو توهين كولو والا دتعزير مستحق دي: **سوال**: (۱۱) چه كم سړي ائمه اربعه او خصوصاً امام ابو حنيفة رحمه الله ته ګمراه او بي دينه ووايي يا دامام بخاري رحمه الله توهين وكړي يا ديو صحابي توهين وكړي دده په باره كي څه حكم دي؟

جواب: دغه سړي چه داسي عقيده وساتي او پرائمه دين خصوصاً پرامام الائمه ابو حنيفة او امام المحدثين امام بخاري رحمهما الله باندي يې بد ظن وي يا ديو صحابي توهين وكړي مبتدع، فاسق او بي دينه دي او دتعزير مستحق دي. ([2]) فقط

دزناكار څخه مالي جرمانه اخيستل درست نه دي: **سوال**: (۱۲) كه چيري پر يو زناكار باندي دزنا په وجه جرګي والا جرمانه ولګوي نو دغه جرمانه په نيك كار مثلاً دمسجد په تعمير وغيره كي صرف كول جائز دي اوكه نه؟

جواب: مالي جرمانه لګول په شريعت كي ناجائزه ده نو چه كمي روپۍ او پيسى په جرمانه كي اخيستى سي مالك ته واپس كول په كار دي كه چيري هغه په خپله خوښه دمسجد په تعمير كي ولګوي نو جائز ده: في الشامى جلد نمبر۳ فى البزازيه ان معنى التعزير باخذ المال على القول به امساك شيء من ماله عند مدة لينجز ثم يعيده الحاكم اليه لا ان ياخذ الحاكم لنفسه او لبيت المال كما يتوهمه الظلمة (الى قوله) اذ لا يجوز لاحد من المسلمين اخذ مال احد بغير سبب شرعى. ([3])

دهندوانو په خوراك خوړلو باندي تعزير نسته: **سوال**: (۱۳) كه يو مسلمان دهندوانو خوراك وخوري چه په هغه كي دخنزير يا مرداري يا جټكي والا حيوان خوړلو اشتباه وي په دي باندي شرعاً څه تعزير دي؟

جواب: دمسلمانانو دپاره دداسي سړي دخوراك څخه احتراز مناسب دي ليكن مخكي يې چه څه وخوړل په هغه باندي څه تعزير وغيره نسته آينده احتياط ساتل په كاردي. فقط

([1]) وكل مرتكب معصية لاحد فيها التعزير اشباه (درمختار) والمفطر فى رمضان يعزر ويحبس (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱ ط. س. ج۴ ص۶۲). ظفير

([2]) وترد شهادة من يظهر سب السلف لانه ظاهر الفسق الخ او يظهر سب السلف يعنى الصالحين منهم وهم الصحابة والتابعون (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۰۵. ط. س. ج۴ ص۲۳۷) وعزر كل مرتكب منكر وموذى مسلم بقول او فعل (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲). ظفير

([3]) وګورئ: ردالمحتار مطلب فى التعزير باخذ المال ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۶۱. ظفير

متبع شریعت معزز ته په حرام زاده وغیره ویلو سره به دتعزیر مستحق وي: **سوال**: (۱۴) دزید اوبکر ترمینځ تکرار وسو زید بکر ته دا ښکنځل وکړل چه ته او ستا دښار ټول اوسیدونکي حرامزاده او ولد الزنا دي، حالانکه بکر متبع شریعت او معزز شخص دي آیا دزید دپاره شرعًا تعزیر او تادیب سته اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي به زید ته تعزیر ورکول کیږي او زید دتعزیر مستحق دي، لیکن واجب تعزیر په داسي صورت کي پردعوي باندي موقوف دي او قاضي او حکم ددي څخه وروسته دا جاري کولي سي بهر حال زید په دي کی ګناهګار سو توبه دي وکړي او دبکر څخه دي معافي وغواړي کنه نودبکرپه دعوه سره به حاکم زید ته تعزیر ورکوي. ([1])

درعایا څخه جرمانه اخیستل شرعًا درست نه دي: **سوال**: (۱۵) زمیندار خلق دخپل رعایا څخه جرمانه اخلي یوه روپۍ دځلور آنو په حساب سره اخلي دا جرمانه اخیستل شرعًا جائز دي اوکه نه؟

جواب: داجرمانه اخیستل شرعًا درست نه دي کمافی الشامی: لایجوز لاحدمن المسلمین نفس منه الحدیث ([2]) او کما قال ﷺ . فقط

دحیوان سره دوطي کولو سزا: **سوال**: (۱۶) که یو سړي دحیوان بیزي سره جماع وکړي نو ددي په نسبت تعزیر شرعي څه دی او ددي غوښه خوړل څنګه دي؟

جواب: هغه شخص دي توبه وکړي او ددغه حیوان غوښي خوړل نه دي پکار هغه دي حلاله کړي او ودي سوزول سي. ([3])

دلمانځه په پابندي نه کولو باندي مالي جرمانه اخیستل جائز نه دي: **سوال**: (۱۷) که چیري دمړي وارثان دپنځه وخته لمونځ پابند نه وه نو ددي وجي څخه امیر محله یا مُتولي دمالي جرماني اخیستو څخه بغیر دمسلمانانو دمړو دفن کولو اجازت نه ورکوي تردي چي مالي جرمانه واخلي مړي ته ددفن کولو اجازت ورکوي په دي صورت کي مالي

---

(1) اذا شتم اصله عزر بطلب الولد کیا ابن الفاسق یا ابن الکافر وانه یعزر بقوله یا قحبه الخ یا حرامزاده معناه المتولد من الوطی الحرام (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۵. ط. س. ج۴ ص۷۰) لکن فی الفتح ما یجب حقا للعبد لا یقیمه الا الامام لتوقفه علی الدعوی الا ان یحکم فیه (ایضا ج۳ ص۲۵۰. ط. س. ج۴ ص۶۵). ظفیر

(2) اذ لا یجوز لاحد من المسلمین اخذ مال بغیر سبب شرعی الخ والحاصل ان المذهب عدم التعزیر باخذ المال (ردالمحتار باب التعزیر مطلب في التعزیر باخذ المال ج۳ ص۲۴۲، ط.س. ج۴ ص۶۱). ظفیر

(3) لا یحد بوطؤ بهیمة بل یعزر وتذبح وتحرق ویکره الانتفاع بها حیة ومیتة ای یقطع امتداد التحدث به کلما رویت ولیس بواجب کما فی الهدایا وغیرها وهذا اذا کانت عما لا یؤکل فان کانت تؤکل جاز اکلها عنده وقالا تحرق ایضا (ردالمحتار مطلب في وطئ الدابة ج۳ ص۲۱۳، ط.س. ج۴ ص۲۲). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جرمانه اخيستل څنګه دي او اخيستو والا څنګه دي او مالي جرمانه دمسجد په کارونو کي خرچ کول درست دي اوکه نه؟

جواب: ګناه پردغه امير محله او متولي باندي ده چه جرمانه اخلي او بغير جرمانه دمسلمانانو دمړي ددفن کولو اجازت نه ورکوي او جرمانه اخيستل په شريعت کي حرام دي او اخيستو والا فاسق دی او دغه دجرماني روپۍ دمسجد په کارونو کي خرچ کول درست نه دي. (۱)

چه کمي زنانه په پټه دشپي ديو بدمعاش سره ملاقات وکی دهغي سزا: **سوال**: (۱۸) دوه کسان لمونځ ګذارو دخپل محله دار په وينا سره دشپي په پټه وکتل چه ددغه محله دار بي بي ديو بدمعاش سړي سره ډير په خوشحالی لاس يوځلی کړی په دي باندي يي دغه دواړه يي ډير ووهل په دي صورت کي ددغه زنانه اوسړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: چه کله دغه لمونځ ګذارو دغه زنانه داجنبي فاسق سړي سره په داسي انبساط او اختلاط سره وليده نو دوی ته تنبيه ورکول او وهل ددغه فاسق او فاسقی درست وو لکه چه په درمختار باب التعزير کي دي: ويقيمه كل مسلم حال مباشرة المعصية الخ (۲) او ګناهګار کيدل ددغه سړي او ښځي په دي حالت کي ظاهر دي ددي څخه دي دوی دواړه توبه وکړي (۳) ليکن په دومره خبره ليدو باندي دزنا حکم نه سي کيدي او دزنا ثبوت هم په دي سره نه سي کيدي او ددغه زنانه نکاح دخپل خاوند سره قائمه ده. فقط

دحيوان سره په زنا کولو باندی تعزير: **سوال**: (۱۹) زيد بيزه وطي کړه ددي بيزی په نسبت څه حکم دي؟ ددي غوښه خوړل کيږي اوکه نه او شيدې يي څيښل کيږي اوکه نه دوطي دپاره څه حکم دي؟ بعضي وايي چه بيزه به ذبح کړل سي او دفن دي کړل سي. او قيمت ددي دي دواطي څخه وصول کړل سي.

جواب: دحيوان سره پروطي کوونکي باندي تعزير دي چه څه حاکم مناسب وګڼي او دويم دا چه دبيزي دذبح کولو او سوزولو حکم دي استحبابًا او غوښه خوړل ددی او شيدې څيښل يي حرام نه دي، او ساتل يي درست دي او قيمت ددغه دواطي پرذمه نه دی، ځکه چه مالك ته اختيار دي چه دغه بيزه وساتي او ذبح يي نه کړي البته بهتره دا ده چه ذبح

---

(۱) والحاصل ان المذهب عدم التعزير باخذ المال الخ اذ لا يجوز لاحد من المسلمين اخذ مال احد بغير سبب شرعی (ردالمحتار مطلب فی التعزير باخذ المال ج۳ ص۲۴۲ – ۲۴۷. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفير

(۲) يعزر المولى عبده والزوج زوجته لعلی ترکها الزينة الخ والخروج من منزلها الخ وکشفت وجهها لغير محرم اوکلمة (ايضا ج۳ ص۰ ۲۲. ط. س. ج۴ ص۷۷). ظفير

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۵. ط. س. ج۴ ص۲۲. ظفير

کړل سي او وسوزول سي، په ردالمحتار يعني شامي کي دي: ويعزر وتذبح البهمية وتحرق على وجه الاستحباب ولا يحرم اكل لحمها به الخ ([1]) (دبيزي دقيمت مطالبه دواطي څخه بيزی والا کولي سي. او ددي قيمت ورکول په کار دي ([2])، ظفير). فقط

دوطي کولو اراده وکړی ليکن دخول ونه سي نو غوښه يي بغير دکراهت څخه حلاله ده:

سوال: (۲۰) زيد دوطي کولو په اراده يو حلال حيوان مثلاً غوا، بيزه وغيره ته ګوتي وروړي، تردي پوري چه زيد خپل ذکر دحيوان دفرج سره بغير دفصل ديو شي څخه پيوست کړی ليکن دخول ونه سو ياده مطلقا وطي وکړه نو اوس په حالت مذکوره کي زيد يا نورو مسلمانانو ته دموصوف حيوان شيدي يا غوښه يا ددي بيع حلاله ده اوکه نه؟ او آيا دزيد دپاره دګناه مذکوره دمعافی دپاره استغفار کافي کيدي سي اوکه نه؟ اوکه به کفاره ورکوي نو ددي کفاره به څه وي؟

جواب: که چيري دخول نه وي سوي نو ددي غوښه شيدې بغير دکراهت څخه حلال دي اوکه چيري دخول وسو نو بهتره دا ده چه دغه حيوان ذبح کړي او غوښه يې دفن کړل سي او هيڅوك يې ونه خوري او که چا وخوړه نو حرامه نه ده ليکن ښه نه ده کذا في الشامي او زيد دي ددغه شنيع عمل څخه توبه وباسي توبه کول دګناه دمعافي دپاره کافي ده، او نور هيڅ کفاره ماسوا دتوبي څخه نسته. ([3])

مسلمانانو ته ښکنځلو والا دتعزير مستحق دي: **سوال**: (۲۱) يو سړي يو مسلمان با شريعت قوم سيد ته بد رد وويل په منع کولو باندي يې دسيدانو نوم واخيستی او ښکنځل کول يې شروع کړل او منع نه سو دداسي سړي په حق کي شرعًا څه حکم دي؟

جواب: دغه سړي فاسق دي او په شريعت اسلام کي دي دتعزير مستحق دي کما ورد: سباب المسلم فسوق وقتاله کفر ([4]) وقال الله تعالى: ولاتلمزوا انفسكم ولا تنابزوا بالالقاب بئس الاسم

([1]) ردالمحتار ابحاث الغسل ج۱ ص۱۵۴. ط. س. ج ۱ ص ۱۶۲. ظفير

([2]) ولايحد بوطؤ بهيمة بل يعزر وتذبح وتحرق ويكره الانتفاع بها حية وميتة وفى النهر الظاهر انه يطالب ندبا لقولهم تضمن الخ (درمختار) هذا اذا كانت مما لايوكل فان كانت توكل جاز اكلها عنده وقالا تحرق ايضا فان كانت الدابة لغير الواطى يطالب صاحبها ان يدفعها اليه بالقيمة ثم تذبح هكذا قالوا ولا يعرف ذلك الا سماعا فيحمل عليه زيلعى ونصر قوله الظاهر ان يطالب ندبا الخ الى قولهم يطالبها صاحبها ان يدفعها الى الواطى ليس على طريق الجبر وعبارة النهر انه يطالب على وجه الندب ولذا قال فى الخانية كان لصاحبها ان يدفعها اليه بقيمته اهـ وعبارة البحر والظاهر انه لا يجبر على دفعها (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۱۳ - ۲۱۴. ط. س. ج۴ ص۲۲. ظفير

([3]) لايحد بوطؤ بهيمة بل يعزر وتذبح ثم تحرق ويكره الانتفاع بها حية وميتة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۲ ص۲۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۲). ظفير =

Maktaba Tul Ishaat. com

الفسوق بعد الايمان ومن لم يتب فاولئک هم الظلمون (١) نومعلومه سوه چه مذکوره سړی ظالم او فاسق دي توبه دي وکړي او ددغه سيد مظلوم او مشتوم شخه دي دقصور معافي طلب کړي. فقط

چاچه دخنزير شيدې استعمال کړی دهغه سزا: سوال: (٢٢) محبوب پټيل ترخلوېښتو ورځو پوري دخنزير شيدې په دوايي کي استعمال کړيي دي دده دپاره شرعاً څه سزا ده؟

جواب: هغه سړی چه دچا شخه داقصور وسو توبه دي ورباندي وايستل سي چه آئنده به کله هم داسي نه کوي نو الله تعالي به دده تير سوي گناهونه معاف کړي، مسلمانانو ته په کار دي چه په ده دي پخه توبه وباسي که چيري ده توبه وايسته نو دده سره دي راشه درشه قائمه وساتي. فقط

دجرماني رقم دمجرم په رضا سره په بل يو مد کي خرچ کيدي سي: سوال: (٢٣) يوسړي دلمونځ کولو شخه انکار وکی خلافت پرده باندي لس روپۍ جرمانه ولګوله نو دا روپۍ په مسجد يا مدرسي يا دخلافت په صرف کي راتلي سي اوکه نه؟

جواب: دده په رضا اوخوشحالۍ سره چه په کم يومد کي يې غواړي صرف کيدي سي. (٢)

دلمونځ پريښودونکي دتعزير مستحق دي: سوال: (٢۴) دتارك جماعت او تارك نماز دپاره په هر يو ښار کي دلمانځه کميټيانو چه کمه جرمانه مقرر کړي ده دا جائز ده اوکه نه؟

جواب: دلمانځه دپريښودو په وجه هريو تعزير دسخت شخه سخت ورکول جائز دي، تردې پوري چه تارك نماز تعزيراً قتلول هم داماماانو شخه منقول دي نوچه په کمه طريقه بې نمازه دلمانځه پابند جوړيدي سي نو ضروري ده او ظاهره ده چه عوام ماسوا دجرماني شخه په بله طريقه متنبه کول ګران دي، او هر يوتعزير پرهر يوه سړي نه سي جاري کيدی او مالي جرمانه په خاص کيفيت سره دائمه ؤ شخه منقول دي، قال فی الشامی وافاد فی البزازيه (٣) ان معنی التعزير باخذ المال علی القول به امساك شيء من ماله عند مدة لينزجر ثم يعيده الحاكم اليه الخ وفی المجتبی لم يذكر كيفية الاخذ واری ان ياخذها فيمسكها فان يئس من توبة يصرفه الی ما يری الخ. (۴)

---

(۴) مشکوة باب حفظ اللسان ص۴١١ . ظفير

(١) سورة الحجرات: رکوع ٢. ظفير

(٢) وكل مرتكب معصية لاحد فيها، فيها التعزير اشباه (درمختار) قال فی فتح القدير ويعزر من شهد شرب الشاربين والمجتمعون علی شبه الشرب وان لم يشربوا ومن معه زكوة خمر الخ وياكل الربوا والمغنی والمخنث والنآئحة يعزرون ويحبسون حتی يحدثوا توبة الخ (ردالمحتار باب التعزير ج٣ ص٢٥١ . ط. س. ج۴ ص٧٧). ظ

(٣) فی البزازية ان معنی التعزير باخذ المال علی القول به امساك شيء من ماله عنه مدة لينزجر ثم يعيده الحاكم اليه (ردالمحتار مطلب فی التعزير باخذ المال ج٣ ص٢۴٢ . ط. س ج۴ ص٦١). ظفير =

په بي بي باندي دزنا کولو والا سزا: سوال: (۲۵) يو سړي په خپلي بي بي باندي په خپل کورکي عامه زنا کوي دټول ښار خلق يې پيژني شرعًا دده څه سزا کيدي سي؟

جواب: په داسي حالت کي دمسلمانانو په اختيار کي ماسوا ددي څخه بله څه سزا ده چه ددواړو سره دي تعلق پريکړي او ددوی په خوشحالی او غم کي دي بالکل شرکت نه کوي او په هره طريقه دي دوی مجبوره کړي چه دي دغه حرکت شنيعه پريږدي او توبه وباسي (۱). (ځکه چه په هندوستان کي دزنا سزا رجم نه سي کيدی ولي چه غير مسلم ملك دی، ظفير). فقط

دمالي جرماني شرعي حکم: سوال: (۲٦) دمسلمانانو يو گروه دا اعلان وکی چه کم يو سړی ديو گناه کبيره مرتکب سو نو هغه به زموږ دخاندان څخه جدا کيږي مگر چه ددې گناه څخه توبه وباسي او پوخوالی دعهد او اعلان او څه رقم تاکل سوي اهل خاندان ته ورکړي چه هغه خاندان په خپله رايه سره په يو ښائسته مصرف کي خرچ کړي داجائز دي او که نه؟

جواب: دا اعلان او معاهده خو ډيره ښه ده چه کم سړي دگناه کبيره مرتکب وي هغه دخاندان څخه خارج دی مگر نه هغه وخت چه ددغه گناه څخه توبه وباسي، ليکن مالي جرمانه داحنافو په نزد ناجائز ده او که چيري دتنبيه په غرض ديو گناه کبيره دمرتکب او تارك نماز سره مثلاً داسي وکړل سي نو ددي دجواز دا صورت دي چه دغه جرمانه دي جدا کښېښول سي اوبيا په يوه وخت دي دغه سړي ته واپس ورکړل سي. چه دچا څخه يې اخيستی ده يا دده په اجازت سره چه په کم کار خير کي هغه ووايي مصرف کړل سي. (۲)

دجنازي پرلمانځه باندي په پابندي نه کولو باندي مالي جرمانه لګول ښنګه دي: سوال: (۲۷) چه کم سړي دمړي په گور او کفن کي شريك نه سو پرهغه جرمانه لګوي (۱) فرض

(۴) وګورئ ردالمحتار مطلب فی التعزير باخذ المال ج۳ ص۲۴۲ ط. س. ج۴ ص۲۱) ليکن صحيح دا ده چه مالي جرمانه جائز نه ده او که يې مالي جرمانه اخيستي وي نو واپس ورکول يې اړين دي، علامه شامي ددې بحث په ختم کولو کي ليکلي دي: والحاصل ان المذهب عدم التعزير باخذ المال (ايضا ج۳ ص۲۴۷. ط. س. ج۴ ص۲۱) خپله مفتي علام دا فتوي ورکوي لکه څنګه چه مخکي تير سوه غالباً دلته به اصلي وجه همدغه وي چي واخستل سي او څۀ ورځي وروسته يې بيرته ورکړي ځکه تنبيه سي لکه څنګه چه يې په يوه جواب کي صراحت فرمان کړي دي. ظفير

(۱) لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص ۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵).

(۲) لا باخذ المال فی المذهب بحر وفيه عن البزازيه وقيل يجوز ومعناه يمسکه مدة لينزجر ثم يعيده اليه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

لمونځ کوي اوکه نه په دی باندي هیڅ انتظام دخاندان نسته (۲) چه څوك دجنازي لمونځ نه کوي پرهغه هم جرمانه لګوي (۳) دچا څخه جرمانه اخیستل دیګ وغیره لوښی اخیستل چه دخاندان په کارکي راځي (۴) دده پوخ کړل سوي خوراك جائزدي اوکه نه؟

جواب: (د۱ نمبر څخه تر ۴ پوري) دا ښه کار دي چه دخاندان خلقو ته دلمانځه تاکید وکړل سي. اوپر ترك نماز باندي هغوی ته تنبیه ورکړل سي. برابره خبره ده که دجنازي لمونځ وي اوکه فرائض پنځه وخته بلکه دپنځه وخت لمونځونو زیات تاکید په کار دي او ددي په ترك باندي زیاته تنبیه پکار ده او دمړي شرکت هم دثواب کار دی ددې تاکید هم ښه کار دي لیکن مالي جرمانه په شریعت کي نسته اوکه چیري دتنبیه په غرض وکړل سي نو هغه ورکونکو ته واپس کول پکار دي یا ددوی په دوباره اجازت او خوشحالی سره په ورکولو سره دي په یو نیك کارکي خرچ کړل سي، او لوښي اخیستل هم ددوی په اجازت اوخوشحالی سره درست دي لیکن جبر به نه سي کولی او دجبري اجازت هیڅ اعتبار نسته. ([1]) فقط

دلواطت سزا: **سوال**: (۲۸) دوو بي ږیرو بالغو هلکانو لواطت کوی چه شپږو کسانو ونیول دوی دواړو ته به څه تعزیر ورکول کیږي؟

جواب: تاسو څه تعزیر او حد نه سي لګولي داکار دمسلمان حاکم دی. ([2])

دعلاتي خور دښکلولو سزا: **سوال**: (۲۹) یو هلك دخپلي علاتي خور څخه مچه واخیسته یعني ښکل یې کړه دواړو ته دا تسلیم دي ددوی دپاره څه سزا ده دیو کال راهیس دخاندان څخه جلا دي او دجینی نکاح دبل هلك سره کړل سوي ده؟

جواب: دعلاتي ورور اوخور په خپلو کي دا حرمت دي لکه څنګه چه دحقیقي خور څخه مچه اخیستل نه دي په کار او دتوبي څخه علاوه یې بله سزا نسته، په ده باندي دي توبه وایستل سي اوپه خاندان کي دي شامل کړل سي. ([3])

([1]) لا باخذ المال فی المذهب وفیه عن البزازیه وقیل یجوز ومعناه ان یمسکه یعیده الیها (درمختار) والحاصل ان المذهب عدم التعزیر باخذ المال (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۴۲ – ۲۴۷. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفیر

([2]) لاباخذ المال فی المذهب وفیه عن البزازیه وقیل یجوز ومعناه ان یمسکه ثم یعید الیه (درمختار) والحاصل ان المذهب عدم التعزیر باخذ المال (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۴۲ – ۲۴۷. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفیر

([3]) لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵) دتعزیر په سلسله کي دی: ویقیمه کل مسلم حالل مباشرة المعصیة واما بعده فلیس ذلك لغیر الحاکم والزوج والمولی (ایضا باب التعزیر ج۳ ص۲۵۰. ط. س. ج۴ ص۲۵) باقی دغلام بازی (بچه بازي) سزا په اسلام کي سخته ده: ولا یحد الخ بوطئو دبر وقالا ان فعل فی الاجانب حد وان فی عبده او امته ارو زوجته فلا حد اجماعا بل یعزرقال فی الدرالمختار الاحراق بالنار وهدم الجدار والتنکیس من محل مرتفع باتباع الاحجار وفی =

حيوان وطي كړي او بيا يې خرڅ كړي نو په رقم به څه كوي؟ **سوال**: (۳۰) زيد يوه غوا وطي كړه او بيا يې خرڅه كړه دغه روپۍ به په كم مصرف كي صرف كيږي؟ دغه روپۍ صدقه كولي سي اوكه نه او زيد ته به څه سزا وركول كيږي؟

جواب: په شامي كي دي چه دكم حيوان سره وطي كړل سوي وي نو مستحب دا دي چه دا ذبح كړل سي او دده غوښه دي وسوزل سي اوهيڅا ته دي ورنه كړل سي نه دي صدقه كړل سي او وطي كوونكي ته دي تعزير وركړل سي. او خوراك ددغه حيوان حرام نه دي بلكه مكروه دي او ښه نه دي: ويعزر وتذبح البهيمة وتحرق على وجه الاستحباب ولا يحرم اكل لحمها به الخ (١) نو دجمله: ولا يحرم اكلها څخه ظاهره ده چه مذكوره حيوان دمالك دملك څخه خارج نه سو، او ددغه حيوان ذبح كول او غوښه يې سوزول مستحب دي، او خوراك يې حرام نه دى نوكه چيري دحيوان مالك دغه مذكور حيوان خرڅ كړى نو دهغه قيمت دده ملك دي دا يې خوښه ده كه په خپل تصرف كي راولي يا يې صدقه كړي او بهتره صدقه كول معلوميږي چه دمذكوره ګناه كفاره وسي او دغه سړي دي توبه وكړي اوسزا دده همدغه كافي ده چه په ده باندي توبه وكړل سي اودغه سړي دي مذكوره قيمت صدقه كړي. فقط

دميلاد مروجه نه كولو والا ته سزا وركول درست نه دي: **سوال**: (۳۱) دمسلمانانو په جرګه كي پريو سړي باندي ديو جرم په وجه دا خبره مقرر كړل سوه چه دغه مذكوره سړى به په لسو مسكينانو باندي خوراك خوري اويو ميلاد شريف به كوي نو هلته په خاندان كي شامليدي سي. په دي باندي دريم نفر وويل چه داټول لغوه او غلط دي، ميلاد شريف زماپه فلاني كي ولاړى، ته په فقيرانو باندي هيڅكله خوراك مه كوه او نه ميلاد وكړي، په دي صورت كي دمانع دپاره څه حكم دي اوميلاد شريف ته بدرد اوښكنځلو والا دسزا مستوجب دي اوكه نه؟

جواب: په شريعت كي دا سزا دهيڅ مجرم نه ده بيان كړل سوي چه په لسو فقيرانو يا پنځوسو فقيرانو باندي خوراك وخوري دا دجرګي دځانه جوړ سوى رواج دي دا دشريعت حكم نه دي او په شريعت كي جرمانه لګول هم درست نه دي كم چه دعامو جاهلانو په

= الحاوى والجلد اصح، وفى الفتح يعزر ويسجن حتى يموت او يتوب ولو اعتاد اللواطة قتله الامام سياسة (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الوطؤ الذى يوجب الحد وما لا يوجبه ج۳ ص۲۱۴. ط. س. ج۴ ص۲۲) په تفصيل سره دا مسئله وګورئ: دخاكسار په كتاب كي نامداره په (نسل كشى). ظفير

(١) ويعزر من شهد شرب الشاربين الخ وكذا من قبل اجنبية اوعانقها اومسها بشهوة (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۲۷). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

کورنیو کي مروج ده [۱] دغه رنګه دمروجه میلاد شریف مجلس منعقد کولو ته علماؤ بدعت او مکروه ویلي دي [۲] لهذا دخاندان دیو مجرم دپاره څه کفاره مقرر کول چه ولاړ سه اوپه لسومسکینانو باندي خوراك وخوره اومیلادشریف وکړه غلط دي نودا دشریعت حکم نه دي نوداسي حکم رد کول خو عین دشریعت مطابق دي لیکن دغه سړي دمیلاد وغیره منع کوونکي ته داسي لفظ ویل په کار نه وو چه شرعًا او عرفا قبیح دي بلکه ده ته دا ویل په کار وه چه دا حکم دشریعت خلاف دی ددي وجي په دي باندي عمل درآمد کول نه دي په کار او داسي ګستاخ او عامي جاهلانه لفظ استعمالول نه وو پکار ددي څخه دي توبه وکړي. فقط

<u>صحیح العقیده مسلمان ته بي تحقیقه قادیاني ویل صحیح نه دي</u>: سوال: (۳۲) زید دبکر په نسبت چه دښار امام او دټولو مسلمانانو دیني پیشوا او پوخ حنفي دي دا ددروغو الزام ولګوی چه هغه قادیاني سوي دي، مسلمانانو ته به کار دي چه په هغه پسي لمونځ ونه کړي او نکاح وغیره دي نه په لولي او ددي افتراء او دبهتان شهادت یې دیو څو اوریدونکو دیوې لویي مجمع په مخکی چه په هغه کي په زرګونو کسان راجمع وه وکی، نو دزید دپاره ددي سزا شرعًا څه په کار ده؟

جواب: پر یو مسلمان سني حنفي باندي بي تحقیقه داسي تهممت لګول چه دی قادیاني سوي دي یا قادیاني دي ګواکي ده ته کافر ویل دي او په حدیث شریف کي دی: که چیري یو کس ته کافر وویل سي او هغه داسي نه وي نو دا کفر پرهغه چا ورواپس کیږي چه چا ویلی دي: عن ابن عمر قال قال رسول الله ﷺ ایما رجل قال لاخیه کافر فقد باء بها احدهما متفق علیه [۳] اوپه بل حدیث شریف کي دي: سباب المسلم فسوق وقتاله کفر [۴] الغرض زید په دي صورت کي فاسق دي ده ته توبه ایستل په کار دي او په چا باندي یې چه تهمت لګولي دي دهغه څخه معافي غوښتل په کار دي: قال الله تعالی یا أیها الذین آمنوا لا تسخر قوم من قوم عسی ان یکونوا خیرا منهم (الی قوله تعالی) بئس الاسم الفسوق بعد الایمان ومن لم یتب فاولئك هم الظالمون [۵]. فقط

---

(۱) لا یجوز لاحد من المسلمین اخذ مال احد بغیر سبب شرعی (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفیر

(۲) من احدث فی أمرنا هذا ما لیس منه فهو رد (مشکوة ص ۲۷). ظفیر

(۳) مشکوة باب حفظ اللسان ص۴۱۱ . ظفیر

(۴) مشکوة باب حفظ اللسان ص۴۱۱ . ظفیر

(۵) سورة الحجرات رکوع: ۲. ظفیر

په هندوستان کي دشرعي سزا اجراء په موجوده حالت کي نه سي کيدي: **سوال**: (**۳۳**) زيد دغرور او تکبر اوحسد په وجه دعمرو غريب الوطن جاني دښمن سو تردي پوري چه ده يو څو نور بد معاشان دځان سره کړل دنيمی شپی په وخت يې پر عمرو باندي قاتلانه حمله وکړه او دده بي بي يې هم جبراً را وايسته او بهر ته يې بوتله عمرو اګر چه ډير په بدي طريقی زخمي سو ليکن دالله تعالي په فضل سره يې ژوند وژغورل سو او دده بي بي هم قادر مطلق ذات دظالمانو دلاس څخه راخلاصه کړه زيد ديو بل ملګري سره يوځای ګرفتار سو او پوليسو ته حواله سو اوس دده بعضو خپلوانو دعمرو سره راضي نامه ليکل وغوښتل ليکن عمرو درواجي راضي نامي څخه انکار وکی او شرعي فيصله يې منظوره کړه ليکن دوی قبوله نه کړه آخر دوی دواړه په سزا کي قيدي او جرمانه سول آيا دداسي شرير اوسرکښ چه مخکي هم دغلا وغيره عادي وو مناسب چاره جوئي کول او سزا ورکول بهتر وه اوکه په پټه معاف کول او چه څوك دزيد دپاره امداد اوکوشش کوي دهغه دغه کار ددغه لاندي آيتونو خلاف دي او که نه؟ يا ايها الذين امنوا لا تتخذوا اباءکم واخوانکم اولياء الخ لا تجد قوما يومنون بالله واليوم الاخر يوادون من حاد الله ورسوله، الاية ؟ بينوا وتؤجروا !

جواب: دراضي نامه او معافی کولو کوشش مطلب دا وي چه ظالم دخپل ظلم څخه پښيمانه سي دمظلوم څخه عفوه وغواړي او دعفوي په حقدار کيدو کي هيڅ خبره نسته ([1]) دقاتل دمعاف کولو ذکر الله تعالي فرمايلی دي: فمن عفی له من اخيه شيء الاية ([2]) نوچه کله دقتل څخه هم معافي کيدي سي او بهتره ده نو دقتل څخه په کم ظلم کي په درجه اولي معافي بهتره ده غرض ددي څخه دا دی چه ظالم کله نادم سو او هغه دندامت اظهار وکی او توبه يې وکړه لکه څنګه چه دده دمعافی غوښتو څخه ښکاره سوي ده نو مظلوم لره يې معاف کول بهتر دي، اوکه چيري هغه يې معاف نه کړي چه دهغه په اختيار کي دي نو بيا شرعي سزا ورکول په کار دي، ليکن ښکاره ده چه شرعي سزا نه جاري کيږي ([3]) او حَکَم چه کمه سزا ورکړي هغه شرعي نه وي لهذا که چيري دقانوني سزا څخه چه شرعي سزا نه ده دبراءت او آزادي کوشش وکړل سي نو په دي کی څه شرعي معذوري

([1]) وهو ای التعزير حق العبد غالب فيه فيجوز فيه الابراء والعفو (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۷. ط. س. ج۴ ص۷۳). ظفير

([2]) سورة البقرة : رکوع : ۲۲. ظفير

([3]) ځکه چي دلته اسلامی حکومت نسته: لانه لاحد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

نه معلوميږي اوچه کله مضروب په شرعي فيصله باندي راضي نه سو نو دا هغه دحق ځخه تجاوز وکی اوس ده يا دده طرف دارو ته څه حق دي چه دآزادي پرکوشش کوونکو باندي اعتراض وکړي اوپر هغوی باندي طعن وکړي، الحاصل دقانوني سزا ځخه (چه من وجه بلکه من کل الوجه ظلم دي اوپه ومن لم يحکم بما انزل الله کي داخل دي) دبچ کولو کوشش کوونکو ددي ايتونو په وعيد کي داخلول چه دکفارو محاربينو دالله تعالي او محاربينو درسول ﷺ په باره کي دي صحيح نه دي. فقط

دښځي اوخاوند په جګړه کي مالي جرمانه شرعًا درسته نه ده: **سوال**: (۳۴) زيد دخالد دلور زبيدي سره نکاح وکړه او زيد دخالد ځخه دنکاح په وخت دا اقرار وليکی چه زه خپله منکوحه دخپل خسر خالد دښار اوکور ځخه بهر ته نه بيايم ماته دبيولو حق نسته هغه چي چيري وغواړي دهغی خرچ او خوراك به زه ورکوم اوس زيد خپله منکوحه بهر ته بيولي سي اوکه نه؟ او زيد دا اقرار هم تحرير کړی که چيري ما پرخپله منکوحه زبيده باندي دويمه نکاح وکړه نو پنځه سوه روپۍ به سرکار ته جرمانه ادا کوم دزيد په بل نکاح کولو باندي جرمانه ورکول او اخيستل شرعًا درست دي اوکه نه؟

جواب: بهتره دا ده که چيري خاوند ته هلته په اوسيدوکي او خپله بي بي په هلته ساتلو کي څه عذر او حرج نه وي نو دحديث شريف په حکم سره چي: احق الشرط ان توفوا به ما استحللتم به الفروج، (۱) خپله وعده او شرط دي پوره کړي ليکن که چيري هغه خپله بي بي رخصت کړي او بوېي زي نو پرده باندي څه مواخذه نسته او ده ته ددي حق دی کما قال الله تعالي: الرجال قوامون علي النساء (۲) عهدنامه يوه وعده ده اوکه چيري خاوند ته څه عذر نه وي نو دهغه پوره کول بهتر دي اوکه چيري هغه خپل وطن ته بوزي نو داهم جائز دي او خاوند ته ددي حق دی او پنځه سوه روپۍ اخيستل دده ځخه په صورت دنکاح ثاني کي درست نه دي ځکه چه دا شرط جائز نه دي (۳) او مالي جرمانه شرعًا درست نه ده.

مسلمان ته حرامزاده ويل حرام دي: **سوال**: (۳۵) مسلمان ته حرامزاده ويل او لعنت پرکول ځنګه دي اوپه شريعت کي ددي څه وعيد دي؟

جواب: حرام دي او په احاديثو کي پردي باندي وعيد راغلی دی. (۴)

---

(۱) مشکوۃ باب اعلان النکاح ص ۲۷۱. ظفير

(۲) سورۃ النساء ، رکوع : ۲. ظفير

(۳) لاباخذ المال فی المذهب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۶۱). ظفير

=

ښځه که چیري دخاوند حکم ونه مني نوڅه سزا به ورکول کیږي؟ **سوال**: (۳۶) که زنانه دخاوند دسختۍ باوجود دبي پردې ګرزیدو څخه منع نه سي نو ددي دپاره څه سزا ده؟

جواب: زنانه چه کله خپل خاوند دبي پرده ګرزیدو څخه منع کوي او هغه نه منع کیږي نو خاوند دالله تعالي په نزد دګناه څخه خلاص دي او زنانه ګناهګاره ده (دسرې فرض دي چه په سختۍ سره یې منع کړي او تنبیه ورکړي خاوند ته دتعزیر حق سته ([1]) ظفیر). فقط

پرمسلمان باندي ددروغو الزام لګول حرام دي: **سوال**: (۳۷) دیوه مسلمان پربل مسلمان باندي ددروغو الزام لګول څنګه دي او دالزام لګونکي دپاره څه حکم دي؟

جواب: پربو مسلمان باندي ددروغو الزام لګول حرام دي تهمت لګونکي فاسق دی توبه دي وکړي او معافي دي ورڅخه وغواړي که نه نوداخرت په عذاب کي به ګرفتار سي ([2])، فقط والله تعالي اعلم.

دحجت شرعیه څخه بغیر دزنا تهمت لګول فسق دي: **سوال**: (۳۸) دیو استاد او شاګرد ترمینځ څه مخالفت راغی نو استاد دشاګرد په ضرر پسي سو پرهغه یې دزنا تهمت بغیر دحجت شرعیه څخه ولګوی اوپه ښکنځلو بدرد او فواحشو سره مخ ته راغی نو پراستاذ باندي حد قذف سته یا تعزیر واجب دي اوکه نه؟

جواب: بدرد ویل اودزنا تهمت او دفواحشو تهمت پربومسلمان باندي لګول بغیر دحجت شرعیه څخه فسق دی او دتعزیر موجب دي: وعزر کل مرتکب منکر او مؤذی مسلم بغیر حق بقول او فعل الخ درمختار ([3]) وزاد بعضهم ان الحد مختص بالامام والتعزیر یفعله الزوج والمولی وکل من رأی حسداً یباشر المعصیة الخ شامی. ([4])

([1]) کل من ارتکب منکراً وآذی مسلماً بغیر حق بقول او فعل او اشارة یلزمه التعزیر (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۵. ط. س. ج۴ ص۶۲). ظفیر

([1]) ویقیمه (ای التعزیر کل مسلم حال مباشرة المعصیة واما بعده فلیس ذلك لغیر الحاکم والزوج والمولی (درمختار) ای التعزیر الواجب حقا لله تعالی لانه من باب ازالة المنکر قال صلی الله علیه وسلم من رای منکم منکراً فلیغیره بیده فان لم یستطع فبلسانه الحدیث (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۰. ط. س. ج۴ ص۶۵) یعزر المولی عبده والزوج زوجته ولو صغیرة علی ترکها الزینة الشرعیة وترکها غسل الجنابة وعلی خروج من المنزل لو بغیر حق (درمختار) اشار الی ان تعزیر الزوج لزوجة لیس خاصا بالمسائل الاربعة المذکوره فی المتون ولذا قال فی الولوالجیة له ضربها علی هذه الاربعة وما فی معناها (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۲۰. ط. س. ج۴ ص۷۷). ظفیر

([2]) قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یرمی رجل بالفسوق ولایرمیه بالکفر ارتدت علیه ان لم یکن صاحبه کذالك رواه البخاری (مشکوة باب حفظ اللسان ص۴۱۱). ظفیر

([3]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲. ظفیر

([4]) ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۴۵. ط. س. ج۴ ص۶۲. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

سیاسة اوتهدیداً جرمانه څنګه ده؟ سوال: (۳۹) هنده دزید بي بي منکوحه وه دهندي عفت اودیانت اطاعت او خانه داري وغیره په پوره طریقه سره ثابت دي زید دبي وسی په وجه صرف دنفقی ادا کولو څخه دځان ژغورلو دپاره او دهندي دخپل میراث څخه دمحروم کولو دپاره هندي ته طلاق ورکړي دي نوآیا اعلی حضرت شاه دکن داسلام دحکم منلو په حیثیت او دحاکم السیاست کیدو په زید باندي عبرتًا او سیاستًا او تهدیداً جرمانه یا څه سزا دوخت او دحالاتو په مناسبت سره نافذ کولي سي؟ چه آئنده عبرتًا ظالمو خاوندانو ته جرأت نه وي چه دوی دمظلومو پاکو او کمزورو زنانو شرعي حقوق په خپلو نفساني اغراضو سره په شرعي حیلو دتلف کولو په طرف تقدیم وکړي، آیا داسي تعزیر او تنبیه محظور او ممنوع شرعي نه دي او آیا ناظم صاحب دارالقضاء دشاه دوخت په ملاحظه اوساطعه کي انتظامًا څه تعزیر او تهدید دجرماني په شان وغیره ټاکلي سي اوکه نه؟

جواب: دآیتونو اواحادیثو دنصوصوڅخه دطلاق مباح کیدل ثابت دي، ددي وجي صاحب ددرمختار اباحت او حظر نقل کړي دي صحیح یې اباحت قرار ګرځولی دی حیث قال: وایقاعه مباح عند العامة لا طلاق الایات وقیل قائله الکمال الاصح حظره ای منعه الا لحاجة کریبة وکبر والمذهب الاول کما فی البحر (۱) البته دصاحب دردالمحتار یعني دشامي دتحقیق څخه معلومیږي چه دي دصاحب دفتح القدیر کمال ابن الهمام رحمه الله قول راجح ګڼي چه اصل په طلاق کي حظر دی اوبغیر دڅه وجي ددي ارتکاب محظور او ممنوع دي، حیث قال: وأما الطلاق فإن الأصل فیه الحظر بمعنی أنه محظور إلا لعارض یبیحه وهو معنی قولهم الأصل فیه الحظر والإباحة للحاجة إلی الخلاص فإذا کان بلا سبب أصلا لم یکن فیه حاجة إلی الخلاص بل یکون حمقا وسفاهة رأي ومجرد کفران النعمة وإخلاص الإیذاء بها وبأهلها وأولادها الی ان قال: فحیث تجرد عن الحاجة المبیحة له شرعا یبقی علی أصله من الحظر ولهذا قال تعالی { فإن أطعنکم فلا تبغوا علیهن سبیلا } أي لا تطلبوا الفراق وعلیه حدیث { أبغض الحلال إلی الله الطلاق } قال في الفتح ویحمل لفظ المباح علی ما أبیح في بعض الأوقات أعني أوقات تحقق الحاجة المبیحة اه الخ شامی (۲) جلد ثاني، نوبناءاً علیه که چیري داسي موذي سړي چه بغیر دڅه وجي شرعي څخه صرف دایذا رسانی دپاره طلاق ورکول خپل عادت مقرر کړي داسلامي حاکم دطرف څخه که دده دپاره څه تهدید اوتوبیخ وي نو هغه به مستحسن وي

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱. ط. س. ج۳ ص۲۲۷. ظفیر

(۲) وګورئ ردالمحتار للشامی کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۲۷. ظفیر

اوشرعي قاضي که چيري مناسب وګڼي نو څه تعزير داسي سړي ته ورکول کيږي. فقط

مسلمان ته ښکنځل کول او طعن او تشنيع کول: **سوال:** (۴۰) زيد بغير دڅه قصور څخه عمرو ته ښکنځل وکړل او دا يې وويل چه ته مسلمان نه يې او دمسلمانۍ په تا کي څه علامه ده بلکه ستاسو په ټول ځای کي مسلمان نسته او حالانکه اکثره آبادي دمسلمانانو ده چه په هغه کي بعضي علماء هم دي نو آيا په داسي صورت کي پرزيد باندي به تعزير واجب نه وي اوپه ده پسي اقتداء هم جائز ده اوکه نه؟

جواب: زيد په دي صورت کي ظالم او فاسق دي: سباب المسلم فسوق وقتاله کفر ([1]) يعني مسلمانانو ته ښکنځل کول فسق دي او دهغه سره جنګ کول دنعمت ناشکري ده يا دمسلم سره جګړه کول حلال ګڼل کفر دی اوکه چيري مراد ددغه سړي په حقيقت کي مسلمانانو ته بي ايمانه او کافر ويل وي نو په دي کي دده دکفر بيره ده لکه څنګه چه په حديث شريف کي راغلي دي چه کم سړی يو مسلمان ورور ته کافر ووايي نو دغه کفر يا دهغه ګناه پرهم ده ورواپس کيږي ([2]) الغرض زيد ته اوس توبه ايستل په کار دي اوکله هم داسي کلمه دزبان څخه نه دي ايستل په کار باقي دتعزير حد داسلامي حکومت دعدم وجود په وجه په دي زمانه کي نه سي جاري کيدي. ([3]) فقط

داسپې سره جماع دهغې سزا اود اسپې حکم: **سوال:** (۴۱) چه کم سړي داسپې سره زنا وکړي هغه ته څه سزا ورکول په کار دي او ددغه اسپې سره څه به کول کيږي ؟

جواب: اسپه دي ذبح سي اوودي سوزول سي اودغه سړي ته دي تعزير ورکړل سي. ([4])

دتره دښځې سره په نکاح کولو کي مالي جرمانه جائز نه ده: **سوال:** (۴۲) بکر او خالد دنکاح ګواهانو په دي جرم کي چه دوی دتره دښځي سره نکاح وکړه جرګې جرمانه کړل دا جائز دي اوکه نه؟

جواب: پربکر او خالد باندي شرعًا دنکاح مذکوره په ګواه کيدو سره څه جرم اوګناه نه عائد کيږي پرده او زيد باندي چه کمه جرمانه لګول سوي ده هغه ناجائز ده دغه جرمانه

([1]) مشکوٰة شريف باب حفظ اللسان ص۴۱۱. ظفير

([2]) قال النبی ﷺ ايما رجل قال لاخيه کافر فقد باء بها احدهما متفق عليه (مشکوٰة باب حفظ اللسان ص۴۱۱).

([3]) لانه لا حد فی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵) په دې کي شك نسته چي دا ډول کلمات ويونکی دتعزير لايق دی: فيعزر بشتم ولده الخ ويقذف مسلم بيا فاسق الخ وعزر الشاتم بيا کافر هل يکفر ان اعتقد المسلم کافرًا نعم والا لا به يفتی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۲ – ۲۵۳. ط. س. ج۴ ص۲۷). ظفير

([4]) ولا يحد بوطئ بهيمة بل يعزر وتذبح ثم تحرق ويکره الانتفاع بها حية ومية (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الوطؤ الذی يوجب الحد وما لا يوجب ج۳ ص۲۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

هغه ته واپس ورکول کیدل په کار دي. ([1])

<u>که څوک خپله بي بي ووهي نو دهغې سزا</u>: سوال: (۴۳) یو سړي خپله بي بي ووهله او ترډیر لیري پوري یې دسر ترویښتاتو ونیوله او په لڅ بدن یې را کشوله داسړی ظالم دي اوکه نه؟ او دده دپاره شرعًا څه حکم دي دده سره متارکت په کار دي اوکه نه؟

جواب: داسي سړی ظالم دي بي شکه که چیري توبه یې ونه ایسته نو دکلي والا دي ده ته تنبیه ورکړي او خوراك څیښاك دي دده سره پریږدي چه آئنده داسي حرکت ونه کړي. ([2])

<u>په هندوستان کې حدود شرعیه نه سي جاري کیدی تعزیر ورکول کیږي</u>: سوال: (۴۴) زید پرعمر باندي دزنا تهمت ولګوی او بیایې څلور ګواهان پیش نه کړل پرده دي باندي مولوي صاحب دحد قذف په بناء باندي مسلمانانو ته دده څخه داجتناب حکم ورکړی دا حکم صحیح دي اوکه نه؟ که چیري یو سړی دا ووایي چه موږ په دي حکم باندي عمل نه سو کولي ځکه چه مسلمان بادشاه موجود نه دي ددي څه حکم دي؟

جواب: دا صحیح دي چه په هندوستان کي دسلطنت اسلامي دنیستوالي په وجه هیڅ حد نه سي جاري کیدي ([3]) لیکن تنبیهًا او تعزیرًا داسي قسم خاندان ته سزا ورکول کیدي سي چه په دي سره مجرم ته تنبیه ورکړل سي او آئنده دداسي جرم مرتکب نه سي او دنورو خلقو دپاره هم عبرت سي. لهذا دا حکم ددغه مولوي صاحب مناسب دی په دي کی هیڅ ممانعت نسته او ددي منل په کار دي. فقط

<u>چه څوک غل نه وي هغه ته غل ویونکی دتعزیر مستحق دي</u>: سوال: (۴۵) یو سړی غل نه دی که چیري هغه ته غل ووایي نو پر ویونکي باندي شرعًا څه حد راځي؟

جواب: داسي سړي دتعزیر مستحق دي لیکن دا کار په امام سره مختص دی په دي زمانه کي ددي اجراء نه سي کیدي: وعزر الشاتم بیا کافر الخ ویا سارق الخ. ([4]) فقط

<u>دبل سړي دبي بي دتښتـونکي او غائب کوونکي سزا</u>: سوال: (۴۶) زید هنده وتښتوله او یو

([1]) فی البزازیة ان معنی التعزیر باخذ المال علی القول به امساك من ماله عند مدة لینزجر ثم یعیده الحاکم الیه لا ان یاخذ لنفسه او لبیت المال کما یتوهم الظلمة اذ لا یجوز لاحد من المسلمین اخذ مال احد بغیر سبب شرعی (ردالمحتار باب التعزیر مطلب فی التعزیر باخذ المال ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفیر

([2]) وبهذا ظهر انه لایجب علی الزوج ضرر زرجته اصلا ادعت علی زوجها ضربا فاحشا وثبت ذلك علیه عزر (درمختار) قوله ضربا فاحشا قید به لانه لیس له أن یضربها فی التادیب ضربا فاحشا وهو الذی یکسر العظم ویخرق الجلد او یسوده کما فی التتارخانیة قال فی البحر وصرحوا بانه اذا ضربها بغیر حق وجب علیه التعزیر اه ای وان لم یکن فاحشا (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۲۲. ط. س. ج۴ ص۷۹). ظفیر

([3]) لانه لا حد فی دارالحرب (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵ ط. س. ج۴ ص۵).

([4]) وګورئ الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۳. ط. س. ج۴ ص۲۹). ظفیر

ځای یې پرېښووله او دا معلومه نه ده چه مړه سوي ده اوکه ژوندی ده دزید بیان دي چه هنده غائبه سوي ده ماته پته نسته چه چیري تللی ده ددغه زنانه خاوند او خاندن دا غواړي چه دوه سوه روپۍ واخلي او ددغه سړي جرم معاف کړي دغه سړي دوه سوه روپۍ دکلي مشر ته ورکړي دي لیکن دغه خلقو ته ونه رسیدي اوس هغوی دوه سوه روپۍ نوري غواړي زید دخپلې خطا څخه توبه ګار دي او هغه معافي هم غوښتي ده لیکن دا خلق یې نه مني آیا شرعًا دزید پرذمه دوه سوه روپۍ واجب دي اوکه نه او دده دا جرم چه دي معافي غواړي معاف کیدي سي اوکه نه؟

جواب: دشرعي حیثیت سره دزید پرذمه هیڅ جرمانه وغیره نسته چه کله دي دخپل قصور څخه تائب او پرخپل جرم باندي معافي غوښتونکي دي نو اوس خاندان ته پرده باندي دڅه سختۍ کولو حق نسته قال علیه السلام التائب من الذنب کمن لا ذنب له (۱) لیکن په دي کي شبه نسته چه زید دکم شنیع فعل ارتکاب کړي دي په شرعي اوسیاسي حیثیت سره دده څخه دتعزیر اقتضا ده کما هو مصرح في کتب الفقه (۲) که چیري اسلامي حکومت واي نو دي دتعزیر مستحق وو لیکن اوس دا صورت نسته لهذا دتوبې څخه وروسته خاندان دي هم دده قصور معاف کړي لیکن دجرمانې څه شرعي حیثیت نسته. فقط

<u>دمور سره دنکاح کوونکي سزا</u>: **سوال**: (۴۷) که چیري یو سړی دخپلي مور سره نکاح وکړي نو دوطي کولو څخه وروسته پرده باندي تعزیر لازم دي اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کي دي چه دمیریزې مور یعنی دپلار دبي بي سره پرنکاح کوونکي باندي تعزیر راغلی دي چه نبي ﷺ دهغه دقتلولو حکم فرمایلی وو. (۳) دا لاڅه کوی چه څوك دحقیقي مورسره داسي کار وکړي نو په درجه اولي دسخت تعزیر مستحق دي. (۴) فقط

---

(۱) والحاصل ان المذهب عدم التعزیر باخذ المال (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۳. ط. س. ج۴ ص۶۹). ظ

(۲) خدع المرأة انسان واخرجها وزوجها یحبس حتی یتوب لسعیه فی الارض بالفساد (درمختار) قوله حتی یتوب او یموت عبارة غیره حتی یردها وفی الندیه وغیرها قال محمد احبسه ابدا حتی یردها او یموت (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۳۶۴. ط. س. ج۴ ص۸۱). ظفیر

(۳) عن البراء بن عازب قال مر بی خالی ابوبردہ ومعه لواء فقلت این تذهب قال بعثنی رسول الله صلی الله علیه وسلم الی رجل تزوج امراة ابیه فامرنی ان اضرب عنقه واخذ ماله رواه الترمذي والنسائی (مشکوة باب المحرمات ص۲۷۴). ظفیر

(۴) کل مرتکب معصیة لاحد فیها فیها التعزیر (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۲۷). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

داحنافو په نزد دمالي جرمانه نه جائز كيدو دليل: **سوال**: (۴۸) داحنافو په نزد دمالي جرماني دعدم جواز څه دليل دي؟ دګناه كبيره كونكي شخه دجرماني په طور چه خاندان والا څه اخلي هغه دګناه جرمانه نه ده، دګناه جرمانه خو صرف توبه ده دا مالي جرمانه ددي امر ده چه مجرم چه دخاندان شخه جدا كړل سوي وو اوس يې توبه ايستلي ده او په خاندان كي داخليدل غواړي نو خاندان والا يو رقم په خپل خاندان كي دداخليدو دپاره تجويز كړي خپله يې اخلي او چه په كم مصرف كي يې غواړي صرف كولي يې سي دا جائز دي يا ناجائز؟ كه چيري جائز نه دي نوكه چيري دمجرم شخه په يو ښائسته مصرف كي دغه تجويز كړل سوي رقم خرج كړه سي نو جائز دي اوكه نه؟

جواب: په درمختار باب التعزير كي دي: لا باخذ المال فى المذهب بحر وفيه عن البزازيه وتميل يجوز معناه ان يمسكه مدة لينزجر ثم يعيده له فان يئس من توبة صرفه الى ما يرى وفى المجتبى انه كان فى إبتداء الاسلام ثم نسخ [1] حاصل دا دي چه اوس مالي جرمانه جائز نه ده كه چيري دزجر او تنبيه په غرض سره واخيستل سي نو بيا دي هغه واپس كړي او چه كم ته فيس ويل كيږي هغه هم په دي جرمانه كي داخل دي او ناجائز دي او كه چيري مجرم دزړه په خوشحالئ بغير دڅه زور او اكراه شخه په يو مصرف كي دغه رقم خرچ كړي نو جائز دي ليكن چي دهغه پوره اختيارمند كيدل او مالك كيدل ورته واورول سي بيا دهغه خوښه ده كه دخپل ځان سره يې ساتي اوكه په مصرف كي يې صرف كوي. فقط

دجرماني رقم به واپس وركول كيږي: **سوال**: (۴۹) ديو سړي شخه په بورډنګ كي ددي وجي مالي جرمانه واخيستل سوه چه ده پروخت مقرره باندي دخوراك پيسى نه دي ادا كړي نو جرمانه اخيستل درست دي اوكه نه؟

جواب: مالي جرمانه شرعًا صحيح نه ده اوكه چيري دجرماني رقم واخيستل سي نو هغه واپس كول په كار دي. [2]

دامام اعظم رحمه الله په نزد مالي جرمانه: **سوال**: (۵۰) (۱) چه كمي دعوي دجرګي شخه فيصله كيږي چه دچا قصور وي په دي باندي خاندان والا جرمانه كول جائز دي اوكه نه؟ (۲) دا جرمانه په مسجد كي خرڅول جائز دي اوكه نه؟ (۳) كه چيري ددغه جرماني شخه اوبو ډكوونكي ته اجرت وركړل سي نو په دغه اوبو اودس كول درست دي اوكه نه؟ (۴)

---

[1] الدر المختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۴۲، ط.س. ج۴ ص۲۱. ظفير

[2] لاباخذ المال فى المذهب وفيه عن البزازيه وقال يجوز ومعناه ان يمسكه مدة لينزجر ثم يعيده له (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۳ ص۲۱). ظفير

پربي نمازه باندي جرمانه لګول جائز دي اوكه نه؟ كه چيري ناجائز وي نو پر بي نمازه به څه دباؤ اچول كيږي چه هغه په لمونځ كولو باندي مجبوره سي؟

جواب: (۱، ۲، ۳) مالي جرمانه لګول يې دامام صاحب رحمه الله په مذهب كي ممنوع ليكلي دي او امام ابو يوسف يې دزجر او تنبيه په وجه جائز ګڼي ([1]) ليكن ددي مطلب دا دي چه وروسته به دا وركول كيږي يابه دده په اجازت او خوشحالى سره په يونيك كار مسجد وغيره كي خرچ كړل سي. نوكه چيري داسي وي نو په دغه اوبو اودس كول درست دي (۴) بي نمازه دي داسي مجبوره كړل سي چه هغه دبي نمازى څخه منع سي مثلاً دا چه دهغه سره بالكل تعلقات پريښودل سي او هغه دخاندان څخه وايستل سي او تعزير ورلره وركړل سي.

<u>په توبي سره ګناه معاف كيږي</u>: **سوال**: (۵۱) كه چيري يو سړي دحيوان سره زنا وكړي او بيا توبه وباسي نو ګناه به يې معاف سي اوكه نه؟

جواب: په توبي سره به دغه ګناه معاف سي آئنده دي داسي نه كوي. ([2])

<u>دتعزير مختلف صورتونه</u>: **سوال**: (۵۲) يو ګناهګار ته دا سزا وركول كيدي سي چه دسلام او كلام دپرېښودلو څخه علاوه دهغه څخه اخيستل او خرڅول هم بند كړل سي چه هغه ته ديوي پيسى ګټه هم ونه رسيږي؟

جواب: تعزيرات دمصالحو مطابق په مختلفو طريقو سره كيږي او غرض دا دي چه ده ته دآئنده دپاره نصيحت سي. او دنورو دپاره عبرت ځكه چه دلمانځه په پرېښودلو باندي دده ترقتلولو پوري او ترغره راغورزولو پوري دسزا وركولو اجازت دي او حكم دي او دغور ځاى دي چه كله ديو سړي سره متاركت او دمقاطعت حكم دڅه ګناه دوجي وسي نو ددي مطلب دا دي چه دهغه يعني تارك سره به نه معامله كوي او نه به سلام اوكلام كوي نه به اخيستل او خرڅول كوي او هر يو مسلمان ددي مخاطب دي بيا اعتراض پرچا باندي دي چه څوك وګمارل سي اوهغه خپل فرض ادا كوي: ولا تجالسوهم ولا تناكحوهم وغيره الفاظ په حديث كي دي چه داهل اهواء په باره كي وارد سوي دي. ([3]) فقط

([1]) لا باخذ المال فى المذهب قال فى الفتح عن ابى يوسف يجوز التعزير للسلطان باخذ المال وعندهما وباقى الائمة لا يجوز اهـ وظاهر ان ذلك رواية ضعيفة عن ابى يوسف قال فى الشرنبلالية ولا يفتى بهذا لما فيه من تسليط الظلمة على اخذ مال الناس لياكلو نه اهـ (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۳۲ ط. س. ج۴ ص۲۱). ظفير

([2]) التائب من الذنب كمن لا ذنب له (مشكوة شريف). ظفير

([3]) والتعزير ليس فيه تقدير الخ ويقيمه كل مسلم حال مباشرة المعصية الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۴۷ – ۲۵۰. ط. س. ج۴ ص۲۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دښکنځلو کولو سزا: سوال: (۵۳) پر ښکنځل کوونکي باندي شرعي الزام لګيدي سي او که نه؟

جواب: دي ګناه ګاريږي توبه دي وکړي او چاته چه يې ښکنځلی کړي دي دهغه څخه هم معافي غوښتل ضروري دی. (۱)

تعزير دعامو مسلمانانو حق دی اوکه نه؟ سوال: (۵۴) په عالمګيري رد المحتار وغيره کي دي چه دګناه دارتکاب څخه وروسته صرف قاضي ته دتعزير اختيار دي هر سړي ته نه، نو دمقاطعت او متارکت مجاز هر سړی هر وخت څنګه کيدي سي؟

جواب: اصل دا دي چه ددې جمله: ولا تجالسوهم ولا تناكحوهم مخاطب عام مسلمانان دي په دي کي دقاضي او حاکم تخصيص نسته دا دامر بالمعروف او نهي عن المنکر دقبيلی څخه دی او ددې څخه علاوه چه کله قاضي او مسلمان حاکم نه وي نو بيا دزورني صورت ددې څخه علاوه بل څه کيدي سي چه اهل اسلام اتفاق وکړي چه دمجرم دهغه دجرم څخه دمنع کولو کوشش وکړي.

علماء حق ته دخنزير ويلو والا فاسق دی: سوال: (۵۵) که چيري يو سړي ددين علماؤ ته خنزير ووايي نو په شريعت کي دده دپاره څه تعزير دي؟

جواب: دغه سړي فاسق دي توبه دي وباسي. (۲)

دچماري يعني دموچي دښځي سره خلوت ساتلو والا کافر نه دی ګناهګار دی: سوال: (۵۶) يو سړي يوه چماری ښځه مياشتي په خپل کور کي وساتله او خلوت يې ورسره وساتی په دغه وخت کي پردواړو باندي مقدمه قائمه سوه او چماری دچماريانو سره يوځای سوه او دغه مذکوره سړي او دهغه ورور يو ځای خوراك وکی نو دغه سړي او دهغه ورور دواړه مسلمانان دي اوکه کافر سول دلته ددغه سړي څخه مسلمانانو پنځه روپۍ تاوان اخيستی او په مسجد کي يې داخلي کړي دي، دا جائز دي اوکه ناجائز؟

جواب: هغه سړي چه دچماری سره يې خلوت ساتلي دي هغه ګناهګار سو توبه دي وباسي او دي کافر نه سو مسلمان دي او دده ورور هم مسلمان دي صرف دغه سړي لره توبه ايستل په کار دي او لمونځ اوروژه نيول ورلره په کار دي او هغه روپۍ چه دتاوان

---

(۱) وعزر كل مرتكب منكراً او موذی مسلم بغير حق بقول او فعل (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص ۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲). ظفير

(۲) لا بياحمار يا خنزير الخ واستحسن فى الهدايه التعزير لو المخاطب من الاشراف وتبعه الزيلعى وغيره (درمختار) ذكر فى شرحه على الملتقى ايضا انه لو على وجه المزاح يعزر فلو بطريق الحقارة كفر لان اهانة اهل العلم كفر على المختار (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۵ - ۲۵۶. ط. س. ج۴ ص۷۱). ظفير

په نوم دده څخه اخيستل سوي دي ورته واپس کول په کار دي دا اخيستل درست نه وه، ليکن که چيري هغه يې اوس په خوشحالۍ سره په مسجد کي ورکړي نو په مسجد کي خرڅول ددي درست دي او دتوبي څخه وروسته ددغه سړي سره خوراك څښناك كول درست دي. فقط

پر يوه مسلمان باندي دغلطي مقدمي کولو حکم: سوال: (۵۷) يو پښتون چه په برطانيه کي دمجسټريټۍ په سرکاري عهده باندي ملازم دي دروژي او لمونځ پابند نه دي دجماعت او جمعې دلمانځه تارك دی دېري خريلو عادتي او دزنا او شرابو څخه ځان نه ساتونکي عياش غرور پسند او بي مروت دي نو ده پريوه سيد نجيب الطرفين رئيس باندي چه دلمانځه روژي او دشريعت تابعدار دي په داسي طريقه په عدالت کي دعوه دائره کړه چه سيد ممدوح ماته په يو مجلس کي منافق بي ايمانه، شيطان ويلي دي، په دغه الفاظو سره زما په عزت او شهرت داغ لګيدلی دی ددي وجي استدعا ده چه ډګري دلس روپي سره دخرڇي په حق دمدعي کي په خلاف دمدعا عليه صادري کړل سي. دسيد ممدوح جواب دي چه بي ايمانه خو مانه دي ويلي دا دمدعي افتراء ده ځکه چه دمدعي زما سره دښمني ده ددي وجي زما دنژدي رشته دار تلاشي يې وکړه او هغه بي کار ثابته سوه دتحقيقاتي کميټۍ په مجمع کي زما پر راتګ باندي مدعي زما پر زنګنونو باندي لاس کښيښودي په خنده رويي سره يې ماته لاس رامخکی کړی ما لاس نه دي ورکړي او ورته مي وويل چه بس ته دوه مخي ښه نه ده، زما په دي وينا باندي مدعي په اور لګوونکي لهجه کي ترټنه وکړه او وې ويل چه يو شيطان او منافق تلاشي کړيده ما ددي په جواب کي دده ويل سوي الفاظ په داسي طريقه وويل چه ته په خپلي خُلې سره منافق جوړ سوي يا شيطان يا چه هرڅه جوړېږي خو تلاشي تا کړي ده او بس په دي باره کي شرعي فيصله څه ده؟

جواب: که چيري په مقذوف کي دا امور موجود وي چه په پوښتنه کي درج دي نو ددي قاذف مستحق دتعزير نه دي کما في الدر المختار: وبقذف مسلم بيا فاسق الا ان يکون معلوم الفسق کمکاس مثلاً (۱) بلکه په دي امورو سره خپله پرده باندي تعزير دي ځکه چه مسلمان ته په ناحقه تکليف رسول په ژبه يا په څه کار سازئ سره او دشراب خورئ په مجلس کي حاضريدل او دشرابو لوښي او لوازم دخپل ځان سره اېښول، يا درمضان شريف په ورځوکي دورځي لخوا دخپل ځان سره ناشته اونورداسي شيان ساتل هم موجب

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱ - ۲۵۲. ط. س. ج۴ ص۲۷). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دتعزير دي، كما في الدر المختار والشامي وعزر كل مرتكب منكر او مؤذی مسلم بغير حق بقول او فعل الخ ويعزر من شرب الشاربين الخ (۱) ج۳ ص۱۸۷. فقط

دجادو كوونكي حكم او ددي ثبوت: **سوال**: (۵۸) دوه كسانو په يو سړي باندي جادو وكی دغه سړي وفات سو ليكن عامل صاحب وايي چه اوس په دغه جادو كوونكو باندي جادو كول دشرعي څخه خلاف دي شرعًا په دي باره كي څه حكم دي؟

جواب: په دي صورت كي ددغه عامل صاحب وينا چه دا دشرع څخه خلاف ده صحيح ده ځكه چه په شرعي قاعدي سره ثبوت ددي امر ونه سو چه دغه سړي جادو كړي دي ځكه چه شرعي قاعده دثبوت دا ده چه يا دغه جادوگر خپله اقرار وكړي يا ددؤ معتبرو گواهانو په شهادت سره ددي كيدل ثابت سي په شامي كي منقول دي: قال ابو حنيفة الساحر اذا اقر بسحره او ثبت بالبينة يقتل ويستتاب منه (۲). فقط

دخنزير اوسپي بچي ويونكي قابل تعزير دي نكاح نه فسخ كيږي: **سوال**: (۵۹) يو سړي دخپل استاد په داسي طريقه سپكاوی وكی چه ته دخنزير زوی يې يا دسپي زوی يې ددي الفاظو ويونكي دپاره څه حكم دي نكاح يې قائمه ده اوكه نه؟

جواب: مذكوره سړي فاسق، گناهگار او واجب التعزير دي (۳) هر څه چه تكفير دي نو تكفير به يې نه سي كيدي او حكم دفسخ دنكاح وغيره احكام دارتداد پرده نه سي جاري كيدي. فقط

په واده كي دخلاف شرع امورو كولو والا حكم: **سوال**: (۶۰) يو سړي په هغه رسمونو باندي چه دواده په خوشحالۍ وغيره كي دشرع څخه خلاف مروج دي اصرار كوي او دكورنۍ مقرر كړل سوي جماعت دی دخلاف كارونو څخه منع كوي اوهر امكاني كوشش كوي ليكن دي نه منع كيږي لهذا دداسي سړي متعلق څه شرعي سزا كيدي سي؟

جواب: چه كم امور په واده او ښادۍ كي خلاف شرع مروج دي هغه ټول منكر دي په دي شرط چه خلاف شرع وي، او منكراتو مكتسب ته شرعًا دتعزير سزا وركړل كيږي كما فی الدرالمختار: وعزر كل مرتكب منكراً وموذی مسلم بغير حق بقول او فعل الخ (۴) دهر يوه مرتكب دمعصيت دپاره تعزير دی كم شخص چي پرخلافِ شرع كارونو باندي اصرار

---

(۱) ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲. ظفير

(۲) لايعزر بيا حمار يا خنزير ياكلب واستحسن فی الهداية التعزير والمخاطب من الاشراف وتبعه الزيلعی وغيره (درمختار) وقيل فی عرفنا يعزر لانه يعد شنيعًا (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص ۲۵۵. ط. س. ج۴ ص۷۱). ظ

(۳) وگورئ: ردالمحتار باب المرتد مطلب فی الساحر والزنديق ج۳ ص۴۰۸. ط. س ج۴ ص۲۴۰. ظفير

(۴) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲. ظفير

کوي هغه ته خپل خاندان تعزیراً سزا ورکولي سي. ددي وجي چه دمعصیت په وخت کي دهغه په وړاندي پټه خوله کیدل گناه ده، هر مسلمان ته حق سته چه تعزیر قائم کړي: کما فی الدرالمختار: ویقیمه کل مسلم حال مباشرة المعصیة تنبیه واما بعده فلیس ذالك بغیر الحاکم والزوج والمولی الخ (۱) یعنی حقوق الله کما حمل علیها فی الشامی عبارة القنیة المارة آنفا (۲) دهر معصیت دارتکاب په وخت هر مسلمان دمعصیة پرمرتکب باندي دتعزیر قائمولو مجاز دي. الخ وفی الشامی الفرق بین الحد والتعزیر ان الحد مقدور التعزیر یجب معها وان الحد لایجب علی الصبی والتعزیر شرع علیه والرابع ان الحد یطلق علی الذمی والتعزیر یسمی عقوبة له لان التعزیر شرع للتطهیر تاتارخانیه وزاد بعض المتاخرین ان الحد مختص بالامام والتعزیر یفعله الزوج والمولی وکل من رأی احدًا یباشر المعصیة (۳) ج۳ ص۱۹۳، او دمعصیت دختمیدو څخه وروسته هم خاوند او مولي دارنگه پلار په خپل ذریعه تعزیر ورکولي سي. او تعزیر دمجرم او جرم دحیثیت موافق مختلف صورتونه قائمیدي سي. په یوه صورت کي بندول په بل کي قتلول په بعضو کي صرف دتنبیه وغیره په ذریعی سره قائم کیدي سي (۴) په تعزیر بالمال کي اختلاف دي چه څوك دجواز قائل دي هغوی ددي معني دا وایي چه دهغه څخه به مال واخلي او دخپل ځان سره به یې ترهغه وخته پوري کښیږدي چه دغه مجرم تائب سي. چه کله هغه تائب سو او ددغه جرم په ارتکاب کي بالکل بند سو نو دغه جرمانه په نورو کارونو کي خرچ کولي سي. کما فی الدرالمختار لا باخذ المال فی المذهب بحر وفیه عن البزازیه وقیل یجوز ومعناه ان یمسکه مدة لینزجر ثم یعیده له فان یئس من توبته صرفه الی ما یری وفی المجتبی انه کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ (۵). فقط

په پردي باندي عمل نه کولو والا دیوث دي: **سوال**: (۲۱ الف) یو سړی باوجود دپوهه کولو هم په پردي باندي عمل نه کوي او دخپل کور انتظام نه کوي نو دداسي سړي متعلق شریعت مطهره څه سزا تجویز کوي؟

جواب: داسي سړي ته شرعًا دیوث ویل کیږي چه دتعزیر مستحق دي کمافی الدرالمختار. (۶)

---

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۰. ط. س. ج۴ ص۶۵. ظفیر

(۲) قوله ویقیمه الخ ای التعزیر الواجب لله تعالی لانه من باب ازالة المنکر (ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۵۰. ط. س. ج۴ ص۶۵. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۳۷. ط. س. ج۴ ص۲۲. ظفیر

(۴) تادیب دون الحد الخ ویکون به وبالحبس بالصفع علی العنق وفرك الاذن وبالکلام العنیف الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۲۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۰). ظفیر

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر ج۳ ص۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۱. ظفیر =

Maktaba Tul Ishaat. com

داسي سړي دتعزير مستحق دي: **سوال**: (۲۱ب) بعضي خلق ددنيوي عار يا دخپلي خود غرضۍ يا دذاتي مفادو په وجه سرتابي كوي دداسي خلقو دپاره شرعًا څه سزا ده؟

جواب: دا سړي هم دتعزير مستحق دي كما مر في: وعزر كل الخ (۱) دواړه سخت دتعزير مستحق دي كما في الدر المختار. فقط

دچا دبي بي دتښتونكي او خرڅونكي سزا: **سوال**: (۲۲) يو سړي دچا بي بي وتښتوله او خرڅه يې كړه شريعت دبائع او مشتري دپاره څه سزا تجويز كوي او دمشتري چه اولاد وي هغه به څنګه وي؟ دميراث مستحق به وي اوكه نه؟

جواب: ويكون التعزير بالقتل كمن وجد رجلاً مع امرأة لا تحل له الخ. (۲)

ديوې منكوحې دطلاق څخه بغير دبل سړي سره دنكاح كوونكي سزا: **سوال**: (۲۳) يو سړي دخپلي خور دنكاح كولو څخه وروسته دخاوند دطلاق وركولو څخه بغير هغه دبل سړي سره په نكاح كړي دده دپاره څه حكم دي؟

جواب: دنكاح شرعي څخه بغير چه كم اولاد وسو هغه ولد الزنا دي. (۳) دمخكي سوال په مثل ددي حكم هم دي او دغه زنانه دي خپل خاوند ته ورسول سي يا دي دخاوند څخه طلاق واخلي دقاعدي موافق دبل سړي سره دي يې نكاح وكړل سي. (۴)

ددروغو دعوه كوونكي دتعزير مستحق دي: **سوال**: (۲۴) ديوې كونډې نكاح دزيد سره سوي وه يو بل سړي په عدالت كي دا ددروغو دعوٰي دائره كړه چه دزيد سره ددي نكاح نه ده سوي بلكه دعمر سره سوي دي او يو څو مسلمانانو دروغو ګواهي وركړه قسمونه يې وخوړل ښځه عدالت ته حاضره سوه آيا ددروغو ددعوه كوونكو او ددروغو شهادت كوونكو دپاره په شريعت كي څه سزا ده؟

جواب: دي فاسق سو او پرده باندي هم شرعًا تعزير دي. (۵)

---

(۱) وكل مرتكب معصية لاحد فيها فيها التعزير (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۷. ظفير

(۱) وفي الاشباه خدع انسان امراة انسان واخرجها وزوجها يحبس حتى يتوب اويموت لسعيه فى الارض بالفساد (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۲ ص۲۲۴ ط. س. ج۴ ص۸۱). ظفير

(۲) ايضا ج۳ ص۲۴۷ – ۲۴۸. ط. س. ج۴ ص۶۲. ظفير

(۳) اما نكاح منكوحة الغير ومعتدته الخ فلم يقل احد بجوازه اصلا (ايضا باب المهر ج۲ ص۴۸۲. ط. س. ج۳ ص۵۱۶). ظفير

(۴) وكل مرتكب معصية لاحد فيها فيها التعزير (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۷. ظفير

(۵) والشهادة على الشهادة وشهادة رجل وامرأتين كما فى حقوق العباد (درمختار) قوله شهادة رجل وامرأتين =

دشرعي شهادت څخه بغير وطي نه ثابتيږي: **سوال**: (۲۵) يوسړي وايي چه ما فلاني سړي په خپلو سترګو ليدلی دي چه دميرېږي سره يې جماع کوله ماسوا ديو سړي څخه بل ګواه هيڅوك نسته متهم سړی منکر دي شرعًا څه حکم دی؟

جواب: په دې صورت کي شرعي شهادت موجود نه دي چه په هغه باندي مذکوره زنا ثابته سي اودغه سړي منکر دي نو پرده باندي هيڅ تعزير نسته (۱) او ددغه حيوان سره به هم څه نه سي کيدي که چيري زنا ثابته سي نو حکم دا دي چه دغه حيوان دي ذبح کړي او ودي سوزول سي او زاني ته دي تعزير ورکړل سي. ليکن اوس چه کله زنا ثابته نه ده نو هيڅ سزا به نه جاري کيږي. فقط

دطلاق څخه شپږ مياشتي وروسته په دويمه نکاح کولو باندي هيڅ سزا نسته: **سوال**: (۲۶) زيد خپلي بي بي هندي ته دري طلاقه ورکړل هندي تقريبًا شپږ مياشتي وروسته دويمه نکاح وکړه دري کاله وروسته يو مفسد په عدالت کي مخبري وکړه چي هندي په ناجائز طور باندي دويمه نکاح کړيده آيا هنده او دهغی خاوند دتفريق لائق دي او آيا شرعًا دوی ته څه سزا ورکول پکار دي؟

جواب: په دې صورت کي دهندي دويمه نکاح صحيح ده او تفريق دزوجين نه سي کيدي يعني دخاوند دطلاق ورکولو څخه بغير هيچاته دتفريق اجازت نسته او شرعًا پردويم خاوند او هندي باندي هيڅ تعزير نسته. (۲)

دافعال شنيعه اقرار پرفسق باندي دليل دی: **سوال**: (۲۷) يو سړي په متعدد وختونو کي ديوڅو کسانو په مخکي اقرار وکی چه ما فلانۍ ښځه يو څو ځله بربنډه ليدلی ده او ديو سړي په مخکي دزنا اقرار هم وکی په دې صورت کي اګر چه زنا ثابته نه ده نو پرده باندي توبه لازمه ده اوکه نه؟

جواب: خو دده اقرار دافعال شنيعه دده دفسق دپاره کافي دی او داسي سړي واجب التعزير دی (۳) ده لره توبه ايستل په کار دي: قال الله تعالی ومن يفعل ذالك يلق اثاما يضاعف له العذاب يوم القيامة ويخلد فيه مهانا الا من تاب وامـــن وعمل عملاً صالحًا

= صرح به الزيلعی وکذا فی التتارخانيه وفی الجوهره لاتقبل فی التعزير شهادة النساء مع الرجال عنده لانه عقوبة وعندهما تقبل لانه حق آدمی (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۸. ط. س. ج۴ ص۷۴). ظفير

(۱) ددې وجه چي کله دطلاق څخه وروسته عده تيره سوه نوښځي ته دواده کولو پوره حق حاصل دی، په ښځه او سړي کي هيڅوك هم په شرعي ډول سره مجرم نه دی. ظفير

(۲) وعزر کل مرتکب منکر اوموذی مسلم بغير حق بقول اوفعل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص ۲۵۱. ط- س. ج۴ ص۶۲). ظفير

(۳) سورة الفرقان رکوع : ۲. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

فاولئك يبدل الله سيئاتهم حسنات وكان الله غفوراً رحيما. (۱) فقط

بي قصوره دوهونکي او ښکنځل کوونکي سزا: سوال: (۶۸) ديو څو زنانو په خپلو کي جګړه وه چه يو سړي ديوي زنانه زوی چه دقرآن شريف تلاوت يې کوی څلور لښتی ووهی دده مور دخلاصولو دپاره راغله نو هغه يې پرغټه ګوته باندي يوه لښته ووهله او لڅه سوه او ډير ښکنځل وغيره يې وکړل داسي سړي ته څه سزا ورکول په کار دي؟

جواب: دغه سړي فاسق او عاصي سو او پرده باندي اخروي مواخذه قائمه ده تر هغه وخته پوري چه معافي ورڅخه وغواړي او که چيري اسلامي حکومت واي نو داسلام حاکم چه څه مناسب ګڼلي ده ته به تعزير هم ورکوي. (۲)

دنيوي خواهشاتو ته پردين باندي ترجيح ورکول ګناه ده: سوال: (۶۹) آيا شرعًا زيد ته پردنيوي خواهشاتو ددين په مقابله کي دمخکی کولو په جرم کي څه سز ورکول کيدي سي او که نه؟

جواب: دنيوي خواهشاتو ته پر دين باندي ترجيح ورکول معصيت او دنفس دخواهشاتو تابعداری ده او په دي باندي مواخذه ضروري ده په دنيا کي پردي باندي څه تعزير مقرر نه دي. فقط

په خپلو کي وهل ټکول کول او دهغه سزا: سوال: (۷۰) دقاضي صاحب زوی زما په کورکي دننه اوبه واچولي او څاڅکي يې پرما راپريوتل دا حرکت ښه نه وو، فدوي خپل بچي وګڼلی او دنصيحت په طور يې دوې چپلاخي ووهی چه آئنده داسي حرکت ونه کړي او دڅه بدۍ يا دښمنۍ دوجي يې ونه وهی او دا حال ما قاضي صاحب ته عرض کړی معافي مي ورڅخه وغوښته دوی دانصاف په نظر زما څخه هيڅ شکايت ونه کړی ليکن بعضي خلګو ددښمنۍ په نظر سره دجمعي په ورځ زما په نيستوالي کي په دې طريقه اعلان وکی چه ګلاب خان مستري دقاضي صاحب دزوی پرسينه باندي ختلي دي او

---

(۱) وعزر كل مرتكب منكر اومؤذي مسلم بغير حق بقول اوفعل الخ ويشتم مسلم (الدرالمختار على هامش ردالمحتار التعزير ج۳ ص۲۵۱ – ۲۵۲. ط. س. ج۴ ص۶۲) والتعزير ليس فيه تقدير هو مفوض الى رأى القاضى وعليه مشائخنا لان المقصود منه الزجر واحوال الناس فيه مختلفة (ايضا ج۳ ص۲۴۷. ط. س. ج۴ ص۶۲). ظفير

(۲) وكل مرتكب معصية لاحد فيها فيها التعزير (درمختار) قال فى الفتح ويعزر من شهد شرب الشاربين والمجتمعون على شبه الشرب وان لم يشربوا الخ وكذا المسلم يبيع الخمر ويأكل الربوا (ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۶۲) والتعزير ليس فيه تقدير بل مفوض الى رأى القاضى وعليه مشائخنا زيلعى لان المقصود منه الزجر واحوال الناس فيه مختلفة الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعزير ج۳ ص۲۴۷). ظفير

وهلي يې دي او مولوي عاشق علي صاحب يې په څپليو وهلي دي (حالانكه دا دواړه خبري غلطى دي) په دي جرم كي كه چيري يو مسلمان دگلاب خان سره سلام او كلام بلكه په هيڅ طريقه تعلق ونه ساتي او دمسلمانانو په قبرستان كي دي دفن نه كړي په دي صورت كي شرعًا څه حكم دي؟

جواب: چه كم صورت په سوال كي درج دى ددي موافق اول خو دگلاب خان څخه هيڅ كار داسي نه دي سوي چه موجب دتعزير وي ځكه چه كه چيري گلاب خان دقاضي صاحب زوى ته دهغه په قصور باندي صرف چپلاخه وركړي وي نو دا څه داسي قصور نه دي چه دهغه په وجه دي دى دتعزير مستحق سي اوكه چيري بالفرض دده څخه قصور وسو نو ده معافي غوښتي ده اوس دي دبرادرى څخه خارجول او دده سره مذكوره معامله كول او مذكوره اعلان كول درست نه دي ټولو مسلمانانو ته په كار ده چه دگلاب خان سره په شريكه اوسيږي او دي دي دبرادرى او دمسلمانانو دجماعت څخه خارج نه گڼي دا لوى ظلم دي چه دده په باره كي كړل سوي دى غايت ما في الباب دا دي چه كه چيري په يو زعم كي دگلاب خان څخه قصور سوي وي نو دهغه څخه دي درباندي توبه وباسي او هغه دي معافي وغواړي دهغه څخه وروسته دي دهغه څخه هيڅ جدائي ونه كړل سي. فقط

<u>كه بار بار دهدايت ورته كولو باوجود دلمانځه پابند نه وي</u>: **سوال**: (۷۲) چه كم سړي بار بار دهدايت او اصلاح سره سره دلمانځه پابند نه وي دهغه سره څه معامله كول په كار دي؟

جواب: دمسلمانانو كار نصيحت كول دي كه چيري هغه يې نه مني نو عاصي او فاسق دي تعزير اگر چه واجب دي ليكن په دي زمانه كي دحاكم اسلامي دنيستوالي په وجه دتعزير داجراء هيڅ صورت نسته او كه چيري په څه تنبيه سره هغه منع سي نو صحيح ده كنه نو دده سره دي تعلق ختم كړي.

كتاب السير : دجهاد سره متعلق احكام او مسائل

اول باب: دار الحرب اودار الاسلام اودهغو سره متعلق احكام او مسائل

<u>خلفاء راشدينو ﷺ په غزواتو كي شركت كړي دي</u>: **سوال**: (۱) خلفاء راشدينو دنبي ﷺ په زمانه كي غزوه كړيده اوكه نه او فتح وسوه كه څه؟

جواب: دخلفاء راشدينو په زمانه كي ډير فتوحات سوي دي چه په تاريخ او سير كي په تفصيل سره مذكور دي چه دچا شوق وي نو دتاريخ په كتابونو كي دي وگوري. (خپله دنبي ﷺ په زمانه كي هم په غزواتو كي شريكيدل، ظفير). فقط

Maktaba Tul Ishaat. com

په دار الحرب کي جمعه او اخترونه او پنځه وخته لمونځونه لوستل درست دي: سوال: (۲\۱)
هندوستان د اسلامي سلطنت کیدو څخه پس دارالحرب سو او که نه؟
۲: په دار الحرب کي پنځه وخته مونځونه لوستل درست دي او که نه؟
۳: په دار الحرب کي دجمعی او اخترونو لمونځونه کول درست دي او که نه؟
جواب: درست دي. ۲: درست دي. ۳: درست دي. ([1])
دهندوستان کافر څه شي دي؟ سوال: (۳) دهندوستان کافران ذمیان دي که حربیان؟
هندوستان څه شي دي؟ سوال: (۴\۱) هندوستان دارالحرب دي که دارالاسلام؟ (۲) که چیري یو کافر حربي مسلمان نوکر وساتی نو پرده به دذمي حکم کول کیږي او که نه؟
جواب: هندوستان دارالحرب دي او دهندوستان کافر مستامن او ذمیان دي او په دارالاسلام کي کافر حربي مستامن اوسیږي او کافر حربي ته که چیري مسلمان امن ورکړی او وي ساتی نوهغه مستامن دی. ([2]) (دهندوستان ددار الحرب کیدو فتوي دټولو څخه مخکي شاه عبد العزیز محدث دهلوي ورکړي ده بیا مولانا رشید احمد ګنګوهي په سنه ۱۸۵۷ میلادي کي دحاجي امداد الله مهاجر مکي په امارت کي مولانا محمد قاسم نانوتوي، ګنګوهي، حافظ ضامن شهید، مولانا محمد منیر نانوتوي او نورو علماؤ دانګریزانو داقتدار مقابله وکړه او دشاملي په میدان کي یې خپله بهادري وښودله او ددي څخه وروسته برابر هندوستان دارالحرب وبلل سو شیخ الهند مولانا محمود حسن عثماني تحریك (ریشمي رومال) دآزادی دپاره جاري کړی مولانا عبید الله سندهي او مولانا منصور انصاري جلا وطن سوه خپله شیخ الهند او مولانا حسین احمد مدني او حکیم نصرت حسین وغیره دهندوستان حکومت په مالټا کي ډیر کلونه په قید کي وساتل، په اګست کال ۱۹۴۷ میلادي کي ملك آزاد سو لیکن دآزادی څخه وروسته دلته پر مسلمانانو باندي چه کم ظلمونه وسول او څنګه قتل او خونریزي وسوه دهغه هیڅ مثال په تاریخ کي نه لیدل کیږي ددي وجي شیخ الاسلام مولانا مدني دآزادی څخه وروسته هم دي ملك ته ددغسی حالانو په وجه دارالحرب وویل او بعضو ددار الحرب یو قسم دارالامان وبلی، بهر حال اوس ملك آزاد دي لیکن دمسلمانانو او داسلام په حصه کي دآزادی هیڅ ثمره نسته دمسلمانانو جان، مال، عزت او آبرو تر اوسه پوري محفوظ

[1] واما بلاد علیها ولاة کفار فیجوز للمسلمین اقامة الجمع والاعیاد الخ (ردالمحتار کتاب القضاء ج۳ ص۴۲۷. ط. س. ج۵ ص۳۶۹). ظفیر
[2] قالا بشرط واحد لا غیر وهو اظهار حکم الکفر وهو القیاس الخ حاصله انه لما صار دار حرب صار في حکم ما استولوا علیه في دارهم (ردالمحتار فصل في استئمان الکافر ج۳ ص۳۴۹، ط.س. ج۴ ص۱۷۵). ظفیر

نه دي او دحکومت په نظر کي ددي هيڅ قدر او وقعت نسته بعضو مخصوصو مسلمانانو دآزادی څخه ضرور فائده حاصله کړه ليکن انفرادي ده او داسي په مخکي حکومت کي هم وسول ملت اسلامي غمگين دي آئنده به الله تعالي شايد يوصورت پيدا کړي، لعل الله يحدث بعد ذالك امراً، ظفير). فقط

<u>په جهاد کي دشرکت دپاره دمور اوپلار اجازت</u>: سوال: (۵) بغير داجازت دمور او پلار څخه دجهاد دپاره تلل جائز دي اوکه نه؟

جواب: که چيري جهاد فرض عين سي نو بي اجازته تلل درست دي کنه نو نه دي او تفصيل ددي دفقهی په کتابونوکي دي. (۱)

<u>ددار الحرب په تعريف کي دامام ابو حنيفه رحمه الله او صاحبينو رحمهم الله اختلاف دي</u>: سوال: (۶) داحنافو په نزد تعريف ددار الحرب څه دي هندوستان دارالحرب دی اوکه نه؟ ددارالحرب څخه هجرت لازم دي اوکه نه؟

جواب: ددارالحرب په تعريف کي دامام ابوحنيفه او صاحبينو رحمهم الله اختلاف دي کما هو مسطور في كتب الفقه او ددار الحرب په تعريف کي داختلاف پربناء باندي دکما هو مذكور في كتب الفقه دهندوستان په دارالحرب کيدو کي اختلاف دي (۲) او هجرت ددار الحرب څخه مطلقا لازم نه دي. (۳)

<u>پراوقاف باندي په قبضه کولو سره حکومت نه مالک کيږي</u>: سوال: (۷) کافر حکومت غلبه وکړي او دمسلمانانو پر مملوکه جايدادونو او اوقافو باندي قبضه وکړي نو هغه مالك جوړيدي سي؟

۲: چه کله مسلمان ددغه کافر حکومت دلاسونو څخه پرخلاصولو باندي قادر نه سو نو په دي حالت کي که چيري حکومت ديو سړي جايداد بل کس ته وقف يا دچا په لاس خرچ

---

(۱) لايفرض على صبى وبالغ له ابوان اواحدهما لان طاعتهما فرض عين وقال عليه الصلوة والسلام للعباس بن مردس لما اراد الجهاد الزم امك فان الجنة تحت رجل امك وفي لايحل سفر فيه خطر الاباذنهما (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الجهاد ج۳ ص۳۰۴. ط. س. ج۴ ص۱۲۴). ظفير

(۲) لاتصير دار الاسلام دار حرب الا بامور ثلاثة باجراء احكام اهل الشرك وباتصالها بدار الحرب بان لايبقى فيها مسلم او ذمى امنا بالامان الاول على نفسه (درمختار) اى بان يغلب اهل الحرب على دار من دارنا اوارتد اهل مصر وغلبوا واجروا احكام الكفر اونقض اهل الذمة العهد وتغلبوا على دارهم ففى كل من هذه الصور لا تصير دار حرب الا بهذه الشروط لثلاثة وقالا بشرط واحد لا غير وهو اظهار حكم الكفر وهو القياس هنديه (ردالمحتار فصل فى استئمان الكافر ج۲ ص۳۴۹. ط. س. ج۴ ص۱۷۴. ظفير

(۳) اما فى بلاد عليها ولاة كفار فيجوز للمسلمين اقامة الجمع والاعياد ويصير القاضى قاضيا بتراضى المسلمين ويجب عليهم طلب وال مسلم اه (ردالمحتار فصل فى استيمان الكافر ج۳ ص۳۵۰). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

کړي نو دغه خریدار ته باوجود ددی علم چه دا دفلاني سړي مغصوبه جایداد دي یا وقف دي اخیستل او دهغه څخه فائده اخیستل جائز دي اوکه نه؟

جواب: په اوقافو کي به دا حکم نه جاري کیږي څکه چه: الوقف لایملك ولا یملك مطلق دی (۱) او ددغسي قید: وان تغلبوا علي اموالنا الخ څخه اوقاف خارج سو.

۲: په جایداد مملوکه کي به دا قاعده جاري کیږي چه دکافرانو دتسلط څخه وروسته دمشتري په حق کي تصرف جائز دي (۲) لیکن په اوقاف کي به دا قاعده نه جاري کیږي داوقاف په مصارفو کي تصرف کول به لازم وي. (۳) فقط

دهندوستان حکم په مختلف دورکي: **سوال**: (۸) چه کله په پنجاب کي سلطنت دسکانو وو نو چه کم ملك ددوی زیر حکومت وو هغه دارالحرب وو که دارالاسلام او چه کله دبرطانیی حکومت سي نو څه حکم پاته سو؟

جواب: چونکه هندوستان دمسلمانانو بادشاهانو په دور حکومت کي دار الاسلام وو ددي څخه وروسته سکان یا نصاري مسلط سول وروسته ددي څخه په دارالحرب ویلو کي اختلاف دي لهذا په مسئله دربا وغیره کي احتیاط پکار دی (۴) (لیکن مفتیانو دمختلفو ځایونو هندوستان دارالحرب مقرر کړي دي او علماء دیوبند دانګریزانو په دور حکومت کي ددار الحرب کیدو متفقه فیصله کړي وه بلکه دآزادۍ څخه وروسته هم بعضو دار الحرب وبلی، والله اعلم، ظفیر). فقط

---

(۱) فاذا تم (الوقف) ولزم لایملك ولا یملك ولا یعار ولا یبرهن (درمختار) قوله لا یملك ای لا یکون مملوکا لصاحبه ولا یملك ای لایقبل التملیك لغیره بالبیع ونحوه (ردالمحتار کتاب الوقف ج۳ ص۵۰۷. ط. س. ج۴ ص۳۵۱ - ۳۵۲). ظفیر

(۲) وان غلبوا علی اموالنا ولو عبدا مومنا واحرزوها بدرهم ملکوها (درمختار) لقوله تعالی للفقراء المهاجرین سماهم فقراء فدل علی ان الکفار ملکوا اموالهم التی هاجروا عنها الخ (ردالمحتار کتاب الوقف ج۳ ص۳۳۷. ط. س. ج۴ ص۱۲۰). ظفیر

(۳) فان شرائط الوقف معتبرة اذا لم تخالف الشرع وهو مالك فله ان یجعل له حیث شاء ما لم یکن معصیة وله ان یخص صنفا (ردالمحتار کتاب الوقف ج۳ ص۴۹۹، ط.س. ج۴ ص۳۴۳). ظفیر

(۴) لاتصیر دارالاسلام دارالحرب الابامور ثلاثة باجراء احکام اهل الشرك وباتصالها بدار الحرب وبان لایبقی فیها مسلم او ذمی امنا بالامان الاول علی نفسه ودارالحرب تصیر دار الاسلام باجراء احکام اهل الاسلام فیها کجمعة وعید وان بقی فیها کافر اصلی وان لم تتصل بدار الاسلام (الدرالمختار) قال بشرط واحد لا غیر وهو اظهار حکم الکفر وهو القیاس ویتفرع علی کونها صارت دار حرب ان الحدود والقود لایجری فیها وان الاسیر والمسلم یجوز له التعرض لما دون الفرج وتنعکس الاحکام اذا صارت دارالحرب دارالاسلام قال بعض المتاخرین اذا تحققت الامور الثلاثة فی مصر المسلمین ثم حصل لاهله الامان ونصب فیه قاض مسلم ینفذ احکام المسلمن عادی الی دار الاسلام (ردالمحتار باب ایضا ج۳ ص۳۴۹. ط. س. ج۳ ص۱۷۴). ظفیر

(۹) **سوال**: **كه چيري كفار دمسلمانانو پر مالونو باندي غالب سي نودوى دهغه مالك جوړيږي**: گورنمنټ چه دكله څخه خپل تسلط پر هندوستان وغيره باندي كړي دي او دمسلمانانو ملكيت يې مات كړى خپل ملكيت يې قائم كړي دي مثلاً مځكي، درختي، وغيره نو اوس دا شيان گورنمنټ يو مسلمان ته وركړي مثلاً زمكه دكروندي دپاره او درختي دخرڅولو دپاره او غرونه دشهدو دتجارت وغيره دپاره او رقم دبخشش په طور مسلمان ته وركړي نو ددې څخه فائده اخيستل جائز دي اوكه نه؟

جواب: دفقهى كتابونو كي راغلي دي كه چيري كفار دمسلمانانو پرمالونو باندي غالب راسي او هغه په خپل حفاظت كي واخلي نو دوى دهغه مالكان جوړيږي نوپه صورت مسئوله كي چه كله انگريزان دلته پر هندوستان مسلط سول نو دوى مالكان سول اوس دوى ته اختيار دي چه چاته غواړي نو هبه دي كړي لهذا دمسلمانانو دپاره ددي اخيستل او ددي څخه فائده پورته كول جائز دي: فى الخانيه ولو استولى اهل الحرب على اموالنا وحرزوها بدارهم ملكوها عندنا [1] الخ خانيه ج۳. كذا لو وهبه او ياخذه بقيمة الخ عالمگيرى. فقط

(۱۰) **سوال**: **په هندوستان كي هندو مسلمان ذمي دي كه حربي؟** نن صبا چه كم حالت دهندوانو دمسلمانانو سره په اكثرو ښارونو دهندوستان كي دي هغه ښكاره دى او معلوم دي دپوښتلو قابل دا امر دي چه دهندوستان اهل هنود اوس هم دذميانو په حكم كي دي ياكه دحربيانو پرموږ مسلمانانو باندي ددوى دذمي والي حقوق عائد كيږي كه دحربيانو والا؟

جواب: په حقيقت كي په هندوستان كي هندوانو پرمسلمانانو باندي [2] ځاى پرځاى حملي شروع كړي دي او بالكل اعلانا دمسلمانانو دښمنان سوي دي نو دمسلمانانو سره ددوى هيڅ معاهده وغيره پاته نه سوه او د: وهم بدءواكم اول مرة [3] مصداق سول. فقط

---

[1] فتاوى خانيه باب الاستيلاء ج۳ وان غلبوا على اموالنا واحرزوها بدارهم ملكوها (درمختار) وهو قول مالك واحمد ايضا فيحل الاكل والوطؤ لمن اشتراه منهم كما فى الفتح لقوله تعالى للفقراء المهاجرين سماهم فقير فدل عليه ان الكفار ملكوا اموالهم التى هاجروا عنها (ردالمحتار باب استيلاء الكفار ج۳ ص۳۳۲ – ۳۳۷ ط. س. ج۴ ص۱۲۰). ظفير

[2] هو من يدخل دار غيره بامان مسلما كان او حربيا دخل مسلم دار الحرب بامان حرم تعرضه شيء من دم ومالل وفرج منهم (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب المستامن ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۱۲۲). گواكي مفتي علام په انگريزى دور حكومت كي هندو او مسلمانان دواړه دمستأمن په درجه كي گڼل او انگريزان حكمرانان وه هيڅ شك نه وو چي په هغه وخت كي دانگريزانو حكومت وو هغوى دزور په مټ پردي ملك باندي قبضه كړي وه. ظفير

[3] سورة التوبة : ركوع : ۲. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

په دار الحرب کي ددیني امورو دپاره امیر مقرر کول: **سوال**: (۱۱) په دارالحرب کي ددیني معاملاتو دپاره امام وغیره مقرر کول څنګه دي؟

جواب: دارالحرب یعني دهغه ملك متعلق چه پرهغه باندي کفار مسلط وي دا خو فقهاؤ لیکلي دي چه دجمعی وغیره دانتظام دپاره یو امام دي مقرر کړي اوپه خپلو کي دمعاملاتو دفیصلو دپاره دي قاضي مقرر کړي (۱) باقي دکافرانو محاربینو دحملو دمدافعت دپاره او دمسلمانانو دځان او مال دحفاظت دپاره دي مسلمانان دوخت دحاکمانو طرفته رجوع وکړي ځکه چه ددوی سره داسي قوت نسته چه مدافعت وکړي او دامور سیاسیه انتظام وکړي. فقط

دویم باب: عشر او خراج

عشر او خراج اود هغو سره متعلق احکام او مسائل

دخراجي مځکی تعریف او شرائط: **سوال**: (۱) خراجي مځکه څه ته وایي او دهغی څه څه شرطونه دي؟

جواب: في الدرالمختار ما اسلم اهله طوعًا او فتح عنوة وقسم بين جيشنا والبصرة عشرية (۲) نو داسي مځکه عشري ده چه ترڅو پوري په مینځ کي دیو غیر مسلم ملك رانه سي.

چه هرڅومره غله وي په هغه کي عشر واجب دي: **سوال**: (۲) زمیندار ته چه دخپلي مځکی څخه مقرر اجاره دغله یا نقد روپۍ دکاشتکار څخه وصولیږي او دهغه څخه سرکاري مال ګذاري ورکول کیږي نو پرڅومره مقدار غله باندي عشر واجب دی؟ او دزمکی دسر دمحصول څخه که واجب دی که مخکي؟ اوکه چیري غله دومره وي چه دټول کال تیریدل په مشکل وي نو آیا بیا به هم عشر ورکول کیږي او دا حکم دزمیندارانو او کښتکارانو دواړو سره متعلق دي اوکه دیوه سره؟

جواب: دمال ګزاری ادا کولو څخه مخکی په ټوله غله وصول شده کي عشر واجب دي دا حکم ددواړو سره متعلق دي چه څومره غــله دچا سره وي دهغه پر ذمه ددغه مقدار عشر

---

(۱) ولو فقدوا لا لغلبة كفار وجب المسلين تعيين وال وامام للجمعة (درمختار) واما بلاد عليها ولاة كفار فيجوز للمسلمين اقامة الجمعة والاعياد ويصير القاضى قاضيا بتراضى المسلمين فيجب عليهم ان يلتمسوا واليا مسلما منهم اهـ وفى الفتح واذا لم يكن سلطان ولا من يجوز التقلد منه كما هو فى بعض بلاد المسلمين غلب عليهم الكفار كقرطبه الان يجب على المسلمين ان يتفقوا على واحد منه يجعلونه واليا فيولى قاضيا فيكون هو الذي يقضى بينهم الخ (ردالمحتار كتاب القضاء ج۴ ص۴۲۷. ط. س. ج۴ ص۳۲۹). ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص۲۵۰ – ۲۵۱. ط. س. ج۴ ص۱۷۲. ظفير

ادا کول واجب دي. (۱)

په ټولو جنسونو او ترکاريانو کي دعشر حکم: **سوال**: (۳) په نقدو روپو او ترکاريانو وغيره کي عشر واجب دي اوکه نه؟

جواب: دنقد حکم جدا دي په دي کی زکوة دي په هغه شرطونو يعني چه دنصاب په مقدار وي او کال پرتير سي (۲) باقي په ټولو اجناسو او ترکاريانو کي عشر واجب دي چه هر څومره وي دهغه عشر دي ادا کړي. فقط

په غله وصولولو باندي دي عشر ادا کړي: **سوال**: (۴) که چيري دکښتکار څخه غله وغيره دمځکي وصول سوه نو په دي صورت کي به هم عشر واجب وي اوکه نه؟

جواب: دغلی وصولولو په صورت کي به عشر ادا کول کيږي. (۳)

دعشر مصارف څه دي؟ **سوال**: (۵) دعشر اخيستو مستحق به څوك وي؟

جواب: چه کم مصرف دزکوة دي هغه دعشر هم دي. (۴)

هغه مځکه چه دمسلمانانو مملوکه وي که چيري راجاگانو ته ټيکس ورکړل سي نوعشر واجب دي اوکه نه؟ **سوال**: (۲) چه کمي مځکی مملوکي دمسلمانانو دي او راجه گانو ته يې ټيکس ورکول سي په هغو کي عشر واجب دي اوکه نه؟

جواب: عشر واجب دي. (۵)

عشري مځکه که چيري په اجاره باندي ورکړل سي نو عشر به څوک ورکوي؟ **سوال**: (۷) عشري مځکه که چيري په اجاره باندي ورکړل سي نو په دغه صورت کي به عشر مالك د مځکي ادا کوي که کروندګر؟

---

(۱) وفى المزارعة ان كان البذر من رب الارض فعليه ولو من العامل فعليهما بالحصة (درمختار) والحاصل ان العشر عند الامام على رب الارض مطلقا عندهما كذالك لو البذر منه ولو من العامل فعليهما وبه ظهر ان ماذكره الشارح هو قولهما اقتصر عليه لما علمت من ان الفتوى على قولهما لصحة المزارعة الخ فى البدائع ان المزارعة جائزة عندهما والعشر يجب فى الخارج والخارج بينهما ويجب العشر عليهما (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۵ - ۷۲. ط. س. ج۲ ص۳۳۵). ظفير

(۲) شرط افتراضها عقل وبلوغ واسلام وحريه وسببه ملك نصاب حولى نام فارغ عن دين له مطالب من جهة العباد الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الزكوة. ط. س. ج۲ ص۲۵۸). ظفير

(۳) واما أن الملك غير شرط فيه بل الشرط ملك الخارج الخ ولان العشر يجب فى الخارج لا فى الارض فكان ملك الارض وعدمه سواء كما فى البدائع (ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص۳۵۲ - ۳۵۳. ط. س. ج۴ ص۱۷۷). ظفير

(۴) اى مصرف الزكوة والعشر الخ هو فقير الخ ومسكين الخ وعامل الخ ومديون لا يملك نصابا فاضلا عن دينه الخ (باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفير

(۵) يجب العشر فى ارض غير خراج فى سقى سماء وسيح الخ ويجب نصفه فى سقى غرب ودالية الخ اوسقاه بماء اشتراه (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: په دي کی اختلاف دي چه عشر دمځکي په دي صورت کي پرمالك دمځکي باندي دي که پرمستاجر يعنی کروندګر باندي امام صاحب داول قائل دي او صاحبين ددوهم په حاوي کي دي: وبقولهما ناخذ شامي، يعني په حاوي کي يې دصاحبينو قول ته غوره ويلي دي بناء عليه کروندګر دي دټول پيداوار عشر ادا کړي(۱). فقط

بادشاه که چيري عشر وانه خلي نو عشر نه ساقطيږي: **سوال**: (۸) زموږ مځکه عشري ده اوکه نه که چيري وي نو انګريز چه څلور آني في کانال زموږ څخه اخلي ديته به خراج ويل کيږي که نه؟ دي ته که چيري خراج ويل کيږي نو په کم قانون سره او دويم دا چه دعشر دپاره شرط دمځکي عشري کيدل چه يو اسلامي بادشاه که چيري عشر اينبی وي نو هغه به عشري وي که چيري يې خراج اينبي وي نو خراجي سوه نو دهند او پنجاب پرمځکه باندي ديو تاريخ څخه نه معلوميږي چه فلاني بادشاه دلته عشر اينبودلی دي خصوصًا دجهانګير او اکبر بادشاه يا مخکي چه کم تير سوي دي، دريم دا چه دارالحرب دي که دارالاسلام که چيري دارالحرب وي نو آيا په دارالحرب کي عشر واجب دي اوکه نه؟ اوکه چيري دار الاسلام وي نو په کمو شرطونو دارالاسلام دی غرض دا چه ددي ځاي بعضي علماء ددي قائل دي چه دلته هرګز عشر نسته او بعض دعشر قائل دي ستاسو څه رايه ده؟

جواب: په درمختارکي دي: وما اسلم اهله طوعًا او فتح عنوةً وقسم بين حبشينا الخ عشرية لانه اليق بالمسلم (۲) وفی ردالمحتار ولو قال بيننا يشتمل ما اذا قسم بين المسلمين غير الغانمين فانه عشری لان الخراج لا يوظف علی المسلم ابتداءًا قهستانی، شامی، وفيه ای الدرالمختار ولو ترك العشر ای السلطان لا يجوز اجماعا ويخرجه بنفسه للفقراء (۳) شامي، په درمختار کي دي: وذکره فی الزکوة لانه منها قال فی الفتح قيل ان تسمية زکوة علی قولهما لاشتراطهما النصاب والبقاء بخلاف قوله وليس بشیء اذ لا شك انه زکوة حتی يصرف مصارفها واختلافهم فی اثبات بعض شروط لبعض انواع الزکوة ونفيها لا يخرجه عن کونه زکوة الخ (۴) ددي عباراتو څخه يو څو امور معلوم سوه يو دا چه دمسلمانانو دمځکو اصل وظيفه عشر دي دويم دا چه که چيري بادشاه عشر

---

(۱) والعشر علی الموجر کخراج موظف وقالا علی المستاجر کمستعير مسلم وفی الحاوی وبقولهما ناخذ (درمختار) فلا ينبغی العدول عن الافتاء بقولهما ذلك (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۵. ط. س. ج ۲ ص۳۳۴).

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص ۳۵. ط. س. ج ۴. ص ۱۷۲. ظفير

(۳) ردالمحتار باب العشر والخراج ج ۳ ص ۳۵۱. ط. س. ج ۴ ص۱۷۲. ظفير

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص ۳۲۲. ط. س. ج ۲ ص۳۲۵. ظفير

وانخلي نو عشر نه ساقطیږي بلکه خپله دمځکي عشر ایستل پکار دي او فقیرانو ته یې ورکول پکار دي، دریم دا چه عشر هم زکوة دي نوچه کله په اصل کي هغه عشري وي چه مسلمانانو بادشاهانو فتح کړي او مسلمانانو ته یې ورکړي وي یا ددي مځکي حال هیڅ معلوم نه وي په دي دواړو صورتونو کي که چیري په حقیقت کي په یوه مځکه کي عشر مقرر کول پکار وي او اسلامي بادشاه یا بل څوك عشر مقرر نه کړي نو عشر نه ساقطیږي او دغه مځکه دعشري کیدو څخه نه خارجیږي اوچه کله عشر دزکوة پر منزله دي نو کله چه زکوة پرمالونو باندي هر ځای واجب دي که اسلامي ملکونه دي که غیر، دغسی به عشر هم هر ځاي لازم وي او واضحه ده که چیري دعشري مځکی څخه خراج واخیستل سي نو بیا هم عند الله عشر نه ساقطیږي لهذا صاحب دمځکی ته په کار دي چه عشر فقیرانو ته ورکړي الحاصل احوط دا هم دي چه مسلمانان دي دخپلو مځکو دپیداوار څخه عشر ادا کړي. فقط

په عشري مځکوکي به لسمه حصه ادا کوي: **سوال**: (۹) دمځکو په پیداوار کي په څه حساب سره زکوة ورکول په کار دي لسمه حصه یا کم اوکه زیات؟ خرچه دټول کال به باسي او ورکوي به یې اوکه دټول پیداوار څخه؟ دپرېکولو وغیره اجرت به ورڅخه ایستل کیږي اوکه څنګه؟ دزکوة په وخت دزراعت څاروي به هم شمارل کیږي اوکه نه؟ که چیري پنځوس تولي سپین زر او اووه تولي سره زر وي نو آیا ددي پرمجموعي رقم باندي به زکات ورکول کیږي یا چه ترڅو پوري دهرو دواړو نصاب پوره سوي نه وي؟ او زکات په کم حساب سره ورکول په کار دي؟ سیدانو ته زکات ورکول جائز دي اوکه نه او دزکات مستحق څوك دي هر یوه ته څومره ورکول پکار دي؟

جواب: په عشري مځکو کي په دي زمانه کي هم عشر یعني لسمه حصه ادا کول ضروري دي او دمسلمانانو سره چه کمي مځکی دي هغه عشري ګڼل په کاردي ځکه چي دمسلمانانو دمځکو اصلي وظیفه عشر دي او عشر دټول پیداوار څخه ورکول په کار دي خرچه به دهیڅ سي نه ایستل کیږي نه اجرت دچا ایستل کیږي [1] دزراعت دکار پرڅارویو باندي زکات نسته دغه شان چه کم ځناور په کورکي ولاړ وي او خوراك کوي نو پرهغه باندي هم زکات نسته، سپین زر او سره زر دواړه وي اوکه نیم دسپینو زرو نو زکات لازم دي په دي زمانه کي نفع دفقیرانو په دي کي ده چه دسرو زرو هم دسپینو زرو قیمت ورکړل سي اوپه سپینو زروکي شامل کړل سي اوزکات یې ورکول سي. او دسپینو

---

[1] ردالمحتار باب العشر ج۲ ص ۲۵ – ۲۲. ط. س ج۲ ص ۳۲۵. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

زرو نصاب **۵۲** نیمي تولي او اووه ۷ نیمی تولي دسرو زرو دي، چه کم وخت نصاب پوره کړل سي نو څلویښتمه حصه دزکات ورکول په کار دي یعنی په هرو لسوکي اتمه حصه ورکول لازم دي [۱] سیدانو ته زکات ورکول درست نه دي که چیري ضرورت زیات وي نو ددوی دپاره په شریعت کي حیله دا ده چي یو داسي سړي چه غریب وي صاحب نصاب نه وي او سید نه وي هغه ته دي زکات ورکړل سي او مالك دي جوړکړل سي. بیا دي هغه دخپل طرف څخه سیدانو ته ورکړي دا صورت دجواز دي زکات محتاجو ته ورکول په کار دي یو سړي ته دنصاب څخه کم ورکول په کار دي مثلاً د **۵۲** نیمي تولي سپینو زرو څخه دي کم ورکړل سي. اوکه چیري یو سړی مقروض وي او خاندان یې وي او ضرورت یې زیات وي هغه ته زیات هم ورکول جائز دي. فقط

<u>په عشري مځکه کي لسمه حصه دالله تعالي دپاره ایستل په کار دي</u>: سوال: (۱۰) چه کمي مځکی دانګریزي سرکار تر حکم دلاندي دي او رعایا خراج داراضي سرکار انګریز بهادر ته ادا کوي نو ددغه مځکو په پیداوار کي چه کمه غله پیدا کیږي ددغه غلی څخه حکم دي چه کمه حصه په زکات کي ادا کړل سي؟ او دارنګه دزراعت خرڅ او سرکاري ټیکس وغیره خرچه مځکي دادا کولو دزکات څخه به منها کیږي اوکه نه ؟

جواب: که چیري دغه مځکه عشري وي نو لسمه حصه دهغو څخه دالله تعالي دپاره ایستل په کار دي او دټول پیداوار څخه به ایستل کیږي او دزراعت او سرکاري ټیکس وغیره خرچه به نه منفي کیږي. [۲] فقط

<u>دغلي په پیداوار کي دعشر مقدار</u>: سوال: (۱۱) دغلی دپیداوار څخه کمه حصه زکات ادا.کول په کار دي نبي ﷺ دالله تعالي دپاره کمه حصه یا څومره اندازه باندي في من ادا کول ښوولي دي؟

جواب: په مځکی جواب کي دا لیکل سوي وه که چیري مځکه عشري وي نو لسمه حصه دالله تعالي دپاره ورکول په کاردي یعني که چیري لس منه غله وي نو یو من غله صدقه

---

[۱] یجب العشر الخ فی مسقی السماء ای مطر وسیح الخ بلا شرط نصاب وبقاء یجب مع الدین الخ ویجب نصفه فی مسقی غرب ودالیة الخ بلا رفع منون الزرع وبلا اخراج البذر لتصریحهم بالعشر فی کل الخارج (درمختار بلا ردع اجرة العمال ونفقة البقر وکری الانهار واجرة الحافظ ونحو ذالك (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفیر

[۲] نصاب الذهب عشرون مثقالا والفضه مائتا درهم کل عشرة دراهم وزن سبعة مثاقیل الخ المعتبر وزنهما اداءاً ووجوبا لا قیمتهما واللازم فی مضروب کل منهما ومعموله ولو تبرا او حلیا مطلقا وعرض تجارة قیمته نصاب من ذهب اوورق مقوما باحدهما ربع عشر فی کل خمس بحسابه ففی کل اربعین درهما درهم وفی کل اربعة مثاقیل قیراطان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب زکوة المال ج۳ ص۳۸. ط. س. ج۲ ص۲۹۵). ظفیر

کول په کار دي اوکه شل منه غله پيدا سوي وي نو دوه منه غله ايستل په کار دي او محتاجوته يې ورکول په کاردي. (۱)

په باراني او مال ګزاري والا مځکه کي عشر او دهغه مقدار: **سوال**: (۱۲) چه دکمي مځکی مال ګزاری په سرکار کي ادا کيدي سي او باراني وي دهغی دغلی څخه به عشر ادا کيږي اوکه څه او خرڅ دزراعت او ټيکس سرکاري چه کم ادا کړل سي ورڅخه مجرا به وي اوکه نه؟

جواب: که چيري دغه مځکي عشري وي نو لسمه حصه به دهغه څخه دالله تعالي دپاره ادا کوي او دمځکی دټول پيداوار څخه به ايستل کيږي خرچ دزراعت او سرکاري به نه سي مجرا کيدي ورڅخه. (۲)

په عشر ايستلو کي دزراعت او ټيکس اخراجات به وضع کيدي سي اوکه نه؟ **سوال**: (۱۳) چه کمه مځکه دانګريزانو تر کنټرول لاندي دي او رعايا دمځکو خراج سرکار انګريز بهادر ته ادا کوي نو چه ددغه مځکو په پيداوار کي کمه غله پيدا کيږي ددغه غلې څه حکم دي؟ اوکمه حصه دزکات به ادا کيدي سي او دخرچ دزراعت او ټيکس سرکاري وغيره منها به دادا کولو څخه مخکی کيږي اوکه نه؟ او مذکوره غله چه دهغی په باره کي سوال دي هغه په باران سره اوبه سوي ده په ډول يا بوکي سوه يا نهرسره نه ده اوبه سوي؟

جواب: که چيري دغه مځکه عشري وي نو لسمه حصه دهغه دالله تعالي دپاره وايستل په کار دي او دټول پيداوار څخه به ايستل کيږي دزراعت خرچ او ټيکس دسرکار وغيره به نه مجرا کوي. (۳)

دغلي دپيداوار عشر: **سوال**: (۱۴) دغلی دپيداوار څخه کمه حصه زکات ادا کول په کار دي نبي ﷺ دالله تعالي دپاره څومره حصه فرمايلي ده؟ آيا دالله تعالي دپاره کمه حصه يا څومره قدر په يو من کي ادا کول په کار دي؟ بينوا تؤجروا !

جواب: مخکي جواب داليکل سوي وه چه مځکه که چيري عشري وي نولسمه حصه ددي

(۱) يجب العشر الخ فی مسقی سماء وسيح ويجب نصفه فی مسقی غرب ودالية الخ بلا رفع مئون الزرع وبلا اخراج البذر لتصريحهم بالعشر فی کل الخارج (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲ – ۲۹. ط. س. ج۲ ص ۳۵۲). ظفير

(۲) وګورئ: شامی باب العشر ط. س. ج۲ ص۳۲۵. ظفير

(۳) افاد ان ملك الارض ليس بشرط بوجوب العشر وانما الشرط ملك الخارج لانه يجب فی الخارج لافی الارض (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۷) بلا رفع مئون الزرع وبلا اخراج البذر (درمختار) ای يجب العشر فی الاول ونصفه فی الثانی بلا رفع اجرة العامل ونفقة البقر وکری الانهار واجرة الحافظ ونحو ذلك (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۹. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دپیداوار دالله تعالي دپاره ورکول په کار دي یعني که چیري لس منه غله وي نو یومن صدقه کول په کار دي اوکه شل منه غله پیدا سوي وي نو دوه منه غله ایستل پکار دي او محتاجو ته یې ورکول په کار دي. ([1]) فقط

دعشري مځکې تعریف او عشر دچا پرذمه دی؟ سوال: (١۵) دعشري مځکې څه تعریف دي او آیا دخپل طرف څخه ټولي عشري دي او دټولو عشر ورکول واجب دي حالانکه سرکار هم مال ګزاري اخلي اوچه کمه مځکه دسوداګر څخه مسلمان اخیستي ده دهغې پرآمدني باندي هم به عشر ورکول کیږي او عشر دمالك پرذمه دي که دکروندګر او که چیري مالك یې خپله وکري نو څه حکم دي؟

جواب: دعشري مځکې مطلب دا دي چه په کمه مځکه کي عشر واجب وي هغه عشري ده چه کم وخت پوره حال معلوم نه وي لکه څنګه چه دا وخت دي نو عموما دا حکم کیدي سي چه دمسلمانانو مملوکه مځکه عشري ګڼل کیږي او دکافرانو مملوکه مځکې خراجي نو دمسلمان سره چه کمه مځکه مثلاً دمعافي یعني چه دټول ژوند دپاره ورته عطیه کړل سوي وي را روانه وي یا ده دیو مسلمان څخه اخیستي وي هغه عشري ده اوچه کمه مځکه یې دکافر څخه اخیستي ده هغه به خراجي پاته سي او بعضو علماؤ داسي هم لیکلي دي چه کله سرکار دټولو مځکو محصول اخلي نوټولي خراجي دي لیکن داحتیاط مقتضا دا ده چه مسلمان په خپل مملوکه مځکو کي عشر وباسي اوکه چیري مځکه په اجاره باندي ورکړل سوي وي نو دامام صاحب په نزد عشر پرمالك باندي دي داجارې درقم څخه به لسمه حصه صدقه کوي که چیري مالك خپله کښت وکړي نو دتمام پیداوار څخه به لسمه حصه وباسي محصول سرکاري وغیره هیڅ به نه وضع کیږي. ([2])

دبټیداري (په نیمه شریکه) مځکې عشر څه دي او دچا پرذمه دي؟ سوال: (١٦) پر مسلمانانو مزارعینو باندي که زمیندار وي یا کروندګر دزراعت په پیداوار کي یو شان زکات فرض دي اوکه څه فرق یې سته او څومره زکات ورکول په کار دي؟

جواب: دمځکي دپیداوار زکات لسمه حصه ده دیته عشر ویل کیږي لیکن شرط دا دي چه مځکه عشري وي خراجي نه وي دمزارعت په صورت کي یعني دنیمي په صورت کي

([1]) یجب العشر الخ بلا رفع مئون الزرع وبلا اخراج البذر لتصریحم بالعشر فی کل الخارج (درالمختار) ای یجب العشر فی الاول ونصفه فی الثانی بلا رفع اجرة العمال ونفقة البقر وکری الانهار واجرة الحافظ ونحو ذلك (ردالمحتار باب العشر ج٢ ص٢٩، ط س. ج٢ ص٣٢۵). ظفیر

([2]) ارض العرب الخ وما اسلم اهله طوعا اوفتح عنوة وقسم بین جیشنا الخ عشریة لانه الیق بالمسلم (درمختار) ای الارض التی اسلم اهلها قوله الیق بالمسلم ای کافیة من معنی العبادة وکذا هو لهاحیث یتعلق بنفس الخارج (ردالمحتار باب العشر والخراج ج٣ ص٣۵٠ – ٣۵١، ط. س. ج۴ ص١٧٢). ظفیر

عشر پردواړو باندي دي يعني چه څومره قدر غله دمځکو دمالك په حصه کي راسي دهغې عشر به هغه ورکوي او چه څومره قدر دکروندگر په حصه کي راسي دهغې عشر به هغه ورکوي. (۱)

دعشر ایستو په وخت به سرکاري خراج نه منها کیږي: **سوال**: (۱۷) په ممالك متحده آگره او اودې کي څه مځکې داسي نسته چه پرته دمال گزاری دسرکار څخه مستثني وي نوپه حالت مذکوره زمیندار یا کروندگر ته دمځکو دپیداوار څخه غله په اندازه درقم دمال گزاری دسرکار یا ټیکس زمیندار خارج کړي پرباقي باندي زکات ورکول پکار دي اوکه پرټول پیداوار باندي بلا منها کولو درقم دمال گزاری وغیره؟

جواب: چي مځکه عشري وي نو دټول پیداوار لسمه حصه ورکول په کار دي خرچ سرکاري وغیره به نه منها کیږي. (۲)

دخراجي مځکي دعشر مسئله: **سوال**: (۱۸) مولانا عبد الحي صاحب په مجموعه فتاوي جلد دوئم ص۳۱۸ کي لیکلي دي: هر څوك چه خپله مملوکه مځکه دباران په اوبو اوبه وکړي عشر په هغه باندي واجب الاداء دي لیکن کله چه دمذکوره مځکې خراج دوخت حاکم ته ورکړل سي په هغه صورت کي عشر ساقطیږي درد المحتار او نورو په حکم: لا یجتمع العشر مع الخراج، انتهیددې مسئلې تفصیل څنگه دي او د: قوله لا یجنمع مع الخراج څه معني ده؟

جواب: معنی قوله لا یجمتع العشر مع الخراج انه لا یوخذ من الارض الخراجیة العشر ولا من العشریة الخراج ولکن ان اخذ من العشریة الخراج فهل یسقط العشر فهو محل تامل، نو ظاهر دا دي چه مولانا عبد الحی مرحوم دخراجي مځکې حکم لیکلي دي چه که چیري دخراجي مځکې خراج سرکار واخیستی دعشر اداء کول لازم نه دي لیکن که چیري دعشري مځکې خراج واخیستل سو نو دا ظاهریږي چه دیانتا دمالك پر ذمه باندي دعشر ورکول لازم دي. (۳) فقط

---

(۱) والعشر علی الموجر کخراج موظف وقالا علی المستاجر کمستعیر مسلم وفی الحاوی وبقولهما ناخذ وفی المزارعة ان کان البذر من رب الارض فعلیه ولو من العامل فعلیهما بالحصة (درمختار) قال فی النهر ولو دفع الارض العشریة مزارعة ان البذر من قبل العاملی فعلی رب الارض وقالا فی الزرع لصحتها وقد اشتهر ان الفتوی علی الصحة الخ والحاصل العشر عند الامام علی رب الارض مطلقا وعندهما کذلك لو البذر منه ولو من العامل فعلیهما (ردالمحتار ج۲ ص ۷۵ – ۷۶ ط. س. ج۲ ص۳۳۴). ظفیر

(۲) یجب العشر فی الاول (ای ما سقی بماء المطر والسیح) ونصفه فی الثانی (ای فی مسقی غرب ودالیة) بلادفع اجارة العمال ونفقة البقر وکری الانهار واجرة الحافظ ونحو ذلك (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۹. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفیر

=

Maktaba Tul Ishaat. com

په سرکاري محصول سره عشر نه ساقطيږي: **سوال**: (۱۹) سرکار چه دمځکي څخه کم محصول اخلي په هغه سره عشر ساقطيږي اوکه نه؟

جواب: دعشري مځکي څخه محصول اخيستل دعشر مسقط نه دي: هذا هو الاحتياط، اوکه چيري مځکه عشري نه وي بلکه خراجي وي نو محصول ورکول کافي دي يعني عشر په دي کي واجب نه دي. (۱) فقط

دسرکاري ځنګل دحکومت ورکړل سوي مځکي او دکافر څخه داخيستل سوي مځکي حکم:

سوال: (۲۰) زما سره دري قسمه مځکی دي دهغو څخه پرکمه مځکه باندي خراج دي او پرکمه مځکه باندي عشر يا څه؟ اول قسم ځنګل سرکاري پروت وو په سرکار کي مي درخواست ورکړي هغه ماته راکول سوه او زما په ملك کي ده دوئم قسم ديو کافر څخه اخيستل سوي ده چه زما ملك دي، دريم قسم سرکاري مځکه ده مثلاً ديو کال يا زيات دپاره دزراعت دپاره ورکول کيږي؟

جواب: په اول قسم مځکه کي عشر لازم دي: لان العشر اليق بالمسلم وما اسلم اهله طوعا او فتح عنوة وقسم بين جيشنا والبصرة ايضا باجماع الصحابة عشرية لانه اليق بالمسلم اى لما فيه من معنى العبادة ردالمحتار (۲) وفيه لو ان المسلم او الذمى فى سقاها مرة بماء العشر ومرة بماء الخراج فالمسلم احق بالعشر والذمى بالخراج الخ (۳) په دويم قسم کي خراج دي: او اشترى مسلم مقن ذمى ارض الخراج يجب الخراج الخ درمختار (۴)، په دريم قسم کي عشر په خارج کي لازم دي: لانهم صرحوا بان الملك غير شرط فيه بل سبب وجوبه الارض النامية ، وشرط ملك الخراج اى لا ملك الارض كما فى

---

(۳) اخذ البغاة والسلاطين الجائرة زكاة الاموال الظاهرة كالسوائم والعشر والخراج لا اعادة على اربابها ان صرف الماخوذ فى محله والا يصرف فيه فعليهم فيما بينهم وبين الله اعادة الخراج لانهم مصارفه (درمختار) اما السلطان الجائز فله ولاية اخذها وبه يفتى الخ نعم ذكر في المعراج عن كثير من المشايخ بلخ انه كالبغاة لانه لا يصرفه الى مصارفه وفى الهداية انه الاحوط (ردالمحتار باب زكوة الغنم ج۲ ص۲۲ ط. س. ج۲ ص۲۸۸). ظفير

(۱) اخذ البغاة والسلاطين الجائزة زكاة الا اموال الظاهرة كالسوائم والعشر والخراج لا اعادة على اربابها ان صرف الماخوذ فى محله والا يصرف فيه فعليهم فيما بينهم وبين الله اعادة غير الخراج (درمختار) قوله فعليهم اى ديانة قال فى الهدايه وافتوا بان يعيدوها دون الخراج لكن هذا فيما اخذه البغاة لتعليلهم بان البغاة لا ياخذون بطريق الصدقة بل بطريق الاستحلال فلاب فونها الى مصارفها اهـ اما السلطان الجائر الخ ذكر فى المعراج عن كثير من مشائخ بلخ انه كالبغاة لا يصرفه الى مصارفه وفى الهداية انه الاحوط (ردالمحتار باب زكوة الغنم ج۲ ص۳۲. ط. س. ج۲ ص۲۸۸). ظفير

(۲) ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص۳۵۰ - ۳۵۱ ط. س. ج۴ ص۱۷۲. ظفير

(۳) وكورى: ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص۳۵۱ ط. س. ج۴ ص۱۷۲. ظفير

(۴) الدرالمختارعلى هامش ردالمحتار باب العشر والخراج ج ۳ ص ۳۲۴. ط س. ج۴ ص۱۹۱. ظفير

الاراضي الموقوفة كذا فی ردالمحتار. ([1]) فقط

دعشري او خراجي مځکي تعريف: **سوال**: (٢١) كمه مځكه عشري ده اوكمه خراچي كه چيري دعشري مځکی خراج سرکاري واخيستل سي نو عشر ساقطيږي اوکه نه؟

جواب: دمسلمانانو مملوکه مځکو لره چه حال دهغو معلوم نه دي عشري احتياطا بايد وويل سي او دهغو عشر بايد ورکول سي اوکه دعشري مځکي څخه خراج ورکړل سي عشر نه ساقطيږي. فقط (عشري مځکه هغه ده چي هميشه دمسلمانانو په قبضه کي پاته سوي وي که په خوشحالۍ سره په ابتداء کي مسلمان سوي وي اوکه دقوت په ذريعه فتح حاصله سوي وي اوپه مسلمان فوج کي تقسيم کړل سوي وي، اوکله هم دغير مسلم په ملکيت کي نه وي راغلي او خراجي هغه مځکه ده چه دکافرانو په قبضه او ملکيت کي پاته سوي وي يا پريښودل سوي وي که مسلمانانو ددوی څخه اخيستي وي، ([2]) ظفير). فقط

چه کم مسلمان عشر نه باسي: **سوال**: (٢٢) عشر نه ورکونکي ديندار مسلمان دي که نه؟ بينوا وتوجروا !

جواب: عشر نه ورکوونکي باوجود دوجوب دعشر داسي ګناهګار دي لکه څنګه چه زکات نه ورکونکي ګناهګار او فاسق وي خوکافر نه دي. ([3]) فقط

دمځکو قسمونه اوددي دعشر حکم: **سوال**: (٢٣) څه فرمائي علماء دين دهغه مځکو په باره کي چه تر اوسه پوري آبادي سوي وي يا آباديږي لکه په ملك پنجاب کي نهر دلاکل پور او سرګودها آباد سوي دي او دمنټګمري نهر اوس آباديږي چه آيا په دغه مځکو باندي عشر سته اوکه نه باقي په حيثيت دمحنت مشقت او دسرکاري محصول په لحاظ سره خو دا دنورو مځکو څخه زياتي چي محنت غواړي ددي وجي چه په ځاه سره داوبه سوي مځکي محصول خو ۴ کناله دي دپنجاب او ددي مځکو محصول عنصدر کناله دي وعلي هذا القياس اضافه محنت چه کله انسان دمريعه دکارڅخه تحصيل دتفريغ بالکليه

([1]) وګوری: ردالمحتار باب العشر ج٢ ص٢٧. ط- س. ج٢ ص٣٢٥. الفاظ يې دا دي: افاد ان ملك الارض ليس بشرط لوجوب العشر وانا الشرط ملك الخارج لانه يجب فی الخارج لا فی الارض فكان ملكه له وعدمه سواء الخ لان سببه الارض النامية بالخارج تحقيقا (ردالمحتار باب العشر ج٢ ص٢٧. ط. س. ج٢ ص٣٢٥). ظفير

([2]) ارض العرب وهی من حد الشام والكوفة الی اقصی اليمن وما اسلم اهله طوعا اوفتح عنوة وقسم بين جيشنا والبصرة ايضا لاجماع الصحابة عشرية لانه اليق بالمسلم الخ وما فتح عنوة ولم يقسم بين جيشنا الامكة اقر اهله عليه او نقل اليه كفار اخر او فتح صلحا خراجية لانه اليق بالكافر (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر والخراج ج٣ ص٣٥٠ - ٣٥٢. ط. س. ج۴ ص١٧٢). ظفير

([3]) يجب العشر الخ (درمختار ط. س ج٢ ص٣٢٥). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

نه سي کولي، بينوا توجروا !

جواب: په شامي کي منقول دي احترازا عما وجد في دارالحرب فان ارضها ليست ارض خراج او عشر الخ (١) ددي روايت موافق عشر لازم نه دي، ليکن که چيري داسي مځکی په داراسلام کي وي نو عشر به هم وي په دي کی به عشر ورکول لازم وي لهذا که چيري احتياط وکړي نو عشر دي ورکړي. (٢) فقط

په هندوستان کی عشري او خراجي مځکي او دهغو حکم: **سوال**: (۲۴) په پنجاب کي دمړو مځکو احياء انگريزانو په پنجابيانو سره کړيده نهرونه په انگريزي خرچ سره تيار سوي دي آبادي خپله کښتکار کوي دبعضو کروندګرانو څخه سرکار قيمت واخيستی مځکي يې ددوی ملکيت کړي، دبيعی، هبې وغيره يې دوی ته اختيار ورکړي دي محصول معين اخلي دا دواړه قسم مځکی عشري دي، يا يې موروثي ګنلي دي دوی ته يې دبيعی وغيره اختيار نسته ددوی څخه محصول زيات اخلي دا دواړه قسم مځکی عشري دي که خراجي؟ او داجاری په صورت کي عشر پرمالك باندي دی که پرمستاجر باندي؟ او دمزارعت په صورت کي پرچا باندي دی؟ بينوا وتوجروا !

جواب: ددار الحرب مځکي علامه شامي دعشري او خراجي کيدو څخه خارجي کړي دي لکه څنګه چه هغه ليکي: ويحتمل ان يکون احترازا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها ليست ارض خراج او عشر الخ شامی باب الرکاز (٣) غالبًا پردي بناء باندي قاضي ثناء الله پاني پتي صاحب په ما لابد منه کي دهندوستان مځکی عشري کړي نه دي باقي په دي کي نور هيڅ شبه نسته چه عشر ورکول احوط دي او عشري مځکه که چيري په اجاره ورکړل سي يا په مزارعت باندي نو داجاري په صورت کي امام صاحب پر مؤجر باندي او صاحبين پر مستأجر باندي عشر واجب کوي: والعشر علی الموجر الخ قالا علی المستأجر وفی الحاوی وبقولهما ناخذ الخ (٤) او دمزارعت په صورت کي عشر پردواړو باندي دحصی په قد ر دي. فقط

په سرکاري ټيکس ورکولو سره عشر ادا کيږي اوکه نه؟ **سوال**: (۲۵) ددي ځاي خلق عشر نه ورکوي بلکه دا وايي چه موږ بادشاه ته عشر ورکوو کافرانو يابادشاه ته عشر په ورکولو

---

(١) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفير

(٢) فيدخل فيه المفاوز وارض الموات فانها اذا جعلت صالحة للزراعة کانت عشرية او خراجية (ايضا) اول مفتی علامه پرعشري مځکه باندی به عشر واجب او ضروري ګڼي او دکله څخه چه دشامي داجزيه پيدا سويده نو دهغه وجي څخه يې اراده بدله سوی ده . ظفير

(٣) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفير

(٤) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۴ – ۷۵. ط. س ج۲ ص۳۳۴. ظفير

سره ادا کیږي اوکه نه ددي وضاحت وکړئ؟

جواب: دعشر مصارف دزکات په شان دي مسلمانانو محتاجو ته يې ورکول په کار دي کافرانو ته په ورکولو سره عشر نه ادا کیږي. (۱) فقط

دکفارو څخه په اخستل سوو مځکوکي عشر نسته: **سوال**: (۲۶) زما پلار ۱۷۰ بیګه مځکه دکفارو څخه اخیستي وه په هغې کي لږ څه باغ دي او څه مځکه يې په ټیکه باندي ورکړیده څه زه خپله کرم اوس دا امر دریافت طلب دي چه په دي مځکه کي عشر راځي اوکه نه؟

جواب: دکفارو څخه چه کمه مځکه واخیستل سي هغه عشري نه ده. (۲) فقط

دعشر دپاره صاحب نصاب کیدل ضروري دي اوکه نه؟ **سوال**: (۲۷) دکروندي عشر پر صاحب نصاب باندي واجب دي که پرټولو باندي؟

جواب: که چیري مځکه عشري وي نو صاحب نصاب او غیر صاحب نصاب دواړه به عشر وباسي. اومحتاجوته دي ورکوي (۳) اوچه کم فقیر غوښتونکي وي که چیري هغه صاحب نصاب وي نو هغه ته عشر او زکات ورکول درست نه دي. والله تعالي اعلم

په پیداوار کي به اخراجات وضع کیږي او عشر به ایستل کیږي که بغیر دوضع څخه: **سوال**: (۲۸) په عشري مځکه کي چه مزدورانو ته مزدوري ادا کړل سوي وي نو دهغه حساب به په عشرکي وضع کیږي اوکه نه؟

جواب: په عشر کي دمزدورانو مزدوري او دنورو اخراجاتو حساب نه کیږي یعني دمزدورانو دمزدورۍ وغیره په وجي سره په عشر کي کمي نه کیږي نو لهذا لسمه حصه ددي څخه ورکول په کاردي په درمختارکي دي: بلارفع مئون وبلااخراج البذر لتصریحهم

---

(۱) اخذ البغاة والسلاطين الجائزة زكوة الاموال الظاهرة كالسوائم والعشر والخراج لا اعادة على ربها ان صرف المأخوذ فى محله الخ وان لم يصرف فيه فعليهم فيما بينهم وبين الله اعادة غير الخراج (درمختار) ام السلطان الجائز الخ ذكر فى المعراج عن كثير من مشائخ بلخ انه كالبغاة لانه لايصرف الى مصارفة وفى الهداية انه الاحوط (ردالمحتار باب زكاة الغنم ج۲ ۳۲. ط. س. ج۲ ص۲۸۸). ظفير

(۲) او اشترى مسلم من ذمى ارض خراج يجب الخراج ولو منعه انسان من الزراعة (درمختار) وقد صح ان الصحابة اشتروا اراضى الخراج وكانوا يودون خراجها (ردالمحتار باب العشر والخراج ج۳ ص۳۲۴. ط. س. ج۴ ص۱۹۱). ظفير

(۳) يجب العشر بلا شرط نصاب وبلا شرط بقاء حولان حول (درمختار) ثبت ذلك بالكتاب والسنة والاجماع والمعقول اى يفترض لقوله تعالى واتوا حقه يوم حصاده فان عامة المفسرين على انه العشر اونصفه وهو مجمل بينه قوله ﷺ ما سقت السماء ففيه العشر وما سقى بغرب اودالية ففيه نصف العشر (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲ – ۲۷. ط.س. ج۲ ص۳۲۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

بالعشر فی کل الخارج الخ واللہ تعالی اعلم. (۱)

زمیندارانو ته چه کم مال گزاري ادا کوي دهغي مځکي عشر: **سوال**: (۲۹) عشري مځکه څه ته ویل کیږي او خراجي مځکه څه ته ویل کیږي؟ چه کم خلق زمیندارانو ته مال گزاري ادا کوي پردغه خلقو باندي په کم حساب سره په غله کي صدقه واجب ده؟

جواب: دشامي دتصریح څخه معلومیږي چه دهندوستان مځکی عشري او خراجي نه دي که چیري احتیاطاً عشر ورکړي نو بهتره ده او چه کوم خلق زمیندارانو ته مال گذاري ادا کوي په دي کي اختلاف دي چه عشر پرچا باندي واجب دي امام صاحب پرزمیندار باندي عشر واجبوي او صاحبین پرمستاجر باندي او په درمختارکي دي: وبقولهما ناخذ او شامي هم دتفصیل او تحقیق څخه وروسته دصاحبینو قول ته ترجیح ورکړي ده او مفتي به اوماخوذبه کړی يې ده حیث قال: فلا ینبغی العدول عن الافتاء بقولهما ذالک. (۲)

په تمباکو کي هم عشر سته که چیري مځکه عشري وي: **سوال**: (۳۰) که چیري یو سړي په خپله مځکه کي تمباکو وکرل نو ددي په پیداوار کي به عشر لازم وي اوکه نه؟

جواب: که چیري مځکه عشري وي نو عشر به ددي څخه لازمیږي. (۳)

چه دچا سره دکفایت په قدر مځکه وي په هغه باندي هم عشر دي: **سوال**: (۳۱) بکر خپله لږخه مملوکة مځکه خپله کري او هم دا دده او دده دبال او بچ دپاره درزق ذریعه ده پرده باندي دغلي په پیداوار کي عشر واجب دي اوکه نه؟

جواب: عشر او نیم عشر په دي باندي واجب دي. (۴)

دکمي غلي عشر چه ونه لیستل سي: **سوال**: (۳۲) زید دغلی لسمه حصه زکات ونه ایستی نو دغه غله حلاله سوه که حرامه؟

جواب: دغه غله حلاله ده زید په زکات نه ورکولو باندي فاسق او گناه گار دي.

په خراجي مځکه کي عشر نسته: **سوال**: (۳۳) دکتاب الفاروق چه دمولانا شبلي نعماني تصنیف دي ملاحظی څخه معلومیږي او ظاهریږي چه پرکمه مځکه باندي خراج وي پر هغی باندي عشر واجب نه دی، بینوا وتوجروا !

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۹ - ۷۰. ط. س. ج۲ ص۳۲۸. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۴ – ۷۵. ط. س. ج۲ ص۴۳۳. ظفیر

(۳) علی انه عند ابی حنیفة یجب العشر فی الخضروات (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۷). ظفیر

(۴) بلا شرط نصاب وبقاء (درمختار) فیجب فیما دون النصاب بشرط ان یبلغ صاعا وقیل نصفه وفی الخضروات التی لا تبقی وهو قول الامام وهو الصحیح (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۷، ط. س. ج۲ ص۳۲۶). ظفیر

جواب: حنفي فقهاؤ داسي ليکلي دي چه دکمي مځکی څخه محصول واخيستل سي په هغی کي عشر نسته. ([1]) فقط

دعشر سره متعلق په قرآن پاک کي حکم: **سوال**: (۳۴) څه فرمايي علماء دين متين په دي مسئله کي چه لکه څه رنګه چي دصلاة او زکات متعلق په قران شريف کي اقيموا الصلوة واتوا الزکوة په صراحت سره مذکور دي دغه رنګه دعشر متعلق څه آيت کريمه سته اوکه نه؟ په هندوستان کي عشر واجب دي اوکه نه؟ بينوا وتوجروا !

جواب: دعشر وجوب مفسرينو ددي آيت څخه: واتوا حقه يوم حصاده ([2]) ثابت کړي دي نو لهذا په عشري مځکه کي به عشر لازم وي. فقط والله اعلم

دهندوستان په مځکو کي عشر: **سوال**: (۳۵) په هندوستان کي عشر واجب دي اوکه نه؟

جواب: روايات داسي قسم هم سته چه عشر واجب نه سي او دادله ؤ عموم ددي مقتضي دي چه عشر واجب سي نو احوط دا دي چه عشر ورکول په کار دي. ([3])

دسالانه ټيکس والا مځکي په پيداوار کي عشر: **سوال**: (۳۶) زيد ديوه زميندار څخه په شل روپی سالانه ټيکس باندي دکنبت کولو دپاره مځکی اخيستي ده او پنځه ديرش روپی دده په اوبه خور وغيره کي خرچ سوي دي پيداوار دسلو روپو دي، زکات به څومره قدر ورکوي؟

جواب: په دي صورت کي که چيري مځکه عشري وي نو لسمه حصه دپيداوار به دي فقيرانو ته ورکوي چه څومره قدر پيدوار وسو مثلاً دسلو روپيو نو دهغی لسمه حصه به ورکوي. ([4])

پر زميندار او کروندګر دواړو باندي دحصي په قدر عشر دي: **سوال**: (۳۷) الف خپله مځکه چه باراني ده عمر ته په دي شرط باندي دکنبت دپاره ورکړه چه په کنبت باندي تخم چه

([1]) يجب العشر في ارض غير الخراج (درمختار) اشار الى ان المنع من وجوبه كون الارض خراجية لانه لا يجتمع العشر والخراج (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵ . ظفير

([2]) سورة الانعام ركوع : ۱۷. ظفير

([3]) ويحتمل ان يكون احترازا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها ليست ارض خراج اوعشر (ردالمحتار باب الركاز ج۲ ص۷۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰) يجب العشر فی ارض غير خراج (درمختار) ای يفترض لقوله تعالی واتوا حقه يوم حصاده الخ وهو محمل بينه قوله ﷺ ماسقت السماء ففيه العشر وما سقی بغرب اودالية ففيه نصف العشر الخ (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۲. ط. س ج۲ ص۳۲۵). ظفير

([4]) يجب العشر ويجب نصفه فی مسقی غرب او دالية ای دولاب لكثرة المئونة الخ او سقاه بماء اشتراه (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۸ - ۲۹. ط. س. ج۲ ص۳۲۵) ددي څخه معلومه سوه چه که شراکت قيمةً سوی وی نو نيم عشر يعنی شلمه حصه به ورکول وی. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

ثومره خرچ سو هغه به ادا کوم او پیداوار به نیمه نیمه حصه تقسیموو سرکاري ټیکس هم الف ادا کوي ټول پیداوار دبالامځکی څخه دوه ویشت منه غله حاصله سوه چه نیمه حصه یولس منه الف ته ورسیده اجرت کلیةً تقریبًا یو من ددینه علاوه مشترکه ورکړل سو ګواکي ټول پیداوار ددي مځکی ۲۳ منه سو آیا پرالف باندي عشر واجب دي او ثومره قدر دټول پیداوار عشر الف دمځکی مالك به ادا کوي که صرف دخپلي خپلي حصي دا به ورکوي که دټیکس والا مځکي په وجه به عشر ساقط سي؟

جواب: په عشري مځکه کي که چیري هغه مځکه په زراعت سره ورکړل سي لکه څنګه چه په صورت مسئوله کي دي عشر پرزمیندار اوکښت کار باندي په اندازه دخپلي خپلي حصی واجبیږي او یو من چه په اجرت کي مشترکه خرڅ سوي دي دهغه عشر پر دواړو باندي واجب دي (۱) او دا هم فقهاؤ لیکلي دي چه کمه مځکه خراجي وي په هغه کي عشر نه واجبیږي (۲). فقط

دهندوستان مځکه عشري ده که خراجي؟ **سوال**: (۳۸) دهندوستان مځکه عشري ده که خراجي په دي کی قول فیصل څه دي؟

جواب: دشامي دعبارت څخه معلومیږي چه دهندوستان مځکه نه عشري ده اونه خراجي: وعبارته فان ارضا لیست ارض خراج او عشر الخ ص۴۵ شامی جلد ثانی باب العاشر (۳). فقط

په بټائي (نیمائي) والا مځکه کي عشر: **سوال**: (۳۹) په هندوستان کي چه کم خلق زمیندار دي او خپله کرونده نه کوي رعایا کرونده کوي زمیندار ته چه کمي روپی درعایا څخه ورکول کیږي دهغه څخه مال ګذاري سرکاري ادا کوي باقي زمیندار په خپل مصرف کي راولي پرداسي زمیندارانو باندي دمال ګذاری دادا کولو څخه پرته آیا بل هم څه حق شرعي خراج وغیره ادا کول لازم دي که نه؟

جواب: چه په کمو مځکو کي خراج یعني سرکاري محصول ورکول کیږي دهغه څخه عشر یعني لسمه حصه ورکول ضروري نه دي او که یې چیري ورکړي نو بهتره ده او تفصیل ددي دا دي چه نورو ته په کښت ورکولو دوه صورتونه دي یو دا چه په نقد روپیو باندي داجارې په طریقه مځکه ورکړل سي دویم دا چه په بټائي (تقسیم ۱ نیم په نیمه) غله

(۱) وفی المزارعة ان کان البذر من رب الارض فعلیه ولو من العامل فعلیهما بالحصة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۵. ط. س. ج۲ ص۳۳۵). ظفیر

(۲) لئلا یجتمع والخراج (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۲۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفیر

(۳) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفیر

باندي ورکړل سي په دويم صورت کي که چيري تخم دمزارع وي نو هر يو مالك او مزارع دي دخپلي خپلي حصې په غله کي لسمه حصه ورکړي او په اول صورت کي اجر پر مستأجر باندي دي او دا قول دصاحبينو دي او په دي باندي درمختار فتوي ورکړي ده: والعشر على المؤجر كخراج موظف وقالا على المستاجر كمستعير مسلم وفى الحاوى وبقولهما ناخذ وفى المزارعة ان كان البذر من رب الارض فعليه ولو من العامل فعليهما بالحصة ([1]) وفى الشامى قوله ارض غير الخراج اشار الى ان المانع من وجوبه كون الارض خراجية لانه لا يجتمع العشر والخراج الخ ([2]) ج۲ ص۴۹ باب العشر.

په باغ کي عشر سته اوکه نه؟ سوال: (۴۰) دکمو خلقو سره چي دآم وغيره باغونه دي هغوی به هم څه حق شرعي ادا کوي؟ ددي صراحت وکړئ!

جواب: په دي کي هم هغه حکم دي که چيري په دغه مځکه کي سرکاري محصول ورکول کيږي نو دباغ پر ميوو باندي عشر نسته. فقط

دمځکي زکات به څه قسم ادا کيږي؟ سوال: (۴۱) دپيداوار زکات څومره دي که چيري ديو سړي سره نقد نور مال نه وي مکان او مځکه په سلګونو او زرګونو روپيو وي دهغه زکات څنګه دی؟ بينوا وتوجروا!

جواب: که چيري مځکه عشري وي نو دهغی دغلي څخه لسمه حصه ايستل دالله تعالي دپاره لازم دي ([3]) او داوسيدو مکان وغيره اګر چه دسلګونو او دزرګونو روپو وي په هغی کي هيڅ زکات نسته. ([4]) فقط

دهندوستان مځکه نه عشري ده او نه خراجي: سوال: (۴۲) مزروعه مځکه دهندوستان چه اوس دانګريزانو ترحکومت لائدي ده عشري ده که خراجي؟ پرهرو دواړو تقديرونو چه کله ټيکه ادا کړل سي نو عشر به فرض وي که خراج که هيڅ نسته؟ دوجوب په صورت کي چه کمو مځکو ته سرکار دنهر اوبه وررسوي او اوبه چيښونکی په دې صورت کي دقيمت داوبو ورکوي دداسي مځکی څخه به عشر ورکوي که نيم عشر؟ دوجوب په صورت کي آيا دا کيدي سي چه دسرکاري ټيکی اندازه منفي کړي دباقي عشر فرض

([1]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۴ – ۷۵. ط. س. ج۲ ص۳۳۴. ظفير

([2]) ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵. ظفير

([3]) يجب العشر فى ارض غير الخراج الخ بلا شرط نصاب وبقاء حولان حول (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲ ط. س. ج۲ ص۳۲۵ – ۳۲۶). ظفير

([4]) ولا زكوة فى ثياب البدن المحتاج اليها الخ واثاث المنزل ودور السكنى ونحوها وكذا الكتب اذا لم تنو التجارة وان ساوت نصابا درمختار قوله ونحوها اى كثياب البدن الغير المحتاج اليها والحوانيت والعقارات (ردالمحتار كتاب الزكوة ج۲ ص۱۰). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

سي؟ دبهاولپور درياست دمځكو حكم چه دهغو حكمران مسلمان دي په مستفسرۀ مذكورۀ ۇ كي دباقي مځكو په شان دي كه متفاوت؟

جواب: د شامي په عبارت كي دا تصريح ده چه دهندوستان په مځكو كي عشر او خراج هيڅ نسته نه هغه عشري دي او نه خراجي، نوچه سركار كم محصول اخلي هغه ته خراج نه سي ويل كيدى دشامي عبارت دا دي: فان ارضها ليست ارض خراج او عشر الخ باب الركاز ([1]) چه كم ځاي عشر واجبيږي هلته دټول پيداوار عشر واجبيږي هيڅ نه منفي كيږي او په كمو مځكو كي چي داوبو محصول وركول كيږي په هغو كي نيم عشر دي او په رياست اسلاميه كي عشر وركول په كار دي. فقط

<u>پر نيمايي كوونكي باندي عشر</u>: **سوال**: (۴۳) چه دكم سړي سره ذاتي مځكه نه وي اوهغه په لګان باندي مځكه واخلي او وې كري او ورسره قيمت هم نه وي بلكه سودي قرض واخلي او خرڅ يې كړي نو په داسي حالت كي پرده باندي په پيداوار كي عشر واجب دي كه نه؟

جواب: دصاحبينو دقول موافق دعشري مځكي عشر دمستاجر پر ذمه دى، فى الدر المختار: وقالا على المستأجر او په باب العشر كي دا هم دي: ويجب مع الدين الخ ([2]) ددي رواياتو موافق دپيداوار عشر پرده باندي واجب دي. فقط

<u>چه په كمه مځكه محنت وكړي په نهر سره اوبه كړل سي</u>: **سوال**: (۴۴) كاريز، جهلونه او ويالي چي ددرياب څخه دمځكي داوبه كولو دپاره وكيندل سي په دي كي پوره عشر دي او كه نيم؟

جواب: كه چيري مځكه عشري وي په دي صورت كي پكار دي چه عشر واجب سي. ([3])

([1]) ردالمحتار باب الركاز ج۲ ص۷۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰ اول به يې دعشر فتوي وركوله اوبيا به يې دوركولو خبره احتياطا ليكله بيا به يې وليكل چه لازمه نه ده په هندوستان كي دعشر چه كم مصارف دي چونكه دهغوي خانه پري نه كيږي غريبان فقيران داسلامي مدرسو طالبان ددوى ټولو دارومدار پرعشر باندي دي ددي وجه دعلماؤ فيصله هم داده چه عشر وركول ډير ښه دي پخپله مفتي علامه صاحب هم په ډيرو ځايونو كي هم داليكلي دي اوددرمختار شامي په عبارت كي په دويم ځاى باب زكوة الغنم كي دي ددې حاصل هم دادي چه عشر وركول ضروري دي هغه عبارت دادي: اخذ البغاة والسلاطين الجائرة زكوة الاموال الظاهرة كالسوائم والعشر والخراج لا اعادة على اربابها ان صرف الماخوذ فى محله الآتى فى باب المصرف وان لايصرف فيه فعليهم فيما بينهم وبين الله اعادة غير الخراج لانه مصارفه (درمختار) قوله فعليهم ديانة كما فى بعض النسخ قال فى الهداية وافتوا بان يعيدوها دون الخراج (ردالمحتار ج۲ ص۷۵. ط. س. ج۲ ص۲۸۸). ظفير

([2]) وګورئ: الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۷ – ۷۵، ط.س. ج۲ ص۳۳۴. ظفير

([3]) يجب العشر الخ فى مسقى سماء اى مطر وسيح كنهر الخ ويجب نصفه فى مسقى غرب اى ولو كبير ودالية اى دولاب لكثرة المئونة وفى كتب الشافعية او سقاه بماء اشتراه وقواعدنا لا تاباه (درمختار) كذا نقله =

يو اشكال او دهغه جواب: **سوال**: (**۴۵**) تاسو په استفتاء نمبر **٢٨٣** كي (په دي رجسټركي درج شده) تحرير كړي دي چه دفقهي درواياتو څخه معلوميږي چه دهندوستان په مځكو او باغونو كي عشر نسته په دي كى شبه دا ده چه په الامداد دشعبان په ګڼه كي يې ليكلي دي چه په پيداوار كي چه په هغه سره آمدني كول مقصود وي عشر واجبيږي كه غله وي كه ميوه، نوپه كښت او باغ دواړو كي واجب دي دغسى جواب دمولانا رشيداحمد قدس سره څخه منقول دى، په دي صورت كي څه حكم دي؟

جواب: په دي باره كي بي شكه احقر هممدا ليكلي دي چه ستاسو په نقل او الامداد وغيره كي هم دا مضمون موجود دي، اوس لږ وخت سوي دي چه په شامي جلد ثاني باب الركاز كي پردي عبارت مي نظر پريوتى چه كښته درج دى او دهغه حاصل دا دي چه ددار الحرب مځكي نه عشري دي اونه خراجي او دا مسئله دفقهاؤ په نزد متفق عليه او مسلمه او معلومه ده ددي عبارت دكتلو څخه وروسته ددي اصل معلوم سو چي قاضي ثناء الله پاني پتي قدس سره په مالا بدمنه كي ليكلي دي چه دعشر مسائل په دې كتاب (ما لا بُدَّ منه) كي ددي وجي څخه نه دي ليكل سوي چه ددي ځايونو مځكي عشري نه دي يا ددي ځاى پرمځكو باندي عشر نسته اوكما قال، الغرض دشامي دتصريح څخه وروسته او دقاضي صاحب مرحوم دتحقيق پيش نظر اوس احقر ددي ليكل شروع كړل چه دهندوستان مځكى عشري نه دي په دي ټولو كي بياهم احتياط په عشر ايستلو كي دي هغه عبارت دا دي: تنبيه: قال فى فتح القدير بالخراجية والعشرية ليخرج الدار فانه لا شيء فيها لكن ورد عليه الارض التى لا وظيفة فيها كالمفازة اذ يقتضى انه لا شيء فى الماخوذ منها وليس كذلک فالصواب ان لا يجعل ذلک لقصد الاحتراز بل للتنصيص على ان وظيفتها المستمرة لا تمنع الاخذ مما يوجد فيها (الى ان قال) واقول يمكن الجواب بان المراد بالعشرية والخراجية ما تكون وظيفتهما العشر او الخراج سواء كانت بيد احد اولا فتشمل المفازه وغيرها بدليل ما قدمناه عن الخانية من ان ارض الجبل عشرية فيكون المراد الاحتراز بها عن دارالحرب ويدل عليه انه فى متن دار البحار عبر بمعدن غير الحرب فعلم ان المراد بمعدن ارضنا ولهذا قال القهستانى بعد قوله فى ارض خراج او عشر لا حصر فى ارضنا سواء كانت جبلاً او سهلاً مواتاً او ملكاً واحترز به عن داره وارضه وارض الحرب اهـ ثم رأيت عن ما قلته فى شرح الشيخ اسمعيل

= الباقانى فى شرح الملتقى عن شيخه البهنسى لان العلة فى العدول عن العشر الى نصفه فى مسقى غرب ودالية هى زيادة الكلفة كما علمت وهى موجودة فى شراء الماء ولعلهم لم يذكروا ذلك لان المعتمد عندنا ان شراء الشرب لا يصح الخ (ردالمحتار باب العشر ج٢ ص٦٢ – ٦٧ ط. س. ج٢ ص٣٢۵ – ٣٢٦). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

حیث قال ویحتمل ان یکون احترازا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها لیست ارض خراج او عشر الخ (۱) ددي عبارت څخه معلومه سوه چه ددارحرب مځکه نه عشري ده او نه خراجي ددي وجي اوس دفقهاؤ دتصریح په وجه دهندوستان دمځکو څخه دعشر نفي لیکل کیږي او ددي په خلاف مو هیڅیري هم ونه لیدل چه په حربي مځکو کي دي دعشر دواجب کیدو تصریح وي لهذا مخکي چه کمه فتوي دعامي قاعدي موافق دعشر دوجوب ورکول کیده اوس مو هغه پریښودله. فقط

چه کمه مځکه په مشقت سره اوبه کول کیږي دهغې عشر: **سوال**: (۴۶) دمځکي یوه حصه چه دغره په اوبو سره اوبه کیږي لیکن په محنت او مشقت سره یې ورته بند جوړ کړی اوبه کیږي نوشرعًا پردي باندي عشر واجب دي که نیم عشر؟

جواب: شامي په باب الرکازکي ویلي دي: واحترز به عن داره وارضه وارض الحرب اه ثم رأیت عین ما قلته فی شرح الشیخ اسمعیل حیث قال ویحتمل ان یکون احترازا عما وجد فی دارالحرب فان ارضهما لیست ارض خراج او عشر الخ (۲) ددي عبارت څخه واضحه کیږي چه دهندوستان مځکي نه عشري دي او نه خراجي اوکه چیري دا صورت ددارالاسلام په مځکه کي وي نو هلته به په صورت مذکوره کي عشر لازمیږي ځکه چه دباران او خوړ په اوبو باندي په اوبه سوي مځکه کي عشر واجبیږي کذا في الدر المختار. فقط

په کومو شیانو کي زکات نسته: **سوال**: (۴۷) په هدایه کي دي چه پرلاندي لیکل شیانو باندي زکات نه عائد کیږي: داوسیدو کور، داغوستلو کپړې، دکور اسباب، دسپرلۍ حیوان، خدمتي غلامان، مینځې، اسلحه داستعمال، پر باقي شیانو باندي زکات عائد کیږي دهدایې عبارت دا دی: قال ابوحنیفة فی قلیل ما اخرجته الارض وکثیره العشر سواء سقی سیحًا او سقته السماء دزمینداری او کروندګری په پیداوار کي عشر ایستل هم ضروري دي اوکه نه؟

جواب: دا څه چه تا دهدایه څخه نقل کړي دي صحیح دي پردي شیانو باندي زکات نسته او دمځکی پیداوار لږ وي که ډیر دامام ابو حنیفه ﷬ په نزد عشر پرلازم دی او دا هم فقهاؤ لیکلي دي چه دعشري مځکي څخه که چیري خراج واخیستل سو نو عشر ساقط نه سو بلکه عشر ورکول په کار دي خپله پرفقراؤ باندي دي تقسیم کړي دعاشر وغیره

(۱) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۷۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفیر

(۲) وګورئ: ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۷۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفیر

ضرورت نسته لیکن په رد المحتارکي باب الرکاز [۱] کي نقل کړي دي چه دحرب په مځکو کي عشر او خراج هیڅ نسته سرکار چه کم محصول واخیستی دهغه څخه ماسوا نور څه ورکول واجب نه دي. فقط

دهندوستان پرمځکه باندي عشر واجب نه دي: **سوال**: (۴۸) دهندوستان پرمځکو باندي عشر واجب دي اوکه نه؟

جواب: دشامي دتصریح څخه معلومیږي چه واجب نه دي. [۲]

دکشمیر او پنجاب مځکي عشري دي که خراجي؟ **سوال**: (۴۹) دهندوستان، کشمیر او پنجاب مځکی عشري دي که خراجي؟

جواب: قال فی الشامی فی باب الرکاز فی قوله فی ارض خراجیة او عشریة الخ واحترز به عن داره وارضه وارض الحرب ثم رأیت عین ما قلته فی شرح الشیخ اسمعیل حیث قال ویحتمل ان یکون احترازًا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها لیست ارض خراج او عشر انتهی ص**۴۵** جلد ۲، اقول وبه ظهر وجه قول مؤلف ما لا بد منه حیث قال رحمه الله: *وہمچنین احکام زمین عشری کہ درین دیار نیست ومسائل عاشر کہ بر طرق وشوارع باشد مذکور نکردہ شد*. هرڅه چه احکام دعشري مځکو دي چه په دي علاقوکي نسته او دعاشر مسائل چه پر لارو او شوارع (سړکونو) باندي وي نه دي ذکر سوي. فقط

دسند او بنګال په مځکه کي دعشر حکم: **سوال**: (۵۰) دهندوستان، پنجاب، سند، پورب او بنګال مځکی عشري دي که خراجي؟

۲: دعشري یا خراجي کیدو وجه څه ده؟

۳: دنصارٰی ؤ حاکم دوخت چه دمځکی خراج اخلي دا خراج دی که عشر؟

جواب: په ردالمحتار جلد ۲ باب الرکازکي دي: قال القهستانی بعد قوله فی ارض خراج او عشر الاحصر فی ارضنا سواء کانت جبلاً مواتا او ملکاً واحترز به عن داره وارضه وارض الحرب ثم رأیت عین ما قلته فی شرح الشیخ اسمعیل قال ویحتمل ان یکون احترازًا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها لیست ارض خراج او عشر الخ [۳] ص**۴۵**، داخري جملی: فان ارضها لیست ارض خراج وعشر څخه واضحه ده چه مځکی دهندوستان، پنجاب وغیره نه عشري دي او نه خراجي او سرکار انګریز چه کم محصول

---

(۱) وګوری: ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱ ویحتمل ان یکون احترازا عما وجد فی دار الحرب فان ارضها لیست ارض خراج اوعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰). ظفیر

(۲) فان ارضها لیست ارض خراج اوعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰). ظفیر

(۳) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

اخلي هغه نه عشر دي اونه خراج. فقط

درياست په مځکه کي عشر سته او که نه؟ **سوال:** (۵۱) موږ خلګ درياست اوسيدونکي يو او ټيکس مقرر سرکار ته ورکوو پرموږ باندي عشر واجب دي او که نه؟

جواب: په خراجي مځکه کي عشر نه وي او خراج او عشر نه جمع کيږي لهذا دمځکی کم محصول چي سرکارته ورکړل سي په هغه کي عشر لازم نه دي: لانه لايجتمع العشر والخراج، شامي. (۱)

دهندوستان مځکي نه عشري دي اونه خراجي مګر احتياطاً عشر ايستل په کار دي: **سوال:** (۵۲) دهندوستان مځکی عشري دي اوکه خراجي؟

جواب: په شامي باب الرکاز کي دا تصريح کړي ده چه دهندوستان مځکی نه عشري دي اونه خراجي ليکن بعضي قواعد دمسلمانانو دمملوکه مځکو دعشري کيدو مقتضي دي ځکه چه وظيفه دمسلمانانو دمملوکه مځکو عشر دی، پردي بناء باندي احوط دا دي چه مسلمانان دخپلو مملوکه مځکو عشر ادا کړي خصوصاً دهغه مځکو چه هميشه دټول ژوند دپاره بغير ټيکس ورکړل سوي دي او په هغوکي محصول نه ورکول کيږي. (۲)

دمځکي مالک، زميندار او أجرتي کروندګر: **سوال:** (۵۳) زميندار هغه دي چه حاکم دوخت ته خراج ورکوي يا بل څوک چا چه دده څخه په اجرت سره واخيسته هغه مستاجر دي که نه؟ زميند ار خپله مالك دي که دسرکار سره اجرتي دي؟ دعشر دپاره مِلك شرط دي اوکه نه؟ پرمستاجر اومزارع باندي دعشر دواجب کيدو دپاره عشري مځکه شرط ده اوکه نه؟

جواب: زميندار هغه دي چه سرکارته خراج ورکوي او دمځکی مالك زميندار دي او دعشر دپاره ملك شرط دي ليکن دمزارعت او اجارې په صورت کي دصاحبينو مذهب چه مفتی به دی هغه دا دي چه په مزارعت کي پرزميندار او مزارع دواړو باندي په اندازه دحصې عشر واجب دي او داجاری په صورت کي عند الصاحبين پرمستاجر باندي عشر واجب دي او امام صاحب پرموجر باندي عشر واجب فرمايي بعضو فقهاؤ دامام صا حب پرمذهب باندي فتوي ورکړيده ليکن په دي زمانه کي دصاحبينو پرمذهب باندي فتوي ورکول اقرب دي اوپه درمختارکي دحاوي څخه منقول دي: وبقولهما ناخذ وفی المزارعة ان البذر من رب الارض فعليه ولو من العامل فعليهما بالحصة الخ. (۳)

(۱) ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۲. ط. س. ج۲ ص۳۳۰. ظفير

(۲) اخذ البغاة والسلاطين الجائرة زکوة الاموال الظاهرة کالسوائم والعشر والخراج لا اعادة علی اربابها ان صرف الماخوذ فی محله الاتی ذکره والا يصرف فيه فعليهم فی بينهم وبين الله (درمختار) ای ديانة (ردالمحتار باب زکاة الغنم ج۲ ص۳۲. ط. س. ج۲ ص۲۸۸). ظفير =

چه کم خراج سرکار اخلي په هغه سره عشر ساقطيږي اوکه نه؟ سوال: (۵۴) کم محصول چه حکومت يا سرکار ته ورکول کيږي، دا په عشر کي حسابيږي يااوکه علاوه دسرکاري محصول څخه دعشر ايستل په کار دي؟

جواب: چه کم محصول سرکار ته ورکول سي هغه عشر ساقطوي ځکه چه عشر او خراج نه جمع کيږي (اصل دا دي چه په دارالحرب کي نه عشر سته اونه خراج که نه نو حکومت چه کم اخلي دهغه مصرف هغه نه دی کم چي دعشر وي، ([1]) ظفير). فقط

دعشر مصرف او عشري مځکه: **سوال**: (۵۵) په زمانهٔ حال کي عشري مځکه کمه ده او ددي څه حکم دي او ددي مصرف څه دي؟

جواب: درد المحتار دعبارت څخه واضح کيږي چه په غير اسلامي ښارونو کي عشري او خراجي مځکی نسته نو عبارت ددي په باب الركاز کي دا دي: احترازًا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها ليست ارض خراج او عشر ([2]) اوکه عشري کيدل تسليم کړل سي نو دمحصول سرکاري دادا کولو په وجه عشر واجب نه پاته کيږي ځکه چه عشر او خر اج نه جمع کيږي كذا في كتب الفقه ([3]) او که چيري احتياطاً عشر ورکړل سي نو هر يو مسلمان دي دخپلي مملوکه مځکی عشر فقير او مسکينانو ته ورکړي ځکه دمسلمانانو دمملوکو مځکو اصل وظيفه عشر دي او مصرف دعشر هغه دي کم چه دزکات مصرف دي. ([4])

دهندوستان مځکه او په هغي کي دعشر حکم: **سوال**: (۵۶) دهندوستان مځکه عشري ده که خراجي او په عشرکي زکات واجب دي اوکه نه چه زميندار ددوی کروندګري کوي او دمځکو ټيکس سرکارته ورکوي او چه څومره قدر ده ته منظور وي په خپل کښت کي يې

([3]) دعشر دپاره دځمکي دمالك شرط نسته بلکه دپيداوار دمالك شرط سته په دی وجه چي عشر په پيداوار کي دي نه په ځمکه کي: افاد ان ملك ارض ليس بشرط لوجوب العشر وانما الشرط ملك الخارج لانه يجب فی الخارج لا فی الارض فكان ملكه لها وعدمه سواء بدائع (ردالمحتار باب العشر ج۳ ص۷۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفير

([1]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص ۷۵ - ۷۲. ط. س. ج ۲ ص ۳۲۵. ظفير

([2]) يحتمل ان يكون احترازا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها ليست ارض خراج وعشر (ردالمحتار باب الركاز ج۲ ص ۷۱. ط. س. ج۲ ص ۳۲۰). ظفير

([3]) لانه لا يجتمع العشر والخراج (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفير

([4]) اخذ البغاة والسلاطين الجائرة زكواة الاموال الظاهرة كالسوائم والعشر والخراج لا اعادة على اربابها ان صرف الماخوذ فی محله ای فی باب المصرف وان لايصرف فيه فعليهم فيما بينهم وبين الله اعادة غير الخراج (درمختار) قوله فعليهم ای ديانة كما فی بعض النسخ قال فی الهداية وافتوا بان يعيدوها دون الخراج (ردالمحتار باب زكوة الغنم ج۲ ص۳۲. ط. س. ج۲ ص۲۸۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

ساتي چه کمي مځکی خپله کري دهغو په پيداوار کي زکات واجب دی اوکه نه زکات دغلی او دتجارت دمال څخه چه کم ايستل کيږي په هغه کي دکال قيد سته اوکه دغلی په تياريدو باندي واجيږي؟ او زکات به دپوره غلی په حساب سره ورکول کيږي اوکه خرچ او اخراجات به منها کوي؟

جوابيه : په رد المحتار باب الركاز کي يې دا تصريح کړي ده چه په هندوستان غوندي ملك کي هيڅ مځکه عشري او خراجي نسته بناءاً پردي چه کم محصول سرکار اخلي هغه ته خراج نه ويل کيږي او چه کله هيڅ مځکه دهندوستان عشري نه ده نو عشر به هم واجب نه وي ليکن که چيري احتياطاً مسلمانان دخپلو مځکو عشر ورکړي نو ښه ده اوعشر يعني لسمه حصه دپيداوار چي کم ځای واجب ده نو پرپوره پيداوار باندي واجب ده او چه کم وخت غله پيدا سي نو هغه وخت واجب دی دکال تيريدو قيد په دي کی نسته اوپه مال دتجارت کي دټول کال تيريدو څخه وروسته زکات لازميږي او عشري مځکه که چيري په مزارعت باندي ورکړل سي نو ددي په پيداوار کي دصاحبينو په نزد دحصی موافق پرهر يوه باندي يعنی پرکروندګر او دمځکي پرمالك باندي عشر لازميږي او داجارې په صورت کي دامام صاحب په نزد پرموجر باندي او دصاحبينو په نزد پرمستاجر باندي عشر لازميږي. (۱)

دغلي زكات: **سوال**: (۵۷) يو سړي مقروض دي چه کمی روپۍ داخراجاتو څخه بچ کيږي هغه په قرض کي ورکوي ليکن څه چه په کور کي غله وي دهغې غلې څخه زکات باسي دا درست دي اوکه نه؟

جواب: په درمختار باب العشر کي دي: ويجب مع الدين يعني عشر باوجود دقرض هم لازميږي نوچه کم ځاي عشر لازم دي هلته دعشر دوجوب دپاره قرض مانع نه دي (۲) او چه کم ځاي عشر واجب نه دي هلته يې هم په ورکولو کي هيڅ نقصان نسته کما هو ظاهر. فقط

پرمزارع باندي عشر سته اوكه نه؟ **سوال**: (۵۸) يو سړي مسلمان دي دخپل کښت مځکه په

---

(۱) ويجب العشر الخ بلاشرط نصاب وبلا شرط بقاء وحولان حول الخ والعشر على الموجر وقالا على المستاجر وفي الحاوى وبقولهما ناخذ وفى المزارعة ان كان البذر من رب الارض فعليه ولو من العامل فعليهما بالحصة (درمختار) قوله بلا شرط نصاب فيجب فيما دون النصاب بشرط ان يبلغ صاعا قوله حولان حول حتى لو اخرجت الارض مرارا وجب فى كل مرة لاطلاق النصوص (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۲ – ۶۷ وج۲ ص۷۴ – ۸۵. ط. س. ج۲ ص۳۲۵ – ۳۵۵). ظفير

(۲) ويجب مع الدين (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۷. ط. س. ج۲ ص۳۲۲). ظفير

خپل مملوکه حیوان سره په مختلفو جنسونو زراعت کوي دمځکي په بابت په سرکار کي مقرره ټیکس داخلول کیږي او دکلي مختلف کسب کاره مثلاً ډیر، پښ، ترکان، ډهنګر وغیره مقرره حقوق دملك درواج موافق ادا کیږي دا حقداري په معاوضه کي دخدمت کوي آیا پرمزارع باندي ددغه مذکوره حقوقو څخه علاوه دعشر ادائیګي هم لازمه ده اوکه څه؟ دمسلمانانو په حکومت کي صرف عشر اخیستل کیدی په بیت المال کي به دا رقم جمع سو او دمسلمانانو په کار به راتلی اوس صورت حال بل دي په دي زمانه کي دمملکت انتظام بدل سوي دي او پرهره مځکه باندي دهغی دحیثیت په لحاظ سره محصول اخیستل کیږي دغه محصول په عشر کي شمارل کیږي اوکه نه؟ په صورت ثانیه کي دحقیقي اخراجاتو دوضع کولو څخه وروسته چه کم پیداوار وي په هغه کي به عشر ادا کیږي اوکه نه او دعشر مصرف به په موجوده زمانه کي څه وي؟

۲: پرهر پیداوار باندي به جلا جلا عشر ادا کیږي اوکه دمختلفو اجناسو څخه چه ټوله آمدني وي دهغه قیمت به ولګول سي لسمه حصه به دعشر په نوم جدا کړل سي؟

جواب: اقول قال فی الدرالمختار باب العشر یجب العشر فی ارض غیر الخراج الخ بخلاف الخراجیة لئلا یجتمع العشر والخراج الخ ملخصا قوله ارض غیر الخراج اشار الی ان المانع من وجوبه کون الارض خراجیة لانه لا یجتمع العشر والخراج الخ (۱) ددي عبارت څخه واضحه سوه چه عشر او خراج نه جمع کیږي نوچه دکمي مځکی څخه خراج یعني سرکاري محصول واخیستل سي په هغی کي عشر نسته: وفی الدرالمختار ایضاً بلا رفع مئون الزرع وبلا اخراج البذر لتصریحهم بالعشر فی کل الخارج الخ (۲) ددي نه معلومه سوه چه په کمه مځکه کي عشر واجبیږي دهغه په ټول پیداوار کي واجبیږي دکسب ګرو حقوق او دفصل خادمان وغیره نه مستثني کیږي او نه دا حقوق دعشر دوجوب مانع دي البته خراجي کیدل دمځکی دعشر دوجوب مانع دي او مصرف دعشر هغه دي کم چه دزکات مصرف دي چه مذکور دی په دې قول دباري تعالي کي: انما الصدقات للفقراء والمساکین، الایة، کذا فی الدر المختار وردالمحتار (۳). فقط

۲: په عشر کي قیمت ادا کول هم درست دي: وجاز دفع القیمة فی زکوة وعشر وخراج (۴)

(۱) ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲. ط. س. ج۲ ص۳۲۵. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۹ – ۷۰. ط. س. ج۲ ص۳۲۸. ظفیر

(۳) ای مصرف الزکوة والعشر الخ هو فقیر ومسکین الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المصرف ج۲ ص۷۹. ط. س. ج۲ ص۳۳۹). ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب زکاة الغنم ج۲ ص۲۹. ط. س. ج۲ ص ۲۸۲ – ۲۸۵. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

وفطرة ونذر وكفارة غير الاعتاق الخ نومعلومه سوه چه په مختلفو اجناسوكي دهر يوه جنس عشر جدا ايستل ضروري نه دي بلكه دقيمت حساب به ولګوي چه په كم جنس كي غواړي دټولو مختلفو جنسونو عشر دي ادا كړي يا دي په نقدو سره ادا كړي. فقط

په نقد كرايه والا مځكه كي عشر سته اوكه نه؟ سوال: (۵۹) دهندوستان مځكى عشري دي كه خراجي يوه مځكه زيد په نقد كرايه باندي وركړه په دي كى زكات واجب دي كه نه؟ زيد سركار ته دمځكي مال ګزاري ادا كوي نو دده څخه عشر ساقطيږي كه نه؟ او دعشر غله صدقه كول څنګه دي؟

جواب: په شامي باب الركازكي دي چه دهندوستان مځكى نه عشري دي او نه خراجي ليكن احتياط دعشر په ادا كولو كي دي اوچه كمه مځكه عشري وي دهغى په پيداواركي عشر واجبيږي او كه چيري دمځكو دآمدنى څخه دمالك دنصاب په اندازه يا دكروندګر دحاجات ضروريه نه زيات سي نو دكال دتيريدو څخه وروسته پردي باندي به زكات واجب وي او دعشر دغلي قيمت كه چيري صدقه كړل سي نو داهم درست دي او دعشري مځكى عشر په خراج اخيستو سره نه ساقطيږي. (۱)

په بيعه سوي او موهوبه مځكو كي عشر: سوال: (۶۰) دزيد سره بيع سوي مځكى اوهبه كړل سوي هم دي آيا پرزيد باندي ددغه مذكوره مځكو عشر سته اوكه نه؟

جواب: عشر پرده باندي نسته. (۲)

په غنم، تل، شړشم او پټ سن كي دزكات طريقه څه ده؟ سوال: (۶۱) دكرلو شيان: وريجي، تل، شړشم، پټ سن وغيره دزراعت زكات به څومره وركول كيږي؟ دمزروعه مځكى خزانه سالانه خو زميندار ته وركول كيږي اوس په پيداوار كي دعشر يا زكات وركولو څه طريقه ده؟

جواب: لسمه حصه يا شلمه حصه دټول پيداوار وركول ديته عشر او نيم عشر ويل كيږي. او دكمي مځكي محصول چي سركار اخلي په هغى كي عشر او نيم عشر نسته. (۳)

---

(۱) اخذ البغاة والسلاطين الجائرة زكوة الاموال الظاهرة كالسوائم والعشر لا اعادة على اربابها ان صرف الماخوذ فى محله الاتى فى باب المصرف وان لا يصرف فيه فعليهم فيما بينهم وبين الله اعادة غير الخراج (درمختار) اى ديانة قال فى الهداية وافتو بان يعيدوها دون الخراج (ردالمحتار باب زكوة الغنم ج۲ ص۳۲. ط. س. ج۲ ص۲۸۹). ظفير

(۲) انما الشرط ملك الخارج لانه يجب فى الخارج لا فى الارض (ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۷. ط. س. ج۲ ص۲۲۲). ظفير

(۳) ځكه چي په دارالحرب كي عشر نسته: لانها ليست فى ارضها عشر (ردالممتار باب العشر ج۲ ص۶۷. ط. س. ج۲ ص۲۲۲). ظفير

عشر څلوېښتمه حصه نه ده لسمه حصه ده: **سوال:** (٢٢) که چیري یوه مځکه دیو غیر مذهب یعنی دهندو وي ددې څخه وروسته نصاراوو پرهغې قبضه کړي وي نو ددي په پیداوار کي څلویښتمه حصه ایستل په کار دي دا صحیح ده که غلط؟

جواب: دمځکي په پیداوار کي دمځکی پرمالك باندي یا لسمه حصه راځي یا شلمه دڅلویښتمی حصی دورکولو حکم دمځکی په پیداوارکي نسته هسي خو دنفلي صدقي په طریقه سره چه هرڅومره غواړي وردي کړي لیکن فرض نه دي. (١). فقط

دمعافي والا مځکي په پیداوار کي عشر سته اوکه نه؟ **سوال:** (٢٣) دزید په قبضه کي څه مځکه معافي ده دا عشري ده که نه؟ زید مذکوره مځکه که چیري خپله وکرله نو په دي باندي بغیر دلحاظه دصاحب نصاب کیدو که چیري زکات واجب سي نو څومره قدر به وي؟ که چیري زید دغه معافي والا مځکه یو غیر سړي ته په ټیکس یا بټائي (نیمایي) باندي ورکړي نوهم به زکات ورکوي که نه؟ که چیري ورکوي به یې نو څومره قدر به ورکوي؟ او یوه ته که دواړو ته؟

جواب: دشامي دروایت باب الرکاز څخه دا معلومیږي چه دهندوستان غوندي ښارونو مځکی عشري او خراجي نه دي (٢) او احتیاط په دي کي دی چه ددغه مځکی دپیداوار عشر ورکړل سي. یعنی که چیري خپله یې کرلي وي نو دتمام پیداوار عشر خپله ادا کړي اوکه چیري چاته یې په مزارعت یعنی نیمایي باندي ورکړي وي نو دخپلي حصی په اندازه به هر یو عشر ورکوي اوپه نقد اجاره ورکولو کي عشر دمؤجر پرذمه دی یا دمستاجر علي اختلاف القولین. (٣)

عشر واجب دي که فرض؟ **سوال:** (٢٤) عشر ایستل فرض دي که واجب که څه او چه څه سرکارته ورکول کیږي دهغه څه حکم دي؟

جواب: داسي تصریح په شامي کي ده چه په دارالحرب کي چیري چه دکفر حکومت دي هلته پرمځکو باندي عشر او خراج هیڅ نه دي واجب اوچه څه سرکار ته محصول ورکول کیږي هغه دخراج په نوم سره موسوم کول نه دي په کار بهر حال دمسلمانانو پرذمه

---

(١) ای یجب العشر فی الاول ونصف العشر فی الثانی الخ (ردالمحتار باب العشر ج٢ ص٦٩. ط. س. ج٢ ص٣٢٨). ظفیر

(٢) ویحتمل ان یکون احترازا عما وجد فی دارالحرب فان ارضها لیست ارض خراج اوعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج٢ ص ٦١. ط. س ج٢ ص٣٢٠). ظفیر

(٣) والعشر علی المؤجر وقالا علی المستاجر وبقولهما ناخذ وفی المزارعة ان کان البذر من رب الارض فعلیه وان کان من العامل فعلیهما بالحصة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج٢ ص٩٧۵. ط. س. ج٣ ص٣٣۴). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

دداسي مځکو په پيداوار کي عشر واجب نه دي هسي که يې علي سبيل الاحتياط ورکړي نو بهتره ده ليکن فرض يا واجب دزکات په شان نه دي دشامي عبارت په باب الرکاز کي دا دي: ويحتمل ان يکون احترازا عما وجد فی دارالحرب لان ارضها ليست ارض خراج او عشر الخ [1] نوجمله د: فان ارضها ليست ارض خراج او عشر الخ په دي باره کي صريح ده چه ددارالحرب په مځکه کي عشر وغيره نسته هسي چه کم څه حکمان اخلي نو هغه ښوك بندولي سي؟ او هغه چه څه وغواړي هغه نوم پرکښيږدي، نوچه کله دا مسئله معلومه سوه نو ددي ښخه وروسته دهيڅ سوال دجواب ضرورت پاته نه سو. فقط

په سرکاري ټيکس سره عشر معاف کيږي اوکه نه؟ **سوال**: (۲۵) هغه محصول چي دلصاري دپاره دهند په مځکه کي دمځکی دمالك دطرف ښخه ورکول کيږي عشر ساقطوي اوکه نه؟

جواب: دا ساقطونکي دعشر دي. [2]

دلس پنځه بيګه [3] مځکي والا پردمه عشر: **سوال**: (۲۶) ديو کروندګر سره لس پنځه بيګه مځکه ده پردي باندي زکات او عشر واجب دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي زکات عشر وغيره پرده باندي واجب نه دي، په شامي کي يو روايت دي چه ددار الحرب پر مځکو باندي عشر نسته. [4]

دسرکاري ټيکس ورکولو باوجود عشر به ورکول کيږي اوکه نه؟ **سوال**: (۲۷) دسرکاري معاملي با وجود زميندار خلق به دپيداوار داجناسو ښخه عشر ورکوي اوکه نه؟

جواب: دعشر وجوب په دي صورت کي نسته اوپه شامي باب الرکاز کي ئي ليکلي دي چه ددارالحرب مځکی عشري اوخراجي نه دي دا دويم صورت دعشر دعدم وجوب دي. [5]. فقط

دکمي مځکي خراج چه هندو زميندار اخلي په هغي کي عشر: **سوال**: (۲۸) زما سره څه مځکه ده دڅه مځکي خراج هندو زميندار ته ورکوم او دڅه مځکی خراج مسلمانانو ته ورکوم اوس موږ به عشر ورکوو اوکه نه؟ زه مځکه په نيمايي باندي ورکوم ليکن تخم عامل ورکوي په دي حالت کي به په کم حساب سره عشر ورکول وي؟ که چيري نيم تخم

---

[1] ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۶۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفير

[2] ايضا. ظفير

[3] بيګ: دمځکي يو مقدار دي چي څلور ۴ کاناله يا اتيا ۸۰ مرلی کيږي.

[4] فان ارضها ای دارالحرب ليست ارض خراج وعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۶۱، ط. س. ج۲ ص۳۲۰).

[5] ايضاً. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفير

زه ورکړم او نیم عامل ورکړي نو بیا به په کم حساب سره ورکول وي؟

جواب: دشامي دیوه روایت څخه معلومیږي چه ددار الحرب په مځکوکي خراج او عشر هیڅ نسته او چه په کمو عشري مځکو کي عشر لازم دي اوفرض دي په هغه کي یې فتوي په دي باندي لیکلی ده چه دمزارعت په صورت کي پرزمیندار مالك باندي دحصې په قدر عشر لازمیږي یعنی چه په څومره اندازی باندي غله دچا په حصه کي راسي هغه به دهغی عشر ادا کوي. (۱)

عشر پر مزارع باندي دی که پرمالک باندي؟ سوال: (۶۹) دمزارعت په صورت کي عشر دمځکی پرمالك باندي دي که پر مزارع یا پرهرو دواړو لازم دي؟

جواب: هغه علاقي چه مځکي دهغی عشري دي دمزارعت په صورت کي دعشر دحصی په اندازه دمځکی پرمالك او مزارع باندي لازم دي (۲) یعني هر یو به ددي څخه دعشر حصه خپله ورکوي لیکن په رد محتار کي تصریح ده چه دهندوستان مځکي نه خراجي دي او نه عشري.

دهندوستان مځکي عشري دی که خراجي؟ سوال: (۷۰) ددي ځاي مځکي خراجي دي که عشري او دما لابدمنه دفارسي عبارت: چه وهمچنین احکام عشر زمین عشري که درین دیار نیست، مطلب څه دي؟

جواب: په شامي باب الرکاز کي یې دا روایت نقل کړي دي چه ددار الحرب مځکي عشري او خراجي نه دي په دي بناء باندي قاضي ثناء الله صاحب پاني پتي قدس سره په ما لا بدمنه کي لیکلي دي چه عشري مځکی په دي ملکونو کي نسته یعني چونکه هندوستان دارالحرب دي ددي وجې عشري مځکه دلته نسته او دشامي دروایت څخه معلومه سوه چه خراجي هم نه دي. (۳)

دنهری مځکي عشربه څه وي؟ سوال: (۷۱) دنهر تړول اوړدوالي چي دانصارو دسعي او کوشش له وجي جوړ سوي او ددي څخه مخکی بالکل وران او او ویجاړ وو، کم پیداوار به چي مخکي کیده هغه دبارانو په اوبو کیده او اوس دنهر له وجي څخه هرې خوا ته اوبه رواني دي او رسد او خراج هم اخلي، بعضي مولوي صاحبان وایي چه دنهر تړوله

---

(۱) وفی المزارعة ان کان البذر من رب الارض فعلیه ولو من العامل فعلیهما بالحصة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۷۵. ط. س. ج۲ ص۳۳). ظفیر

(۲) ایضا. ظفیر

(۳) یحتمل ان یکون احترازاً عما وجد فی دارالحرب فان ارضها لیست ارض خراج اوعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص ۶۱. ط.س. ج۲ ص۳۲۰). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

اراضي عشري ده باید چې عشر يې ورکول سي اوبعضي ددوي برعکس او بعضي ديوي حصې په نسبت وايي، کوم قول راجح او کم قول مرجوح دی؟

جواب: په شامي کي راغلي دي چې ددار الحرب په اراضي کي عشر اوخراج نسته ددي روايت څخه معلوميږي چه دهندوستان په اراضي کي عشر واجب نه دی او همدارنګه فقهاؤ صريحًا ويلي دي که چيري په عشري مځکه کي دهغې اوبه ورکول سي چې ددي محصول او قيمت سرکارته ورکول کيږي په هغې کي نيم عشر شلمه حصه واجبه ده (۱) دا هم تصريح ده چې عشر دخراج سره نه جمع کيږي. فقط

په نهري مځکه کي عشر: **سوال**: (۷۲) دنهري مځکې په پيداوار کي څومره زکات واجبيږي؟

دڅاه والا په مځکه کي عشر: **سوال**: (۷۳) په څاه باندي په اوبه سوي مځکې کي څومره زکات واجبيږي؟

په باراني مځکه کي عشر: **سوال**: (۷۴) په باراني مځکه کي څومره قدر عشر واجب دي؟

په تالاب سره په اوبه سوي مځکه کي عشر: **سوال**: (۷۵) چه په کمه مځکه کي اوبه خوري په باراني تالاب يعني په جيل يا تالاب سره وکړل سي په هغه کي څومره قدر زکات واجب دي؟

۵: زيد زميندار دي بکر دزيد هالي (يعني ايوه چلولو والا) دي چه دکښت په ټول پيداوار کي په يوه پر شپږ ۶/۱ حصه شريك دي او دباقي زيد مالك دي، بالفرض شپيته منه غله دټول کښت پيداوار دي نو زيد ته دپنځوس منه زکات ورکول په کار دي که شپيته منه؟

جواب: دفقهی دکتابونو دبعضو رواياتو څخه معلوميږي چه دهندوستان په مځکه عشر نسته ليکن چه په کم ځاي او کمو مځکو کي عشر وي هلته دسوالونو جوابونه دا دي:
۱. په دي کی عشر واجب نه دي- ۲. په دې کي نيم عشر يعني شلمه حصه واجبه ده. ۳. اوپه باراني مځکه کي عشر واجب دي او دجيل يا تالاب څخه په خپل محنت سره په اوبو ورکولوکي شلمه حصه واجب ده. ۴ - ۵: دپنځوس منه زکات دي زيد ورکړي او دلس منه دي بکر ورکړي. (۲) فقط

---

(۱) ويجب نصفه فی مسقی غرب ودالية الخ وفی کتب الشافعية اوسقاه بما اشتراه وقواعدنا لا تاباه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۹. ط. س. ج۲ ص۲۲۸). ظفير

(۲) يجب العشر الخ فی مسقی سماء ای مطر وسيح کنهر الخ ويجب نصفه فی مسقی غرب ودالية او سقاء بماء اشتراه (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۱ – ۲۸ ط. س. ج۲ ص۳۲۲ – ۳۲۸). ظفير

دعشر مسئله: سوال: (۷۳ الف) یو کروندګر په خپله مځکه کي شپږ روپۍ ټول اخراجات دکروندي ولګول پیداوار یې داتو سوو روپیو حاصل کړه نو پردي به زکات دڅومره رقم واجب وي؟

۲: دغه رنګه په دویمه مځکه کي یې شپږ سوه روپۍ ولګولي په فصل باندي یې ټول دپنځه سوه روپیو پیداوار یعنی داصل دولت څخه هم دیو سلو روپیو نقصان وسو نو اوس دزکات څه شکل دي؟

۳: یو کروندګر دلوړ سوال ۱ مطابق ټول اخراجات دمځکي برداشت کوي او دیوې دستي په ذریعه دڅاه څخه اوبه ورکوي او دکښت څخه فصل حاصلوي، هغه به زکات څه رنګه ادا کوي؟

۴: نن صبا چه کمی دعوی په عدالت کي دائریږي او په هغو کي دمدعي خرچه په وکیل اوګواه وغیره وغیره کي ډیر څه کیږي او پرمدعي علیه باندي ډګري دده دخرچ کیږي نو مدعي ته داصل رقم څخه علاوه دخرڅ په رقم چه کمه ډګري ورکول کیږي دهغه دمدعي دپاره اخیستل جائز دي اوکه نه؟

جواب: (۱، ۲، ۳) چه په کمو مځکو کي عشر واجب دي دهغو څخه دټول پیداوار عشر ایستل واجب دي بغیر دوضع کولو داخراجاتو څخه کما في الدر المختار: بلا رفع مئون الذرع (۱) او په مزارعت کي پرکروندګر او دمځکی پرمالك باندي دحصی په اندازه عشر واجب دي (۲) او دشامي روایت دباب الرکاز څخه معلومیږي چه ددار الحرب په مځکوکي عشر نسته اوپه نمبر ۳ کي یو دویم تفصیل دي: هغه دا چه په دې کي شلمه حصه ایستل واجب دي باقي جواب په مذکوره دستور سره دي.

۴: دا اخراجات په اصل کي دمدعي پرذمه دي لیکن دمدعي علیه دسرکښۍ په وجه دعوي وکړل سي نو دمدعا علیه څخه اخیستل جائز دي چه کم واقعي خرڅ دي هغه دي واخلي باقي دي ورواپس کړي. فقط

آیا په عشر کي دعامل طلب کول شرط دي؟ سوال: (۷۴ با) زید وایي چه دعشر دادا کولو دپاره دعامل طلب شرط دي چه ترڅوپوري عامل طلب ونه کړي اداکول یې واجب نه دي؟

جواب: دزید قول صحیح نه دي دعشري مځکی صاحب که چیري خپله ددي عشر ادا کړي نو دا هم درست دي: ویسقط عن صاحب الارض کما لو ادی بنفسه الخ شامی (۳)

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۹. ط. س. ج۲ ص ۳۲۸. ظفیر

(۲) وفی المزارعة ان کان البذر من قبل رب الارض فعلیه ولو من العامل فعلیهما بالحصة (ایضا ج۲ ص۷۵). ظ

(۳) ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۷ ط. س. ج۲ ص۳۳۵. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

البته دابحث جدا دي چه په دارالحرب کي عشر واجب دي که نه؟ شامي تصريح کړيده په باب الرکاز کي چي ددار الحرب مځکه نه عشري ده نه خراجي، نو ددي څخه معلوميږي چه په دارالحرب کي عشر واجب نه دي که چيري استحباباً يې ورکړي نو بهتره ده. فقط

دحکومت په مځکه کي عشر: **سوال**: (۷۵ ثا) ګورنمنټ برطانيه په دي علاقه کي مځکې په مربعه جات تقسيموي نو پردغه مځکو باندي شرعي عشر واجب دي که نه؟ بعض وايي چه واجب دي بعض وايي نه دي واجب، نو فيصله کوونکي حکم تحرير کړئ؟

جواب: اصل دا دي چه دسر څخه دهندوستان په مځکو کي په عشر واجب کيدو تامل دي ځکه چه دشامي په باب الرکاز کي تصريح ده چه ددارالحرب مځکي نه عشري دي او نه خراجي او هندوستان دار الحرب دي لهذا په موجب درروايت دباب الرکاز دهندوستان په مځکو کي مطلقا عشر واجب کول نه دي په کار، او قاضي ثناء الله پاني پتي په ما لابد منه کي دي طرفته اشاره کړي ده اوچه کم علماء دهندوستان په مځکو عشر لازموي نو ددغه علماؤ په نزد په مذکوره مربعه جات کي به داول څخه عشر لازم وي. ([1]) فقط

دا حواله په وار وار تيره سوي ده. ظفير

په هندوستان کي دتيرو سوو کلونو عشر: **سوال**: (۷۶) السلام عليکم! زه ددوو ورځو څخه بي انتها په پريشاني کي يم الله تعالي دي آسانه کړي زه تر ننه پوري غافل پاته وم او په ذهن کي مي نه وه چه عشر او زکات زموږ په غله کي واجب الادا دی، په غلي راتلو باندي معمولاً خاص دالله تعالي دپاره به څه ورکول کيدل، دلسمي حصی داحتياط په وصول سره نه دي ورکړل سوي دتيرو سوو کلونو لپاره څه وکړم چه حساب اوکتاب نسته آيا معاف کيدي سي. مدرسی ته غله ليږل ګران دي قيمت ليږم، دنيم عشر څه معني ده؟ زه عشر ورکړم اوکه نيم عشر ادا کړم؟ داملاکو عموماً غله مقرر ده وصوليږي او لوی مقدار پاته کيږي چه دعوه کوي په نقد کي وصوليږي، ددغه نقد رقم سره زکات په نقد کي ادا کيږي غالبًا په دي کی به هيڅ نقصان نه وي.

جواب: السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته! ستاسي ليك را ورسيدی! مخکی تر يوي زماني پوري دا علم وو چه دهندوستان په عشري مځکو کي عشر واجب دي اوما (مفتي عزيز الرحمٰن رحمه الله) دبعضو تحريراتو موافق دا فيصله وکړه او ډير ځايونه مي فتوي ورکړه چه دمسلمانانو مملوکه مځکي عموماً عشري ګڼل په کار دي، او عشر ورکول په کار دي ځکه چه په عشري مځکو کي دعشر يا نيم عشر ايستل دآيت په حکم: واتوا حقه

([1]) حواله يي په وار وار تيره سويده. ظفير

يوم حصاده دزكات په شان فرض دي، بيا څه زمانه وروسته په ما لابد منه كي دقاضي ثناء الله صاحب رحمه الله پرتحقيق اوتصريح باندي نظر پريوتى چه مونږ په خپل كتاب كي دزكات دمسائلو سره دعشر احكام په دي وجه ونه ليكل چه په دي ملكونو كي مځكى عشري نه دي، ددي سره دا منل هم ضروري دي چه دقاضي صاحب دا حكم كول چه دلته مځكي عشري نه دي ددغه زماني متفقه مسئله وه، ځكه چه قاضي صاحب دشاه ولي الله رحمه الله خاص شاگرد او دشاه عبد العزيز رحمه الله وغيرهم هم زمانه دى، اودوى ټول په خپلو كي متفق دي په خپلوكي يې څه اختلاف نسته نوضروري ده چه دا مسئله ددغه زماني متفق عليه وه چه په هندوستان كي عشري مځكى نسته بيا ددي سره عمومًا دا معمول مي وليدى چه هيڅوك په خپلو بزرگانو كي دعشر اهتمام دزكات په شان نه كوي نو تعجب كيدى اوتردد هم كيدى اوگواكي دقاضي صاحب دتحقيق تائيد كيدى چي آيا هغوى داسي هم كړي دي چه ټولو بزرگانو دعشر اهتمام پرينښوولى وو ضرور څه خبره ده چه دهغه په وجه عملاً دا پرينښودل سوي دي، يو څوكلونه سوي دي چه مولانا محمد انور شاه صاحب يا بل يو صاحب دا وفرمايل چه دشامي په باب الركاز كي دا روايت دي چه ددارالحرب په مځكو كي عشر واجب نه دي ددي ځاي مځكى نه عشرى دي اونه خراجي، دا روايت مي وليدى او ددي په ليدو سره دقاضي ثناء الله صاحب دتحرير وجه معلومه سوه چه همدا وجه ده چه دغه علماء دهندوستان مځكو ته عشري نه وايي، ځكه چه هندوستان دوى دار الحرب گڼى دشامي په باب الركاز كي عبارت دا دي: واحترز به عن داره وارض الحرب الخ فان ارضها ليس ارض خراج او عشر الخ (١) او عبارت دمالابد منه دا دي: وتفصيل نصاب اجناس سوائم وقدر واجب آن طول دارد ودراين ديار اين اموال بقدر وجوب زكات نمي باشد لهذا مسائل زكات ان مذكور نه كرده شد وهمچنين احكام عشر زمين عشريه كه در اين ديار نيست ومسائل عاشر كه بر طريق وشوارع باشد مذكور نه كرده باشد. (٢) ددي څخه وروسته يو دا اشكال باقي پاته دي چه گنگوهي رحمه الله دعشر دوجوب حكم كوي او تحريراً اوتقريراً يې دا ظاهر كړي دي غالبًا جناب ته به هم ياد وي يابه معمول ددوى درته معلوم وي، اوپه دي كي شك نسته، دآيتونو او احاديثو دنصوصو مقتضا هم دا معلوميږي ځكه چه امام صاحب په: جميع ما اخرجت الارض كي دعشر دوجوب حكم كوي اولكنه څنگه چه زكات په دارالحرب كي نه ساقطيږي بلكه صاحب دمال به يې په خپل طور سره ادا كوي نو دغه

---

(١) وگورى: ردالمحتار باب الركاز ٢ ص٢١. ط. س. ج٢ ص٣٢٠. ظفير
(٢) ما لا بدمنه.

Maktaba Tul Ishaat. com

رنګه عشر هم په هرځاي کي واجب کيدل په کاردي، او چونکه دعشر دوجوب دپاره دمځکي عشري کيدل ضروري دي او چه کله دا وویل سي چه ددارالحرب مځکی عشري نه دي نو دعشر دوجوب به هيڅ وجه نه وي او دګنګوهی قول اوفعل به پراحتياط مبني کړل سي. دغه رنګه زموږ مرشد مولانا رفيع الدين صاحب قدس سره هم خپل خاص خلقو ته دعشر ايستلو حکم ورکوی او پردي بناء باندي پلار صاحب چه څه دمحاصلو څخه دحصي په اندازه بنده ته ورکول چه هغه به لس دړی تقريبًا وه نو بنده به په کورکي ويل چه ددړی دشپږمي حصي څخه يوه دړی دالله تعالي دپاره ورکړه. (۱)

۲: دعشر قيمت ورکول جائز دي.

۳: نيم عشر شلمه حصه ده لکه څنګه چه عشر لسمه حصه ده دغه رنګه نيم عشر شلمه حصه ده او فرق داوبو دقيمت وغيره په وجي سره کيږي يعنی په عشري مځکه کي اصل يعني عشر او لسمه حصه دپيداوار ورکول واجب دي ليکن که چيري مځکی ته په اوبو ورکولو کي مزدوري زياته مصرف سوه او مشقت وسو او خرڅ زيات سی بيا دعشر پرځای نيم عشر ورکول واجب پاته کيږي لکه څنګه چه ددرمختار دعبارت څخه معلوميږي: ويجب العشر فی مسقی سماء ای مطر وسيح الخ ويجب نصفه فی مسقی غرب ای دلو کبير ودالية ای دو لاب لکثرة المئونة وفی کتب الشافعية او سقاه بماء اشتراه وقواعدنا لا تاباه (۲) او علامه شامي ويلي دي چه وجه دا ده چه کله خرڅ زيات سو دعشر پرځاي نيم عشر يعني شلمه حصه به واجب پاته سي. فقط

دعشر او خراج دنه جمع کيدو څه مطلب دي؟ سوال: (۷۷) فقهاؤ چه دا ويلي دي چه عشر او دمځکی خراج نه سي جمع کيدي دا ددوی وينا دمسلمانانو دحکومت دپاره مخصوصه ده چه دکمي مځکي خراج واخيستل سي دهغی عشر نه سي اخيستل کيدی اوکه دحکومت غير اسلامي دپاره به هم دا حکم وي په شامي جلد دويم کي تصريح ده چه حربي کافران کله زموږ پرملك باندي غالب سي نو دهغوی به هم دا حکم وي کم چه

---

(۱) درمختار باب زکوة الغنم، دا عبارت به غالباً دحضرت اقدس ګنګوهي رحمه الله پيش نظر وي چه په هغه کي صراحت دی که چيري سلطان جائر عشر يوسي او په خپل مصرف يې خرچ نکړي نو دوباره به عشر ورکول ضروري وی: اخذ البغاة والسلاطين الجائرة زکوة الاموال الظاهرة کالسوائم والعشر والخراج لا اعادة علی اربابها ان عرف فی محله الاتی فی باب المصرف وان لا يصرف فيه فعليهم اعادة غير الخراج (درمختار) قوله فعليهم ای ديانة کما فی بعض النسخ قال فی الهداية وافتوا بان يعيدوها دون الخراج (ردالمحتار ج۲ ص۳۲. ط. س. ج۲ ص۲۸۸) وجاز دفع القيمة فی زکاة وعشر وخراج وکفارة نذر وفطرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب زکوة الغنم ج۲ ص۲۹. ط. س. ج۲ ص۲۸۵). ظفير

(۲) وګوری: الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۲ – ۶۸ ط. س. ج۲ ص۳۲۵ – ۳۲۸). ظ

دباغیانو دي یعني دظاهري مالونو زکات لکه څنګه چه دباغیانو په اخیستو سره دمالك
څخه ساقطیږي نو دغسي دمتغلب حربي څخه ساقطیږي دعلامه دا رایه قابل قبول ده
اوکه نه غرض دا چه دهندوستان په مځکه کي عشر واجب دي که خراج؟

جواب: علامه شامي (۱) په باب الرکاز کي دا تصریح کړي ده چه ددار الحرب مځکي نه عشري دي او نه خراجي یعني هلته نه خراج واجب دي اونه عشر کافرانو چه کم خراج واخیستی ګواکي هغه شرعي خراج نه دي اونه واجب دي ددي څخه معلومیږي چه په هندوستان کي چه کله ورته دارالحرب وویل سي لکه څنګه چه دمحققینو رایه ده، عشر واجب نه دي احتیاطاً که یې چیري څوك ورکړي نو دا امر آخر دي او ددي تائید دقاضي ثناء الله صاحب پاني پتي په تصریح سره هم کیږي چه هغوی په ما لابد منه کي فرمایلي دي چه موږ دعشر مسائل ددي وجي څخه ونه لیکل چه په دي ښارونو کي عشر واجب نه دي (۲) نوکه چیري دهندوستان مځکو ته عشري یا خراجي وویل سي نوبیا به دا حکم دلته هم جاري کیږي چه عشر او خراج به نه جمع کیږي او ددي تائید ددي څخه کیږي چه مولانا عبدالحي صاحب مرحوم په خپله فتاوي کي ددي تصریح کړي ده چه په هندوستان کي دکمي مځکي څخه خراج اخیستل کیږي پرهغې باندي عشر نسته او ددي قاعدي څخه یې استدلال کړي دي چه عشر او خراج نه سي جمع کیدي او دعلامه شامي دا تحقیق: ویظهر لی ان اهل الحرب لو غلبوا علی بلدة من بلادنا کذالك الخ (۳) صحیح معلومیږي، عبارت دباب الرکاز دا دي: واحترز به عن داره وارض الحرب ثم رأیت عین ما قلته فی شرح الشیخ اسماعیل حیث قال ویحتمل ان یکون احترازاً عما وجد فی دار الحرب فان ارضها لیست ارض خراج او عشر الخ ص**۴۵** جلد ۲ شامی. (۴) فقط

(۱) **خراجي او عشري مځکه**: **سوال**: (۷۸) عشري او خراجي کمه مځکه ده؟

(۲) **دعربو مځکه عشري ده که نه؟** **سوال**: (۷۹) دعربو مځکه ټوله عشري ده که بعضي عشري یا بعضي خراجي؟

(۳) **عشر او خراج دواړه نه سي جمع کیدي**: **سوال**: (۸۰) عشر او خراج دواړه جمع کیدي سي اوکه نه؟

---

(۱) وګوری الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۲۲ – ۲۸ ط. س. ج۲ ص۳۳۰ – ۳۲۵). ظ

(۲) ویحتمل ان یکون احترازاً عما وجد فی دارالحرب فان ارضها لیست ارض خراج اوعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰). ظفیر

(۳) ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفیر

(۴) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۰. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

(۴) **آیا دعشر دپاره خلیفة المسلمین کیدل ضروري دي؟ سوال**: (۸۱) دعشر دپاره خلیفه المسلمین شرط دي اوکه نه؟

(۵) **دعجمو دمځکي حکم: سوال**: (۸۲) دعجمو مځکه عشري ده که خراجي؟

(۶) **دحکومت دټیکس سره دعشر حکم: سوال**: (۸۳) چه کم خراج درعایا څخه وصول کیږي دهغه سره عشر شرعي جمع کیږي اوکه نه؟

(۷) **دهندو راجه پررعایا باندي عشر او خراج دواړه دي که یو؟ سوال**: (۸۴) دهندو بادشاه پررعایا باندي عشر او خراج دواړه لازم دي که یو لکه کشمیر نیپال وغیره؟

(۸) **دمسلمان ریاستونو دمځکو حکم: سوال**: (۸۵) دمسلمان ریاستونو حکم څه دي؟

(۹) **ددار الحرب تعریف او هندوستان څه شي دي؟ سوال**: (۸۶) ددارالحرب تعریف څه شي دي او هندوستان دارالحرب دي که دار الاسلام؟

جواب: اصل خو دا دي چه دکمي مځکی اوسیدونکي مسلمانان سي او هغه مځکه چه دمفتوح کیدو څخه وروسته په غانمینو کي تقسیم سي عشري ده لیکن هغه مځکه چه مجهول الحال ده یعنی دکمو متعلق چي دا معلومه نه ده چه مخکي په دي باندي خراج وو که عشر او دغه وخت هغه دمسلمانانو په قبضه کي ده نو پردي به هم عشر لازم وي ځکه چه دمسلمان په حق کي مناسب تر هم عشر دي اوتیر سوي حالت به هم پر موجوده حالت باندي قیاس کیږي. په هدایه کي دي: وکل ارض اسلم اهلها او فتحت عنوة واقسمت بین المسلمین الغانمین فهی ارض عشر لان الحاجة الی ابتداء التوظیف علی المسلم والعشر الیق به لما فیه من معنی العبادة الخ (۱) وفی الشامی نقل فی غایة البیان ان الامام السرخسی ذکر فی کتاب الجامع ان علیه العشر لکل حال لانه احق بالعشر من الخراج وهو الاظهر الخ شامی جلد ۲ (۲).

۲. دعربو تمامي مځکي عشري دي: ارض العرب کلها ارض عشر عالمگیریه وهدایه (۳) وغیره بیا ددي فقهاؤ تحدید فرمایلی دي.

۳: داحنافو په نزد عشر او خراج دواړه نه سي جمع کیدي: ولا عشر فی الخارج من ارض الخراج وقال الشافعی یجمع بینهما الخ ولنا قوله علیه السلام لا یجتمع عشر وخراج فی ارض مسلم ولان احدا من ائمة العدل والجور لم یجمع بینهما وکفی باجماعهم حجة الخ هدایه ربع ثانی. (۴)

---

(۱) هدایه باب العشر والخراج ج۳ ص۵۷۰. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب العشر تحت قوله لرضاء ج۲ ص ۷۱. ط. س. ج۲ ص۳۳۰. ظفیر

(۳) هدایه باب العشر والخراج ج۳ ص۵۷۰. ظفیر (۴) هدایه باب العشر والخراج ج۲ ص۵۷۳. ظفیر

۴: دخليفه دنيستوالي په صورت کي دي په خپله عشر ادا کړي ځکه چه عشر دمځکی زکات دي: قال الله تعالی واتوا حقه یوم حصاده الایه. (۱)
۵: په دي کي به تفصيل کيږي کليةً هيڅ حکم نه سي لګول کيدي.
۶: په شامي کي دي چه ددارالحرب په مځکو کي عشر نسته او خراج هم نسته هندوستان چونکه دارالحرب دي لهذا دلته به هم دا حکم وي: ولهذا قال القهستانی بعد قوله فی ارض خراج او عشر الاحصر فی ارضنا الخ واحترز به عن داره الخ وارض الحرب ثم قال ويحتمل ان يكون احترازاً عما وجد فی دارالحرب فان ارضها ليست ارض خراج او عشر الخ شامی (۲) ج۳ بيا هم که چيري څوك يې ادا کړي نو اولي دی.
۷: دحکومت دطرف څخه چه څه مقرر وي هغه خو په مجبوری ادا کيږي کنه نو دا هم په حکم کي ددار الحرب دي او خراج په دي کی خو هيڅ هم نسته. (۳)
۹: ددار الحرب مختلف تعريفونه سوي دي ددي وجي دهندوستان متعلق اختلاف دي بيا هم محققه او صحيح دا ده چه دا دارالحرب دي ځکه چه پرکومو ښارونو باندي کفار مسلط وي هغه په حقيقت کي دارالحرب دي. (۴) فقط

دعشر دمسئلې مختلف صورتونه: سوال: (۸۷) په عشر اوڅلويښتمه کي فرق سته اوکه نه؟
۲: کروندګري کول جائز دي اوکه نه؟ کروندګري چه کم مالګزار سرکار ته ورکول کيږي په هغه کي عشر يا څلويښتمه ورکول واجب دي اوکه نه دي؟
۳: زيد دري قسمه مځکه کښت کوي اول دا چه هغه ديو رئيس امير څخه څه مځکه دکروندي دپاره اخيستي ده چه دهغې دپيداوار نيمه نيمه حصه په خپلو کي تقسيميږي، مال ګذاري مالك ورکوي، دويم دا چه زيد په خپله مملوکه مځکه کي کښت کوي دهغه مال ګزاري دزيد سره متعلقه ده، دريم دا چه دزيد سره دمعافی مځکه ده په هغی کي کرونده کوي او مالګزاري ورکول نسته په دې درې واړو صورتونو کي پر زيد باندي عشر واجب دي اوکه نه؟

---

(۱) سورة الانعام رکوع ۱۷. ظفير
(۲) ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱. ط. س. ج۲ ص۳۲۸. ظفير
(۳) فان ارضها (ای ارض دارالحرب) ليست ارض خراج وعشر (ردالمحتار باب الرکاز ج۲ ص۲۱، ط. س. ج۲ ص۳۲۵). ظفير
(۴) وقالا بشرط واحد لا غير وهو اظهار حکم الکفر وهو القياس (ردالمحتار باب استئمان الکافر ج۳ ص۳۴۹. ط. س. ج۲ ص۱۷۲) پوره عبارت داسی دی: لا تصير دار الاسلام دارحرب الا بامور ثلاثة باجراء احکام اصول الشرك وباتصالها بدار الحرب وبان لا يبقی فيها مسلم او ذمی آمنا بالامان الاول (درمختار. ط. س. ج۲ ص۱۷۵). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

۵: عشر څلوېښتمه حصه ورکول فرض دي يا واجب يا مستحب؟
۶: دعشر څلوېښتمه په ټول کال کي يو ځل ورکول په کاردي که په هر فصل باندي؟
۷: دعشر دڅلوېښتمى مصارف څوك دي؟

جواب: دنمبر ۱ څخه تر نمبر ۶ پوري كرونده جائز ده لکه څنګه چه دفقهي په کتابونو کي ددي تفصيل موجود دي او چه كم صورتونه دكروندګرى په سوال کي ليکل سوي دي هغه ټول درست دي (۱) اوعشر لسمه حصه دمځکی دپيداوار ده او څلوېښتمه حصه په زكات کي ورکول کيږي ددي نوم زکات دي دروپو وغيره څخه دټول کال څخه وروسته چه کمه څلوېښتمه ورکول کيږي. او دشامي دروايت څخه معلوميږي چه دهندوستان پرمځکو باندي عشر نسته (۲) ليکن چه كم ځاي عشر لازميږي هلته پريوه فصل باندي دمځکی دپيداوار لسمه حصه ده مثلاً دلسو منو څخه يو من ورکول لازميږي (۳) او زكات دروپو وغيره په ټول كال کي يوځل ورکول فرض دي (۴) اوعشر چه كم ځاي لازم دي هلته پريوه فصل باندي چه كمه آمدني دمځکي وي دهغه څخه عشر يعني لسمه حصه دپيداوار ورکول لازم دي او دعشر او زکات مصارف فقراء او مساکين وغيره دي.

دريم باب: جزيه

په اسلامي حکومت کي اوسيدونکي غير مسلم او دهغه سره اړوند احکام اومسائل

دلفظ دجزيه تحقيق وفرماياست؛ **سوال**: (۱) دلفظ جزيه څه اصليت دي، سائل په دي لفظ باندي دادبي او تاريخي او مذهبي طرف څخه ځان پوه کول غواړي او دسهولت دپاره پر لاندي بحثونو باندي تقسيم دي: (۱) په اصل کي جزيه دكمي ژبي لفظ وو، دعربي ژبي لفظ وو كه دفارسي څخه معرب سوي دى؟
(۲) داسلام څخه مخکي دا رائج وه كه نه؟ داسلام څخه مخکي دا ټيکس په عربو يا فارس کي رائج وو اوكه نه؟
(۳) ددي اصولو دقيام منشاء څه ده؟ ددي اصولو دقائمولوڅخه داسلام څه مقصدؤ؟ آيا

---

(۱) وكذا صحت لو كان الارض والبذر لزيد والبقر والعمل للآخر او الارض له والباقي للآخر او العمل له والباقى للآخر فهذه الثلاثة جائز (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب المزارعة ج۵ ص۲۴۲. ط. س. ج۲ ص۲۷۸).
(۲) دا حواله په وار وار تيره سوى ده. ظفير
(۳) ويجب العشر الخ فى مسقى سماء وسيح الخ ويجب نصفه فى مسقى غرب ودالية لكثرة المؤنة الخ او سقاه بماء اشتراه الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العشر ج۲ ص۶۲ - ۶۹. ط. س. ج۲ ص۳۲۸ - ۳۲۶). ظفير
(۴) ولا بد من الحول لانه لابد من مدة يتحقق فيها النماء وقدرها الشرع بالحول لقوله عليه السلام لا زكوة فى مال حتى يحول عليه الحول الخ (هدايه كتاب الزكوة ج۲ ص۱۶۵). ظفير

دا پر ذميانو باندي دظلم او زياتي كولو يوه آله ده؟

(۴) دخلفاء راشدينو او دمسلمانانو سلاطينو په عهد كي څه دستور چليدی؟ دخلفاء راشدينو او دوخت دبادشاهانو په زمانه كي ددوی څه دستور العمل وو او دهر سړي څخه څومره اخيستل كيده؟

(۵) په عهد نبوی ﷺ كي جزيه دذميانو څخه اخيستل كيده اوكه نه اوددي مقصد څه دي؟ دجزيې مال دنبي ﷺ په زمانه كي دذميانو څخه اخيستل كيدی اوكه نه؟ په فقه كي ددي دپاره يو خاص مقدار مقرر دي اوكه بادشاهانو ته اجازت دي چه هغوی څنګه دملك حالت ويني او مناسب يې وګڼي وصول دي كړي؟

جواب: دلغت دكتابونو په كتلو سره موږ ته په محققه طريقه سره دا معلومه سويده چه دا دعربي لفظ دي دجزاء څخه ماخوذ دي: وفى الكشاف سميت جزية لانها طائفة مما على اهل الذمة ان يجزوه اى يقضوه او لانهم يجزون بها من منَّ عليهم بالاعفاء عن القتل ص۵۵۰ كشاف جلد اول مطبوعه مصر، وفى تاج العروس: قال الراغب الجزية سميت بذالك للاجتزاء بها عن حقن دمهم قال ابن الاثير الجزية هى فعلية من الجزاء كانها جزت عن قتله ومنه قوله تعالى حتى يعطوا الجزية الاية، وجمعه جزى كلحية ولحى كما فى الصحاح. تاج العروس، وروسته معلومه سوه چه دعلامه زمخشري او شارح قاموس مختار دا دي چه لفظ دجزيه عربي دی، دجزا څخه ماخوذ دی اوچا چه دا ويلي دي چه دا لفظ فارسي الاصل دي په اصل كي ګزيت وو بيا معرَّب كړل سو نو هغه خلاف تحقيق دي، دلغت په كتابونو كي پردي باندي هيڅ نقل موجود نه دي ([1]) داسلام څخه مخكی هم جزيه په فارس كي رائج وه مشهور مؤرخ حافظ ابوجعفر طبري دكسرٰي په ذكر كي ليكي: والزموا الناس الجزية ما خلا اهل البيوتات والعظماء والمقاتلة والهوابذة والكتاب ومن كان فى خدمة الملك وصيروا باعلى طبقات اثنى عشر درهمًا وثمانية وستة واربعة بقدر اكثار الرجل واقلاله ولم يلزموا الجزية من كان اتى له من السنين دون العشرين وفوق الخمسين، طبري جلد ثانى ص۱۲۳ مطبوعه مصر.

(۳) په دې كي هيڅ شك نسته چه جزيه دسياست سره تعلق لري، نو دغه رنګه اهل فارس ددي اول بنياد كښيښووی او دشريعت اسلامي هيڅكله دا شان نه دی چه هغه په سياسي او ملكي امورو كي دخيل وي دشريعت مقصد پرچا باندي حكمراني نه ده دشريعت غرض دادی چه هغه دهغه امورو تعليم وركړي چه دتكميل نفس او دتطهير

([1]) سورة البقرة، پاره دوم : ركوع اول. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

اخلاق اسباب وي چه دهغه دپيدائش رازي دی په حقيقت کي، ليکن شريعت دانساني، سياسي او ملکي امورو څخه بالکل برطرف هم نه دي بلکه هغه امور هم چه په ظاهره دمملکت اوسياست سره تعلق لري، ليکن په حقيقت کي دمقصد شرعي ددې څخه تکميل به شريعت حسابول کيږي، چه کله مو دا خبره په ذهن کي راغله نو اوس واوره چه دشريعت مقصد دادی چه اهل عالم دشرك او بت پرستۍ څخه منع سي او يو الله وپيژني او دکم غرض دپاره چي پيدا کړل سوي دي مثلاً دا چه دخپل معبود حقيقي عبادت وکړي ددي غرض په تکميل کي کوشش کوونکي وي کله چه نبي ﷺ مبعوث سو ده ﷺ چي کم ځاي مشرکانو ته داسلام دعوت ورکړی نو اهل کتاب يې هم (چه دمخکي څخه مؤحد ورته ويل کيده ليکن دعناد او دنفس دخواهش په وجه چه کم ته توحيد ويل په کار دي دهغه په دوی کي نوم او نښان هم نه وو) دتوحيد حقيقي او دايمان دتکميل طرفته راوبلل مګر چونکه ددوی زړونه دعناد او دحق دمخالفت څخه ډك وه با وجود ددي چه درسول ﷺ حقانيت پردوی باندي دروښانه ورځي په شان ښکاره وو لکه څنګه چه انسان دخپل اولاد په شناخت کي دوکه نه خوري دغه رنګه دده ﷺ په پيژندلو کي هم ددوی څخه هيڅ غلطي ونه سوه کما قال الله تعالیٰ: يعرفونه کما يعرفونه ابناءهم (۱) چه کله په قصد سره دعناد او مخالفت او ددنيا دحرص په وجه دده ﷺ دنبوت څخه منکر سول نو شريعت اسلامي ددوی په هوښ کي دراوستلو دپاره او ددوی دنفس داصلاح دپاره يوه عمده طريقه جاري کړه، دوی ته دغيرت ورکولو اسباب يې پيدا کړل، دغلامۍ دذلت څخه يې وبيرول چه دغلامۍ غيرت وخوري او هوښيار سي او دنفس داصلاح فکر وکړي ددي وجي به ددوی تکميل وسي نو جزيه چه دهغی قبلول دوی خپله هم ذلت ګڼی او کسري او نوشيروان دذليل کولو دپاره دجزيې نفاذ کړي وو، دا يې پر دوی باندي مقرره کړه چه تريوې زمانی پوري ددوی تعصب ختم سي. او دجزيې دقيد څخه آزادي وغواړي اوپه دائره داسلام کي داخل سي. ددي مقصد په تائيد کي دخالد بن وليدليکنه درج کوم:

بسم الله الرحمن الرحيم من خالد بن وليد الى رستم ومهران فی ملاء فارس سلام علی من اتبع الهدی اما بعد: فانا ندعوکم الی الاسلام فان ابيتم فاعطوا الجزية عن يد وانتم صاغرون فان ابيتم فان معی قوم يحبون القتل فی سبيل الله کما يحب الفارس الخمر، والسلام علی من اتبع الهدی. رواه فی شرح السنه للبغوی. (۲)

(۱) مشکوة باب الکتاب الی الکفار ص۳۴۲. ظفير
(۲) کتاب الخراج لابی يوسف ص ۸۱. ظفير

نومعلومه سوه چه په جزيه قائمولو سره دشريعت غرض ددوی دنفس اصلاح، دايمان تكميل داخلاقو پاكول وو، يا داسي ووايابست چه په عالم كي امن قائمول يې مقصود وو ديته هيڅوك ظلم نه وايي دا عين امن پسندي او انصاف دي، دكتاب الخراج دقاضي ابو يوسف څخه معلوميږي چه ابو عبيده بن الجراح امين امت ﷺ وصول سوي خراج او جزيه بيا واپس كړه حيث قال: فكتب ابوعبيده الى كل وال ممن خلفه فى المدن التى صالح اهلها يامرهم ان يردوا عليهم ما جبى منهم من الجزية، حبيب بن مسلمه راوغوښتى او ورته وې ويل: چه زما زړه غواړي چه دفلاني فلاني ښارونو داوسيدونكو څخه چي څه دصلحى په طريقه موږ ددوی څخه وصول كړي دي هغه ورواپس كړم، انتهي، اوس آيا ددي څخه وروسته يو صاحبِ ذوق سليم دا ويلى سي چه جزيه پرذميانو باندي قائمول دظلم اوستم كولو يوه آله وه هيڅكله نه! په دي سره ددوی دنفوسو اصلاح مقصود وه نو وصول سوي جزيه واپس كول هم په دي غرض سره وه چه دوی دمسلمانانو داخلاقو څخه متاثره سي او په دآئره داسلام كي داخل سي او پوه سي چه داسلام غرض دمال او دولت حاصلول نه دي.

(۴ – ۵) دنبي ﷺ او خلفاء راشدينو په زمانه كښي دذميانو څخه جزيه اخيستل سوي وه او جزيه په دوو طريقو سره وه يو هغه دصلحى په طريقه مقرره سوي وه ددي جزيې تعين پرصلح باندي دائر دي خاص مقدار يې مقرر نه دي دوخت بادشاه ته اختيار دي چه څومره غواړي مقرر كولي يې سي برابره خبره ده هغه خلق چه پرچا باندي جزيه مقرر كړل سوي ده دشريعت په قرارداد باندي راضي وي اوكه نه وي هغه مقدار دا دي: داعلي درجې پرغني باندي دټول كال جزيه ۴۸ درهمه، دمياشتي۴ درهمه او دمتوسطي درجې پرغني باندي په ټول كال كي ۲۴ درهمه دمياشتي ۲ درهمه او دمعمولي درجى پرسړي باندي چه معمولي كسب او تجارت كوي خلق دي مالدار نه ګڼي دمياشتي يو درهم، سالانه دولس درهمه: كما فى الفتح قال ابن الهمام الجزية عندى ضربين جزيةٌ توضع بالتراضى والصلح عليها فتقدر بحسب ما عليه الاتفاق فلا يزاد عليه تحرزاً عن العذر واصله صالح رسول الله ﷺ اهل نجران وهم قوم من نصارى بقرب اليمن على الفى حلة فى العام على ما فى السنن لابى داؤد عن ابن عباس رضى الله تعالى عنه قال صالح رسول الله ﷺ اهل نجران على الفى حلة النصف فى صفر والنصف فى رجب والضرب الثانى جزية يبتدئ الامام بتوظيفها اذا غلب على الكفار ففتح بلادهم واقر على املاكهم فهذه مقدرة بقدر معلوم شاؤا او ابوا رضوا اولم يرضوا فيضع على الغنى فى سنة ثمانية واربعين فى كل شهر اربعة دراهم وعلى المتوسط اربعة وعشرين درهما فى

Maktaba Tul Ishaat. com

كل شهر درهمين وعلى الفقير المعتمل اثنى عشر درهما فى كل شهر درهمًا واحداً، (۱) او دجزيې اول قسم لکه څنګه چه دخلفاء راشدينو څخه منقول دي نو دويم قسم يې هم نقل دي: كما فى الهداية بعد ذكر القسم الثانى ومذهبنا منقول عن عمر وعثمان وعلى رضى الله عنهم اجمعين ولم ينكر عليهم احد من المهاجرين والانصار، انتهٰى. (۲) فقط

څلورم باب: احكام مرتد

دكفرى كلماتو او ارتداد سره متعلق احكام او مسائل

دمرزا غلام احمد دارتداد فتوي اودده تعريف كوونكي فاسق دي: سوال: (۱) خواجه كمال الدين لاهوري دمرزا غلام احمد قادياني دفصاحت او بلاغت تعريف كوي يا دده استقبال كول يا دي خپل مهمان جوړول څنګه دي داسي سړی مرتد دي اوكه نه؟

جواب: مرتد خونه دي ليکن فاسق او عاصي ضرور دي چه دبي دينه تعظيم كوي باقي څوك چه دقادياني عقائدو معتقد دي دهغه پر ارتداد باندي دعلماو فتوي سوي ده. (۳)

دا دعوی چه په ما کی دنبی کريم ﷺ روح حلول کړی دی کفر دی: سوال: (۲) يوسړي دعوي كوي چه درسول الله ﷺ روح مبارك او دامام مهدي عليه السلام روح زما په بدن كي حلول كړي دي وغيره ددي عقيدي لرلو په نسبت څه حكم دي؟

جواب: مذكوره عقائد دكفر عقائد دي مذكور مدعي ګمراه او بي دين دي (۴) دده سره مريد كيدل او دده اتباع كول درسته نه ده دغه سړی مصداق دضلوا فاضلوا (۵) دی، دده دمجلس څخه ځان وژغوری، ولنعم ما قال في المثنوي المعنوي:

ای بسا ابلیس آدم روئے ہست　　　پس بہر دستے نباید داد دست

دالله اورسول ﷺ منكر مرتد دي: سوال: (۳) يو سړي دا الفاظ وويل چه زه الله او رسول نه منم والعياذ بالله پر داسي سړي باندي دارتد اد حكم كيږي او دده نكاح به باطله وي اوكه نه؟

---

(۱) فتح القدير باب الجزيه ج ۴ ص ۳۲۸. ظفير

(۲) هدايه باب الجزية ج۲ ص۵۷۱. ظفير

(۳) ودعوى النبوة بعد نبينا ﷺ كفر بالاجماع (شرح فقه اكبر ص۲۰۲) قد يكون فى هولاء من يستحق القتل كمن يدعى النبوة او يطلب تغير شيء من الشريعة ونحو ذالك (ايضا ص۱۸۴). ظفير

(۴) وكذا الكافر بسبب الزندقة لاتوبة له الخ والداعى الى الالحاد والاباحى كالزنديق وفى الفتح وفى المنافق الذى يبطن الكفر ويظهر الاسلام كالزنديق الذى لا يتدين بدين (درمختار) الا الاباحة والغالية والشيعة من الروافض والقرامطة والزنادقة والفلاسفة لاتقبل توبتهم بحال من الاحوال (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۹ – ۴۱۰. ط. س. ج۴ ص۲۴۱). ظفير

(۵) مشكوة كتاب العلم ص۳۳. ظفير

جواب: پرداسي سړي باندي دارتداد حکم کيږي او دده نکاح باطله سوه هکذا فی کتب الفقه. (۱)

زنانه مرتده سوه وروسته یې بیا دویم ایمان راوړی دویمه نکاح یې وکړه څه حکم دي؟ سوال: (۴) نن صبا زنانو دنکاح دفسخ کولو دا طریقه ساتلي ده چه زنانه دیو څو ورځو دپاره عیسایی سي بیا یوبل ځاي اسلام راوړي او چیري چه وغواړي نکاح وکړي غرض داچي په حقیقت کي داسلام پرینبودل نه بلکه دخاوند پرینبودل مقصود وي داسي زنانه ته به مرتده ویل کیدي سي او که نه او نکاح فسخ کیږي اوکه نه؟ اوکه چیري مرتده داسلام طرفته واپس سي نو آیا مخکني خاوند ته به ورکول کیږي اوکه به ورته اختیار ورکول کیږي چه چیري یې خوښه وي نکاح دي وکړي؟

جواب: داحنافو دمذهب ظاهر دا دي چه دښځي او خاوند څخه دیوه مرتد کیدل دنکاح دفسخ موجب دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ درمختار (۲) لیکن فقهاؤ دا هم تصریح فرمایلي ده چه کمه ښځه ددې وجي مرتده سي معاذ الله چه داول خاوند دنکاح څخه ووزي او ددویم سړي سره نکاح وکړي ددې دپاره دا حکم دي چه دا به مجبوروول کیږي پر اسلام باندي او داول خاوند سره پرتجدید نکاح باندي (۳) وتجبر علی الاسلام وعلی تجدید النکاح الخ درمختار (۴) او دبلخ دمشائخو دا فتوي ده چه دزنانه په مرتد کیدو سره نکاح نه فسخ کیږي او هغه به داسلام څخه وروسته داول خاوند په نکاح کي پاته کیږي: وافتی مشائخ بلخ بعدم الفرقة بردتها زجراً وتیسراً الخ قال فی النهر والافتاء بهذا اولی من الافتاء بما فی النوادر (۵) وفی الشامی وقد کان بعض مشائخنا من علماء العجم إبتلی بامرأة تقع فیما یوجب الکفر کثیراً ثم تنکر وعن التجدید تابی ومن القواعد المشقة تجلب التیسیر والله المیسر لکل عسیر الخ (۶).

په ارتدادسره نکاح فسخ کیږي: سوال: (۵) هنده مؤمنه ده او ددي خاوند زید تر دې اندازې پوري په فسق اوفجور کي مبتلا دي چه خپله بي بي هنده لمونځ او روژو ته هم نه

---

(۱) ذکر فی المسایرة ان ما ینفی الاستسلام او یوجب التکذیب فهو کفر (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۳) والکفر شرعا تکذیبه ﷺ فی شیء مما جاء به من الدین ضرورة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۲ ص۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۳). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفیر

(۳) ولو ارتدت لمجیئ الفرقة منها الخ تجبر (ایضا ج۲ ص۵۳۹ – ۵۴۰ ط. س. ج۳ ص۱۹۴). ظفیر

(۴) ایضا ج۲ ص۵۴۰. ط. س. ج۳ ص۱۹۴. ظفیر

(۵) ایضا ج۲ ص۲۳۹ – ۲۴۰. ط. س.. ج۳ ص۱۹۴. ظفیر

(۶) ردالمحتار للشامی باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۴۰. ط. س. ج۳ ص۱۹۴. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

پرېږدي چه کم وخت هغه لمونځ کوي نو وهل ټکول شروع کړي نيت ورمات کړي او وايي چه الله او رسول څه کولي سي داټولي خبرې ملايانو دځانه جوړې کړي دي اوچه هغه کله قرآن لوستل غواړي نو وايي چه قرآن مجيد څه شي دي دا خو (نعوذ بالله من ذالك) محمد ﷺ دروغ خبري په عربي کي جمع کړي دنيا يې دوکه کړيده، يو ځل يې قرآن شريف په ټوکر ووهی ليري يې وغورزوی او دالله تعالي او رسول الله ﷺ په شان کي يې ډيري بيهوده خبري وکړي والعياذ بالله، داسي سړي مسلمان دي که کافر او نکاح دده فسخ سوه اوکه نه؟

جواب: دغه سړي مرتد او کافر سو او نکاح (۱) دده فسخ سوه: لان الارتداد موجب الفسخ عاجلا كذا فی كتب الفقه (۲).

که چيري عقيده يې داسلام وي اوکارونه ئي دکفر نوځه حکم دي؟ سوال: (۲) اول يوه ځمیارۍ (دموچي ښځه) مسلمانه سوه او خپله نکاح يې داهل اسلام سره وکړه شپږ مياشتي ددغه سړي په کور کي پاته سوه بيا دغه ځمیارۍ هندو جبراً ونيوله او بوېې تله ددي خاوند په بله يوه مقدمه کي قيد سوي وو، ترپنځو مياشتو پوري ځمیارۍ دهندوانو په کورکي اوسيده حلال او حرام يې مباح وګڼل اوس بيا دوباره مسلمانه سوه آيا مخکنۍ نکاح ددي فاسده سوه که نه؟ ددغه ځمیارۍ نکاح دبل سړي سره جائز ده اوکه نه؟ آيا دمخکي خاوند څخه طلاق غوښتل په کاردي؟

جواب: چه کم امور په سوال کي درج دي دهغه څخه ددغی ځمیارۍ مرتد کيدل نه معلوميږي که چيري په حقيقت کي هغه په خپل اسلام باندي قائمه پاته وي او عقيده يې داسلام وي اګر چه په اعمالو کي دکافرانو سره شريکه پاته سوه نو دا مرتده نه سوه او ددي مخکنۍ نکاح قائمه ده بغير دده دطلاقه دده دنکاح څخه نه خارجيږي او دبل سړي سره يې نکاح نه جائز کيږي اوکه چيري دي خپله عقيده بدله کړي وه او داسلام څخه منحرفه سوي وه او داسلام څخه يې انکار کړي وو نو نکاح سابقه ددي فسخ سوه اوس دوباره داسلام راوړلو څخه وروسته دبل سړي سره نکاح ددې صحيح ده. (۳)

(۱) من هزل بكفر ارتد وان لم يعتقده للاستخفاف فهو لكفر العناد (درمختار) والاستخفاف به وبالمصحف والكعبة وكذا مخالفة او انكار ما اجمع عليه بعد العلم به لان ذلك دليل على ان التصديق مفقود (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص ۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

(۲) ارتداد احدهما ای الزوجين فسخ عاجلا بلا قضاء (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۳ ص۵۳۱. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفير

(۳) ايضا. ظفير

دنبي ﷺ توهين كول ارتداد دي: سوال: (۷) ديو صوفي پركور باندي وعظ وسو چه په هغه كي دنبي عليه السلام په شان مبارك كي دتوهين الفاظ استعمال كړل سول او داهل مجلس څخه يو ولاړ سو او وې ويل چه څه دوی فرمايلي دي ډير صحيح او درست دي او بيا دغه درې واړو كسانو په يوه عامه جلسه كي توبه وكړه آيا ددوی توبه قابل يقين ده اوكه نه او نكاح پاته سوه اوكه نه؟

جواب: كه چيري يوه داسي كلمه يې دزبان څخه وايسته چه شرعًا دتوهين كلمه ده او دارتداد حكم پردي كيدي سو نو په داسي (۱) حالت كي نكاح دده باقي پاته نه سوه او توبه او اسلام راوړل دده قبول دي دتوبي څخه وروسته تجديد دنكاح كول په كار دي (۲) او پوره خبره چه كله معلومه سي چه آيا په دي كي تأويل ممكن دي كه نه

قرآن اوحديث نه منم دا جمله دارتداد ده: سوال: (۸) دهنده نابالغي نكاح ددي پلار دزيد سره په غير كفو كي كړي وه دبلوغ څخه وروسته هنده دخاوند كورته دتګ څخه انكار كوي په هره طريقه دا ټولو پوهه كړه چه شرعًا ستا نكاح سوي ده اوس ستا هلته تلل ضروري دي چه په دې باندي هندي بې ساخته دا جواب وركړی چه موږ قرآن او حديث نه منو كه مسلمانه پاته سم اوكه نه! اوس دهندي نكاح دزيد سره قائمه ده اوكه نه؟

جواب: دا كلمه دكفر او ارتداد ده (۳) او په ارتداد سره نكاح فسخ كيږي لكه څنګه چه په درمختاركي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ (۴) نو دهندي نكاح دزيد سره قائمه پاته نه سوه بلكه فسخ سوه. فقط

عيسي عليه السلام ته يې ابن الله وويل بيا يې وروسته انكار وكړی څه حكم دي؟ سوال: (۹) زيد او عمر شهادت وركړی چه خالد دنن څخه تقريبًا شپږ مياشتي مخكی پرفلاني مقام باندي عيسي عليه السلام ته ابن الله ويلي وه ددغه شهادت څخه خالد انكار وكی او شاهدينو هم حلفيه شهادت وركړي وو، آيا دخالد انكار دتوبي قائم مقام دي اوكه نه او دده بي بي بائنه سوه اوكه نه؟ شاهدينوچونكه بي عذره په شهادت وركولوكي تاخيروكی

---

(۱) ويجب الحاق الاستهزاء والاستخفاف به وتعلق حقه الخ وحينئذ فيعم حضرة الرسالة فينبغي القول بكفره (درمختار) اجمع عوام اهل العلم على ان من سب النبی ﷺ يقتل (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۱ ۴۰. ط. س. ج۴ ص۲۳۲). ظفير

(۲) ما يكون كفراً اتفاقا يبطل العمل والنكاح واولاده اولاد الزناء وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب المرتد ج۲ ص۴۱۴، ط. س. ج۴ ص۲۴۷). ظفير

(۳) من هزل بلفظ كفر ارتد وان لم يعتقده للاستخفاف (درمختار) ای تكلم به باختياره غير قاصد معناه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

(۴) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

نو ددوی شهادت به معتبر وي او که نه؟

جواب: په درمختارکي دي: شهدوا علی مسلم بالردة وهو منکر لا يعترض له لا لتکذيب الشهود العدول بل لان انکاره توبة ورجوع يعنی فيمتنع القتل فقط، وتثبت بقية احکام المرتد کحبط عمل وبطلان وقف وبينونة زوجة الخ (۱) ددې شخه معلومه سوه چه انکار دده توبه ده او رجوع ده، ده ته دي هيڅ تعرض ونه کړل سي ليکن بي بي دده به بائنه سي لهذا تجديد دنکاح دي وکړي او دشهادت تاخير که حسبةً بي شکه بي عذره وي نو موجب درد دشهادت دي ليکن دشرعي قاضي دعدم موجودګي له امله دا خپله دشهادت دتاخير دپاره کافي عذر دي. فقط

داحد الزوجين په ارتداد سره نکاح فسخ کيږي: **سوال**: (۱۰) يو مسلمان سړی ديو هندو حجام سره مريد سو او لمونځ روژه ټول دشريعت احکام يې پريښودل دهندوانو په شان په تندي کي يې سندور، چندن او نور داسي وکړل، درختو ته سجدي کوي دده بي بي دده په نکاح کي ده او که دويمه نکاح ددې جائز ده؟

جواب: مرتد کيدل داحد الزوجين دنکاح دفسخ کيدو سبب دي کما فی الدر المختار وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ (۲) او مذکوره امور چه دهغوی ارتکاب خاوند وکی لکه دغير الله پرستش وغيره دا امور موجب دارتداد دي قال الله تعالی: وما امروا الا ليعبدو الله مخلصين له الدين، الايه (۳) وقال الله تعالی: لا تسجدوا للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذی خلقهن ان کنتم اياه تعبدون الايه (۴) فی ردالمحتار ج۳ ص۲۸۲ وبالجملة فقد ضم الی التصديق بالقلب او بالقلب واللسان فی تحقيق الايمان امور الاخلال بها اخلال بالايمان کالسجود للصنم وقتل نبی والاستخفاف وبالمصحف وبالکعبة الخ (۵). فقط

که چيري ګناه وي نو زه يوازي به جواب ورکوم، دکفر کلمه نه ده: **سوال**: (۱۱) يو مسلمان دمسجد يو کونج دالله تعالي او درسول الله ﷺ دحکم خلاف جوړوي بل سړي ده ته فتوي وښودله چه په هغه کي ددرمختار او شامي عبارت دي دهغه په جواب کي ده وويل چه ما پريږده چه جوړوم يې که چيري ګناه وی نوټول خلاص ياست دټولو ګناه پرما

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۲ ص۴۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۴۲. ظفير
(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفير
(۳) سورة البينة: رکوع: ۱. ظفير
(۴) حم السجدة : ۱۹۰. ظفير
(۵) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ۳۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۲۳. ظفير

باندي ده زه به یوازی الله تعالی ته جواب ورکوم دغه سړي وويل چه توبه وکړه دا الفاظ ډير بد دي هغه وويل چه نې کوم توبه نه باسم ددغه سړي دپاره شرعًا څه حکم دي په دغه الفاظو سره کفر لازميږي اوکه نه؟ او دويم سړي به هم ګناهګار وي اوکه نه؟

جواب: دغه سړي سخت ګناهګار سو توبه دي وکړي او انکارکول دتوبي څخه سخته ګناه ده کفر خو ددي وجي ورته نه سي ويل کيدي چه دا تاويل ممکن دي چه دچا په وينا سره دي هغه توبه نه باسي بهر حال داسي سړي ته خطاب نه کول په کار دي قال الله تعالى: واذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما (۱) او ديو سړي ګناه دبل پرذمه نه سي کيدي په حکم د: ولا تزر وازرة اخرى (۲). فقط

مرشد ته رسول او خداي ويلو والا مرتد اوکافر دي: **سوال**: (۱۲) چه کم سړي مرشد ته رسول او خداي ووايي دده په نسبت څه حکم دي؟ چه کم سړي دقيامت په تذکره کي وايي چه مخ ته ولاړ سي نو هر څه به معلوم سي بل سړي دده په جواب کي وايي چه مخ ته به څه ووينې خاوره به دخاوري سره يوځای سي، په دي ملك کي ډير رواج دي چه خوراك مخ ته ايږدي فاتحه لولي او چه کم سړي دالله تعالي دنور څخه درسول ﷺ نور مراد وايي دده څه حکم دي؟ او دتوبي څخه انکار کوي؟

جواب: چه کم سړي مرشد ته رسول او خداي وايي هغه کافر او مرتد دي اوکافر ويل مسلمان ته خپله کفر دي او انکار کول دحشر اونشر او حساب اوکتاب څخه هم کفر دي (۳) او دتوبي څخه انکار کول هم دمسلمان کار نه دي او فاتحه لوستل دخوراك په مخامخ ايښودو دسنت څخه خلاف دي او بدعت دي او دالله تعالي په ذاتي نورکي هيچا ته شرکت نسته: ليس کمثله شيء، دالله تعالي په ذات او صفاتو کي څوك شريکول شرك جلي دي او دالله تعالي دنور تجزيه کول هم کفر اوشرك دي. فقط

قرآن کريم ته ښکنځل کول کفر دي: **سوال**: (۱۳) يو سړي قرآن شريف ته سخت ښکنځل وکړل او دتوبي کولو څخه يې سخت انکار وکی شرعًا څه حکم دي؟

جواب: قرآن شريف ته ښکنځل کول کفر دي (۴) والعيـاذ بالله، نو ددغه سړي سره چه دي

---

(۱) الفرقان : ۱۴. ظفير　　(۲) سورة النجم : ۲. ظفير

(۳) من هزل بلفظ الكفر ارتد وان لم يعتقده الاستخفاف (درمختار) واشار الى ذلك بقوله للاستخفاف فان فعل ذلك استخفاف واستهانه بالدين الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۲۲). ظفير

(۴) وبالجملة فقد ضم الى التصديق بالقلب التصديق بالقلب واللسان فى تحقيق الايمان امور الاخلال بها اخلال بالايمان اتفاقا كالسجود للصنم وقتل نبى والاستخفاف به وبالمصحف والكعبة (ردالمحتار باب المرتد ج۲ ص۳۹۲. ط. س. ج ۳ ص۲۲۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

توبه دخپل کفر څخه هم نه کوي دمرتدينو اوکفارو معامله کول په کار دي او دده څخه دي قطعًا جدايي او متارکت وکړل سي قال الله تعالى: فلا تقعد بعد الذكرى مع القوم الظالمين. (۱)

دمرتد سره تعلقات او راشه درشه ول حرام دي: **سوال**: (۱۴) يو مسلمان عيسايي سو دده سره دوستي او مينه ساتل او په روڼ تندي ورسره ليدل او خوراك څيښاك څنګه دي؟

جواب: هغه سړي چه داسلام څخه واوښتی او عيسايی سو مرتد دي دده سره تعلقات او راشه درشه ساتل حرام او ناجائز دي اوپه روڼ او خوشحال تندي دده سره ليدل او مصافحه کول او دده سره خوراك څيښاك ساتل ناجائز او ممنوع دي داسي خلق چه دداسي مرتد سره په خوشحال تندي يوځای سي او ورسره يې خوراك څښاك وکی ګناهګار سو ددي څخه دي توبه وکړي او آئنده دي ددي څخه اجتناب وکړي. (۲)

دغصي په حالت کي دکفر کلمه ويل: **سوال**: (۱۵) دغصي په حالت کي چونکه عقل مغلوب کيږي که چيري دکفر کلمه دخولي څخه ووزي نو قائل کافر دي اوکه نه؟

جواب: دغصی په حالت کي دکفر کلمه دژبي څخه په وتلو سره هم کفر کيږي توبه کول په کار دي او داسلام تجديد کول په کار دي. (۳)

دقرآن مجيد تحقير کفر دي: **سوال**: (۱۶) دزيد او عمر تر مينځ دبيع او شراء په معامله کي تنازع راغله زيد ددي بيع قيمت فرضًا (۱۰۰) روپي وښووی عمر وويل چه ته قرآن شريف په لاس کي واخله زه به يې منظور کړم زيد وويل چه په قرآن شريف باندي دي نعوذ بالله سپی متيازي وکړي پر زيد باندي ددي قبيحی کلمي په ويلو سره څه حکم کيدي سي؟

جواب: زيد ددي قبيحي کلمي دتکلم په وجه کافر او مرتد سو او دده ښځه دده دنکاح څخه خارجه سوه داسلام تجديد، دنکاح تجديد او توبه او استغفار پر ده باندي واجب دي، په ردالمحتار کي دمسائره څخه نقل سويدي چه: وبالجملة فقد ضم الى التصديق بالقلب اوبالقلب واللسان فی تحقيق الايمان امورالاخلال بهااخلال بالايمان اتفاقا کترک السجود

(۱) الانعام: ۱۴. ظفير

(۲) ومن ارتد عرض الحاكم عليه الاسلام استحبابا الخ وتكشف شبهة الخ ويحبس وجوبا ثلاثة ايام فان اسلم فبها والا قتل لحديث من بدل دينه فاقتلوه (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۴. ط. س. ج۴ ص۲۲۵). ظفير

(۳) من هزل بلفظ كفر ارتد وان لم يعتقده للاستخفاف (درمختار) اى تكلم به باختياره غير قاصد معناه وهذه لا ينافي ما مر ان الايمان هو التصديق فقط ومع الاقرار لان التصديق وان كان موجوداً حقيقة لكنه زائل حكما (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲، ط. س. ج۲ ص۲۲۲). ظفير

للصنم وقتل نبی والاستخفاف به و بالمصحف والکعبة الخ. فقط

دزوجينو څخه د يوه په کلمه دکفر سره نکاح فسخ کيږي: **سوال**: (۱۷) دهندي نکاح دزيد سره شپږ اووه کاله وسول چه سوي وه زيد په دومره وخت کي هيڅ قسم حق دهندي ادا نه کی دزيد نه پرمجامعت باندي قدرت سته اونه خرچ او خوراك ورکوي بلکه دزيد عادت داغلام کولو دی چه دهغه په وجه يې پرمجامعت باندي قدرت پاته نه سو او دوالدينو ددوکي په وجه طلاق نه ورکوي دډير تکليف رسيدو په وجه اکثر اوقات دهندي دژبي څخه دکفر کلمي هم جاري کيږي نو هنده دکفر دکلمي په وجه دعقد نکاح څخه ووته اوکه نه؟ که چيري نه وي وتلي نو داسي صورت تحريرکړئ چه هنده دزيد څخه جلا سي؟

جواب: د طلاق ورکولو څخه بغير دخاوند هيڅ صورت دجدايي نسته البته که چيري دکفر کلمه دزوجينو څخه دچا دژبي څخه داسي وتلي دي چه په اتفاق سره کفر وي په دي سره نکاح فوراً فسخ کيږي ليکن دنکاح دفسخ کولو دپاره دا ضروري ده چه دغه کلمه دکفر داسي وي چه دتاويل گنجائش پکښي نه وي او مسئله دا هم ده چه دخاوند څخهپه زور سره که چيري طلاق واخيستل سي نوبيا هم طلاق واقع کيږي لقوله عليه السلام ثلث جدهن جد وهزلهن جد الحديث. (۱)

دشريعت منکر کافر دي: **سوال**: (۱۸) که چيري يو سړي دشريعت څخه انکار وکړي او ووايي چه موږ شريعت نه منو ستاسو شرع دي ستاسو په کورکي وي، آيا دغه سړي مرتد سو اوکه نه او دده بي بي طلاقه سوه اوکه نه؟

۲: په يو مجلس کي ديو مولوي سره دڅه شرعي مسائلو تذکره کيده ناگهانه يو سړي آخر دبغض په طور دعلماؤ ډير حقارت استهزاء او توبيخ کول يې شروع کړل، دداسي سړي دپاره شرعي حکم څه دي؟

جواب: اقول وبالله التوفيق قال فی ردالمحتار وفی الخلاصة وغيرها اذا کان فی المسئلة وجوه توجب التکفير ووجه واحد يمنعه فعلی المفتی ان يميل الی الوجه الذی يمنع التکفير الخ (۲) ص۲۸۵ باب المرتد، وفيه عن جامع الفصولين وعلی هذا ينبغی ان يکفر من شتم دين مسلم ولکن يمکن التاويل بان مراده اخلاقه الردئية ومعاملته القبيحة لا حقيقة دين الاسلام فينبغی ان لا يکفر حينئذ والله تعالی اعلم ج۳ ص۲۸۹ (۳) شامی وقد سئل فی الخيرية عمن قال له الحاکم ارض بالشرع فقال لا اقبل فافتی

---

(۱) مشکوة کتاب الطلاق ص۲۸۴. ظفير

(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰. ظفير

(۳) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

مفتی بانه کفر وبانت زوجته فهل یثبت کفره بذالك فاجاب بانه لا ینبغی للعالم ان یبادر بتکفیر اهل الاسلام الی اخره (۱) وفی الدر المختار والفاظه تعرف فی الفتاوی بل افردت بالتالیف مع انه لایفتی بالکفر بشيء منها الا فیما اتفق المشائخ علیه کما سیجیئ قال فی البحر وقد الزمت نفسی ان لا افتی بشيء منها (۲) ونقل تمام عبارته فی الشامی وفی اخره فعلی هذا فاکثر الفاظ التکفیر المذکورة لا یفتی بالتکفیر فیها ولقد الزمت نفسی ان لا افتی بشيء منها اهـ کلام البحر باختصار شامی (۳) ص۲۸۵، نو گناهګار سو کافر نه سو. فقط

چه کم سړي دمسجد توهین وکړي او امام ته ښکنځل وکړي: **سوال**: (۱۹) که چیري یو سړي دمال دغرور دوجي ووایي چه زه په مسجد کي متیازی کوم او امام ته ښکنځل وکړي دداسي سړي دپاره څه حکم دي؟ او چه کم اشخاص دده مددګار دي او دمسجد لوټي خرابي کړي او ددي ځخه پاکوالي کوي دده دپاره څه حکم دي او هغه لوټی پاکي پاته کیدلی سي اوکه نه؟

جواب: دداسي سړي دپاره په شریعت کي دکفر بیره ده توبه دي وکړي او تجدید دنکاح دي وکړي او چه کم خلق ددغه فاسق او فاجر مددګار وي هغوی هم عاصي او فاسق دي توبه دي وکړي او آئنده دي داسي دحرکاتو څخه منع سي (۴) او دمسجد لوټي دي نه خرابوي او دغه لوټي دي ناپاکه نه ګڼي ځکه چه ترڅو پوري دپلیتی لګیدل په یقیني طور سره معلوم نه وي تر هغه وخته پوري به دناپاکی حکم نه کول کیږي. (۵)

دشریعت پرځای که چیري رواج ومني: **سوال**: (۲۰) وکیل مدعي علیه مدعي ته وویل چه ته شرح محمدي مني اوکه نه؟ نو مدعي وویل چه ځنګه رواج دي ته هغه کوه دلته دشرع څه کار دي ددغه سړي په نسبت څه حکم دي؟

جواب: دمسلمان شرع محمدي نه منل او دا ویل چه درواج موافق وکړی دلته دشریعت څه کار دي سخته ګناه ده چه په دي کي دکفر بیره ده ددي کلمي ځخه توبه ایستل په کار دي او دایمان تجدید کول په کار دي. (۶)

---

(۱) ایضًا ط. س. ج۴ ص۲۳۰. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲ – ۳۹۳، ط. س. ج۴ ص۲۲۳. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۲. ظفیر

(۴) سیذکر الشارح ان ما یکون کفراً اتفاقا یبطل العمل والنکاح وما فیه خلاف یؤمر بالاستغفار والتوبة وتجدید النکاح (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰). ظفیر

(۵) الیقین لا یزول بالشك دفقهی یوه قاعده کلیه ده. ظفیر

(۶) من اهان الشریعة والمسائل التی لابد منها کفر (شرح فقه اکبر ص۲۱۵). ظفیر

دټولو علماؤ په اتفاق سره قادیانیان کافران دي: **سوال**: (۲۱) یو سړي دقادیانیانو په فرقه کي داخل سوي دي او خیالات او عقائد دمرزا قادیاني لري اوس به دده تکفیرکول کیږي اوکه نه؟ او دده بي بي به دده دنکاح څخه خارجه وي اوکه نه؟

جواب: اهل حق علماؤ په اتفاق سره دقادیانیانو تکفیر کړي دي ځکه چه عقائد او اقوال ددوی بالاتفاق کفر دي نوچه کم سړي قادیاني سي او عقائد دده دمرزا قادیاني په شان سي او دقادیانیانو دعقائدو په شان دي مرزا نبي ګڼي دي کافر او مرتد دي او دفقهی مسئله ده چه مرتد کیدل دیوه دزوجینو څخه فوراً دنکاح دفسخ موجب دي، په درمختار کي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل (۱) الخ لهذا زوجه ددغه سړي چه قادیاني سو دده دنکاح څخه خارجه سوه. فقط

په ارتداد سره نکاح ماتیري: **سوال**: (۲۲) که چیري یوه واده سوي مسلمانه ښځه داهل سنت والجماعة والا دخپل مذهب څخه منحرفه سي مثلاً شیعه یا مرزایي یا بل یو داسي مذهب ته ولاړه سي چه داسلام څخه غیر وي نو آیا ددي سابقه نکاح داسلام پرحالت صحیح پاته کیدي سي اوکه نه؟

جواب: که چیري سنیه مسلمانه منکوحه ښځه یوداسي مذهب اختیار کړي کم چي په اتفاق سره کفر او ارتداد وي لکه مرزایي کیدل یا دغلاة روافضو څخه کیدل، نو نکاح ددې دمخکني زوج سره فوراً ماتیږي، کما في الدر المختار: وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ. (۲)

دمرزایانو پرکفر باندي دعلماؤ اتفاق دي: **سوال**: (۲۳) دیوې ښځي خاوند مرزایي سو څلور پنځه کاله وخت تیر سو، ښځه خپل خاوند دکفارو په ټولی کي شمیري او هلته په ورتګ باندي راضي نه ده، آیا دخاوند په مرزایي کیدو سره نکاح فسخ سوه اوکه نه؟

جواب: دمرزایانو پرکفر باندي دعلماؤ فتوي ده نوچه کله ددغه زنانه خاوند مرزایي سو نو نکاح فوراً فسخ سوه کما فی الدر المختار: وارتداد أحدهما فسخ عاجل الخ (۳) نودغه زنانه ددغه مرزایي خاوند څخه چه هرځنګه کیدي سي جلا دي کړل سي او دعدت څخه وروسته دویمه نکاح دي وکړل سی. فقط

دنبي ﷺ څخه وروسته دنبوت دعوه کفر او ارتداد دي: **سوال**: (۲۴) چه دکم سړي قول په خپل نسبت داوي چه چاته امن او امان اوصراط مستقیم په کار وي نو هغه دي دسلطان

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص۱۹۳. ظفیر
(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص۱۹۳. ظفیر
(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص۱۹۳. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

الاولياء خاتم الولايت عليه الصلوة والسلام دموجوده خليفه احمدزمان نومي سړي ته راسي دصراط مستقيم لاره دي ووينې ددغه مذكوره سړي او دده دمددګارو په نسبت شرعًا څه حكم دي؟ او ددي دعوي په ضمن كي دمهدي موعود او درسالت هم دعوه ده داسي سړي مسلمان پاته كيدي سي اوكه نه؟ او دغه سړي دمريدانو سره احمد زمان رسول الله وايي. بينوا تؤجروا !

جواب: وعن ابى هريرة رضى الله عنه قال قال رسول الله ﷺ يكون فى آخر الزمان دجالون كذابون ياتونكم عن الاحاديث ما لم تسمعوا انتم ولا اباءكم فاياكم واياهم لا يضلونكم ولا يفتنونكم (رواه مسلم) ([1]) او په بعضو رواياتو كي راځي چه ديرش دجالان به وي هر يو ددوى څخه به دنبوت دعوي كوي، الحديث، نودغه مذكوره سړي چه دخپلو مريدانو سره په خپل نسبت رسول الله وايي او ددغه كلمي څخه هغه نه منع كوي او هدايت دصراط مستقيم په خپله اتباع كي منحصر ګڼي او وايي هغه باليقين دجال اوكذاب دى او اهل باطل اوضال اومضل دى، مسلمانانو لره ددوى دصحبت او ګمراهۍ څخه احتراز په كار دي او لازم دي دزيات ليكلو په دي كى ضرورت نسته ځكه چه بطلان دده او دده دطريقې ترلمر هم ښكاره دي، او دالله تعالي ښكاره ارشاد دي: ماكان محمد ابا احد من رجالكم ولكن رسول الله وخاتم النبيين ([2]) او جناب رسول الله ﷺ صفا فرمايي: فلانبى بعدى ([3]) چه زما څخه وروسته به هيڅوك نبي نه وي نو بيا دنبوت ددعويدار په اهل باطل او اهل ضلال كيدو كي مسلمانانو ته څه شبهه كيدي سي او دده په كفر او ارتداد كي څه ريب اوتردد دي.

مسلمانه ښځه دكور څخه ووته او آريه سوه نو نكاح فسخ سوه: **سوال**: (**۲۵**) كه چيري يوه مسلمانه منكوحه ښځه دخپل خاوند دكور څخه ووته آريه سوه يا عيسايي سوه نو ددي نكاح باقي پاته كيدي سي او كه نه؟

جواب: دزوجينو څخه ديوه مرتد كيدل فورًا نكاح فسخ كوي، كما في الدر المختار وارتداد احدهما فسخ عاجل ([4]) نوچه كله يوه مسلمانه ښځه آريه يا عيسايى سوه نو نكاح ددي دخپل خاوند څخه فورًا فسخ سوه كه چيري دي دوباره اسلام راوړى نو تجديد دنكاح ضروري دي او فقهاؤ پردي فتوي وركړي ده چه ښځه كله مرتده سي نو دا

([1]) مشكوة باب الاعتصام بالكتاب والسنة ص۲۸. ظفير

([2]) الاحزاب: ۲. ظفير

([3]) وختم بى الرسل وانا خاتم النبيين متفق عليه (مشكوة باب فضائل سيد المرسلين ص۵۱۱). ظفير

([4]) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص۱۹۳. ظفير

به په زوره مسلمانولي سي او داول خاوند سره به ددي په لږ مهر باندي نکاح کول کیږي. ([1]). فقط

دکفر دکلمي څخه وروسته هم توبه قبلیدي سي: سوال: (۲۶) يو سړي ملازم يو مجرم دافسر په حکم گرفتار کړی بیا یو دوه سړي راغلل دغه ملازم ته یې وویل چه دا مجرم پریږده لیکن ملازم ونه منل او په اصرار کولو باندي دملازم دژبي څخه دا الفاظ ووتل که چیري پیغمبر هم راسي او راته ووايي نو هم یې نه پریږدم په دې سره پرده باندي علماؤ دکفر فتوي ورکړیده او وایي چه ستا توبه نه قبلیږي آیا دده توبه قبلیږي اوکه نه؟ او ده ته معافي څنگه کیدي سي؟

جواب: توبه به دده قبوله سي ده ته په کار دي چه تجدید دایمان وکړي او توبه وباسي: قال الله تعالی وهو الذی یقبل التوبة عن عباده الایة. ([2])

قرآن شریف دتمسخر په طریقه غورزول کفر دي: سوال: (۲۷) زید دخپلي لور نابالغي نکاح دعمر سره وکړه عمر محضي لاعلم، جاهل، فاسق، فاجر دلمونځ او روژی پریښودونکي او زناکار دی، مریم ته تکلیف رسوي بار بار یې قرآن شریف دتلاوت په وخت وغورزوی که چیري زید مریم اوس بیا عمر ته ولیږي نو مریم دخودکشی اراده لري او عمر دمریم دوهلو یا خرخولو اراده لري نو شرعًا څه حکم دي؟

جواب: قرآن شریف دسپکوالي په طریقه غورزول کفر او ارتداد دي ([3]) په داسي حالت کي بي بي مریم دده دنکاح څخه خارجه سوه ([4]) نومریم دي دعمر کورته ونه لیږل سي. او دویمه نکاح ددي دعدت څخه وروسته درسته ده. فقط

دا ویل چه دالله او رسول څخه فائده ونه سوه کفر دي: سوال: (۲۸) يو څو مسلمانانو دهندوانو په طلب دموافقت او مشارکت باندي دهندوانو سره په راجه گدي (تخت سلطنت باندي چه هغه يوشکل وي) په گلان اوگلونو اچولوسره سجده وکړه او دهندوانو

([1]) لو ارتدت الخ تجبر علی الاسلام وعلی تجدید النکاح زجرا لها بمهر یسیر کدینار وعلیه الفتوی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۴۰. ط. س. ج۳ ص۱۹۴). ظفیر

([2]) سورة الشورٰی، رکوع : ۴. ظفیر

([3]) والکافر بسب نبی من الانبیاء فانه یقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا (درمختار) یعنی انه جزاءه القتل علی وجه کونه حدا قوله لا تقبل توبته لان الحد لا یسقط بالتوبة وافاد انه حکم الدنیا واما عند الله تعالی فهی مقبولة (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۰ ۴۵ ط. س. ج۴ ص۲۳۱). ظفیر

([4]) وبالجمله قد ضم الی التصدیق بالقلب او بالقلب واللسان فی تحقیق الایمان امور الاخلال بها اخلال بالایمان اتفاقا کسجود الصنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

سره يې جې جې ويل شروع كړل او بعضو ددوی څخه دا هم وويل چه موږ ته دالله او رسول څخه هيڅ فايده ونه سوه نو دي مشرك سو اوكه نه؟

جواب: په دي صورت كي ده ته تجديد داسلام او تجديد دنكاح لازم دي كذا فی ردالمحتار وغيره. (۱)

قرآن او حديث او فقهي ته دشيطان كتابونه ويل كفر او ارتداد دي: **سوال**: (۲۹) يو مسلمان په قرآن وحديث باندي عمل كوي او خلقو ته يې هم بيانوي او خلقو ته په هغه باندي دعمل كولو ترغيب وركوي داسي سړي ته يو مسلمان شيطان وايي او قرآن اوحديث ته دشيطان كتاب وايي دداسي سړي په باره كي حكم شرعي څه دي؟

جواب: اول دا معلومول په كار دي چه هغه سړي چه په قرآن او حديث باندي عمل كوونكي ورته ويل سوي دي هغه مروج عامل بالحديث يعنی هسي غير مقلد خو نه دي چه دقرآن او حديث سليقۀ تطبيق بين الاحاديث نه لري او دفقهي او دفقهي دكتابونو څخه انكار او خلاف كوي دداسي خلقو حال دا دي چه دعوي ددوی په قرآن او حديث باندي دعمل كولو وي ليكن په اصل كي هغه پوره عامل دقرآن او حديث نه دي ځكه چه دائمۀ مجتهدين خصوصًا دامام ابوحنيفه ﷺ خلاف كوي او پرده باندي طعن كوي اوكه چيري دي عامل بالحديث والقرآن حنفي دي او دفقه حنفي موافق چه عين مطابق دقرآن او حديث دي عمل كوي او مقلد دي حنفي سني دي نو داسي عامل حنفي متبع دسنت ته بد رد ويل انتهايي مذموم او قبيح دي خو بهر حال قرآن اوحديث او فقهي ته شيطاني كتاب ويل العياذ بالله كفر صريح او ارتداد قبيح دي. (۲)

دمشركانو اولاد دبلوغ څخه مخكي: **سوال**: (۳۰) دمشركانو كوچني اولادونه تربلوغ پوري دوالدينو پردين يعنی كفري دين باندي دي اوكه پردين اسلام باندي؟

جواب: احاديث په دې باره كي مختلف دي لكه څنګه چه كل مولود الخ وارد دي، دغه رنګه: اٰمن اباءهم او الله اعلم بما كانوا عاملين، وغيره هم وارد دي او بحث په دي كی طويل دي او يوڅه قدر يې په شامي كي دجنازي په اوائلو كي هم دا اختلاف بيان كړي دي او محققينو اګر چه راجح دېته ويلی دي چه دوی جنتيان دي ليكن دا حكم اخروي

---

(۱) وارتداد احدهما فسخ عاجل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفير

(۲) وبالجملة فقد ضم الی التصديق الخ فی تحقيق الايمان امور الاخلال بها اخلال بالايمان كسجود صنم وقتل نبی والا ستخفاف به وبالمصحف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲) وارتداد احدهما فسخ عاجل (درمختار ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفير

دي او دنيوي او ظاهري حکم دادي چي تفصيل يې فقهاؤ ليکلی دي چه حکم داسلام دصبی يا تبعًا لاحد الابوين کيدي سي يا تبعًا لدار الاسلام وغيره يا دا چه خپله صبي عاقل اسلام راوړي کما فی الدر المختار وردالمحتار وغيره. (۱)

قرآن عزيز ته بد رد ويل کفر دي: **سوال**: (۳۱) يو سړي دقرآن عزيز په حق کي په مجمع عام کي بغير دارتفاع دموانع شرعيه وو بد رد وويل والعياذ بالله تعالي نو آيا دغه سړي شرعًا کافر سو اوکه نه او تجديد دنکاح او تلقين وغيره امور شرعيه هم ضروري دي اوکه نه؟

جواب: دده په ارتداد کي هيڅ شبهه نسته تجديد داسلام او تجديد دنکاح ده ته ضروري دی. (۲)

اذان ته دمار دآواز سره تشبيه ورکول کفر دي: **سوال**: (۳۲) زيد فاسق او فاجر دي او دهندوانو سره لاره او رسم لري دماخوستن اذان چه کله مؤذن وکی نو داذان دکلماتو په اوريدو سره زيد يو هندو ته وويل: کاکا ڈونڑا بولا کھانا لاؤ، په دې علاقه کي (ڈونڑا) مار ته ويل کيږي، چه انتهايی سپك گنل کيږي په دي صورت کي دزيد په اړوند شرعًا څه حکم دي؟ او عمر ده ته سزا ورکولي سي اوکه نه او زيد دکمی سزا مستحق دي؟ عمر وايي چه زيد ته په کار دي چه اول کلمه ولولي او توبه وکړي کلمه لوستل او توبه کول دده ضروري دي؟

جواب: دزيد دا کلمات دکفر دي بي شکه ده ته توبه، تجديد دايمان اوتجديد داسلام کول په کار دي او هيڅ سزا عمر په دي زمانه کي نه سي ورکولي او نه شرعًا په موجوده زمانه کي هغه دسزا ورکولو مکلف دي لهذا صرف زيد ته به وويل سي چه توبه وکړي اوکلمه ولولي چه بيا هغه مسلمان سي. (۳)

---

(۱) ايما رجل مسلم سب رسول الله ﷺ اوکذبه اوعابه اوينقصه فقد کفر بالله تعالی وبانت منه امرأته (ردالمحتار باب المرتدج۳ ص۴۰۳. ط. س. ج ۴ ص۲۳۴). ظفير

(۲) الاصح ان الانبياء لا يسئلون ولا اطفال المؤمنين وتوقف الامام فی اطفال المشرکين وقيل هم خدام اهل الجنة (درمختار) قوله توقف الامام الخ ای فی انهم يسئلون وفی انهم فی الجنة او النار وقال ابن الهمام فی مسائرته وقد اختلف فی سوال اطفال المشرکين وفی دخولهم الجنة والنار فتردد فيهم ابوحنيفة وغيره، قد وردت فيهم اخبار متعارضة فالسبيل تفويض امرهم الی الله تعالی وقال محمد بن الحسن اعلم ان الله لا يعذب احدا بلا ذنب اهـ وقال ابوالبرکات النسفی عن ابی حنيفة الرواية الصحيحة انهم فی المشيئة لظاهر الحديث الصحيح الله اعلم بما کانوا عاملين (ردالمحتار باب الجنائز ج۱ ص ۷۹۸. ط. س. ج ۲ ص۱۹۲). ظفير

(۳) وبالجملة فقد ضم الی التصديق الخ امور الاخلال بها اخلال بالايمان کقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

ماته داسلام ضرورت نسته دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۳۳) يو سړي وويل چه ای زما تير سوي کال والا خدايه! بل سړي ده ته وويل چه دا خو دکفر کلمه ده ددي څخه دوه خدايان ثابتيږي او سړي کافر کيږي، نو هغه وويل چه ماته داسلام ضرورت نسته زه به رام رام کوم !!! آيا داسي سړي مسلمان کيدي سي او دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: په مخکي کلمي سره خو کفر نه وو سوي ځکه چه ددي مطلب دا اخيستل په کاردي چه ای زما دهميشه دپاره خدايه کما ورد: فهو الان کما کان، ليکن بل سړي چه په خپل جهالت او غلطي سره ده ته دا وويل چه دا دکفرکلمه ده او په دي باندي هغه وويل چه ماته داسلام ضرورت نسته الخ نودا دکفر کلمه ده نودغه سړي دي توبه وکړي او تجديد داسلام اوتجديد دنکاح دي وکړي. ([1])

زما دالله تعالي او رسول ﷺ سره هيڅ واسطه نسته دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۳۴) يو سړي دپنځو شپږو کسانو په مخ کي علي الاعلان دا وويل چه زما دالله تعالي او رسول الله ﷺ سره هيڅ واسطه نسته دا سړي مسلمان پاته سو اوکه نه؟

جواب: دا کلمه دکفر ده دي سړي لره توبه تجديد داسلام او تجديد دنکاح کول په کار دي، اوآينده دداسي کلماتو څخه احتراز کول په کار دي. ([2])

دحرام حلال ګڼونکي حکم: **سوال**: (۳۵) فعل حرام حلال ګڼونکي مسلمان پاته کيدي سي اوکه نه؟

جواب: په دي کي تفصيل دي چه دشامي په باب المرتد کي مذکور دي حاصل يې دادي چه دهر يوه حرام په حلال ګڼلو سره يا برعکس کافر نه دي، بلکه په دي کی يو څو قيدونه دي چه دکتاب مذکور په ذکر سوي ځای کي منقول دي، هلته يې ملاحظه کړئ. ([3])

الله تعالي ته بوډا ويل کلمه دکفر ده: **سوال**: (۳۶) زيد په يوه خبره کي وويل چه الله تعالي آيا زموږ څخه ښه دي او موږ خو هم الله يو، دوه درې ځله يې دا الفاظ وويل او يوځل يې

([1]) ويظهر من هذا ان ما كان دليل الاستخفاف يكفر به وان لم يفسد الاستخفاف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص ۳۹۲. ط. س. ج ۴ ص۲۲۲). ظفير

([2]) من هزل بلفظ كفر ارتد وان لم يعتقده الاستخفاف فهم لكفر العناد (درمختار) هزل اى تكلم به باختياره غير قاصد معناه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

([3]) والحاصل ان من تكلم بكلمة الكفر هازلا او لاعبا كفر عند الكل ولا اعتبار باعتقاده كما صرح به الخانية (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۲) مايكون كفرا اتفاقا يبطل العمل والنكاح الخ وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح (درمختار) قوله والتوبة اى تجديد الاسلام (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۴. ط. س. ج۲ ص۲۴۶). ظفير

درمضان شریف څخه دوي، درې ورځې مخکې دا الفاظ وویل چه اوس به په دوو درو ورځو کې دبوډا حکم ومنل سي یعنی روژه به ونیسو او دا چه الله پاك خو دډیرو ورځو دي آیا تر اوسه پوري به بوډا سوي نه وي (نعوذ بالله تعالی) په دې صورت کې څه حکم پرعمر باندې شرعًا عائد کیږي؟ بیان یې کړی!

جواب: دا کلمات دعمر دکفر دي تر هغه وخته پوري چه هغه توبه ونه باسي او دایمان تجدید ونه کړي په ده پسې دې لمونځ نه کوي. (۱) فقط

شریعت ته ښکنځلو کولو والا کافر دی: **سوال**: (۳۷) یو سړي ماته وویل چې ستا دمذهب دمور سره زنا وکړم، دمجلس په حاضرینو کې یوه ورته وویل چې ستا به ډیره سخته سزا وي که په شریعت کې ستا په اړه پوښتنه وکړل سي او ته شرعي حاکمانو ته په لاس ورسي ولي چې تا ومذهب ته بدرد وویل او ښکنځل دي ورته وکړه، هغه شخص دوباره ښکنځل وکړه او وې ویل: چې دشریعت چلوونکې دمور سره زنا وکړم، په دې صورت کې ددې الفاظو پر ویونکو باندې څه حکم پکار دی؟

جواب: قال فی الدر المختار وکما لو سجد لصنم او وضع مصحفا فی قاذورة فانه یکفر الخ واشار بقوله للاستخفاف فان فعل ذالك استخفافا واستهانا بالدین فهو امارة عدم التصدیق الخ ج۳ ص۳۸۴ ردالمحتار (۲) وفی شرح الفقه الاکبر وفی المحیط من جلس علی مکان مرتفع ویسئلون منه مسائل بطریق الاستهزاء ثم یضربونه بالوسائد ای مثلاً وهم یضحکون کفروا جمیعا لاستخفافهم بالشرع وکذا لو لم یجلس علی المکان المرتفع الخ (۳) نومعلومه سوه چه شریعت ته ښکنځل کوونکې کافر دي، والعیاذ بالله.

دا ویل چه کله رسول الله ﷺ وفات سو نو ایمان هم مړ سو کفر نه دی: **سوال**: (۳۸) دزید قول دي چه کمو خلقو محضې په رسول الله ﷺ باندې ایمان راوړی وو چه کله رسول الله ﷺ وفات سو نو دهغوی ایمان هم مړ سو ولي چه محض په رسول الله ﷺ یې ایمان راوړی ؤ، آیا پرزید باندې شرعًا تکفیر ستہ اوکه نه؟

جواب: دده تکفیر به نه سي کیدي ځکه چه دده مطلب به غالبًا دده دخپلې غلط فهمې څخه داسې وي چه لکه څنګه چې ابوبکر صدیق ؓ دنبي علیه السلام دوفات څخه وروسته خطبه لوستلې وه او هغه خلق یې متنبه کړي وه چه ویل یې چه نبي ﷺ نه دي

---

(۱) والاصل ان من اعتقد الحرام حلالا فان کان حراما لغیره کمالِ الغیر لایکفر وان کان بعینه فان دلیله قطعیا کفر والا فلا الخ فیکفر اذا قال الخمر لیس بحرام (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج ۲ ص۲۲۳).

(۲) ردالمحتار باب المرتد ج۳، ط س. ج۴ ص۲۲۲. ظفیر

(۳) شرح فقه اکبر ص۲۱۳ - ۲۱۴. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

وفات سوي په هغه خطبه کي دا الفاظ منقول دي: من کان يعبد محمداً ﷺ فانه قد مات ومن کان يعبد الله فان الله حيٌّ لايموت الخ (۱) يعنی چه کم سړي دمحمد ﷺ عبادت کوی نو واضحه سوه چه محمد ﷺ وفات سو او چه کم سړي دالله تعالي عبادت کوی نو الله تعالي ژوندي دي هغه هيڅکله نه مري الخ ليکن ظاهره ده چه دابوبکر صديق رضي الله عنه چه کم مطلب دي هغه بالکل صحيح دی او دزيد دقول خلاف دي کم چه زيد په غلطۍ سره داسي فهم کړي دي نودزيد مذکوره الفاظ ويل غلط او باطل دي ځکه چه کمو خلګو په رسول الله ﷺ باندي ايمان راوړي لهذا دوی کامل مومنان دي او دنبي ﷺ دوفات څخه وروسته هم دوی مومنان دي او ايمان ددوی کامل پاته سو نومذکوره الفاظ ويل دزيد دپاره جائز نه دي او دا دده دجهالت خبره ده ليکن دتاويل دامکان په وجه ده ته به کافر نه سي ويل کيدی ليکن دي سخت ګناهګار دي توبه دي وکړي اوآئنده دي داسي الفاظ دژبي څخه نه باسي. (۲)

<u>يو سړي دا وويل که چيري په لمانځه سره مسلمانيږي نو زه کافر يم</u>: **سوال**: (۳۹) زيد ته چا دا خبره وکړه چه ته مسلمان يې تا ته لمونځ کول په کار دي ته ځنګه مسلمان يې چه لمونځ نه کوي هغه صفا دا وويل که چيري په لمانځه سره مسلماني وي نو زه کافر يم يايو سړي دا وواييې چه ځه ځه ته ډير لوي لمونځ ګذار يې بس دا جنت ته پيژني موږ په دوزخ کي اوسيږو داسي خلق کافران دي که مسلمانان؟

جواب: دا کلمه دکفر ده دغه سړي کافر سو ده ته په کار دي چه توبه وباسي او داسلام تجديد دي وکړي. فقط

<u>دخاوند په مرتد کيدو سره نکاح فسخ کيږي</u>: **سوال**: (۴۰) زيد يوازی عيسايی سو دده بي بي او نور خاندان والا داسلام پردستور باندي کلك پاته سول نو دده بي بي ته يو څو کاله وروسته ددويمی نکاح کولو دپاره دطلاق اخيستو ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: زيد چه کله عيسايی سو او دده بي بي مسلمانه پاته سوه نو نکاح ددي فوراً فسخ سوه دعدې څخه وروسته دويمه نکاح کول ورلره جائز او درست دي کما فی الدرالمختار وارتداد احدهما فسخ عاجل. (۳)

---

(۱) اعلم ان لا يفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ط. س. ج۴ ص۲۳۹). ظفير

(۲) اعلم انه اذا تکلم بکلمة الکفر عالما بمعناها ولا يعتقد معناها لکن صدرت عنه من غير اکراه بل مع طواعية فانه يحکم عليه بالکفر الخ (شرح فقه اکبر ص۲۰۲). ظفير

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۲. ظفير

چه څوک اسلام ته بد رد ووايي او ښكنځل ورته وكړي نو دي داسلام څخه خارج دي: سوال: (۴۱) كه چيري يوسړي دا هل اسلام او دمذهب داسلام توهين وكړي اوبد الفاظ ووايي او ښكنځل وكړي دداسي سړي په نسبت څه حكم دي؟

جواب: په دي كی هيڅ شك او شبهه نسته چه كم سړي دين اسلام ته بد رد ووايي او ښكنځل وكړي هغه داسلام څخه خارج دي پرده لازم دي چه توبه وكړي او دتجديد داسلام اوتجديد دنكاح وكړي كنه نودده څخه دمسلمانانومتاركت اوجدايي فرض ده. ([1])

رسول الله ﷺ ته په ښكنځل كولو سره سړي كافر كيږي: سوال: (۴۲) يو سړي خپله بي بي ووهله ښځي خاوند ته وويل چه دالله جل جلاله او رسول الله ﷺ په واسطه ما مه وهه په دي باندي ددي خاوند دالله ﷻ او رسول ﷺ په شان كي سخت ښكنځل وكړل، دي كافر سو اوكه نه؟ او دده بي بي دده دنكاح څخه ووته او دويمه نكاح كولي سي اوكه نه؟ او داولاد دپرورش حق چاته دي؟

جواب: دغه سړي كافر سو ([2]) او دده بي بي دده دنكاح څخه خارجه سوه دعدت تيريدو څخه وروسته دبل سړي سره نكاح كولي سي او داولاد پرورش به هم هغه كوي. ([3])

دتناسخ قائل او دجنت او دوزخ منكر كافر او ملحد دي: سوال: (۴۳) ديو مسلمان عقائد په لاندي ډول دي: دتناسخ قائل كيدل، ددوزخ او جنت منكر كيدل، ددي ژوند څخه وروسته هم دغه رنگه دهميشه دپاره ترقي كول، قرآن شريف دنورو كتابونو په شان گڼل او په پروته يې لوستل، دياجوج اوماجوج وغيره واقعاتو څخه منكر كيدل، او دا ويل چه ما دفلسفي فلاني كتاب ته په قرآن مجيد باندي ترجيح وركړي ده او چه كم وخت دقرآن شريف په لوستلو كي صرف كيږي هغه په دي كی صرف كوم دداسي سړي دپاره څه حكم دي؟

جواب: په دي عقيدو او افعالو كي بعضي كفر اوالحاد او بعضي غير ثابت او حرام دي او بعضي په بي ادبۍ كي داخل دي نوچه دكم سړي دا تمام عقائد وي هغه مؤمن او مسلمان نه دي كافر، ملحد، زنديق دي داسي سړي كه چيري توبه ونه باسي نو ورسره متاركت لازم دي اوكه چيري اسلامي حكومت وي اوداسي سړي توبه ونه باسي نوواجب

([1]) وعلى هذا ينبغى يكفر من شتم دين مسلم ولكن يمكن التاويل. ظفير

([2]) يكفر اذا وصف الله تعالى بما لا يليق به اوسخر باسم من اسمائه الخ اونسبه الى الجهل او العجز او النقص (عالمگيرى مصرى موجبات الكفر ج۲ ص۲۵۸. ط. ماجديه ج۲ ص۲۵۸). ظفير

([3]) وارتداد احدهما فسخ عاجل (الدرالمحتار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

القتل دي. (۱) فقط

پیر ته خدای ویل اوخدای ګڼل یې کفر دي: **سوال**: (۴۴) یو سړي پیر ته سجده کوي او خداي ورته وایي او علماؤ ته ښکنځل کوي او دکعبې دافضل ګڼلو سره سره بل طرف ته نفل لولي او وايي چه زما علم صدري دي ددي الله تعالی ته هم پته نسته العياذ بالله، په دي الفاظو سره کفر لازمیږي اوکه نه؟ چه کم عالم دا ووايي چه دتوحید اقرار او درسالت اقرار قلبي کافي دي اګرچه په ژبه هر څنګه سخت لفظ دکفر ووايي په دي کفر نه لازمیږي، ددي په نسبت شرعي حکم څه دي؟

جواب: بې شکه مذکوره اقوال او افعال دکفر اقوال او افعال دي پیر ته خداي ویل اوګڼل او دشریعت توهین کول داسي امور دي چه ددي په کفر کیدوکي هیڅ شبه نسته (۲) او داسي مولوي چه پردغه امور کفري باندي هم ددي دقائل تکفیر نه کوي ګمراه دي او دامامت او اقتداء لائق نه دي. فقط

ددین اسلام په باره کي بیهوده خبري کول صریح کفر دي: **سوال**: (۴۵) په نصیر آباد کي مسلمانانو یو عام مذهبي تحریك وکی چه په هرقوم او ډله کي دشرابو څیښلو، خُمار کول او ډیري خریلو بندیز په عمل راوستل سو پنځه وخته لمونځ او جمع په پابندي سره ادا کوي دمړو په کفن اودفن کي شرکت ضرور دي چه کم یو ددي څخه خلاف وکړي هغه به دخاندان څخه خارج وي با وجود ددي عمر ږیره وخریله قوم دي وغوښتی او پوښتنه یې ورڅخه وکړه نو عمر قوم ته په فحش کلام سره جواب ورکړی او داسلام دمذهب په شان کي یې بیهوده او فحش وویل ددي وجي قوم دي دخاندان څخه خارج کی، شرعًا دداسي سړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: ددین اسلام په باره کي بي هوده ګویي او فحش کلام صریح کفر دي (۳) نوداسي سړي چه اسلام ته بد ووایي او ددین اسلام توهین وکړي کافر دي او دي مسلمان نه دي ګڼل په کار او ترڅو پوري چه دي توبه ونه باسي ترهغه وخته پوري دي مسلمان نه دی ګڼل په کار او داسلام په خاندان کي یې داخلول نه دي په کار. فقط

قرآن شریف دتحقیر دوجي غورزول کفر دي: **سوال**: (۴۶) په یو زنانه او ددي په خاوند کي

---

(۱) من انکر القيامة اوالجنة اوالنار الخ يكفر (عالمگیری مصری موجبات الكفر ج۲ ص۲۷۴. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۷۴). ظفير

(۲) ويخاف عليه الكفر اذا شتم عالمامن غير سبب (عالمگیری ج۲ ص۲۷۰. ط. ماجدیه. ج۲ ص۲۷۰). ظفير

(۳) رجل قال للاخر مسلمانم ثم قال له لعنت برتو وبر مسلمانی تو يكفر كذا فى الخلاصة (عالمگیری مصری ج۲ ص۲۵. ط. ماجدیه ج ۲ ص۲۵۷). ظفير

جنجال راځي خاوند ديته خرچ خوراك نه ورکوي نه طلاق ورکوي او زنانه وهي ټکوي يو ځل زنانه دقرآن شريف تلاوت کوی ددې څخه يې قرآن شريف واخيستی او خاوند ورڅخه وغورزوی نو په دي حالت کي زنانه دخاوند دطلاق څخه بغير دوهمه نکاح کولي سي او که نه؟

جواب: قرآن شريف غورزول دقرآن کريم سپکاوي دي او دا امر دکفر او ارتداد موجب دي لهذا په دي فعل سره دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه او دعدت څخه وروسته دويمه نکاح کولي سي. فقط

<u>دالله تعالي په شان کي ګستاخي کوونکي کافردي</u>: **سوال**: (۴۷) دپلار او زوی تر مينځ جنګ وسو پلار وويل ای باري خدايه زه انصاف تاته درکوم په دي باندي زوی وايي چه ستا او ستا دخداي سره بدفعلي وکړم والعياذ بالله تعالي په دي وينا سره دي کافر سو او که نه؟ دده بي بي طلاقه سوه او که نه؟

جواب: په دي صورت کي دغه زوی کافر او مرتد سو او دده بي بي فوراً دده دنکاح څخه خارجه سوه.

<u>که چيري يوسړي ووايي چه زه دشرعيه مسائلو څخه منحرف يم نو داکفر دي</u>: **سوال**: (۴۸ الف) فتح محمد دخپلي مځکی قيمت نور محمد ته وربيع کړي دبيع په وخت يی قرآن شريف پورته کړی او دا عهد يې وکی چه الله او دهغه رسول ذمه وار دي او شاهد دي زه دهغه خلاف هيڅکله نه کوم تريوې مودي پوري دمشتري قبضه پرمځکو باندي پاته سوه ددي څخه وروسته بائع مځکه بل سړي ته ورببع کړه چه کله ده ته وويل سوه نو جواب يې ورکړی چه دبيع په وخت ما دوکه درکړه او قيمت مي وصول کړی او دقرآن شريف سره مي استهزاء وکړه او دشرعي مسائلو څخه اعراض کوونکي يم، دمذکوره سړي او دمځکو اوقيمت څه حکم دي؟

جواب: يو مسلمان ته دوکه ورکول او دهغه سره دبيع معامله کول او منحرف کيدل حرام دي او هغه سړي چه مرتکب ددي سو فاسق دي او دبيع نه ورکولو په صورت کي يې واپس کول پرده باندي لازم دي او که چيري ده صفا دا وويل چه په قرآن سره مي استهزاء کړي ده او دشرعي مسائلوڅخه منحرف يم نو داقول دده کفر اوارتداد دي العياذ بالله. (۱)

<u>دکفري کلماتوڅخه وروسته دنکاح تجديد ضروري دي</u>: **سوال**: (۴۸ ب) دکفر کلماتو او دکفر

---

(۱) يکفر اذا وصف الله تعالى بما لايليق به الخ (عالمگيری مصری موجبات الكفر ج۲ ص۳۵۷. ط. ماجديه ج۲ ص۲۵۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

په افعالو سره بي بي طلاقيږي اوکه نه؟

جواب: په کفري کلماتو کي تجديد دنکاح ضروري دي. (۱)

دانبياء عليهم السلام په شان کي ښکنځلو کولو والا کافر دي: **سوال**: (۴۹) ما قولكم في من سبّ وشتم الانبياء عليهم السلام كلهم عامدا صريحًا وسب كتابًا فيه ذكرهم سبابًا قبيحًا فى جماعة من المسلمين واى الاحكام جارية عليه مع كونه مسلمًا؟

جواب: لاريب فى كفر من تفوه بهذا الكلام. (۲)

دقرآن مجيد توهين کول کفر دي: **سوال**: (۵۰) ديو سړي بي بي دقرآن شريف تلاوت کوی دي دبي بي څخه خفه سو دقرآن شريف بي ادبي يې په لاس او ژبي سره وکړه دي مسلمان پاته سو اوکه نه دده بي بي پرده حرامه سوه اوکه نه؟

جواب: دقرآن شريف توهين او سپکاوي کول کفر او ارتداد دي او کفر او ارتداد ديوه دزوجينو څخه دنکاح دفسخ کيدو موجب دي کما فى ردالمحتار قال فى المسايرة وبالجملة فقد ضم الى التصديق بالقلب او بالقلب واللسان فى تحقيق الايمان امور الاخلال بالايمان اتفاقا كسجود الصنم وقتل نبى والاستحفاف به وبالمصحف والكعبة (۳). فقط

دکفر دکلمي څخه وروسته دنکاح تجديد ضروري دي: **سوال**: (۵۱) په هره کلمه دکفر سره تجديد دنکاح ضروري دي اوکه نه دنکاح دتجديد څه صورت دي؟

جواب: ضروري دي اودويمه نکاح په شان داولي نکاح دمهروغيره سره کول په کاردي. (۴)

دا ويل چه خداي مړ سو لمونځ دچا ادا کړو کفر دي: **سوال**: (۵۲) چه کم سړي تارك الصلوة وي او يو ځل دچيلم ډکولو قابل بنګي وڅيښي او علانيةً دا ووايي چه لمونځ دچا وکړم آيا خداي مړ سو والعياذ بالله تعالي دداسي خلقو سره سلوك وساتي او په واده کي جوړه او نذرانه دده څخه واخلي په دغه امام پسي لمونځ جائز دي اوکه نه؟ او دی يولسمه منع کوي شرعًا څه حکم دي؟

جواب: داسي سړي چه دلمانځه په باره کي داسي الفاظ وايي کافـــر دي (۵) دده دجنازي

---

(۱) اذا انكر الرجل اية من القرآن اوسخر باية من القرآن اوعاب كفر (عالمگيرى مصرى ج۲ ص ۲۲۲. ط. ماجديه ج۲ ص۲۲۲). ظفير

(۲) سئل من يسب الى الانبياء الفواحش الخ قال يكفر لانه شتم لهم واستخفاف بهم (عالمگيرى مصري ج۲ ص۳۲۳. ط. ماجديه ج۲ ص۲۲۳). ظفير

(۳) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. ماجديه ج۲ ص۲۲۲). ظفير

(۴) وينعقد النكاح بايجاب من احدهما وقبول من الاخر درمختار، كتاب النكاح. ط. س. ج۳ ص۹. ظفير

(۵) سئل عمن ينسب الى الانبياء الفواحش الخ قال يكفر لانه شتم لهم واستخفاف بهم (عالمگيرى مصرى =

لمونځ دي ادا نه کړل سي. او په واده وغیره کي دي یې شرکت ونه کړل سي اوکم امام چي دداسي سړي سره راشه درشه ساتي او جوړه او نذرانه اخلي فاسق دي په ده پسي لمونځ مکروه دي او چه ترڅو پوري یې توبه نه وي ایستلي امام جوړول دده حرام اومکروه دي او دیولسمی تخصیص بي شکه حقاني علماء بدعت او ناجائز ګڼي که چیري ایصال ثواب کول وي نو دیولسمی دقید څخه بغیر دیولسمی په یو تاریخ او ورځ دي خوراك وغیره فقیرانو ته په نیت دایصال ثواب وروح ته دحضرت غوث الثقلین رحمه الله ورکړي او مالدار دي ددې څخه نه خوري. فقط

یو څو هغه کلمات چه په هغو سره کفر لازمیږي: **سوال**: (۵۳) چه کم سړي دا ووایي چه: (الف) روژه دوړو دپاره ده چه دڅا غله نه وي هغه دي روژه ونیسي، (ب) زموږ مسجد زموږ غار دي خنزیر په موږ پسي نه راځي (ج) شراب، مرداره، بنګي ځوك حراموي دا خو پیغمبرانو ځینبلي دي موږ به یې هم ځیښو او نه موږ توبه کوو (د) چه کم خلق موږ داحکام بالا څخه بندوي هغه خلق یزیدان دي موږ خلقو ددوی دچیلیم اوبه بندي کړي دي داسي سیدان مسلمانان ګڼل اوتعظیم یې کول او امداد کول یې څنګه دي؟

جواب: دا اقوال دده دسخت معصیت دي چه دکفر بیره ده او دشرعي نصوصو خلاف دي په دوی باندي توبه ویستل لازم دي کنې مسلمانانو ته په کار دي چه ددوی سره تعلق پریکړي او ددوی په غم اوښادۍ کي دي شرکت نه کوي (ب) دا قول هم غلط او ښکاره ګمراهي ده او په دي کی دکفر بیره ده الله تعالي دي مو محفوظ وساتي (د) دیزید په شان کارونه دده دي دوی چه ځوك ددغه حرامو کارونو څخه نه منع کوي، بلکه منع کولو والا عین پرحق دي او دحرامو کارونو څخه منع کوي او دحرامو کارونو مرتکب فاسق اوفاجر دي نو داسي سیدان دشریعت نافرمان او ددین مخالف او فاسق او فاجر دي نوداسي سیدان چي دشریعت نافرمانه او ددین مخالف وي فاسق ګڼل په کار دي چه ترڅو پوري یې توبه نه وي ایستلي تر هغه وخته پوري دده سره تعلق نه دي ساتل په کار او دده تعظیم نه دي کول په کار او چه کم خلك دده سره دي ظالم او فاسق دي او پرګناه باندي مددګاران دي. [1]

دا ویل چه ترڅو پوري زما په جسم کي طاقت وي الله تعالي اورسول الله ﷺ هیڅ نه دي کفر دي: **سوال**: (۵۴) یو سړي په یوه خبره باندي دا الفاظ وویل چه ترکم وخته پوري زما په

= موجبات الکفر ج۲ ص۲۲۳. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۳). ظفیر

([1]) سئل عمن ینسب الی الانبیاء الفواحش الخ قال یکفر لانه شتم لهم واستخفاف بهم (عالمگیری مصری موجبات الکفر ج۲ ص۲۲۳. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۳). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

بدن کي طاقت وي زه الله ﷻ او رسول الله ﷺ هیڅ نه ګنم والعیاذ بالله تعالي دداسي سړي دکور خوراك څښاك او دده سره لیدل جائز دي اوکه نه؟

جواب: دغه سړي کافر او مرتد دي دده سره لیدل اوخوراك، څیښاك ناجائز دي مسلمانانو ته په کار دي چه دده څخه بالکل جدایی اختیار کړي چه تر څو پوري دي دایمان تجدید ونه کړي او توبه ونه کړي. (۱)

الله تعالي ته دچرګ اوسړي ویلو والا کافر دي: **سوال**: (۵۵) زید وایي چه الله تعالي چرګ دي اوسړي دي نعوذ بالله تعالي نو کافر دي اوکه نه؟

جواب: کافر دي. (۲)

دمور اوپلار په شان کي او دالله تعالي په شان کي دګستاخۍ حکم: **سوال**: (۵۶) چه کم سړي خپل پلار ته دله، دیوث، کنجر، بي غیرته، بي حیا، او مور ته حرامزاده، ګنبتۍ، بدچلنه، بدمعاشه، بدکاره وغیره کلمات ووایي او چه دالله تعالي دپاك نوم ذکر وکړل سي نو هغه الفاظ ادا کوي چه یو کافر مشرك یې هم نه ادا کوي دداسي سړي په نسبت دشریعت څه حکم دي؟

جواب: داسي سړي فاسق ظالم او دوالدینو څخه عاق دي او دالله تعالي په پاك شان کي یو لفظ دګستاخۍ ویل کفر او ارتداد دي (۳) والعیاذ بالله العظیم ولاحول ولا قوة الابالله العلي الحکیم.

دمعراج دواقعي، دقیامت وغیره منکر کافر دي: **سوال**: (۵۷) زید داحکامو او دمعراج دواقعي څخه قطعًا انکار کوي (۱) زید دقرآن شریف په احکامو پوري خندا کوي چه قرآن شریف دبیهوده خبرو څخه ډك دي (۲) زید دخلیفة المسلمین داحکامو داطاعت څخه انکار کوي او منصب دخلافت دمسلمان دپاره غیر ضروري ګڼي (۳) زید دقیامت څخه منکر دي یعني دنیا فنا کیدونکي نه ګڼي (۴) ددین دعلماؤ توهین کوي او ښکنځل کوي اوتحریك دترك موالات ذاتي اختراع دعلماءِ دین تسلیموي، دده څه حکم دی؟

جواب: (د ۱ څخه تر ۴ پوري) داسي سړي چه په سوالونو کي یې حالات ذکر سوي دي کافر اومرتد دي مسلمان نه دي داسي سړي مسلمان نه دي ګڼل په کار او دمسلمانانو په

---

(۱) ومن قال لا ادری ان النبی ﷺ کان انسیا او جنیا یکفر (عالمگیری مصری ج۲ ص۲۲۳. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۳). ظفیر

(۲) یکفر اذا وصف الله تعالی بما لا یلیق به الخ او نسبه الی الجهل اوالنقص (عالمگیری مصری ج۲ ص۲۵۸. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۵۸). ظفیر

(۳) ایضا، ط. ج۲ ماجدیه ۲۵۸. ظفیر

شان معامله دده سره نه ده په کار. (١)

دمیرزا غلام احمد قادیاني اودده دتابعدارو په کفرکي شبه نسته: **سوال**: (۵۸) عمومًا او خصوصًا مبایعین او مصدقین دمیرزا غلام احمد قادیاني اعتراض کوي چه ددینیاتو په کتابونو کي دا مسئله ده چه که چیري په یو سړي کي یو کم سل ۹۹ وجوهات دکفر ولیدل سي او یوه ١ وجه داسلام پکښي وي نو هغه ته کافر نه سي ویل کیدی او په حدیث کي ارشاد دي چه کلمه ویونکي اهل قبله ته کافر نه دي ویل په کار: عن انس رضی الله عنه انه قال قال رسول الله ﷺ من صلّی صلوتنا واستقبل قبلتنا واکل ذبیحتنا فذالك المسلم الذی له ذمة الله وذمة رسوله فلا تحقروا الله فی ذمته، دویم حدیث دا دي: من قال لا اله الا الله دخل الجنة، او په رساله استنکاف المسلمین کي دمیرزایانو دترك موالات په باره کي چه کمه فتوٰی علماء دین مفتي به پر میرزا غلام احمد قادیاني او دهغه پر معتقدینو او مبایعینو باندي دکفر لګولي ده هغه دروغ ګڼي او لاندي لیکل سوي آیتونه پیش کوی: ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ریحکم، واعتصموا بحبل الله جمیعًا ولا تفرقوا، او دمیرزا دمسلمانیدو په ثبوت کي یوه پرچه هم چه پرهغې باندي دیو څو مبایعینو او مصدقینو دستخطونه دي پیش کوي چه ددې استفتاء سره ملګري ده، اوس علماء کرامو ته عرض دا دي چه درسول الله ﷺ ارشاد دي نو میرزا او دهغه معتقدین هم اهل قبله اوکلمه ویونکي دي علماء دین پردوی باندي دکفر فتوي ولي لګوي او په منسلکه پرچه ددوی باندي اعتبار کول په کار دي اوکه نه؟ او چه کم سړي میرزا او دهغه جماعت مسلمان ګڼي نو دده په نسبت څه حکم دي اوپه ده پسي لمونځ کول درست دي اوکه نه؟

جواب: میرزا غلام احمد قادیاني او دهغه دتابعدارو او مریدانو په کفر او ارتداد کي هیڅ شبه او تردد نسته په دوی کي یوه وجه هم داسلام باقي پاته نه ده ټول وجوهات دکفر او ارتداد دي ځکه چه په انبیاء علیهم السلام کي دیوه پیغمبر توهین په اتفاق سره کفر دي او بدرد ویل انبیاء علیهم السلام ته صریح ارتداد دي ددي څخه وروسته هیڅ وجه داسلام په دغه سړي کي نه پاته کیږي نه توحید باقي پاته کیږي او نه اقرار درسالت او تفصیل ددي په کتابونو او رسالو کي موجود دي هغه ملاحظه کړی او دمیرزا مذکور تمام کفریات او باطل عقائد علماؤ جمع کړي یو ځاي یې شائع کړي دي او چاپ کړي یې دي هغه وګوری او دا اشتهار چي تا داستفتاء سره ملګری را استولی دی بالکل صریح

(١) اذا انکر الرجل آیة من القران اوسخر بایة من القرآن اوعاب کفر (عالمګیری مصری ج۲ ص۲۲۲) من انکر القیامة والجنة الخ یکفر (عالمګیری ج۲ ص۲۷۴. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۷۴). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

دروغ دي په دې کې دمیرزا کفر پټ کړل سوي دي هغه قابل اعتبار نه دي نوچه کم سړي مذکور میرزا او دده تابعداران مسلمانان ګڼي او دده دکفر اظهار ونه کړي هغه جاهل او ګناهګار دي په ده پسي لمونځ درست نه دي، دی دي هیڅکله امام جوړ نه کړل سي. (۱)

دالله تعالي اورسول الله ﷺ اوددين اسلام منكر كافر دي: **سوال**: (۵۹) ديو سړي سره دعيد الاضحي دقرباني متعلق مشوره وکړل سوه هغه جواب ورکړی چه زه په دغه کارکي نه سم شريکيدي الله تعالي او رسول الله ﷺ او داسلام ددين څخه منکر هم يم باوجود ددي چه دغه مسلمان دروژو اولمانځه پابند دي ددي په نسبت څه حکم دي؟

جواب: چه کم سړي داسي کلمه دکفر وايي چه معاذ الله دغه سړي دالله تعالی او درسول الله ﷺ او دين داسلام څخه منکر دي نو هغه کافر دي او داسلام څخه خارج دي پرده لازم دي (۲) چه توبه وباسي او تجديد داسلام او تجديد دنکاح وکړي او آئنده داسي کلمه دژبي څخه ونه باسي. (۳)

چيچک يو ديو تصور کول او نذر ورته کول دشرکي امورو څخه دي: **سوال**: (۶۰) دچيچك په دوره کي خلك چيچك مرض نه تصور کوي بلکه يو ديو يې تصور کوي او ددي نوم هم په تعظيم سره اخلي اوهندواني ښځي راجمع کوي او دهغوی دمذهب موافق رسمونه ادا کوي او ددرياب پرغاړه باجي ږغوي او نذر اونياز دغير الله په نوم کوي چه کم خلق نارينه يا زنانه داسي قسم رسمونه کوي هغوی کافر او مرتد دي اوکه نه؟ او دوی دخپلو بيبيانوسره نکاح بيا وکړي اوکه نه؟

جواب: چه کم نارينه او زنانه داسي رسمونه ادا کوي هغوي فاسق اوګناهګار دي دوی ته توبه ايستل په کار دي اوپه کافر او مرتد ويلوکي دوی ته احتياط په کار دي که چيري دمذکوره رسمونو په شرکي رسمونو کيدو کي هيڅ خبره نه وي بيا هم په تکفير کي

---

(۱) والكافر بسبّ نبى من الانبياء فانه يقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا الخ حق عبد لا يزول بالتوبة ومن شك فى عذابه اوكفره كفر وتمامه فى الدر (درمختار) اجمع المسلمون ان شاتمه كافر وحكمه القتل ومن شك فى عذابه وكفره كفر الخ وفيها من نقص مقام الرسالة بان سبه ﷺ اوبفعله بان بغضه بقلبه قتل حدا الخ لكن صرح فى آخر الشفاء بان حكمه كالمرتد (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۰ - ۴۰۱. ط. س. ج۴ ص۲۳۱). ظفير

(۲) من شك فى ايمانه فهو كافر الخ ومن لا يرضى من الايمان فهو كافر (عالمگيرى مصرى موجبات الكفر ج۲ ص۲۵۷. ط. ماجديه ج۲ ص۲۵۷). ظفير

(۳) مايكون كفر اتفاقا يبطل العمل والنكاح واولاده اولاد زنا وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح (درمختار) ذكر فى نور العين ويجدد بينهما النكاح ان رضيت زوجة بالعود اليه والا فلا تجبر قوله والتوبة اى تجديد الاسلام (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۴. ط. س. ج۴ ص۲۴۲). ظفير

احتياط كول بهتر دي ځكه چه فقهاؤ په دي باره كي داسي ليكلي دي اوپه تكفير يي ډېر احتياط كولو حكم كړي دي ليكن تجديد دنكاح احوط او بهتره دى اوترڅو يوري چه دغه خلګ دمذكوره امورو او شركي رسمونو څخه توبه ګار سوي نه وي نو ترهغه وخته پوري ددوی څخه جدايي او مقاطعت مناسب دي. (١)

په ويد (دهندوانو كتاب) او قرآن كي چه څوک دفرق قائل نه وي: **سوال:** (٢١) چه كم سړي په خپل يوداسي وعظ كي چي دقوم مسلم اونورو قومونو لكه هندوانو اجتماع وي مسلمانانو ته په مخاطب كيدلو ووايي چه په هندوانو او مسلمانانو كي هيڅ فرق نسته موږ په خپلو جاهلانه عقائدو سره په خپل مابينځ كي تفريق اچوو:

نہ جاجاہل کی باتوں پر اگر ذہن کا پکا ہے   اسی پتھر کا بت خانہ اسی پتھر کا مکہ ہے (٢)

نعوذ بالله من ذلك، اوپه اذان اوناقوس كي هيڅ فرق نسته او دهندوانو مذهبي كتاب ته دقرآن مجيد سره تطابق وركوي او وايي چي ددې دوو په حكمو هيڅ فرق نسته، په دي صورت كي شرعًا څه حكم دي؟

جواب: دا كلمات دكفر دي داسي عقائدو ساتلو والا او دداسي عقائدو تعليم وركولو والامسلمان نه دي كافر او مرتد دي دغه سړي دپير جوړولو لائق نه دي (٣) او دي دعالم ويلو لائق نه دي بلكه فاسق او مبتدع بلكه كافر او مرتد دي مسلمانانو ته په كار دي چه دوى دي دده څخه ځان وساتي دده ددغه كفري كلماتو داوريدو څخه احتراز واجب دي.

نبي ﷺ ته دالوهيت درجه وركول اواعتقاد ساتل كفر دي: **سوال:** (٢٢) چه كم سړي درسول الله ﷺ په شان كي داسي الفاظ ووايي چه دهغه څخه دشرك او بدعت بوي راځي دغه سړي څنګه دي مثلاً دا شعر ولولي:

قطرۂ دریا میں گر کر فنا ہو گیا   بندہ وحدت میں جا کر خدا ہو گیا

الله تعالي دازل څخه واحد لاشريك وو ليكن وروسته هغه خپل مخامخ هنداره كښيښول

---

(١) اعلم انه لايفتى بكفر الى ما امكن حمل كلامه علي محمل حسن اوكان فى كفره خلاف الخ وفى الدر وغيرها اذا كانت فى المسئلة وجوه توجب الكفر وواحد يمنعه فعلى المفتى الميل لما يمنعه (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب المرتد ج٣ ص٣٩٩. ط س. ج۴ ص٢٢٩) وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح وظاهره انه امر احتياط (ردالمحتار باب المرتد ج٣ ص٣٩٩. ط. س. ج۴ ص٢٣۵). ظفير

(٢) دشعر ترجمه داده: دجاهل پر خبرو غوږ مه نيسه كه دي ذهن پوخ وي، دهمدې ډبري څخه بت خانه ده او دهمدې ډبري څخه مكه جوړه ده. او حاصل دشعر دادي چي ګواكي په مكه مكرمه او – نعوذ بالله تعالى ثم نعوذ بالله – په بت خانه كي فرق نسته، چي دا قول صريح كفر دی. الله ﷻ دي موږ وژغوري، آمين. حقاني"

(٣) ومن اعتقد ان الايمان والكفر واحد فهو كافر ومن لايرضى من الايمان فهو كافر ومن يرضى يكفر نفسه فقد كفر (عالمگيرى مصرى موجبات الكفر ج٣ ص٢۵٧. ط. ماجديه ج٢ ص٢۵٧). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

بیا دالله تعالي په شان یو بل پیدا سو، نستغفر الله !

جواب: داسي عقیده ساتل کفر دي او داسي شعرونه ویل حرام دی. (۱)

دلمونځ او روژې څخه منکر او علماؤ ته ښکنځل کولو والا کافر دي: **سوال**: (۲۳) زید وویل چه زه دلمونځ او روژی قائل نه یم او یوه فتوي دحرمت مصاهرت دده په مخکي پیش کړل سوه نو ده وویل چه زه دا نه منم علماؤ ته یې فحش ښکنځل وکړه او وی ویل چه علماء دروغجن دي او چه کم حرمت مفتي به وو هغه حلال ګني په دي صورتونو کي پرده باندي دتکفیر فتوي به وي اوکه نه؟ او دتکفیر په فتوي ورکولو باندي دده بي بي که چیري په تجدید دنکاح باندي په هیڅ طریقه راضي نه وي یا په وجه ددي چه دزید زوی دزید دبي بي سره ماسوا دزنا څخه ټول دواعي دزنا په شهوت سره کړي دي چه دهغه په وجه دا په فتوي دعلماؤ پرزید باندي حرامه سوي وي او تجدید دنکاح ونه کړي نو ددویم شخص سره به نکاح کول جائز وي اوکه نه؟

جواب: دزید دا کلمات خو دکفر دي (۲) لیکن احتیاطا اودتاویل دګنجائش په سبب که څه هم ضعیف وي دزید تکفیر به نه سي کیدي کما حققه الفقهاء رحمهم الله، شامي اوچه کله دکفر او ارتداد حکم پرزید باندي نه جاري کیږي نو دده دبي بي نکاح به هم نه فسخ کیږي البته احتیاطا تجدید دایمان او تجدید دنکاح کول په کار دي او که چیري زنانه په تجدید دنکاح باندي راضي نه وي نو دتجدید دنکاح څخه بغیر هم دغه ښځه دزید بي بي ده دده دنکاح څخه خارجه نه سوه او په موجوده حالت کي ددوهم سړي سره نکاح ددي صحیح نه ده. (۳)

قادیاني او ددوی تابعداران کافران دي: **سوال**: (۲۴) دمیرزا غلام احمد قادیاني پیروکار مسلمانان دي که کافران؟ پر تقدیر ثاني که چیري پلار سُني حنفي وي او دده زوی قادیاني سوي وي نو دغه زوی به شرعًا دپلار وارث وي اوکه نه؟

جواب: قادیاني او دده تابعداران کافران دي او دامنصوص دي چه کافر دمسلمان وارث نه سي کیدي. (۴)

---

(۱) ذکر الحنفیة تصریحا بالتکفیر باعتقاد النبی ﷺ یعلم الغیب لمعارضة قوله تعالی: قل لایعلم من فی السموات والارض الغیب الا الله (شرح فقه اکبر ص۱۸۵). ظفیر

(۲) والاصل ان من اعتقد الحرام حلالا فان کان حراماً لغیره الخ لایکفر وان کان لعینه فان دلیله قطعیا کفر والا فلا وقیل التفصیل فی العالم اما الجاهل فلا یفرق بین الحرام لعینه ولغیره وانما الفرق فی حقه ان ماکان قطعیًا کفر به والا فلا یکفر اذا قال الخمر لیس بحرام (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۳). ظفیر

(۳) ان ما یکون کفرا اتفاقا یبطل العمل والنکاح وما فیه خلاف یؤمر بالاستغفار والتوبة وتجدید النکاح وظاهره انه امر احتیاط (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۴۲). ظفیر =

<u>داویل چه که ایمان ولاړي یا پاته سوتعزیه به جوړووؤ؟</u> سوال: (۲۵) دتعزیې پراعانت باندي یوڅوك مجبوره كول او دا ویل كه ایمان ولاړی یا پاته سو دابه نه پرېږدم دا څنګه دي؟
جواب: دداسي کلماتو دقائل دایمان دزوال بیره ده. ([1])

<u>پرخلفاء راشدینو او عائشه صدیقه رضي الله عنها باندي تهمت لګولو والاكافر دي:</u> سوال: (۲۶) دخلفاء راشدینو او اهل بیت مطهره یعنی دعائشه صدیقه رضي الله عنها په شان مبارك كي چه كم سړي سخت الفاظ یا ښكنځل یا بدرد وایي او تهمت لګوي نو دي داسلام په دائره كي دي اوكه نه؟
۲: دداسي سړي دلاس ذبحه صحیح ده او كه نه او تعلقِ دوستانه او همدردي ورسره ساتل او خوراك خوړل وغیره جائز دي اوكه نه؟
۳: اوچه كم سړی دداسي سړي سره راشه درشه او تعلق ساتي نو دهغه سره تلعق ساتل جائزدي اوكه نه؟
جواب: (د۱ څخه تر۳ پوري) خلفاء راشدینو ته ښكنځل كولو والا هم ډېرو علماؤ او فقهاؤ كافر ګڼلي دي او بالخصوص پرعائشه صدیقه رضي الله عنها باندي تهمت لګولو والا او دافك قائلینوته یې په اتفاق سره كافر ویلي دي ځكه چه په دي كی دقطعي نص څخه انكار دي. ([2]) نو ددغه سړي ذبحه درسته نه ده او دده سره تعلق او محبت ساتل درست نه دي. اوچه كم سړي دده سره تعلق ساتي دي عاصي او فاسق دي توبه دي وكړي.

<u>دجمعي لمانځه ته دشر اوفساد لمونځ ویل كفردي:</u> سوال: (۲۷) كه چیري یو سړي دسپكوالي دوجي ووایي چه دجمعی لمونځ دشر اوفساد لمونځ دي نو څه حكم دي؟
جواب: دا كلمه كفر دي او دغه سړی كافر او مرتد دي والعیاذ بالله تعالي. ([3])

<u>دا ویل چه موږ كافران یو څه حكم دي؟</u> سوال: (۲۸) یو لمونځ كوونكي یو بي نماز ته دلمونځ كولو دپاره وویل نو هغه دغه نصیحت كوونكي ته بد رد وویل او دا یې وویل چه موږ كافران یو دي كافر سو كه نه؟ دده سره خوراك څیښاك جائز دي اوكه نه؟

([4]) ودعوی النبوة بعد نبینا صلی الله علیه وسلم کفر بالاجماع (شرح فقه اکبر ص۲۰۲). ظفیر
([1]) استحلال المعصیة کفر (شرح فقه اکبر ص۱۹۹). ظفیر
([2]) من سب الشیخین اوطعن فیهما کفر ولا تقبل توبته وهو المختار للفتوی (درمختار) نعم لا شك فی تکفیر من قذف السیدة عائشة رضی الله عنها اوانکر صحبة الصدیق اواعتقد الالوهیة فی علی رضی الله تعالی عنه الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۴ – ۵۰۴. ط. س. ج۴ ص۲۳۲). ظفیر
([3]) وکذا الاستهزاء علی الشریعة الغراء کفر لان ذلك من امارات تکذیب الانبیاء (شرح فقه اکبر ص۱۸۲). نماز چیزی نیست او قال نماز چرا کنم مادر وپدر من مرده اند یکفر (عالمگیری مصری ج۲ ص۲۲۸. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۸). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: چه کله دغه سړي دا کلمه وويله چه موږ کافران يو معاذ الله نو دغه سړی کافر سو نوکه چيري دي توبه او دايمان تجديد ونه کړي نو مسلمان دي دده په مرګ او ژوند کي نه شريکيږي. (۱)

دالله تعالى په شان کي ښکنځل کولو والا کافر دي: **سوال**: (۶۹) يو سړي مسلمان په خپل کارکي دنقصاني کيدو دوجي چه کله باران اوريږي او دده په کارکي نقصان راځي نو ددغه نقصان په وجه الله تعالي ته ښکنځل وکړي اوپه منع کولو سره هم واپس نه سي والعياذ بالله دداسي سړي دپاره شرعًا څه حکم دي؟

جواب: هغه سړي چه داسي ګستاخي وکړي کافر دي تجديد داسلام او تجديد دنکاح دده دپاره لازم دي. (۲)

ګواهانوګواهي ورکړه چه فلانی مرتد دي اومرتد انکار کوي څه حکم دي؟ **سوال**: (۷۰) زيد ديوي استفتاء په جواب کي دهنده او ددي دمعاونينو سره ټول تعلقات قطع کړي دي نو په دي باندي دمحلی مسلمانانو عمل درآمد شروع کړي وو اوس چه کله دهندي معاونين په دي مقاطعه باندي سخت ذليل او رسوا سول نو دوی په صحيح واقعاتو باندي پرده واچوله او دخپل براءت دپاره يې يو څو سوالات داستفتاء په صورت کي دبعضو علماء کرامو په خدمت کي وليږل علماء کرام چونکه دصحيح واقعاتو څخه قطعي بي خبره وه دسوالانو مطابق جواب يې وليکئ بيا مستفتي خپله دغه استفتاء سره دجواباتو دزيد په مخکي چه مخکي يې پرصحيح واقعاتو باندي دکفر فتوي ورکړي وه پيش کړه چه پرهغو باندي زيد بي تکلفه دستخط وکی ګواکي دغير واقعي سوالونو په وسيله يې باوجود دپوره علم کيدو پرضد بله عظيمه فتنه خپره کړه آيا دزيد رويه دشريعت په نزد څنګه ده زيد مسلمان دي که کافر يا فاسق؟ لمونځ په ده پسي څنګه دي؟

جواب: اصل دا دي چه مفتي او دده دمصدق په مخکی چه کمه واقعه پيش کړل سي هغه به دهغی موافق جواب ورکوي يا تصديق به يې کوي، نوچه کم سړي دکفر دموجباتو څخه انکار وکړی او ددغه امر اقرار وکړي چه ما په دغه حالت کي به هم دغه جواب ورکولي چه مذکوره سړي کافر نه دي فقهاؤ تردي پوري ليکلي دي که چيري په معتبرو ګواهانو سره ديو سړي مرتد کيدل معلوم سي ليکن هغه انکار وکړي چه ما دغه امور چه

---

(۱) ومن اعتقد ان الايمان والكفر واحد فهو كافر ومن لايرضى من الايمان فهو كافر (ايضا ج۲ ص۲۵۷). ظفير

(۲) والكافر بسب نبى من الانبياء فانه يقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا ولو سب الله تعالى يكفر اذا وصف الله تعالى بما لا يليق به اوسخر باسم من اسمائه الخ (عالمگیری موجبات الكفر ج۲ ص۲۵۸. ط. ماجديه ج۲ ص۲۵۸). ظفير

موجب دارتداد دي نه دي کړي نو موافق دده دقول دی به پرينبودل کيږي او ده ته به هيڅ تعرض نه سي کيدي په درمختارکي دي: شهدوا على مسلم بالردة وهو منكر لا يعترض له لا لتكذيب الشهود العدول بل لان انكاره توبة ورجوع الخ (۱) ددي عبارت حاصل دا دي که چيري پريوه مسلمان باندي دعادلو ګواهانو په ګواهۍ سره کفر او ارتداد ثابت سو او هغه ددي څخه انکار وکړي نو ده ته به هيڅ تعرض نه سي کيدي نه ددي وجي څخه چه عادل ګواهان دروغجن وګڼل سوه بلکه ددي وجي څخه چه ددغه سړي انکار کول دا توبه ده او رجوع ده نو دمسائلو دبيان موافق چه کله يو عالم يوه فتوي وليکله او پردغه جواب باندي زيد دستخط وکی او دهغه تصديق يې وکی نو ددي حاصل دا دي چه ددي بيان موافق دا جواب صحيح دي نوپه دغه مذکوره معامله کي چه کمه فتوي دسهارنپور څخه دعدم تکفير ليکل سوي ده هغه هلته هم راغلي وه او پرهغې باندي ددي ځاي څخه ددغه الفاظو سره تصديق سويده چه کم خلق دغه مرتده زنانه ته دارتداد حکم کولو والا او ددي مددګار دي پردوی باندي دکفر فتوي بحاله ده او چه خلق په دي امرکي ددي مددګار نه دي او ددغي ښځي په ارتداد باندي راضي نه دي هغه کافر نه دي لهذا دزيد ددستخط کولو هم دامطلب دي او ددي وجي داحقر په رأي کي په دي باندي شرعًا هيڅ مواخذه نسته او لعن طعن کول پرزيد باندي ددي وجي ناروا دي ځکه اګر چه زيد ته علم وي چه فلاني سړی په دي امر کي شريك دی ليکن چه کله هغه ددي څخه انکار وکړي نو دصاحب ددرمختار دتصريح موافق ده ته به کافر نه سي ويل کيدی.

<u>**دلمانځه تحقير کفر دي**</u>: **سوال**: (۷۱۱۱) هندي دلمانځه په وخت کي دزيد دلورسره جنګ او جدال کاوه يوي بلې ښځي ورته وويل چه ای هندي چپ سه خلك لمونځونه کوي، هندي تحقيراً او تخفيفًا په جواب کي وويل چه لمونځ پرفرج او دفرج پروينبتانو، په دي صورت کي هنده کافره سوه اوکه نه؟

۲. داحد الزوجين په ارتداد سره نکاح فسخ کيږي: دزنانه دکفر په کلمه ويلو سره نکاح فسخ کيږي اوکه نه؟

۳. په کلمه دکفر سره سړی کافر کيږي: دکفر په کلمه ويلو سره سړی کافر کيږي اوکه نه؟

۴. مرتد چاته ويل کيږي؟ که چيري دکفر په کلمه ويلو سره کافر سو نوده ته به مرتد ويل کيږي که څه؟

جواب: ۱. دا کلمه دکفرده (۲).

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۴۲. ظفير

(۲) لان مناط التكفير وهو التكذيب والاستخفاف عند ذلك (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ =

Maktaba Tul Ishaat. com

۲: نکاح فسخ کيږي. (۱)
۳: دکفر په کلمه ويلو سره کافر کيږي.
۴: ده ته به مرتد ويل کيږي.

خنزير يي پرديو باندې نذر کړې دکفارې شکل به څه وي؟ **سوال**: (۷۲) زيد په انتهايي مهلك عارضه کي مبتلا سو او دبعضو دوينا څخه معلومه سوه چه يو دښمن په ده جادو کړي دي ده ته دخپل مرګ پوره يقين وسو دبعضي مشرکينو په اغوا سره دخنزير بچې يې را وغوښتې په ديو باندي يې نذر کړې خاندان دي جلا کړې ددې څه کفاره ده؟

جواب: شرعي کفاره دا ده چه دي استغفار وکړي اوتجديد داسلام وکړي او دشهادت کلمه ولولي او پرخپل کار باندي نادم او مستغفر سي. او آئنده داسي حرکت ونه کړي او وعده صادقه ده: وهوالذی يقبل التوبة عن عباده ويعفو عن السيئات ويعلم ما تفعلون، الايه.

أصحاب ثلاثه ته کافر ويلو والا کافر مرتد دي: **سوال**: (۷۳) اصحاب ثلثه ته چه کم څوك کافر ووايي دهغه امامت اوبيعت او دده سره خوراك څښناك جائز دي اوکه نه؟

جواب: مذکوره سړی کافر دي نو ددي وجي په شامي کي دي: نقل فی البزازيه عن الخلاصة ان الرافضی اذا کان يسب الشيخين ويلعنهما فهو کافر ج۳ ص۳۰۲، (۲) ددغه خلقو دتعليم او تلقين موافق عمل کول او دوی خپل امامان او مقتدا جوړول قطعًا ناجائز دي قال الله تعالی: ومن يبتغ غيرالاسلام دينًا فلن يقبل منه وهو فی الآخرة من الخاسرين (۳) او دداسي ګمراه خلقو سره تعلقات پريکول ضروري دي: قال الله تعالی فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظالمين (۴) لهذا حتي الامکان ددوی سره دناستي ولاړي څخه ځان ساتل په کار دي. فقط

تول ګناه دالله تعالي پرسر، دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۷۴) رحمان دمولوي احمد شاه څخه پوښتنه وکړه که چيري شاهدين ددروغ او ددښمنۍ شهادت ظاهر کړي څه حقيقت ضائع کړي چه دهغه په وجه ټول عمر حرام او ګناهګاري زياته سي نو دتمام عمر ګناه به دچا پرسر باندي پريوزي مولوي احمد شاه جواب ورکړی چه دا ټول ګناه به دالله تعالي پرسر پريوزي، والعياذ بالله تعالي، په دي باره کي شرعي حکم څه دي؟

= ص۲۲۲). ظفير

(۱) وارتداد احدهما فسخ عاجل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافرج ۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج۳ ص ۱۹۳). ظفير

(۲) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۵ . ط. س. ج۴ ص۲۳۷. ظفير

(۳) آل عمران : رکوع ۱۷. ظفير　　(۴) الانعام : ۱۴. ظفير

جواب: مسئله داده که چیري ګواهانوپه ناحقه ګواهۍ ورکړه اوحاکم دوخت ددي ګواهانو دګواهي په وجه باندي په ناحقه دچا ملك بل چاته يعنی دروغجن مدعي ته يې ورکړی نو ګناه ددي پردغه ګواهانو باندي ده او پردغه مدعي باندي ده پرحاکم باندي هيڅ ګناه نسته کما ورد فی الحديث مصرحا بانه فطعة من نار فی حق المدعی الکاذب وقال الله تعالی: واجتنبوا قول الزور حنفاء لله غير مشرکين به (۱) او دا مقولۀ مذکوره دمولوي احمد شاه غلطه او صريح جهل دي او دکفر کلمه ده، والعياذ بالله تعالي.

لمونځ ګذار کافر ګڼل: **سوال**: (۷۵) زيد چه داسلام مدعي دي ددي امر قائل دي چه لمونځ لوستو والا کافر دي دعلماؤ دغلطۍ په وجه دا لمونځ ايجاد سوي دي کنه نو په شريعت کي هيچيري هم ددې نام اونښان هم نسته، دداسي سړي دپاره او چه کم خلق ددي هم خياله وي ددوی دپاره شرعاً څه حکم دي؟

جواب: مذکوره سړی او دده داتباع اوهم عقيده خلقو په کفر او ارتداد کي څه شبهه او شك نسته (۲) ددوی سره معامله دکافرانو او مرتدينو په شان په کار ده اوپه اسلام باندي عاملين دي دوی دخپل جماعت څخه جلا کړي او ددوی سره دي هيڅ تعلق باقي نه ساتي. (۳) فقط

دخدايي دعوه کفر دي: **سوال**: (۷٦) يو سړي ما ته دري ځله دا لفظ ووايه چه زه ستا خداي يم والعياذ بالله تعالي ددغه سړي متعلق څه فتوي ده؟

جواب: الله تعالي فرمايي: ومن يقل منهم انی اله من دونه فذالك نجزيه جهنم کذالك نجزی الظلمين (۴) ترجمه: او چه څوك ددوی څخه دا ووايي چه زه الله يم دالله تعالي څخه ماسوا پس دده سزا دوزخ دي موږ دغه رنګه ظالمانو ته سزا ورکوو، نو ددي آيت څخه واضحه ده چه مذکوره سړی کافر او ظالم دي که چيري دي توبه ونه باسي نو دده سره خوراك او څيښاك اوتعلق صحيح نه دي. فقط

دهندوانو په ذريعه نذر منل ګناه او فسق دي: **سوال**: (۷۷) يو مسلمان هلك ناروغ سو دده والدينو ستيلا ومنله يعني ديو بت نذر يې ومنی چه زما هلك ښه سو نو يو سرلی به نذرکوم دجوړيدو څخه وروسته يې يو سرلی دمنني ديوهندو په ذريعه بت ته يووړی پرې

(۱) الحج : ۱۱. ظفير
(۲) من جحد فرضا مجمعًا عليه کالصلوة والصوم والزکوة والغسل من الجنابة کفر (شرح فقه اکبر ص۲۱۲). ظ
(۳) اذا انکر الرجل آية من القرآن او سخر باية من القرآن اوعاب کفر (عالمگيری موجبات الکفر ج۲ ص۲۷۲. ط. ماجديه ج۲ ص۲۷۲) وکذا الاستهزاء علی الشريعة الغراء کفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۲). ظفير
(۴) الانبياء : ۲. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

کړل سو او دکلي په هندوانو خلقو کي تقسیم سو دهلك دوالدینو اسلام او نکاح باقي پاته سوه اوکه نه؟

جواب؟ دوی دواړه ګناهګار او فاسق سول توبه اواستغفار دي ادا کړي او دنکاح تجدید کول ښه او احوط دي. (۱)

دا ویل چه په مصیبت کي ددنیا اوعاقبت هیڅ خیال نه کوم څه حکم دي؟ **سوال**: (۷۸) دزید او بکر دواړو په خپلوکي جګړه وسوه زید وویل زه به خودکشي وکړم او دي به قید کړم عمرو زید پوهه کی چه داسي مه کوه په عاقبت کي به سخته سزا درکول سي زید وویل چه دغه وخت زه ددنیا اوآخرت هیڅ خیال نه کوم په دي کلمي سره زید کافر سو اوکه نه؟

جواب: په دي کلمه کي دکفر بیره ده لیکن چونکه تاویل ممکن دي ددي وجي کافر به ورته نه ویل کیږي بهر حال تجدید داسلام او تجدید دنکاح بهتر دي. (۲)

زه عیسایي یم دا دکفرکلمه ده: **سوال**: (۷۹) چه کم سړي دا ووایي چه زه عیسایي یم دده سره خوراك جائز دي که نه؟ که چیري چا په هیره خوراك ورسره وکی نو دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: دغه سړي کافر سو دده سره خوراك څښاك ناجائز دي که چیري په هیره یې ورسره وخوړل نوګناه نسته آئنده دي داسي نه کوي. (۳)

کلمه داسي لوستل لا اله الا الله ابوبکر، عثمان، وعلي محمد رسول الله؟ **سوال**: (۸۰) که چیري یو سړي دکلمي طیبي سره دصحابه کرامو نومونه یوځای کړل او وی لوستل په داسي طریقه چه: لا اله الا الله ابوبکر، وعمر وعثمان وعلي ومحمد رسول الله نو دي به کافر وي که ګناهګار؟ که چیري کافر نه وي نوکم خلك چه ده ته کافر وایي ددوی دپاره څه حکم دي؟

جواب: دفقهي په کتابونو کي تصریح ده که چیري په یوه خبره وغیره کي یوکم سل وجي دکفر وي او یوه وجه داسلام وي اګر چه هغه ضعیفه وي نو مفتي ته په کار دي چه ددغه قائل داسلام طرفته مائل سي او باوجود دتاویل دامکان کیدو دمسلمان دتکفیر طرفته تلواري نه ده پکار اودکفر فتوي نه دی ورکول په کار بناءاً علیه مذکوره سړي ته کافر نه

(۱) وما فیه خلاف یؤمر بالاستغفار والتوبة وتجدید النکاح (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۴. ط. س. ج۴ ص۲۳۰). ظفیر

(۲) اذا اطلق الرجل کلمة الکفر عمداً لکنه لم یعتقد الکفر قال بعض اصحابنا لایکفر الخ وقال بعضهم یکفر وهو الصحیح عندی لانه استخف بدینه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفیر

(۳) ایضا. ظفیر

دي ويل په کار (۱) ليکن دداسي وهمي کلام څخه چه په هغه کي دکفر خطره وي آئنده ځان ساتل په کار دي او احتياط کول په کار دي او تاويل په دي کلام کي دا ممکن دي چه رسول الله صرف دمحمد جزء وي يعنی پوره کلمه داسي وي چه لا اله الا الله محمد رسول الله او ددي په مينځ کي دغه مذکوره سړي په خپل جهالت سره ابوبکر، عمر، عثمان، علي نومونه زيات کړل ګويا دا مطلب دي چه صحابه برحق خلفاء دي او ددوی دخلافت عقيده ساتل په کار دي بهر حال آئنده دداسي الفاظو څخه سخت احتراز کول په کار دي اوپه داسي کلام سره چه موهم دکفر وي کله هم تکلم نه دي کول په کار.

په مسجد کي متيازي وکړم دکفر کلمه ده: **سوال:** (۸۱) يو سړي دمسجد متعلق دا الفاظ وويل چه مسجد څه زما خوابني ده او په مسجد کي متيازي وکړم او خنزير پکښی حلال کړم او اور وغورزوم، والعياذ بالله تعالی، په دي صورت کي ددغه سړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: دا کلمات ددغه سړي دکفر کلمات دي ده ته په کار دي چه توبه وباسي تجديد داسلام او تجديد دنکاح دي وکړي او چه ترڅو پوري توبه يې نه وی ايستلي دده سره دي تعلق پريکړي. (۲) فقط

په قرآن باندي متيازي وکړم دا دکفرکلمه ده: **سوال:** (۸۲) دزيد او هنده تر مينځ تکر ار وسو هندي وويل زه به قرآن را واخلم او بد دعا به وکړم زيد وويل زه به ستا په قرآن باندي متيازي وکړم نعوذ بالله من ذالك په دي صورت کي څه حکم دي؟

جواب: په دي صورت کي زيد کافر او مرتد سو (۳) او دده نکاح دده بي بي سره ماته سوه او فسخ سوه کما في الدر المختار وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ (۴). فقط

دلمانځه توهين کول کفر دي: **سوال:** (۸۳) په يوم جمعه کي دجمعی دلمانځه څه تذکره وسوه يوامام غصه سواووې ويل دوه رکعته به په دبره کي ورکوي که څلور؟په دي صورت

---

(۱) وفی الخلاصة وغيرها اذا کان فی المسئلة وجوه توجب التکفير ووجه واحد يمنعه فعلی المفتی ان يميل الی الوجه الذی يمنع التکفير تحسيناً من ظن بالمسلم وفی التتارخانية لايکفر بالمحتمل لان الکفر نهاية فی العقوبة فيستدعی فيها فی جناية ومع الاحتمال لانهاية اهـ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۳۵). ظفير

(۲) اذا اطلق الرجل کلمة الکفر عمدا لکنه لم يعتقد الکفر قال بعض اصحابنا لايکفر الخ وقال بعفهم يکفر وهو الصحيح عندی لانه استخف بدينه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفير

(۳) وبالجمله فقد ضم الی التصديق بالقلب اوبالقلب واللسان فی تحقق الايمان امور الاخلال بها اخلال بالايمان اتفاقا کسجود الصنم وقتل نبی واستخفاف به وبالمصحف والکعبة الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص۱۹۳. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

کي دده دپاره څه حکم دي؟
جواب: دا کلمه چه ده وويل دکفر کلمه ده [۱] ده ته په کار دي چه توبه وباسي او تجديد داسلام اوتجديد دنکاح وکړي.

دکلام الله توهين کفر دي: **سوال**: (۸۴) يو سړي ته په يوه خبره باندي وويل سي چه قرآن شريف پورته کړه هغه ووايي چه زما په اله تناسل به يې پورته کړم (نعوذ بالله) نو پرده به څه حکم کول کيږي؟
جواب: دا دکفر کلمه ده ځکه چه دکلام الله توهين ددي څخه ظاهر دي او هغه کفر دي [۲] لهذا تجديد دايمان اوتجديد دنکاح پرده لازم دی. فقط

دشريعت هيڅ پروا نه کوم دکفر کلمه ده: **سوال**: (۸۵) په يو مجلس کي څه کسان ديو متنازع امر دفيصلى دپاره راجمع سول ددوی څخه يو فريق دشريعت حقه توهين وکی او اعلانيه يې وويل چه موږ دجرګې دفيصلې په مقابله کي دشريعت هيڅ پروا نه کوو او موږ ته دداسي مسلمانی ضرورت نسته چه په هغه کي پابندي وي موږ دخاندان رواج دشريعت په مقابله کي مخکی ګڼو، آيا دداسي اعتقاد لرلو والا او دداسي الفاظو ويلو والا مسلمان پاته سو اوکه نه؟ تجديد داسلام او تجديد دنکاح کول په کاردی اوکه نه؟
جواب: دمذکوره الفاظو ويونکي سړي کافر سو ده لره تجديد داسلام، تجديد دنکاح او توبه او استغفار کول لازم دي او چه ترڅو پوري توبه اوتجديد داسلام وغيره ونه کړي ددوی سره ليده کاته کول درست نه دي. [۳]

زما مذهب اسلام نه دی، ددی قائل مرتد دی: **سوال**: (۸۶) يو سړی ددينې مسائلو څخه خبر دي او دلمونځ او روژې پابند دي ليکن کله چه ددي سکول اول مدرس سو او داسلام دمخالفينو دطرف څخه دا اعتراض وسو چه مسلمان ددي رتبې اوس مستحق نه دي ددي وجي چه تعداد ددوی پوره سوي دي، چه کله ده وليدل چه دا رتبه زما څخه ځي نو ده لوړو حاکمانو ته دا درخواست وکی چه زه دمسلمانانو په تعداد کي نه يم زما مذهب اسلام نه دي، شرعًا دده دپاره څه حکم دي؟

---

[۱] اذا اطلق الرجل کلمة الکفر عمداً لکنه لم يعتقد الکفر قال بعض اصحابنا لايکفر الخ وقال بعضهم يکفر وهو الصحيح عندی لانه استخف بدينه والحاصل ان من تکلم بکلمة الکفر هازلا او لاعبا کفر عند الکل لا اعتبار باعتقاده مع امور الاخلال بها اخلال بالايمان اتفاقا کسجود صنم وقتل نبی والاستخفاف بها والمصحف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳ ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفير

[۲] وکذا الاستهزاء على الشريعة الغراء کفر لان ذلک من امارات تکذيب الانبياء (شرح فقه اکبر ص۱۸۶) اذاقال لو امرنی الله بکذا لم افعل فقد کفر (عالمگيری مصری ج۲ ص۲۵۸). ظفير

[۳] ايضا. ظفير

جواب: مذکوره حالت داسي حالت داضطرار او اکراه نه دي چه دهغه په وجه کلمه دکفر ویل او دخروج عن الاسلام اقرار کول درست سي. چه دغه سړي په: الامن اکره وقلبه مطمئن بالایمان، کي داخل سي او مسلمان پاته سي. بلکه دغه مذکوره سړی صرف ددي کلمي دوینا په وجه چه زما مذهب اسلام نه دي کافر سو پرده باندي تجدید داسلام لازم دي او توبه او استغفار ضروري دي چه دي بیا په اسلام کي داخل سي. او دمومنانو په جماعت کي داخل سي. ([1])

<u>غیر الله ته تعظیماً او عبادةً سجده کول شرک دي</u>: سوال: (۸۷) زید دغیر الله دپاره سجده تعظیمًا او عبادةً دواړو ته دحرام ویلو باوجود اول قسم سجده شرك نه ګڼي لیکن عمر دواړو قسمونو سجدو ته حرام او شرك وایي دچا قول صحیح دي؟

جواب: دغیر الله دپاره سجده تعظیمًا او عبادةً کول حرام او کفر دي ځکه چه تعظیمًا سجده کول هم عبادةً سجده کول دي ددې وجې یې په درمختار کي سجده تعظیمًا او عبادةً دواړه کفر لیکلي دي او په دي کی اختلاف نسته او دا متفق علیه کفر دي البته خلاف په هغه سجده کي دي چه دسلام اوتحیه په طور وي یعني دسلام پرځاي سجده وکړل سي. په درمختار کي دي: وکذا تقبیل الارض بین یدی العلماء والعظماء فحرامٌ والفاعل والراضی به آثمان لانه یشبه عبادة الوثن وهل یکفر ان کان علی وجه العبادة والتعظیم کفر وان کان علی وجه التحیة لا وصار آثمًا ومرتکبًا للکبیرة انتهی وفی الشامی ([2]) وذکر الصدر الشهید انه لا یکفر بهذه السجود لانه یرید به التحیة وقال شمس الائمة السرخسي ان کان لغیرالله تعالی علی وجه التعظیم کفر قال القهستانی وفی الظهیرة یکفر بالسجدة مطلقا الخ ج۵ ص۲۴۲، نومعلومه سوه چه اختلاف چه څه دي هغه په سجده دتحیه کي دي اوسجده دعبادت او دتعظیم په اتفاق سره کفر دي نوپه حقیقت کي دا دوه قسمونه نه دي ځکه چه سجده دعبادت او تعظیم فقهاء یو قسم شمیري او دیته کفر وایي لهذا په دي کی دعمر قول صحیح دي البته په سجده تحیه کي اختلاف دي چه هغه کفر دي اوکه نه؟ او په حرام اوکبیره کیدو کي یې هیڅ اختلاف نسته ([3]). فقط

<u>داحادیث نبویه توهین کفر دي</u>: سوال: (۸۸) ۱. داحادیـــث نبویه توهین کول ښکنځل ورته

([1]) من شك فی ایمانه الخ فهو کافر ومن اعتقد ان الایمان والکفر واحد فهو کافر ومن لا یرضی من الایمان فهو کافر ومن یرضی بکفر نفسه فقد کفر (عالمګیری مصري ج۲ ص۲۵۷. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۵۷). ظفیر

([2]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة ج۵ ص۲۳۷. ط. س. ج٦ ص۳۸۳. ظفیر

([3]) وګوری ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة ج۵ ص۳۰۸. ط. س. ج٦ ص۳۸۳. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

کول ۲. لمونځ ګذارو ته دلمونځ ادا کولو په سبب ښکنځل کول ۳. خپل ځان ته ویل چه زه دراما شابیني په امت کي یم، څه حکم لري؟

جواب: داحادیث نبویه توهین کول او دا ویل چه زه دراما شابیني په امت کي یم کفر دي (۱) او لمونځ ګذارو ته ښکنځل کول حرام او فسق دي. (۲) فقط

سید که چیري ووایي چه لمونځ او روژه زما دپاره معاف دي نو مسلمان نه دي: **سوال**: (۸۹) او چه کم سید بنګي نشه وغیره وڅښي او دا ووایي چه موږ ته لمونځ روژه ټول معاف دي داسي سړي مسلمان دي اوکه نه؟

جواب: چه کم خلق داسي وايي هغه مسلمانان نه دي په داسي کلماتو سره کفر لازمیږي الله تعالي دي موږ محفوظ وساتي، آمین. (۳)

دالله تعالي په شان کي ښکنځل کفر دی: **سوال**: (۹۰) زما خاوند زید که چیري ماته طلاق راکړي او دالله تعالي په پاك شان کي ډیر زیات نازیبا الفاظ ووايي تر دي پوري لور ته ښکنځل وکړي وغیره وغیره نو په دي صورت کي شرعًا څه حکم دي؟

جواب: مذکور زید که چیري واقعي دالله تعالي په پاك شان کي داسي الفاظ ووايي چه په سوال کي مذکور دي نو دي کافر سو (۴) اوکه چیري ده خپلي بي بي ته طلاق هم نه وي ورکړي بیا هم دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه او نکاح فسخ سوه کما في الدر لمختار وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ (۵) نوپه دي صورت کي دزید دزوجی سره اوسیدل او ددي سره دزوجیت تعلق ساتل درست نه دي. فقط

دنبي علیه السلام په شان کي دفحش کلماتو ویونکي مرتد دی: **سوال**: (۹۱) یو سړي دنبی ﷺ په شان مبارك کي انتهایی فحش کلمات وایي او دا هم وایي چه نعوذ بالله من ذالك چه دخنزیر غوښه دجناب دښمنانو خوړلي ده وغیره وغیره، دداسي سړي په باره کي څه حکم دي؟

جواب: داسړي مرتد سوکه چیري ده تجدید داسلام اوتوبه ونه کړه نودده سره دي مسلمانان

---

(۱) من اهان الشریعة او المسائل التي لابد منها کفر (شرح فقه اکبر ص۲۲۵). ظفیر

(۲) سباب المسلم فسوق وقتاله کفر (مشکوة باب حفظ اللسان). ظفیر

(۳) من جحد فرضا مجمعا علیه کالصلوة والصوم والزکوة والغسل من الجنابة کفر (شرح فقه اکبر ص۲۱۲) من قال لا اصلی جحودا او استخفافا او علی انه لم یؤمر اولیس بواجب فلا شك انه کفر فی الکل (ایضا ص۲۱۹).

(۴) والکافر بسب نبی من الانبیاء فانه یقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا ولو سب الله تعالی قبلت لانه حق الله تعالی والاول حق عبد لایزول بالتوبة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۵۰. ط. س. ج۴ ص۲۳۱). ظفیر

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفیر

بالکل قطع تعلق او متارکت وکړي که چیري حکومت اسلامي وي نوده ته به سخته سزا ورکول کیږي لیکن اوس دقطع تعلق څخه ماسوا مسلمانان څه کولي سي ځکه چه حدود او تعزیر اسلامي مسلمان حاکم جاري کولي سي. (۱)

چیری حدیث او قرآن داکلمه دکفر ده: سوال: (۹۲) یو سړي دبدعت څخه منع وکړه داوریدونکو څخه یو کس وویل چه میا صاحب دکم ځاي خبری او چیري دا حدیث او قرآن، دداسي ویونکي دپاره څه حکم دي؟ بینوا وتؤجروا !

جواب: داسي ویونکي ګناهګار او فاسق دي اوکه چیري استخفافا دی دقرآن او حدیث په نسبت داسي کلمه ووایي نو دا کفر دي (۲) داسي سړي ته توبه کول په کار دي او احتیاطا تجدید داسلام اوتجدید دنکاح کول په کار دي لکه څنګه چه په شامي کي یې ددي تصریح فرمایلي ده. (۳) فقط

داحد الزوجین په ارتداد سره نکاح فسخ کیږي: سوال: (۹۳) که چیري خاوند دکفر کلمه ووایي اوهغه په ثبوت ورسیږي نو دده زوجه به مطلقه بائنه وي اوکه نه؟ اوکه زوجه هم دکفر کلمه ووایي او دا هم ثبوت ته ورسیږي نو شرعًا ددي څه حکم دي؟ آیا نکاح به فسخ سي که به هغه په خپله مطلقه بائنه سي؟

جواب: په درمختار کي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل (۴) نومعلومه سوه چه دمرتد کیدو په صورت کي دزوج یا زوجې فوراً په دوی کي نکاح فسخ کیږي. فقط

خپل ځان ته الله تعالي ویل، دقیامت، جنت او دوزخ څخه انکار کول کفر دي: سوال: (۹۴) چه کم مسلمان خپل ځان ته الله ووایي نعوذ بالله او قیامت بي بنیاده وګڼي جنت او دوزخ دا دنیا خیال کړي او دکفر اوشرك کلمات ووایي او دروغ قسمونه وخوري موږ ته دده سره څه سلوك کول په کار دي توبه دده مقبوله ده که نه؟ اوڅه کفاره به هم وي اوکه نه؟

جواب: دغه سړي مرتد اوکافر سو لیکن دخپلو باطلو خیالاتو اوفاسدو عقائدو څخه دي

---

(۱) والکافر بسب نبی من الانبیاء فانه یقتل حدا ولا تقبل توبته الخ ومن شك فی عذابه وکفره کفر وتمامه فی الدر (درمختار) اجمع المسلمون ان شاتمه کافر وحکمه القتل (ردالمحتار) باب المرتد ج۳ ص۴۰۰. ط. س. ج۴ ص۲۳۱) لانه لا حدفی دارالحرب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحدود ج۳ ص۱۹۵. ط. س. ج۴ ص۵). ظفیر

(۲) امور الاخلال بها اخلال بالایمان کسجود صنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفیر

(۳) ما یکون کفرا اتفاقا یبطل العمل والنکاح واولاده اولاد زنا وما فیه خلاف یؤمر بالاستغفار والتوبة وتجدید النکاح (درمختار) قوله التو بة ای تجدید الاسلام (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۴. ط. س. ج۴ ص۲۴۲).

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۳ ص۵۳۹. ط. س. ج۴ ص۱۹۳. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

توبه وکړي او تجدید داسلام دي وکړي نو توبه دده مقبوله ده اوبیا به دي مسلمان سي. اوبیا دده سره دمسلمانانو په شان معامله ساتل په کار دي اوهیڅ کفاره ددي نسته. (١)

په غصه کي ووایی که پیغمبر زاده راسي نو هم به کار ونه کړم: **سوال**: (۹۵) زید دغصی په حالت کي دا وویل که چیري یو پیغمبرزاده هم راسي نو زه به دا کار ونه کړم لیکن دشریعت دسپکوالي په نظر سره یې ونه ویل بلکه دعقل دزائل کیدو په وجه یې وویل بیا چه کله فوراً اثبات دعقل وسو استغفار یی وکی نو شرعًا به مذکور سړي ته دارتداد حکم ورکول کیږي اوکه نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار وشرائط صحتها العقل والصحو والطوع فلا تصح ردة مجنون ومعتوه وموسوس وصبی لا یعقل وسکران ومَکْرَهٌ علیها الخ نومعلومه سوه که چیري غضب داسي وو چه زید په دي کي مغلوب العقل او مسلوب العقل سو متماثل ددیوانه سو نو دارتداد حکم به پرده نه سي کیدي او بهر حال توبه او تجدید ذایمان لازم دي. فقط

اوس کافر جوړ سوي یم او بحث کوم، دا دارتداد کلمه ده: **سوال**: (۹٦) دهندوانو او مسلمانانو ترمینځ دمسجد او کوچني مندر دجګړي تصفیه دتحصیلدار په اجلاس کي کیده زید دهندو دتائید او خیرخواهی په لحاظ او دمسجد دبي حرمتی په غرض سره دا وویل چه دا وخت زه کافر جوړ سوي یم دهندوانو دطرفه بحث کوم وغیره. نو دزید دپاره څه حکم دي؟

جواب: په دي صورت کي زید کافر او مرتد سو او ټول اعمال دده برباد سول لکه څنګه چه الله تعالي فرمایلي دي: ومن یکفر بالایمان فقد حبط عمله وهو فی الاخرة من الخاسرین (٢) نوپر زید باندي تجدید دایمان او تجدید دنکاح لازم دي او توبه اواستغفار لازم دي چه دسر څخه بیا مسلمان سي او داسلام احکام پرده جاري سي. فقط

بي بي چه کله عیسایی سوه نو نکاح باقي پاته نه سوه: **سوال**: (۹۷) دښځي اوخاوند ترمینځ تکرار وسو بي بي عیسایی سوه نکاح باقي پاته سوه اوکه نه؟

(۲) دوباره چه کله اسلام راوړي نو اول خاوند ته به رسیږي: که چیري بي بي بیا مسلمانه

---

(١) من انکر القیامة او الجنة اوالنار اوالمیزان او الصراط اوالصحائف المکتوبة فیها اعمال العباد یکفر (عالمگیری مصري ج۲ ص۲۷۴. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۷۴) من ارتد عرض الحاکم علیه الاسلام استحبابا علی المذهب لبلوغه الدعوة وتکشف شبهته ویجلس وجوبا وقیل ندبا ثلثة ایام یعرض علیه الاسلام فی کل یوم ان استهل الخ فان اسلم فبها والا قتل لحدیث من بدل دینه فاقتلوه (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۴. ط. س. ج۴ ص۲۷۴). ظفیر

(٢) المائدة: **۵**. ظفیر

سوه نو داول خاوند څه حق پاته سو اوکه نه؟
جواب: په دي صورت کي نکاح باقي پاته نه سوه.
۲: په بیا مسلمان کیدو باندي دغه ښځه به اول خاوند ته ورکول سي. یعني دغه بي بي به مجبوریږي چه داول خاوند سره نکاح وکړي په درمختار او شامي کي یې دا مسئله لیکلي ده. ([1])

اولاد ته په کافر ویلو سره نکاح نه ماتیږي: **سوال**: (۹۸) یوي ښځي خپل کم او کوچني عمر والا اولاد ته کافر وویل زوج ددي سره خبری اتری او دزوجیت حقوق پریښودل په دي غرض سره چه هسي نه زما بي بي زما دنکاح څخه خارجه سوي نه وي دا خیال صحیح دي اوکه څه حکم دي؟

جواب: په حدیث شریف کي دي: من قال لأخیه کافر فقد باء به احدهما او کما قال ﷺ ([2]) او داهم په حدیث کي وارد دي که چیري یو سړي بل سړي ته کافر ووایي اوهغه کافر نه وي نو دغه کفر دویونکي طرفته واپس کیږي الحدیث، ددي حدیث معني دا بیان کړل سویده چه ګناه دکافر ویلو پرده باندي واپس کیږي وفي اخر، په دي صورت کي دغه زنانه فاسقه سوه او نکاح نه ده ماته سوي نودغه سړي دي په سابقه دستور سره بي بي وساتي اوکه احتیاطاً تجدید دنکاح وکړي نو ښه دي لکه څنګه چه دظاهر حدیث مقتضي ده. فقط

الله تعالي نه منم دکفر کلمه ده: **سوال**: (۹۹) زید ددریو کسانو مخامخ دخپل خسر په دي وینا باندي چه ته نه لمونځ کوی اونه روژه نیسی (ستا سره خبری زما زړه نه غواړي) دا وویل چه زه الله تعالي نه منم زه خو عیسٰي مسیح علیه السلام منم والعیاذ بالله تعالي ددي کلمي په ویلو سره زید مرتد سو اوکه نه؟ او دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه که نه؟ او پردې باندي به دطلاق عده واجبه وي که دوفات عده؟

جواب: صرف ددي لفظ په وینا سره چه زه الله تعالي نه منم مذکوره سړي کافر او مرتد سو او دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه اودطلاق عده پرده لازمه سوه اوپه درمختارکي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل ([3]) الخ وایضًا فی باب العدة وهی فی حق حرة الخ املاق او فسخ بجمیع اسبابه الخ ثلثة حیض کوامل الخ. ([4]) فقط

([1]) وارتداد احدهما عاجل (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظ
([2]) ولا شيء لو ارتدت الخ تجبر علی الاسلام وعلی تجدید النکاح زجرا بمهر یسیر کدینار وعلیه الفتوی (ایضا ج۳ ص ۵۳۰. ط. س. ج۳ ص۱۹۴). ظفیر
([3]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹ ط، س. ج۳ ص۱۹۳. ظفیر　　=

Maktaba Tul Ishaat. com

ماته دالله تعالي ضرورت نسته دارتداد کلمه ده: **سوال:** (۱۰۰) یو واعظ یوې زناکارې ښځې ته نصیحت وکی چه دا زنا پریږده په دې نصیحت هغې ښځې جواب ورکړی چه ماته دالله تعالي ضرورت نسته او نه دالله دجنت شرعًا ددغې ښځې نکاح ماته سوه اوکه نه؟

جواب: پردې ښځه باندې حکم دکفر او ارتداد لاحق سو [1] او نکاح ددې فسخ سوه دا دې توبه وباسي او تجدید داسلام دې وکړي او بیا دې نکاح وکړل سي. [2] فقط

زه کافر سوم، دا دکفر کلمه ده: **سوال:** (۱۰۱) دزید او عمر ترمینځ دښمني را روانه وه زید ددې خبرې عهد وکی که چیرې عمر دخپلې لور واده دزید دزوی سره وکړې نو زید به ددې خبرې قسم خورې چه هغه به کله هم دعمر دلور سره عداوت نه کوي او نه به تکلیف ورکوي نو زید قرآن شریف را پورته کړی او قسم یې وخوړی او دزید دزوی سره دعمر دلور عقد وسو زید دعقد څخه وروسته جګړې او فساد کوی او انجلۍ ته یې غیر معمولي تکلیف رسول شروع کړل عمر خپله خولۍ دزید پرقدمونو کې کښېښوده او دمعافۍ طلب ګار سو زید دوه ځله دا کلمه وویله که چیرې الله تعالي دآسمان څخه راکښته سي او ماته ووایي بیا به یې هم معاف نه کړم عمر وویل چه دا کلمات دکفر ولې دژبې څخه باسې نو بیا زید وویل زه کافر سوم او دا یې هم وویل که چیرې دعمر دکور پرطرف قبله سي نو زه به سجده ونه کړم په دې صورت کې دزید دپاره څه حکم دی؟ په زوجینو کې جدایي کیدې سي اوکه نه؟

جواب: زید چه دکفر کم کلمات وویل دهغو څخه دده کافرکیدل او مرتد کیدل ثابت سول [3] دده ته دتجدید داسلام او تجدید دنکاح ضرورت دی او دده هلك چونکه خپلې بې بې ته نه خرچ اوخوراك ورکوي او نه طلاق ورکوي ددې وجې دبعضې ائمه ؤ دحکم په موجب شرعي قاضي باید دده څخه دبې بې دجدا کولو حکم وکړي او نکاح دې فسخ کړي دبلې نکاح اجازت به ورته ورکړي دا کار په یو اسلامي ریاست کې کیدې سي دهغه ځای قاضي به تفریق وکړي. فقط

---

[4] ایضا باب العدة ج۲ ص۸۲۵ – ۸۲۲. ط. س. ج۳ ص۵۰۴. ظفیر

[1] لایکفر احد من اهل القبلة الا فیه نفی الصانع القادر العلیم اوشرك او انکار النبوة (شرح فقه اکبر ص۱۹۹).

[2] وارتداد احدهما من الزوجین فسخ عاجل (الدرالمتختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفیر

[3] اذا اطلق الرجل کلمة الکفر عمدا لکنه لایعتقد الکفر الخ قال بعضهم یکفر وهو الصحیح عندی لانه استخف بدینه اهـ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفیر

کلام الله ته کلام انساني او په نورو کفري کلماتو ويلو سره مرتد سو: **سوال**: (۱۰۲) زيد مسلمان دکفر او شرك دکارونو مرتکب دي څه ورځي مخکې يې دمسلمانانو سره دبحث اوتکر ار په دوران کي کلام الله کلام انساني وبلی قرآن پاك يې وسوزوی توره ايره يې کړی او احاديث صحيحه يې دزړو کاغذونو په شان وسوزول او وی غورزول.
۲. هغه وايي چه دخنزير په غوښي او دبيزی په غوښه کي څه فرق نسته دغسی په خپله حقيقي مور او خپلي ښځي کي فرق نسته دمشرکانو پر بُتانو باندي نذرونه مني او دمشرکانو ذبيحه خوري.
۳. رام او رحمن دواړو ته يو وايي.
۴. مسلمانانو ته دا تلقين کوي چه لمونځ يو عبث کار دي، داسي سړي مسلمان دي که کافر که چيري دي مړ سي نو دده دجنازي لمونځ ادا کول او دمسلمانانو په قبرستان کي دفن کول جائز دي اوکه نه؟ زيد تر اوسه پوري په زنا کي مشغول وو اوس دزناکاری سره نکاح خوښوي شرعًا څه حکم دي؟
جواب: (۱ – ۴) داسي عقائدو ساتلو والا سړی کافر او مرتد دي (۱) که چيري دغه سړي بيا په اسلام کي داخليدل غواړي او دتيرو سوو عقيدو او افعالو څخه توبه وکړي نودي به مسلمان سي. دده نکاح دي فوراً دهغی زانيې سره وکړل سي. فقط

دمرتد کيدو څخه وروسته بيا مسلمانيدل: **سوال**: (۱۰۳) که چيري يو مسلمان مرتد سي او بيا اسلام راوړل غواړي نو ددي متعلق څه حکم دي؟
جواب: چه کم وخت هغه بيا مسلمان کيدل غواړي هغه به مسلمانيږي په اسلام کي هيڅ تنګي نسته او دالله تعالي رحمت وسيع دي دده شان دا دي چه :

باز آ باز آ از آنچه ہستی باز آ   گر ملحد وگبر وبت پرستی باز آ
این درگہ مادر گہ نومیدی نیست   صد بار اگر توبہ شکستی باز آ

دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه دصحابيت منکر کافر دي: **سوال**: (۱۰۴) يو عالم وايي چه څوك دابوبکر صديق رضي الله عنه دخلافت او صحابيت څخه منکر سو دلعنت او دبراءت به مستحق وي، دي داسلام څخه خارج دي هيڅ قسم راشه درشه دده سره نه دي کول په کار بل سړي وايي چه دداسي شيعه سره تعلق درست دي، دی کلمه وايي لهذا داسلام څخه خارج کيدي نه سي په دي باره کي دچا قول صحيح دي؟

(۱) اذا اطلق الرجل کلمة الکفر لکنه لا يعتقد الکفر الخ قال بعضهم يکفر وهو الصحيح عندی لانه استخف بدينه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: په دي باره کي دعالم قول صحيح دي او دويم کس چه څه وايي هغه داسلام داصولو څخه پر ناواقفيت باندي مبني ده ده ته په کار دي چه ددي څخه توبه وباسي. [1]

زما ايمان زما ترخپلي لاندي دي داکلمه دکفر ده: **سوال**: (۱۰۵) يو سړي چي ليکونکي او لوستونکي او وکيل دی باوجود دپوهني داسي قبيح کلمات په مجمع کثير کي دخپلي ژبي څخه باسي چه زما ايمان زما ترخپلي لاندي دی نو شرعًا دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: دا کلمه دکفر ده هغه سړي چا چه دا کلمه وويله کافر سو [2] او دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه لکه څنګه چه په مختارکي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل [3] نو ددغه سړي دپاره توبه کول او تجديد دايمان او تجديد دنکاح کول لازم دي. فقط

قاديانيان کافران دي اوپه روافضو کي تفصيل دي: **سوال**: (۱۰۶) يو مولوي صاحب دجمعي په ورځ دا فتوي بيان کړه چه شرعًا ټول افراد اهل شعيه او احمدي کافران دي اوچه کم سړی ددوی سره خوراك څيښاك وکړي يا ددوی سره په يو تقريب کي شمار سي کافر به متصور کيږي او بيا ددوی سره تعلق ساتونکي به هم کافر وي علي هذا القياس دکفر سلسله جاري به وي او دټولو زنانو نکاح ناجائز او فسخ سويده چه کمي جينکۍ داهل سنت والجماعت ديو شعيه او احمدي سره واده سوي دي ددوی اولاد ولد الحرام دي هغه زنا کوي، آيا ټول افراد داهل شيعه کافران دي؟

۲: آيا داحمدي جماعت ټول افراد کافران دي مونږ حنفيان يو او دجنس فرقه احمديه افراد زمونږ سره تعلق لري هغوی هيڅ يو مسلمان ته کافر نه وايي.

۳: آيا دټولو ښځو نکاحي ناجائز اوفسخ سوي دي چه داهل سنت والجماعت انجوني دي او ديو شعيه يا احمدي سره يې واده سوي دي او هغه دغه رنګه زنا کوي؟

۴: آيا ديو معزز شيعه يا احمدي اهل خاندان تعظيم کول کفر دي او بيا چه څوك دده سره سلوك وکړي يا ددوی په يو تقريب کي شريك سي هغه به هم کافر وي که ګناهګار؟

جواب: مرزا غلام احمد قادياني او دده متبعين ټول په اتفاق دعلماءِ حق کافر او مرتد دي ددوی سره څه قسم اتحاد او ارتباط ساتل او واده کول ټول حرام دي اوپه روافضو کي دا تفصيل دي چه کمه فرقه ددوی دقطعياتو څخه منکر دي او شيخينو ته بدرد وايي

---

[1] نعم لاشك فی تکفير من قذف السيدة عائشه رضی الله تعالی عنها اوانکر صحبة الصديق الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۲ ص۴۰۷. ط. س. ج۴ ص۲۳۷). ظفير

[2] وکذا مخالفة او انکارها اجمع عليه بعد العلم به لان ذلك دليل علی ان التصديق مفقود (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

[3] الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفير

او پرعائشه صديقه رضي الله عنها باندي تهمت لګوي يعني دافك معتقد دي او دصحابه ؤ رضي الله عنهم تكفير كوي دغه سړي هم كافر او مرتد دي (۱) ددوی سره مناكحت او مجالست حرام دي او واضحه ده چه روافض تبرا ويونكي وي اګرچه دتقنيې په وجه چه ددوی په نزد ديني فعل دي خپل ځان پټوي او خپل عقائد باطله پټ ساتی لهذا ددوی په قول اوفعل به اعتبار نه سي كيدي بلكي ددوی اصولي مذهب ته به كتل كيږي، نوددي تمهيد څخه وروسته ستاسو خپله دخپلو سوالانو جواب فهم كولي سئ.

(۱) اكثر افراد دشيعه ګانو داسي دي چه دهغوی پركفر باندي فتوي ده او داصول مذهب په اعتبار سره ددوی په كفر كي هيڅ تردد نسته لهذا ددوی په ذبيحه كي او ددوی سره په رشته او مناكحت قائم كولو كي دي احتياط وكړل سي او احتراز دي وكړل سي.

(۲ – ۳) قطعًا كافر او مرتد دی او داغلطه خبره ده چه دوی مسلمان ته كافر نه وايي ددوی دمذهب كتابونه وګوری چه ددوی عقيده دا ده چه كم سړی مرزا نبي نه مني هغه كافر دي او چه څوك دغه سړی كافر نه ګڼي هغه هم كافر دي.

(۴) دا حكم عام نه دي ليكن په معصيت او فسق كيدو كي ددي هيڅ خبره نسته او په حديث شريف كي دي: من وقر صاحب بدعة فقد اعان على هدم الاسلام (۲) نوچه كله دمبتدع تعظيم او توقير كول ګويا داسلام نړول دي نو دداسي ګمراه كافرو او مرتدو فرقو تعظيم او توقير به په كمه درجه كي معصيت وي. فقط

<u>**دكفر دكلمي اعلان وسو نو دتجديد به هم اعلان كوي:**</u> **سوال:** (۱۰۷) كه چيري په يوې كلمي سره كفر لازم سي په خپله نو آيا استئاف ايمان علي رؤوس الاشهاد ضروري دي؟

۱: او په استيناف ايمان سره حاصلي سوي نيكياني واپس راځي كه نه؟

۲: دايمان دتجديد ركن څه شي دي؟

جواب: كه چيري دكفر دكلمي اعلان سوي وي نو په تجديد كي اعلان كول په كار دي اوكه چيري دكفر كلمه دژبي څخه ووته او هيچا ته ددي خبر هم نسته نو په تجديد دايمان كي داعلان ضرورت نسته.

۲: مسئله دا ده: الساقط لا يعود وفيه اختلاف منقول فی الشامی فليراجع. (۳)

---

(۱) ودعوى النبوة بعد نبينا صلى الله عليه وسلم كفر بالاجماع (شرح فقه اكبر ص۲۰۲). ظفير

(۲) وبهذا ظهر ان الرافضی ان كان ممن يعتقد الالوهية فی علی او ان جبرئيل غلط فی الوحی اوكان ينكر صحبة الصديق او يقذف السيدة الصديقة فهو كافر لمخالفة القواطع المعلومة من الدين بالضرورة (ردالمحتار باب المحرمات ج۲ ص۳۹۸. ط س. ج۳ ص۴۶). ظفير

(۳) واسلامه ای المرتد ان يتبرأ عن الاديان سوی الاسلام اوعما انتقل اليه بعد نطقه بالشهادتين ولو اتی بهما على وجه العادة لم ينفعه ما لم يتبرأ (درمختار) انما هو شرط لاجراء احكام الدنيا عليه (ردالمحتار باب المرتد =

Maktaba Tul Ishaat. com

۳: چه کم رکن دایمان دي هم هغه دتجدید دایمان رکن دي.

دالله تعالي په شان کي دښکنځلو والا کافر او مرتد دی: **سوال**: (۱۰۸) زما خاوند زید ماته طلاق راکړی او دالله تعالي په پاك شان کي یی ډیر زیات نازیبا الفاظ وویل تردي پوري چه دلور ښکنځل یي ورته وکړل وغیره وغیره، نو په دي صورت کي شرعًا څه حکم دي؟

جواب: مذکور زید که چیري واقعي دالله تعالي په پاك شان کي داسي الفاظ ویلي وي چه په سوال کي دي نو دي کافر سو (۱) اوکه چیري ده خپلي بي بي ته طلاق هم نه وي ورکړي نوبیا هم دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه او نکاح فسخ سوه کما فی الدرالمختار: وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ (۲) نوپه دي صورت کي دزید دزوجي دزید سره اوسیدل او ددي سره دزوجیت تعلق ساتل درست نه دي. فقط

تعظیمًا سجده غیر الله ته ناجائز ده: **سوال**: (۱۰۹) جناب چه غیر الله ته دتعظیمًا سجده کولو متعلق څه لیکلي دي هغه انتهایي تشفي بخش دي لیکن دا امر تر اوسه باقي دي که چیري یو سړی خپله غیر الله ته تعظیمًا سجده نه کوي بلکه تعظیمًا سجده کول په حرام ګڼلو سره وایي چه چونکه په خبر واحد: لو امرت احدًا ان یسجد لاحد لامرت المرأة ان تسجد لزوجها، کي یي منع راغلي ده، اودبل دلیل څخه سجدۀ تعظیمي چه په مخکنیو شریعتونو کي کړل سوي وه دهغي منسوخ کیدل معلوم نه دي او ددي حدیث څخه هم دخبر واحد کیدو په حیثیت په ناسخ دکتاب کیدوکي شبه باقي پاته کیږي ددي حدیث څخه او دایت قرآني څخه چي: لا تسجدوا للشمس الایه، دی دوحدة دحکم په صورت کي که ثابت کیدي سي نو صرف دا چه سجده غیر الله ته کول حرام دي کفر نه ثابتیږي اوکه چیري تسلیم کړل سي چه سجده تعظیمًا کول کفر دي نو ددغه کفر انکار چه دقطعي نص څخه ثابت دي کفر به وي اوکه نه؟ اوپه داسي قسم منکر پسي لمونځ جائز دي اوکه نه؟

جواب: دیو قرآني حکم دمنسوخ کیدو معني چه کم وخت په ذهن کي کښیني نو دغه وخت به خود بخوده په پوهه کي راسي چه په حدیث سره قرآني حکم منسوخ کیدي سي. نو واضحه ده چه دمنسوخ معني دا ده چه دغه حکم ترفلاني وخت پوري یا تر فلانی زماني پوري وو او چونکه رسول الله ﷺ دقرآن معاني بیانونکي دي او ددوی بیان دیو حکم متعلق واجب العمل دي لکه څنګه چه خپله په قرآن پاك کي ارشاد دي: لِتُبَيِّنَ

= ج۳ ص۳۹. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفیر

(۱) ومن وصف الله تعالی بما لایلیق به اوسخر باسم من اسمائه الخ یکفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۷). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفیر

لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَیْهِمْ، (ترجمه) چه تاسي تشریح وکړی خلقو ته دقرآن نازل سوي دمعني، نوچه کله دوی دیو قرآني حکم متعلق وفرمایي چه مذکوره حکم په فلانۍ زمانه کي وو او دمخکینو امتونو دپاره وو اوس هغه حکم نه دي نو دا امر دنص قرآني څخه ثابت دی چه ددوی دغه بیان واجب العمل دي لهذا حدیث ناسخ دقرآن کیدي سي. خپله دقرآن شریف څخه ثابت دي او خبر واحد کیدل ددي مضر نه دي چه کله هغه صحیح حدیث وي ځکه چه خبر واحد کیدل زمونږ په اعتبار سوی دي کنه نوچه کمو خلقو دنبي علیه السلام څخه کم حکم واوریدی هغه نقل دقرآن دحکم واجب العمل دي. فقط

<u>زید پر بودایي مذ هب باندي دکیدو اعلان وکی نو کافر اومرتد سو</u>: سوال: (۱۱۰) زید مسلمان اعلانیةً بودایي مذهب اختیار کړی او خپله دمندر یو غړی دي دمیونسپلټي او دګورنر دکونسل رأی ورکونکو دوه ۲ فهرستونه دي دمسلمانانو جلا او دکافرانو جلا دزید نوم دکافرانو په فهرست کي دي پرخپلي بیروني دروازه باندي یې دبودا تصویر جوړ کړي دي لیکن ددې ټولو سره سره هر کال یولسمه او په دي کي ټولو مسلمانانو ته دعوت هم ورکوي نو زید مسلمان دي که مرتد او دده دعوت ته تلل او خوړل دده حصه یا روپۍ او پیسی اخیستل جائز دي اوکه نه؟

جواب: چه کله زید اعلانیةً پربودایي مذهب باندي دکیدو اعلان کړي دي او پرخپلي دروازې باندي یې دبودا تصویر هم قائم کی او ددي څخه وروسته یې ددغه مذهب څخه دتوبي اعلان ونه کړی او دخپل ځان دمسلمان کیدو اظهار یې ونه کړی نو دي کافر او مرتد دي ([1]) دده په هیڅ دعوت وغیره کي دمسلمانانو شریکیدل جائز نه دي او روپۍ دده څخه اخیستل درست نه دي او دده په کورکي په یوه جلسه، وعظ او مولود شریف کي شریکیدل جائز نه دي. فقط

<u>تماشه کولو والا ووایي زه خداي یم، نو مرتد او کافر سو</u>: سوال: (۱۱۱) تماشه کوونکي دتماشې په وخت خپل ځان ته نعوذ بالله خدای وایې او نورو ته دسجده کولو وینا کوي آیا دی مسلمان دي او دداسي تماشه کتونکو او شرکت او امداد کولو والا دپاره څه حکم دي؟

۲: بعضي خلق وایي چه چونکه په دغه تماشی کي دننه عبرت ښودل کیږي او ناحق ته شکست او حق ته فتح ددي نتیجه وي ددي دپاره څه حکم دي؟

([1]) ومن لا یرضی من الایمان فهو کافر ومن یرضی بکفر نفسه فقد کفر (عالمگیری مصری موجبات الکفر ج۲ ص۲۵۷. ط. س. ج۲ ص۲۵۷). المرتد هو شرعا الراجع عن دین الاسلام ورکنها اجراء کلمة الکفر علی اللسان بعد الایمان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۱. ط. س. ج۴ ص۲۲۱). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: دا کفر او صریح ارتداد دي په دي کی دڅه تاویل ګنجائش نسته. (۱) قال الله تعالی: ومن یقل منهم انی اله من دونه فذالك نجزیه جهنّم کذالك نجزی الظلمین. (۲)

۲: دا قول غلط او باطل تاویل دي. (۳)

دقرآن مجید توهین کفر دی: **سوال**: (۱۱۲) زید بکر ته په یوې دنیوي معامله کي دفیصلی دپاره وویل قرآن دقسم په طور پورته کړه نو زه به فیصله منظوره کړم لیکن بکر په باهمي تنازعاتو کي وویل چه زما ذَکَر یې هم نه سي پورته کولي (نعوذ بالله تعالی) بکر بل ځاي دداسي بي ادبانه الفاظو څخه توبه باسي اوس پربکر باندي څه شرعي تعزیر عائد کیږي؟

جواب: بکر په دي الفاظو سره مرتد اوکافر سو (۴) که چیري ده توبه او دتجدید ایمان کړي وي نو بیا دي مسلمان سو اوس داسلام راوړلو څخه وروسته پرده باندي هیڅ حد او تعزیر نسته او نکاح دده فسخ سوي وه ده لره دوباره نکاح کول په کار دي درمختار (۵) شامي.

دالله تعالي اورسول الله ﷺ په شان کي ګستاخي کفر دي: **سوال**: (۱۱۳) که چیري یوه ښځه پر خپل خاوند باندي غصه سي او دالله ﷻ او رسول ﷺ په شان مبارکه کي داهانت الفاظ ووایي نو داښځه به داسلام څخه خارجه وي اوکه نه؟

جواب: مذکوره ښځي ته توبه ایستل په کار دي دتوبي څخه وروسته تجدید دنکاح هم ضروري دي.

دشریعت حکم نه منم دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۱۱۴) مسمي فرمان علي او مهدي خان په عام طور په مجلس کي دا وویل چه موږ دشرع شریفي حکم نه منو دداسي سړي دپاره څه

(۱) لا یکفر احد من اهل القبلة الا فیما فیه نفی الصانع القادر العلیم اوشرط انکار النبوة (شرح فقه اکبر ص۱۹۹) من هزل بلفظ کفر ارتد وان لم یعتقده للاستخفاف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۴. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفیر

(۲) سورة الانبیاء. ظفیر

(۳) وفی البحر عن الجامع الاصغر اذا اطلق الرجل کلمة الکفر عمداً لکنه لم یعتقد الکفر قال بعض اصحابنا لایکفر لان الکفر یتعلق بالضمیر ولم یعتقد الضمیر علی الکفر وقال بعفهم یکفر وهو الصحیح عندی لانه استخف بدینه اه ثم قال فی البحر والحاصل ان من تکلم بکلمة الکفر هازلا او لاعبا کفر عند الکل ولا اعتبار لاعتقاده کما صرح به الخانیة (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفیر

(۴) قال فی المسایرة وبالجملة فقد ضم الی التصدیق بالقلب او بالقلب واللسان فی تحقق الایمان امور الاخلال بها اخلال بالایمان کسجود لصنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفیر

(۵) من وصف الله تعالی بما لا یلیق به اوسخر باسم من اسمائه الخ یکفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۷). ظفیر

حکم دي دده دجنازي لمونځ ادا کول او دده سره تعلقات ساتل څنګه دي؟

جواب: په دي کي شك نسته چه دا کلمه دکفر ده (۱) او داسي سړي ددي لايق نه دي چه دمسلمانانو په صف کي ده ته ځاي ورکړل سي. ديو مسلمان دپاره ددي څخه زيات بل څه جرم کيدي سي چه دشريعت اسلامي متعلق داسي توهين آميز الفاظ ووايي په حقيقت کي داسي بيباکي دهميشه ضلالت او دابدي هلاکت باعث جوړيږي، الله تعالي دي مسلمانان پرصراط مستقيم باندي قائم وساتي چونکه په صورت مسئوله کي مذکوره کلمه مجمله ده ددي وجي دداسي کلمه ويلو والا په کفر کي داحتياط ضرورت دي ديو مسلمان په خبره کي چه ترڅو پوري هم يو قابل قبول تاويل ممکن کيدي سي نو دده دکافر ګرځولو څخه زموږ دپاره حتراز کول په کار دي ولي چه دايمان اوکفر معامله ډيره نازکه ده، په بحر الرائق کي يې دخلاصې څخه نقل کړيدي: اذا کان فی المسئلة وجوه توجب التکفير ووجه واحد يمنع التکفير فعلی المفتی ان يميل الی الوجه الذی يمنع التکفير حسنا للظن بالمسلم وفی الفتاوی الصغری الکفر شيء عظيم فلا اجعل المؤمن کافراً حتی وجدت رواية انه لا يکفر انتهی (۲) اوپه فتاوي قاضي خان کي دي: رجل قال لغيره صل المکتوبه فقال لا اصليها اليوم اختلفوا فيه ذکر الناطفی عن محمد انه قال قول الرجل لا اصلی يحتمل وجوهًا اربعة احدها لا اصلی فقد صليتها والثانی لا اصلی بقولك ففی هذه الوجوه لا يکفر والرابع لا اصلی وليس تجب عليَّ الصلوة ولم اومر بها يعنی جحودها يصير کافراً قال الناطفی فعلی هذا اذا اطلق وقال لا اصلی لا يکفر لان هذا اللفظ محتمل انتهی قوله (۳) وکذا هذا وفی الدر المختار لا يفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن (۴) په شامي کي تردي قول لاتدي دي: ثم ان مقتضی کلامهم ايضا لا يکفر بشتم دين مسلم أی لا يحکم بکفره لامکان التاويل الخ (۵) غرض دا چي په دې ډول ډير عبارتونه دي چي پراحتياط باندي مفتي مجبوره کوي لهذا په صورت مسئوله کي دداسي سړي دجنازي لمونځ کول جائز دي البته چه ترڅو پوري دغه سړی دخپل کرتوت څخه توبه ګار سوي نه وي نو دده سره هيڅ قسم تعلق نه دي ساتل په کار چه په داسي حالت کي دده سره تعلق اوساتي هغه به ګناهګار وي بيره ده

---

(۱) من اهان الشريعة او المسائل التی لابد منها کفر (شرح فقه اکبر ص۳۱۵). ظفير

(۲) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۸. ظفير

(۳) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۸. ظفير

(۴) فتاوی قاضی خان باب ما يکون کفرا من المسلم وما لا يکون ج۳ ص۵۹۷. ظفير

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹، ط. س. ج۴ ص۳۳۹. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

چه هسي نه دده شمار هم ددغه سړي سره ونه کړل سي او نه ديوې مسلماني دده سره په داسي حالت کي نکاح وکړل سي. دنکاح په معامله کي انتهايي داحتياط ضرورت دي. فقط

داحد الزوجين په ارتداد سره نکاح ماتيږي: **سوال**: (۱۱۵) هغه جينۍ چي قادياني مذهب يې اختيار کړي دی اوخپله نکاح يې ديو احمدي سره کړي ده که چيري بيا مسلمانه کړل سي نو ددي نکاح به هم ماته سي اوکه نه؟

(۲) **احمدي ښځه اوخاوند يو ځاي مسلمانان سول نونکاح باقي پاته کيږي**: **سوال**: (۱۱۶) که چيري دوه احمدي کسان مسلمانان سي نو ددوی دنکاح متعلق څه حکم دی؟

جواب: (۱) په دي صورت کي ددي نکاح دقادياني سړي سره ماتيږي ځکه چه قادياني مرتد دي اوداحد الزوجين ارتداد دنکاح منافي دي، په درمختار کي دي: وفسد ان اسلم احدهما قبل الاخر (۱) په بحر الرائق کي دي: لان ردة بالاخر منافية للنکاح ابتداءاً فکذا بقاءاً الخ وقال به يعدم حکم البينونة باسلام احدهما فقط بالاولی (۲). فقط

۲: که چيري دواړه يو ځاي مسلمانان سوي وي نو ددوی نکاح باقي پرخپل حال ده که نه نوفسخ به سي. (۳) فقط

په زوجينو کي ديوه په ارتداد سره نکاح فسخ کيږي: **سوال**: (۱۱۷) زيد يوه هندوه ښځه مسلمانه کړه ده په خپله ورسره نکاح وکړه تر لسو کلو پوري دده سره اوسيده ليکن اوس آريايانو دا دوکه کړه مرتد يې کړه او په عدالت کي يې دنکاح کولو څخه ورباندي انکار وکی دنکاح ګواه او وکيل موجود دي قاضي هم منکر دي او رجسټر نه ښکاره کوي په دي صورت کي څه حکم دي؟

جواب: په شريعت اسلامي کي په دوو ګواهانو سره دنکاح ثبوت کيږي ليکن ددغه زنانه دمرتد کيدو څخه وروسته نکاح فسخ سوه لکه څنګه چه په درمختار کي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل (۴). فقط

دقرآن په نسبت دتوهين کلمات کفر دي: **سوال**: (۱۱۸) کمال الدين جلد ساز په مجمع اهل اسلام کي دا کلمات وويل چه زه قرآن شريف هيڅ شی نه ګڼم زه په قـــرآن شريف اور

---

(۱) ردالمحتار للشامی باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ظفير

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۴۱. ط. س. ج۳ ص۱۹۲. ظفير

(۳) وبقی النکاح ان ارتدا معا بان لم يعلم السبق فيجعل کالغرق ثم اسلما کذلك استحسانا وفسد ان اسلم احدهما قبل الاخر (درمختار) قوله کذالك بان لم يعلم السبق (ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۳ ص۵۴۱. ط. س. ج۳ ص۱۹۲). ظفير

(۴) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ظفير

لګوم دیو څو کسانو شهادتونه ورسره دراستوو، دداسي سړي دپاره شرعًا څه حکم دی؟
جواب: دقرآن شریف په نسبت دتوهین کلمات ویل کفر دی (١) لیکن که چیري جمال الدین انکار کوي نو دغه انکار به دده توبه ګڼل کیږي اودي به مسلمان سي. او تعلق به ورسره ساتل کیږي اوکه چیري هغه سړي دتوبه، استغفار او تجدید دایمان څخه انکار وکړي نو بیا به دده سره تعلق پرې کړل سي. فقط
زه شریعت نه منم دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۱۱۹) زید دیوې وجهي څخه خپل سرای خپل زوی عمرو ته هبه کړی او دعمرو څخه علاوه دزید دري هلکان دوې انجوني نوری موجودي دي اوسب زید غواړي چه په خپل ژوند کي په ټولو باندي دا سرای تقسیم کړي عمرو وایي چه زه شریعت نه منم نوعمرو داسلام څخه خارج سو او که نه؟ او نکاح ماته سوه اوکه نه؟
جواب: عمرو ددغه قول په وجه داسلام څخه خارج سو او دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه داسلام راوړلو څخه وروسته به تجدید دنکاح کول کیږي. (٢) فقط
خپل ځان ته خدای او رسول ویلو والا کافر، مرتد او ملحد دی: **سوال**: (۱۲۰) یحیي خان په یو جادره کي مقیم دي مخکی دی مهدي موعود وو بیا یې دمسیح موعود کیدو دعوي وکړه او ددي څخه وروسته رسول جوړ سو او دخپل نوم کلمه یې جوړه کړه لا اله الا الله یحي عین الله او خپل ځان ته عین الله وایي او یوکتاب یی لیکلی دي چه دهغه نوم یې (فرمان) مقابل دقران اینبی دي او خپل ځان ته فرمان روا وایی او اوس دالله کیدو دعوي کوي آیت قراني کم او زیات کوي او لولي یې او وایی چه په قران کي غلطي ده الخ او الله تعالي ته لهو او لعب کولو والا وایي نعوذ بالله، دیحیٰی خان دپاره څه حکم دی؟ او چه کم مسلمان دي واجب التعظیم وګڼي او دده داقوالو تصدیق وکړي او دده اعانت وکړي او دده سره خوراك او څیښاك وکړي دده دپاره څه حکم دي؟
جواب: دیحیٰی خان مذکور مرتد کیدل دده داقوالو څخه ثابت او محقق دي (٣) دده سره دمسلمانانو لیدل او دده سره محبت او اعانت کول حرام دي او چه کم سړي دي بزرګ او واجب التعظیم وګڼي او دده تصدیق وکړي هغه هم کافر دي په دې کي هیڅ شك نسته

(١) ایضا. ظفیر
(٢) اذا انظر الرجل آیة من القرآن او سخر بآیة من القرآن اوعاب کفر (عالمګیری مصری ج۲ ص۲۲۲. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۲). ظفیر
(٣) ودعوی النبوة بعد نبینا ﷺ کفر بالاجماع (شرح فقه اکبر ص۲۰۲) اذا انکر الرجل آیة من القرآن الخ او عاب کفر (عالمګیري مصري ج۲ ص۲۲۲. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۲). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

قال الله تعالی: ما کان محمد ابا احد من رجالکم ولکن رسول الله وخاتم النبیین، الایه (۱) وقال الله تعالی: ومن یقل منهم انی اله من دونه فذالك نجزیه جهنم کذالك نجزي الظلمین. (۲) فقط

دقرآن دیوه آیت په تحقیر سره دکفر بیره ده: **سوال**: (۱۲۱) زید پرمنبر باندي وعظ وکی عمرو ډیر غصه سو دي یې دمنبر څخه کښته را وغورزوی او وي وهی زید آیت کریمه ولوستی عمرو وویل دا آیت قرآني خپلي بي بي ته ووایه زه یې نه منم دعمرو دپاره څه حکم دي؟

جواب: دعمرو دا فعل انتهایي قبیح دي او دآیت قرآني په نسبت په داسي الفاظو ویلو سره دکفر بیره ده ته توبه ایستل په کار دي. فقط

غالي شیعه داسلام څخه خارج دي: **سوال**: (۱۲۲) یو عالم وایي چه څوك دابوبکر صدیق رضي الله عنه دصحابیت او خلافت څخه منکر وي او مستحق دلعنت او براءت یې مني هغه داسلام څخه خارج دي هیڅ قسم تعلق به دده سره نه سي کیدي دویم کس وایي چه دداسي شیعه سره تعلق درست دي دي کلمه لولي لهذا داسلام څخه خارج کیدي نه سي. په دي باره کي دچا قول صحیح دي؟

جواب: په دي کي دعالم قول صحیح دي (۳) او بل سړي چه څه وایي هغه داصولِ اسلام څخه پر ناواقفیت باندي مبني دي ده لره په کاردي چه ددي څخه توبه وباسي. فقط

دشریعت په مقابله کي رواج منل کفر دي: **سوال**: (۱۲۳) چه کم سړي دا ووایي چه زه فیصله دشریعت موافق نه کوم بلکه درواج موافق فیصله کوم دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: دا کلمه دکفر ده او ددین سپکاوي دي ددي څخه توبه ایستل په کار دي.

شریعت نه منم دکفر کلمه ده: **سوال**: (۱۲۴) زید دخپل مسجد امام بغیر دحکم شرعي دامامت څخه جلا کړی په پوهه کولو باندي یې دا جواب ورکړی چه که چیري شریعت هم دا امام ومني بیا هم زه دي امام نه منم، دزید دا وینا کفر ده اوکه نه؟ او زید لره تجدید دنکاح کول په کار دي اوکه نه صرف توبه کافي ده؟ یو عالم دا فتوي ورکړه چه زید ترڅو پوري توبه او تجدید دنکاح ونه کړي دده سره قطع تعلق په کار دي په دي باندي زید

---

(۱) سورة الاحزاب. ظفیر

(۲) اذا انکر الرجل ایة من القر ن اوسخر بایة من القرآن اوعاب کفر (عالمگیری مصری ج۲ ص۲۲۲. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۲۲). ظفیر

(۳) ولو انکر احد خلافة الشیخین یکفر (شرح فقه اکبر ص۲۰۰) نعم لا شك فی تکفیر من قذف السیدة عائشة اوانکر صحبة الصدیق (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۵ – ۴۰۲، ط. س. ج۴ ص۲۳۷). ظفیر

مذکور عالم مذکور ته دعامو خلګو په مخکې ښکنځل وکړل او سخت یې بې عزته کی، آیا فتوٰی دعالم درسته وه بهر حال دزید دپاره څه حکم دي توبه کافي ده اوکه به دعالم څخه معافي هم غواړي؟

جواب: په دي کی شك نسته چه دا دکفر کلمه ده او ددین محمدي ﷺ سپکاوي دي او همدا وجه ده چه ډیرو علماؤ پر داسي بې باکه او شریعت دماشومانو دټوکو اولوبو شی ګڼلو والاوو باندي بلا تأمّل دکفر فتوي لګولي ده مګر ددي وجي څخه چه داسلام او دکفر معامله بي حده نازکه ده فقهاؤ په دي کی دډیر زیات احتیاط څخه کار اخیستی دي او فرمایلي یې دي چه ترڅو پوري دیوه مسلمان په خبره کي قابل قبول تاویل کیدي سي او دده خبره پریوه ښائسته محمل باندي حمل کیدي سي نو ترهغه وخته پوري به دده په کفرکي احتیاط کول کیږي. نوچونکه دمذکوره سړي کلام دتاویل احتمال لري او ویل کیدی سي چه دده مراد شریعت ته بدرد ویل نه دي بلکه دهغه خاص سړي بدي مقصود ده ددي وجي ده ته په کافر ویلو کي داحتیاط ضرورت دي په درمختارکي دي: واعلم انه لا یفتی بکفر دین مسلم امکن حمل کلامه علی محمول حسن او کان فی کفره خلاف ولو کان ذالك روایةً ضعیفةً الخ (۱) بیا په شامي کي دي: ثم ان مقتضی کلامهم ایضا انه لا یکفر بشتم دین مسلم انه لا یحکم بکفره لامکان التاویل ثم رأیته فی جامع الفصولین حیث قال بعد کلام اقول وعلی هذا ان یکفر من شتم دین مسلم ولکن یمکن التاویل بان مراده اخلاقه الردیة ومعاملته القبیحة لا حقیقة دین الاسلام فینبغی ان لا یکفر الخ (۲) شامی مطبوعه مصر ج۳ ص۳۸۹، وقال فی البحر بعد کلام طویل والذی تحرر انه لا یفتی تکفیر مسلم امکن حمل کلامهم علی محتمل حسن الخ ثم قال ولقد الزمت نفسی ان لا افتی بشيء منها الخ (۳) بحر الرائق ج۵ ص۱۳۵ مطبوعه مصر، وفی الخلاصة وغیرها اذا کان فی المسألة وجوه توجب التکفیر ووجه واحد یمنع التکفیر فعلی المفتی ان یمیل الی الذی یمنع التکفیر تحسینًا للظن بالمسلم وزاد فی البزازیة الا اذا صرح بارادة موجب الکفر فلا ینفعه التاویل (۴) حینئذ انتهی. نقله فی البحر، بهر حال ده ته توبه ایستل په کاردي او احتیاطا تجدید دنکاح هم او چه ترڅو پوري دغه سړي په

(۱) او انکار ما اجمع علیه بعد العلم به لان ذلك دلیل علی ان التصدیق مفقود الخ وافعال تصدر عن المتهتکین لد لالتها علی الاستخفاف بالدین الخ (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۸ ط. س. ج۴ ص۲۲۹. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹ ط. س. ج۴ ص۲۳۰. ظفیر

(۴) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج ۴ ص۲۲۹. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

توبي او پښيمانتيا سره پرځپل كار باندي پښيمانه نه وي دده سره قطع تعلق دسياست اسلاميه مطابق دي او كم عالم چه داسي فتوي وركړه هغه صحيح ده قال فی الشامی وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح ثم قالوا ظاهره انه امر احتياط وقال بعد كلام واما امره بتجديد النكاح فهو لا شك فيه احتياط. (۱) الحاصل اگر چه داسي سړي ته به كافر نه سي ويل كيدی ليكن دتوبي او استغفار څخه بغير چاره نسته او علي سبيل الاحتياط تجديد دنكاح هم كول په كار دي او دټولو څخه مخكی ده ته په كار دي چه دهغه عالم دين څخه معافي وغواړي چه كم ته يي بغير دشرعي قصور څخه بد رد ويلي او خپل عاقبت ئي خراب كړي دي دعلماء دين تعظيم په حقيقت كي ددين تعظيم دي او دوي سپك ګڼل دين سپك ګڼل دي، په شرح فقه اكبركي يي دخلاصی څخه نقل كړي دي: من ابغض عالمًا من غير سبب خيف عليه الكفر ص۲۱۳، وفي الظهيرية من بين وجها شرعيا فقال خصمه هذا كون الرجل عالمًا الخ يخاف عليه الكفر شرح فقه اكبر ص۲۱۴. (۲) فقط

دمرتد انكار به عود الي الاسلام ګڼل كيږي: **سوال**: (۱۲۵) زيد مخكی مسلمان وو بيا يي څه وخت دعيسايانو سره اختلاط راغي او پادري صاحب ته ولاړی ده عيسايی مذهب اختيار كړی او ددې څخه وروسته يوه مسلمان په قصد سره دخپلي لور نكاح دزيد سره وكړه اوس زيد وايي چه زه عيسايی سوي نه يم دا پرما باندي افتراء ده آيا دزيد انكار دتوبي قائم مقام دی او ددغه جينۍ نكاح دده سره جائز ده؟

جواب: دفقهي په كتابونو كي يې ليكلي دي چه دمرتد انكار به عود الي الاسلام او دتوبي او رجوع قائم مقام به ګڼل كيږي لهذا په دي صورت كي چه كله زيد دخپل عيسايی كيدو څخه منكر دي نو بيا هيڅ وجه نسته چه دده دغه انكار دروغ كړل سي، دی كه چيري واقعي عيسايی سوي وي نو بيا به دده افعال او اعمال خپله ګواه جوړ سي دده تكذيب به وكړي او دغه غير واقعي انكار ده ته هيڅ فائده نه رسوي ليكن دغه وخت چه كله دي په ښكاره الفاظو كي دا وايي چه دا پرما پاندي بهتان دي زه عيسايی سوي نه يم نو بيا ضرورت نسته چه خواه مخواه دي دمرتدينو په زمره كي داخل كړل سي. بلكه اوس به داسي ويل كيږي چه دي دخپل انكار څخه دتوبي اورجوع اعلان كوي: قال فی الخانيه وجحود الردة يكون عوداً الى الاسلام خانيه جلد۴ ص۲۰۴، وفی الدرالمختار شهدوا على مسلم بالردة وهو منكر لا يعترض له لا لتكذيب الشهود العدول بل لان

(۱) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۳۵. ظفير
(۲) وګورئ: ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰. ظفير

انکاره توبة ورجوع الخ درمختار جلد۳ ص۲۹۹ (۱) او چه کله دده نکاح دده دانکار څخه وروسته سوي ده نو بیا دده په صحت کي هم څه تردد نسته . فقط

ماته دشریعت محمدي فیصله منظوره نه ده دکفر کلمه ده: سوال: (۱۲۶) ددوو کسانو په خپلو کي تنازع وه یوه ددوی څخه وویل چه فیصله موافق دشرع محمدي کول په کار دي دویم دده په جواب کي وویل چه ماته فیصله دشریعت محمدي ﷺ منظوره نه ده خپل رواج به چلیږي نو دشریعت محمدي ﷺ دفیصلي څخه دمنکر دپاره څه حکم دي؟

جواب: دشریعت محمدیه صلوت الله وسلامه علي صاحبها دفیصلي څخه انکار کفر دي دغه سړي لره په کار دي چه توبه او تجدید داسلام او تجدید دنکاح وکړي. (۲) فقط

چه څوک دعیسایي وغیره جوړیدو کوشش وکړي هغه هم کافر دي: سوال: (۱۲۷) یو شادي شده زناني ته ځلور کسان دعیسایي کولو دپاره ولاړل چه نکاح یې ماته سي. دعیسایي کیدو په وخت یو سړي په دي نیت سره ولاړی چه زما نکاح او ایمان ته نقصان ونه رسیږي باقي دري کسان ورسره پاته سول او دعیسایي کیدو په وخت دوی رسوم عیسوي ټوپیاني کښته کړي او ادا یې کړل پردوی باندي څه حکم دي؟ او دمذکوره زنانه مخکي نکاح ماته سوه اوکه نه؟

جواب: شرعي مسئله دا ده چه کم یوکس دچا په عیسایي کیدو اوکافر کیدو وغیره باندي راضي سو او په هغه کي کوشش وکی هغه هم په شریعت کي کافر دي نوکه چیري ځلور واړه په دي باندي راضي وه نو ځلور واړه کافران سول او که چیري دري راضي وه او یو ناراض سو او جلا سو نو دري کافران سول یو مستثني پاته سو (۳) او دداسي زنانه دپاره چه دیوه مسلمان دنکاح څخه دخارج کیدو دپاره عیسایي او مرتده سي په دي باره کي فقهاؤ دا حکم فرمایلی دي چه دغه زنانه به په جبر سره مسلمانیږي او بیا ددي دمخکي خاوند سره به ددي نیوي نکاح په یسیر یعني لږ مهر سره وکړل سي. (۴) درمختار. فقط

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۴۶. ظفیر

(۲) وقد حقق فی المسایرة انه لابد فی حقیقة الایمان من عدم ما یدل علی استخفاف من قول اوفعل ویاتی بیانه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۱. ط. س. ج۴ ص۲۲۲) اذا اطلق الرجل کلمة الکفر عمداً لکنه لم یعتقد الکفر قال بعض اصحابنا لایکفر الخ وقال بعضهم یکفر وهو الصحیح عندی لانه استخف بدینه (ایضا ج۳ ص۳۹۳). ظفیر

(۳) ومن امر امرأة بان ترتد الخ کفر لا سکر (شرح فقه اکبر ص۲۲۵. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفیر

(۴) ولو ارتدت لمجیئ الفرقة الخ وتجبر علی الاسلام وعلی تجدید النکاح زجراً لها بمهر یسیر کدینار وعلیه الفتوی الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۴ ص۵۴۰. ط. س. ج۳ ص۱۹۴). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

دین او شریعت ته ښکنځل او بدرد ویل کفر دي: **سوال**: (۱۲۸) شیږو کسانو شراب وڅیښل دین اسلام ته یې بد رد وویل، ددوی سره څه سلوك کول په کار دي؟

جواب: شراب څیښل کبیره ګناه ده او دین او شریعت ته بد رد ویل کفر دي، ده ته توبه کول په کار دي او تجدید داسلام او تجدید دنکاح کول ضروري دي. (۱) فقط

زه به دلمونځ ګذار قبرته نه ځم دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۱۲۹) بنده دیوې تیلې تیلو کور ته داخیستلو دپاره ولاړی ما ده ته وویل چه ولاړ سه وروره لمونځ وکړه ده وویل چه څه په تا څه سوي دي په دوباره ویلو باندي هغه ما ته بدرد او ښکنځل وکړل په دریم ځل باندي هغه جواب ورکړی ښکنځل یې کول چه زه به دلمونځ ګذار قبر ته نه ځم په څلورم ځل ویلو باندي یې جواب ورکړی چه کله لمونځ ګذار خلاص سي نو څه به وسي او په منع کولو باندي هغه زه ووهلم زه شرمنده سوم او واپس راغلم، دداسي سړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: ددغه سړي په فاسق کیدو کي دهیڅا په نزد شبه نسته اوپه دي حالت کي دکفر بیره ده ده لره توبه ایستل په کار دي او تجدید داسلام او تجدید دنکاح کول په کار دي. (۲) فقط

دشرعي فیصلی څخه منکر کافر دی که نه؟ **سوال**: (۱۳۰) دوه کسان په یوه معامله کي په جګړه دي یوه وویل چه څه شرعي فیصله به وکی بل دشرعي فیصلی څخه انکار وکی نو دي کافر سو اوکه نه؟

جواب: دغه سړي فاسق دي په تکفیر کي به احتیاط کول کیږي. (۳)

ستا دمذهب دمور سره داسي وکړم دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۱۳۱) یو سړي دهوش او حواس په حالت کي داسي ووایي چه ستا دپیر اوستا دمذهب دمورسره داسي وکړم نو ددي څه حکم دي او دغه سړي امام جوړول جائز دي اوکه نه؟

جواب: داسي کلمات کفري دي په دي سره دایمان دسلب کیدو خطره ده نو پر داسي سړي باندي دي فوراً توبه وایستل سي اوچه ترڅو پوري یې توبه نه وي ایستلي دده سره

---

(۱) من اهان الشریعة او المسائل التی لا بدمنها کفر (شرح فقه اکبر). ظفیر

(۲) من قیل له اصل فقال لا اصلی بامرك کفر (شرح فقه اکبر ص۱۲۰) من قال اصلی جحودا او استخفافا اوعلی انه لم یومر اولیس بواجب فلاشك انه کفر فی الکل (ایضا ص۲۵۹). ظفیر

(۳) وقد سئل فی الخیر یة عمن قال له الحاکم ارض الشرع فقال، اقبل فافتی مفت بانه کفر وبانت زوجته فهل یثبت کفره فاجاب بانه لاینبغی للعالم ان یبادر بتکفیر اهل الاسلام (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰). ظفیر

به قطعًا متارکت وکړل سي. لقوله تعالی فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظالمین. ([1]) الایة او دی به امام نه سي جوړولي چه تر څو پوري دده توبه نه وي ایستلي .

موږ دالله ﷻ وریرونه یو دا دکفر کلمه ده: **سوال**: (۱۳۲) یو سړي ته وویل سول چه ته لمونځ ولي نه کوي نو ده جواب ورکړی چه موږ دالله وریرونه یو موږ ته معاف دي ددي څه حکم دي؟

جواب: دا دکفرکلمه ده داسړی دي توبه وباسي او بیا دي ایمان راوړي. ([2]) فقط

زموږ خدای انګریز دی، ددي قائل کافر او مرید دی: **سوال**: (۱۳۳) یو سړی کفري کلمات پرزبان باندي راوړي مثلاً داسي وایی چه زما خدای انګریز دي هم هغه موږ ته رزق راکوي په خالي لمونځ کولو سره هیڅ فائده نسته دغسي نوری خبری هم کوي دداسي سړي سره څه سلوك کول په کار دي؟

جواب: کم سړي چه مذکوره کلمات ووایی هغه کافر او مرتد سو ([3]) چه تر څو پوري توبه ونه باسي او تجدید داسلام ونه کړي دخاندان څخه یې خارجول په کار دي او دده په غم او ښادي کي هیڅکله شرکت نه دي کول په کار. فقط

قرآن او نبي څه شیان دي دا کفري خبری دي: **سوال**: (۱۳۴) یو سړی خپل ځان په ټولی کي ددرویشانو ښکاره کړیدی دپټو شیانو په اړه څرګندوني او خبري کوي او وایي چي داسي او داسي به پیښیږي او پرهمدې طریقه باندي مواظبت او دوام کوي، کله چي ده ته یوچا دنصیحت په ډول وویل چي دا ډول دغیبو خبرو بیان نه په قرآن کي دي اونه نبي ﷺ داسي کړي او ویلي دی نوپه جواب کي یې وویل چي پریږده قرآن مجید چشي دی؟ او نبي کریم ﷺ چشي دی اوخوك دی؟ او دا مذکور سړی نه مسلوب الحواس دی اونه هم مجنون، نوداسی سړی آیا کافر سو اوکه نه؟

جواب: فی الشامی وبالجملة فقد ضم الی التصدیق بالقلب او بالقلب واللسان فی تحقیق الایمان امور الاخلال بها اخلال بالایمان اتفاقا کالسجود لضم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف والکعبة وکذا مخالفته او انکار ما اجمع علیه بعد العلم به لان ذالك دلیل علی ان التصدیق مقصود الخ شامی ([4]) نو معلومه سوه چه مذکوره قائل

([1]) سورة الانعام : ۱۴. ظفیر

([2]) من وصف الله تعالی بما لا یلیق به او سخر باسم من اسمائه اوبامر من اوامره اوانکرا وعدا ووعیده یکفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۷). ظفیر

([3]) لایکفر احد من اهل القبلة الا فیما فیه نفی الصانع القادر العلیم او شرك اوانکار للنبوة (شرح فقه اکبر ص۱۹۹). ظفیر

([4]) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲. ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

کافر سو. فقط

په حالت دجنابت کي يې لمونځ وکې نو داسلام څخه خارج نه سو: سوال: (۱۳۵) زيد ديوڅو مبلغينو سره يو ځاي ته دتبليغ په غرض ولاړى په دغه محله کي پاته سو اتفاقا پرزيد باندي احتلام وسو هلته دسپيدو راختو څخه مخکي دقيام طرفته ټول خلق روان سول په لاره کي يو مسجد پيدا سو چه په هغه کي نه څه غسل خانه وه او نه دغسل خاني څه انتظام صرف په سقاوه کي داودس کولو دپاره اوبه موجودي وى ټولو خلقو دسهار لمونځ ادا کی زيد هم دحدث اکبر په حالت کي ددغه خلقو سره لمونځ وکی او دشرم دوجي يې خپل محتلم کيدل ښکاره نه کړل اوکه چيري لمونځ يې نه کولي نوټول دده په محدث کيدلو باندي پوهيدل او زيد ته پته وه چه دا لمونځ نه کيږي بلکه دلوستلو په وخت يې قصد کړي وو چه کورته په رسيدو وسره به غسل کوم او دا لمونځ به ادا کوم نو په صورت مسئوله کي زيد ته دجديد ايمان او دتجديد دنکاح کولو ضرورت سته او که نه؟ دشرع شريفي دطرف څخه دمعتبرو کتابونو څخه جواب مدلل کړئ او تحرير يې کړئ او عند الله ماجور سئ!

جواب: په صورت مسئوله کي زيد بدستور مسلمان او دده نکاح بدستور قائمه ده، ده لره پرخپل کار باندي توبه ايستل په کار دي پرده لازم دي چه هيڅکله دداسي حرکت ارتکاب ونه کړي په دي کي ددين اهانت او ددين اسلام دارکانو سپکوالي مشتبه کيږي بهر حال معتمد په دي صورت کي عدم تکفير دي کما فى الشامى والمعتمد عدم التکفير کما هو ظاهر المذهب (۱). فقط والله اعلم

دالله تعالي او دنبي عليه السلام په شان کي ګستاخي کول کفر دي: سوال: (۱۳۶) يوي ښځي دالله تعالي او رسول الله ﷺ په شان کي ډير بي ځايه الفاظ وويل او ددين محمدي څخه يې اعراض او توهين وکي ددي شرعي څه حکم دي؟

جواب: الله تعالي او دهغه پيغمبرانو ته بد رد ويل کفر دي ځکه الله تعالي دکافرانو دا صفت بيان کړي دي چه الله تعالي ته ښکنځل کوي: قال الله تعالى ولا تسبوا الذين يدعون من دون الله فيسبوا الله عدوا بغير علم الايه (۲) نوپه دې دي توبه وايستل سي.

دلمونځ څخه منکر کافر او مرتد دي: سوال: (۱۳۷) چه کم سړى دمانځه څخه قطعي انکار وکړي او دا وايي چه موږ يې نه کوو دي څنګه دي او مسلمانانو لره دده سره څه معامله پکار ده؟

(۱) ردالمحتار ط. س ج۴ ص ۲۳۰. ظفير
(۲) الانعام :۱۹. ظفير

جواب: دا کلمات کفري دي دداسي ويونکي دکفر خطره ده (۱) دداسي سړي سره دي اهل اسلام هيڅ تعلق نه ساتي دده سره دي تمام تعلقات منقطع کړي. فقط

زه کافره ترتا مومن ښه يم: **سوال**: (۱۳۸) هندي خپل بچي ته په ډير محبت کي په راتلو سره وويل چه دا بچی ماته دتمام جهان دټولو ښخه بهتر او ښه دي ددي خاوند وويل چه کم بختی په تمام دنيا کي خو انبياء او اولياء عليهم السلام هم دي دهغوی ښخه ښوك بهتر کيدي سي؟ هغی وويل چه دي دټولو ښخه ښه دي په دي سره خاوند ورته وويل چه ته خو کافره سوې په دي سره هغه وويل چه زه کافره ستا په شان ترايماندار ښه يم (۲) آيا ددغه کلماتو په ويلو سره چه زه کافره ترتا ښه يم اوستا غوندي ايماندار نه غواړم هنده کافره سوه اوکه نه؟

کافري ته دتجديد ايمان ښخه وروسته تجديد دنکاح ضروري دي: **سوال**: (۱۳۹) ۲: که چيري کافره سوه نو ددي په توبه ايستلو باندي دتجديد نکاح ضرورت سته او که نه؟

۳: دزيد په دغه کلماتو سره چه زه ستا سره خبری اتري نه کول غواړم او ستا زما سره هيڅ تعلق نسته طلاق واقع سو اوکه نه اوکه چيري سوي وي نو کم يو رجعي يا بائن، او اوس درجوع ښه صورت دي؟

۴: دزيد سره چه کله هندي دا الفاظ وويل چه زه کافره ستا په شان دايماندار نه غواړم زيد وويل چه ددغه کلماتو په ويلو سره ته زما دزوجيت ښخه ووتلي صحيح ده او که نه؟

۵: چه ترڅو پوري هنده وروسته توبه ونه کړي چه دا الفاظ ما نه دي ويلي بيا به ښه حکم وي؟

جواب: ۱: دا کلمات دکفر دي په دي سره هنده کافره سوه. (۳) ۲: دتجديد دايمان ښخه وروسته دتجديد دنکاح ضرورت دي. (۴) ۳: هندي چه کم وخت دا کلمات وويل هغه کافره سوه نکاح ددي دزيد سره فسخ سوه بيا پردي باندي په الفاظ مذکوره سره طلاق

---

(۱) من قال لا اصلي جحودا او استخفافا اوعلى انه لم يؤمر او ليس بواجب فلا شك انه كفر، اوکه دا مطلب يې وی چه لمونځ سوی دی اويا که داسی وی (شرح فقه اکبر ص۲۰۵) نو دکفر حکم نسته بهر حال تاويل ممکن دی. ځکه چه دکفر قطعی حکم نه سی کيدی. تحرزا انه لايفتى بكفر مسلم امكن حمل كلامه على محمل حسن اوكان في كفره اختلاف ولو رواية ضعيفة (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۹). ظفير

(۲) اذا اطلق الرجل كلمة الكفر عمدا لكنه لم يعتقد الكفر قال بعض اصحابنا لايكفر الخ وقال بعضهم يكفر وهو الصحيح عندي لانه استخف بدينه (ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۴ ص۲۲۴). ظفير

(۳) وارتداد احدهما فسخ علاجل (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳). ظفير

(۴) وګورئ: ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۴ ص۱۹۳. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

واقع نه سو په درمختارکي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل فلا ينقض عدداً وتفصيل المسئلة في الشامي (۱). ۴: دا قول دزيد صحيح دي. ۵: چه ترڅو پوري هغه دمذکوره کلماتو داقرار باوجود توبه ونه کړي نو دا به جدا کړل سي. ۶: دا به ددي توبه ګڼل کيږي اودا به مسلمانه ګڼل کيږي. فقط

دبت سجده صريح شرک دي: سوال: (۱۴۰) يو سړي ددي حال څخه چه دده اولاد هميشه ضائع کيدی سره دخپلي ښځي او ديوې بلي پردۍ ښځي دبت ماتا عبادت وکړی او دمور دبت دپاره يې غنم پاخه کړل تقسيم يې کړل آيا ددي فعل څخه وروسته دا دري واړه په دائره اسلام کي داخل دي او ددوی نکاح برحاله قائمه ده اوکه نه؟

جواب: دا کار کفر او شرك صريح دي ده لره تجديد داسلام توبه او استغفار او تجديد دنکاح کول لازم دي کذا حققه في الدر المختار وردالمحتار (۲). فقط

لمونځ به نه کوم کافر به اوسيږم دکفر کلمه ده: سوال: (۱۴۱) ديوکچه مسجد ديوال دباران په وجه شهيد سو يو مسلمان دهغه خاوره پورته کوي او کور باندي تياروي اوپه منع کولو باندي وايي چه زه به ضرور خاوره وړم زه لمونځ نه کوم کافر اوسيږم، دده څه حکم دی؟

جواب: دا دکفر کلمه ده (۳) ددي څخه توبه کول په کار دي که دغه سړي توبه ونه کړي نو مسلمانانو ته په کار دي چه دده سره تعلقات پريکړي قال الله تعالى: فلا تقعد بعد الذكرى مع القوم الظالمين، الايه (۴). فقط

دالله تعالي په شان کي ګستاخي کفر دي: سوال: (۱۴۲) يو سړي دالله تعالي په شان کي دبي ادبۍ الفاظ وويل چه په هغو سره کفر عائد کيږي نو نکاح ماته سوه اوکه نه؟

جواب: چه په کمو الفاظو سره کفر عائد کيږي (۵) په دي کی دتوبي څخه وروسته او دتجديد دنکاح څخه وروسته نکاح کول ضروري دي نودغه سړي لره په کاردي چه تجديد

---

(۱) شهدوا على مسلم بالردة وهو منكر لا يتعرض له الخ لان انكاره توبة ورجوع (درمختار) ولوبدون اقرار بالشهادتين وهو قول ظاهر قول المتون (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۳. ط. س. ج۴ ص۲۴۲). ظفير

(۲) وبالجملة فقد ضم الى التصديق بالقلب وبالقلب واللسان فى تحقق الايمان امور الاخلال بها اخلال بالايمان كالسجود للصنم (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۴. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

(۳) من جحد فرضا مجمعا عليه كالصلوة والصوم والزكوة والغسل من الجنابة كفر (شرح فقه اكبر ج۳ ص۲۱۲) من قال لا اصلى جحودا او استخفافا الخ فلا شك انه كفر. ايضا ج۲ ص۲۰۹). ظفير

(۴) سورة الانعام. ظفير

(۵) والكافر بسب نبى من الانبياء فانه يقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا وسب الله تعالى قبلت لانه حق الله (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۰. ط. س. ج۴ ص۲۳۱). ظفير

دایمان وکړي توبه وباسي او تجدید دنکاح وکړي. (۱) فقط

دصدیق اکبر رضي الله عنه دصحبت منکر رافضي کافر دي: **سوال**: (۱۴۳) دصدیق اکبر رضی الله عنه دصحبت څخه دانکار روا ګڼلو والا او شیخینو رضي الله عنهم ته دښکنځلو والا دداسي سړي سره دمسلمانانو تعلقات ساتل او دخپل ځان سره په مساجدوکي په لمونځونو کي شریك کیدل شرعًا جائز دي اوکه نه؟

جواب: اقول وبه نستعین بي شکه داسي رافضي چه منکر دصحبت دصدیق رضي الله عنه وي بالاتفاق کافر دي او اکثرو فقهاؤ شیخینو رضي الله عنهم ته بدرد ویلو والاته هم کافر ویلي دي (۲) نو دداسي رافضي سره اختلاط او ارتباط ساتل او بغیر دانکار څخه دی دمسلمانانو مسجد ته راپرینښودل او شریك لمونځ او جماعت کول حرام او ناجائز دي دداسي خلقو څخه چه ترکمه پوري کیدي سي اجتناب او جدایی دي وکړل سي: قال الله تعالی فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. (۳) فقط

مسجد ته زنا خانه ویل ګناه او معصیت دي: **سوال**: (۱۴۴) مسجد ته دا ویل چه دا زناخانه ده او دلته دخرونو او غوایانو ځاي دي دامسجد نه دي داڅنګه دي؟

جواب: دا هم سخته ګناه او معصیت دي توبه ایستل په کاردي (۴). فقط

دعالم توهین فسق دي: **سوال**: (۱۴۵) دعالم توهین کفر که فسق دي؟

جواب: فسق دي والتفصیل في الشامي ج۲. (۵)

دعالم توهین اوتحقیر کفر دي: **سوال**: (۱۴۶) یو سړي دعالم دین توهین وکی نودي کافر سو اوکه نه په بعضو کتابونو کي دي چه دعالم توهین او تحقیر کفر دي؟

جواب: فقهاؤ دا تصریح کړي ده چه ترڅو پوري تاویل ممکن وي دیو مسلمان تکفیر به نه سي کیدي او که چیري په یو سړي کي دکفر ډیر وجوهات وي او یوه وجه ضعیفه دعدم کفر وي نو مفتي ته په کار دي چه دعدم کفر طرفته میلان وکړي دا تمام تفصیل په درمختار او شامي کي دي (۶) لهذا په صورت مذکوره کي ده ته به کافر نه سي ویل

(۱) وارتداد احدهما فسخ عاجل (ایضا باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹). ظفیر

(۲) ان الرافضی اذا کان یسب الشیخین ویلعنهما فهو کافر الغ نعم لاشك فی تکفیر من قذف السیدة عائشة رضی الله تعالی عنها او انکر صحبة الصدیق الخ (ردالمحتار باب المرتد ص۴۰۵ وص۴۰۲). ظفیر

(۳) الانعام: ۴. ظفیر

(۴) قال الله تعالی ان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا (سورة الجن: ۲). ظفیر

(۵) وترد شهادة من یظهر سب السلف لا نه یکره ظاهر الفسق (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۵) وفی الخلاصة من ابغض عالما من غیر سبب ظاهر خیف علیه الکفر (شرح فقه اکبر ص۲۱۳). ظفیر

(۶) اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل بما یمنعه (الدر المختار علی =

Maktaba Tul Ishaat. com

کيدی البته احوط دا دي چه هغه سړي چه علماؤ ته بدرد اوښکنځل کوي او دعلم دين استخفاف کوي تجديد دايمان او تجديد دنکاح دي وکړي هذا کله فی ردالمحتار المعروف بالشامی (۱). فقط

دا شرع کمي خسرګنی. جوړه کړي ده کلمه دکفر ده: **سوال:** (۱۴۷) زيد چه کله نکاح وکړه نو يحيي دا وويل چه دا شرع کمي خسرګنی. جوړه کړيده چه داکا دښځي سره يې نکاح وکړه، ديحيي دپاره څه حکم دي؟

جواب: يحيي چه کمه خبره دخولي څخه وايسته دا کلمه دکفر ده ته په کار دي چه ددغی کلمي څخه توبه وباسي تجديد دايمان او تجديد دنکاح ورلره پکار دي. (۲)

تاويل چه تر څو پورې ممکن وي کافر به نه ورته ويل کيږي: **سوال:** (۱۴۸) زيد وويل که چيري زه دبسم الله الرحمن الرحيم دپلار نوم ونه ښيم نو زما بي بي دي طلاقه وي او دپلار نوم يې ونه ښودی نو څه حکم دي؟ په دي باندي مجيب احتياطا دتجديد دايمان او تجديد دنکاح حکم ورکړی زيد چه کله دتجديد دنکاح دپاره خپلي بي بي ته ولاړی نو بي بي انکار وکی او ددويم خاوند اراده يې ښکاره کړه آيا دزيد بي بي ددويم خاوند په زوجيت کي تلي سي اوکه نه؟

جواب: اقول وبالله التوفيق چونکه حکم دتجديد دايمان او تجديد دنکاح په دي صورت کي احتياطاً وو نه ددي وجي چه هغه يقيناً کافر سو: لانه متى يمكن التاويل وان كان ضعيفا لا يحكم بكفره الخ ردالمحتار (۳) وغيره لهذا مذکوره زنانه ته دا جائز نه دي چه هغه دزيد دطلاق څخه علاوه او دعدت دپوره کيدو څخه پرته ددويم سړي سره نکاح وکړي په درمختار کي دي: وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح الخ

= هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰). ظفير

(۱) ثم ان مقتضى كلامهم ايضا انه لايكفر بشتم دين مسلم اى لايحكم بكفره لامكان التاويل ثم رأيته فى جامع الفصولين حيث قال بعد كلام اقول وعلى هذا ينبغى ان يكفر من شتم دين مسلم ولكن يمكن التاريل بان مراده اخلاقه الردية ومعاملته القبيحة لا حقيقة دين الاسلام فينبغى ان لايكفر حينئذ والله اعلم، واما امره بتجديد النكاح فهو لاشك فيه احتياطا (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۵). ظفير

(۲) اذا اطلق الرجل كلمة الكفر عمدا لكنه لا يعتقد الكفر قال بعض اصحابنا لا يكفر الخ وقال بعضهم يكفر وهو الصحيح عندى لانه استخفاف بدينه (ردالمحتا رباب المرتد ج۳ ص۳۹۳). ظفير

(۳) اذا كان فى المسئلة وجوه توجب التكفير ووجه واحد يمنعه فعلى المفتى ان يميل الى الوجه الذى يمنع التكفير تحسينا للظن بالمسلم الخ لا يفتى بكفر مسلم امكن حمل كلامه على محمل حسن اوكان فى كفره اختلاف ولو رواية ضعيفة (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۳۰) ان مايكون كفرا اتفاقا يبطل العمل والنكاح وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح وظاهره انه امر احتياط (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۹۹ ط. س. ج۴ ص۲۳۰). ظفير

قوله وتجديد النكاح اى احتياطا وقوله احتياطاً اى يامره المفتى بالتجديد ليكون وطؤه حلالا بالاتفاق وظاهره لانه لا يحكم القاضى بالفرقه بينهما وتقدم ان المراد بالاختلاف ولو رواية ضعيفة ردالمحتار [1] شامى ص۳۹۹ ج۳. فقط

په رمضان کي اعلانيه خوراک، دروغ ويل وغيره فسق او معصيت دی: **سوال:** (۱۴۹) زيد او عمرو دواړه دبکر زامن دي عمر اوبکر دواړه دفعل قبيح مرتکب دي په رمضان شريف کي دورځي اعلانيه خوراك ځيښاك کوي دروغ وايي غلا زنا وغيره کوي زيد دي منع کوي او نصيحت ورته کوي نو بد زباني او سختي ښکنځلي ورته کوي دداسي خلګو سره څه معامله کول په کار دي او دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: عمر او بکر په دي صورت کي فاسق دي او ددوی دکفر خطره ده [2] ددي څخه دي توبه وکړل سي. او دتجديد دنکاح څخه وروسته دي دمسلمانانو په جماعت کي شامل کړل سي. او خوراك او ځيښاك دي ورسره وکړل سي کنه نو جلا دي کړل سي او دده سره دي خوراك ځښاك او ناسته هر څه پريښودل سي. فقط

ددين دامورو توهين کوونکي کافر دي: **سوال:** (۱۵۰) ما قولكم فى رجل قال التوبة كذا وكذا من انسب التوبة الى الفاظ شنيعة ما يستكره الناس بذكر ذالك الاعضاء المخصوصة هل يكفر لاهانة امر من امور الدين؟

علماؤ ته ښکنځلو کولو والا فاسق دي: **سوال:** (۱۵۱) نصح ونهى عالم زوجة امرأ عن فعل حرام او كلام قبيح بالاجنبى فاخبرت المرأة زوجها عنه فسب الزوج العالم فما يحكم على من يسب العلماء؟

جواب: ۱: يكفر [3] ۲: هو فاسق ويخاف عليه الكفر [4]. فقط

نبي ته خدای ويلو والا کافر او مشرک دي: **سوال:** (۱۵۲) ددې بيت دقائل په حق کي څه حکم دي؟

نبی جی ہمارا خدا بن کی آیا　　　شریعت کا ڈر مگر صاف کہہ دوں

جواب: دا قول کفر دي او صريح شرك دي والعياذ بالله تعالي. فقط

---

[1] وګوری: ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۱۴. ط. س. ج۴ ص۲۴۲. ظفير

[2] من اهان الشريعة او المسائل التى لابد منها كفر (شرح فقه اكبر ص۲۱۵) ومن بين وجها شرعها فقال خصمه كون الرجل عالما اوقال لا تفعل معى عالميا لانه لاينفد عندى اى لا يجوز ولا يجوز ولا يمضى يخاف عليه الكفر (شرح فقه اكبر ص۲۱۴). ظفير

[3] وكذا الاستهزاء على الشريعة الغراء كفر لان ذلك من امارات تكذيب الانبياء (شرح فقه اكبر ص۱۸۲). ظفير

[4] وفى الخلاصة من ابغض عالما من غير سبب ظاهر خيف عليه الكفر الخ (شرح فقه اكبر ص۲۱۳). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دلمانځه په توهين سره دکفر بيره ده: **سوال**: (۱۵۳) دجرګي يو سړي وويل چه تاسو چه څه رنګه دخانګي معاملاتو اهتمام کوی که چيري دغه رنګه په لمونځ روژه يا نورو امورو شرعيه ؤ کي توجه وفرماياست نو څومره کورونه به لمونځ ګذار سي په دي باندي صدر دجرګي جواب ورکي چه ته دجرګي او دلمانځه وغيره مقابله کوي آيا په لمونځ ادا کولو سره مسلمانيږي موږ په دي باندي شرط لګوو که چيري يو مولوي صاحب دا ثابته کړي نو زه به ورته لس روپۍ ورکړم کني ستا څخه به يې واخلم سوائل دا دی چي دصدر مذکور وينا حق په جانب ده اوکه نه؟

جواب: دصدر دجرګي دا قول لغوه دي بلکه په دي کي دکفر خطره ده چه ده دلمانځه توهين وکی نبي عليه السلام لمانځه ته ددين ستن فرمايلي ده چه چا دلمانځه پرواه ونه کړه نو ده ددين ستن وغورزوله او پرترك صلوة باندي په حديث کي دکفر اطلاق راغلی دي چه من ترك صلوة متعمداً فقد كفر (۱) يعني چا چه قصداً لمونځ پريښووی هغه کافر سو نواګر چه احناف تارك الصلوة ته کافر نه وايي او دحديث مذکوره تاويل کوي ليکن په فاسق کيدو کي دده هيڅ شبه نسته او دلمانځه توهين کوونکي يا سپك ګڼلو والا دلمانځه بالاتفاق کافر دي (۲) اوهم دا تاويل دحديث مذکور دي نو دصدر مذکور قول بالکل دبي دينۍ دليل دي اوګويا لمونځ دده په نزد دا هتمام لائق نه دي. فقط

په شريعت پوري استهزاء کفر دي: **سوال**: (۱۵۴) يوسړی دا الفاظ وويل چه شرعي فيصله ما ته منظوره نه ده او شريعت هيڅ شي نه دي دپوښتني کولو خبرده دا ده چه داسي سړی شرعاً مرتد دي اوکه نه؟ او دده سره اسلامي تعلقات ساتل جائز دي که نه؟

جواب: بي شکه په دين او شريعت پوري استهزاء او انکار کفر دي، كما فى الشامى ويظهر من هذا ان ما كان دليل الاستخفاف يكفر به وان لم يقصد الاستخفاف الخ (۳) ص۲۸۴ جلد ۳. فقط

مسخرو اوروړلو والا فاسق دي: **سوال**: (۱۵۵) نقال خلق په قسما قسم طريقو مسخری کوي او خلق خندوي په دي کي نقال او خنديدونکي کافر او ددوی ښځي مطلقی جوړيږي اوکه نه؟ اوپه مسخرو کي معلم جوړ سي هلکانو ته سبق لولي!

---

(۱) قل انما انا بشر مثلكم يوحى الى انما الهكم اله واحد فمن كان يرجوا لقاء ربه فليعمل عملا صالحا ولا يشرك بعبادة ربه احدا (الكهف). ظفير

(۲) وقد حقق بالمسايرة انه لابد فى حقيقة الايمان من عدم مايدل على الاستخفاف من قول اوفعل (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۱. ط. س. ج۴ ص۲۲۲). ظفير

(۳) مشكوة المصابيح. ظفير

جواب: اقول وبالله التوفيق قال فی الشامی ناقلاً عن البحر والذی تحرر انه لا يفتى بكفر مسلم امكن حمل كلامه على محمل حسن او كان فی كفره اختلاف ولو رواية ضعيفة فعلى هذا فاكثر الفاظ التكفير المذكورة لا يفتى بالتكفير فيها ولقد الزمت نفسی ان لا افتی بشيء منها اهـ [1] بحر وايضًا فی ردالمحتار وعلى هذا ينبغی ان يكفر من شتم دين مسلم ولكن يمكن التاويل بان مراده اخلاقه الردية ومعاملته القبيحة لا حقيقة دين الاسلام فينبغی ان لا يكفر حينئذ الخ [2] الحاصل ددغه نقالو په تکفير کي احتياط کول لازم دي البته تجديد دايمان اوتوبه اواستغفار اوتجديد دنکاح احتياطا لازم دي. فقط

دقران او حديث توهين کفر دي: **سوال**: (۱۵۶) په يوه جرګه کي په خپلو کي دنفاق دليرى کولو په غرض سره زيد څه ثبوت د قرآن او حديث څخه ورکړی او دا يې وغوښتل چه په خپلو کي نزاع دشريعت موافق ليری کړی په دي باندي بکر ولاړ سو زيد ته يې دا وويل چه ته داخوا ديخوا په احاديثو سره دا ليکچر ورکوی او خپل مطلب راوستل غواړي دداسي سړي دخبری شرعًا څه حکم دي؟

جواب: دقرآن شريف او حديث شريف توهين کول کفر دي لکه څنګه چه په رد المحتار شامي کي دي: وبالجملة فقد ضم الى التصديق بالقلب او بالقلب واللسان فی تحقق الايمان امور الاخلال بها اخلال بالايمان اتفاقا كالسجود للصنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف والكعبة الى ان قال لان ذلك دليل على ان التصديق مفقود الخ ص۲۸۴ جلد۳ [3] شامي، ددي عبارت څخه واضحه سوه چه دقرآن شريف توهين کول او دنبي ﷺ توهين او ددوی داحاديثو توهين کفر دي، والعياذ بالله تعالي لهذا دغه سړي لره توبه ايستل په کار دي او ده لره تجديد دايمان او تجديد دنکاح ضروري دی. فقط

په بسم الله لوستلو باندی استهزاء کول کفر دي: **سوال**: (۱۵۷) ۱: زيد دهر کار په شروع کي دبسم الله ويلو عادي دي يوه ورځ عمر زيد ته په دي ويلو باندي ډير طعن او تشنيع وکی او دا يې وويل چه دخداي لاره په ګرنګونو کي پرته ده هغه ته هر وخت دچيغو وهلو څه ضرورت دی؟

پر تقدير باندي په شک کولو سره دکفر خطره ده: **سوال**: (۱۵۸) ۲: عمر هميشه دتقدير پرمسئله باندي پرعالمانو باندی طعن او تشنيع او بحث کوي.

---

[1] وكالاستهزاء على الشريعة الغراء كفر لان ذلك من امارات تكذيب الانبياء (شرح فقه اكبر ص۱۸۲). ظفير

[2] ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲ من اهان الشريعة او المسائل التی لابد منها كفر (شرح فقه اكبر ص۲۱۵). ظفير

[3] ردالمحتار باب المرتد ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۹. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

۳: او عمر دقبر دعذاب په باره کي شك کوي او دعلماؤ سره همیشه بحث او تکرار کوي او جاهلان بد عقیده کوي دعمر دپاره څه حکم دي؟

جواب: په احکام شرعیه پوري استهزاء کول کفر دي [۱] او په بسم الله لوستلو پوري استهزاء کول دغسي دتقدیر په مسئله کي شك کول او دقبر په عذاب کي شك کول او بغیر دځه وجي علماؤ ته ښکنځل کول دا ټول امور حرام دي بعضي ددوی څخه دکفر حد ته رسیږي لهذا عمر ته توبه کول تجدید داسلام او تجدید دنکاح کول لازم دي، په رد المحتار شامي جلد۳ ص۲۸۴ کي دي: ولذا قال فی المسایرة وبالجملة فقد ضم الی التصدیق بالقلب او بالقلب واللسان ان فی تحقق الایمان امور الاخلال بها اخلال بالایمان اتفاقا کالسجود للصنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف والکعبة وکذا مخالفة او انکار ما اجمع علیه بعد العلم به لان ذالك دلیل علی ان التصدیق مفقود الخ قلت ویظهر من هذا ان ما کان دلیل الاستخفاف یکفر به وان لم یقصد الاستخفاف. [۲]

<u>**دالله تعالي په شان کي ګستاخي کفر دي**</u>: **سوال**: (۱۵۹) یو مسلمان په غصه کي دالله جل جلا له په نوم باندي دا وو ایي زه ستاسو خداي ته تینګار ښیم (والعیاذ بالله) او داسي قسم الفاظ دګستاخۍ او بي ادبۍ دالله تعالي په شان کي استعمال کړي نو دي مسلمان دي او که نه؟

جواب: مذکوره سړی شرعًا قطعًا کافر او مرتد دي او دده بي بي دده دنکاح څخه خارجه سوه ده لره تجدید دایمان او تجدید دنکاح ضروري دي. [۳] فقط

<u>**دبزرګانو سره ګستاخي حرام او فسق دي**</u>: **سوال**: (۱۲۰) چه کم سړي خپلو بزرګانو، اکا استاذ وغیره ته تکلیف ورکړي اوګستاخانه الفاظ وایي هغه فاسق اوکافر دي اوکه نه؟ ده ته کافر ویل جائز دي اوکه نه؟ او چه کم سړي دعلماؤ تحقیر کوي ده ته کافر ویل په کار دي اوکه نه؟

جواب: دا صحیح ده چه خپلو بزرګانو اکا وغیره او استاد ته بغیر دځه وجي تکلیف ورکول او ګستاخانه کلام ددوی سره کول حرام او ګناه کبیره ده او مرتکب ددي فاسق دی لیکن ده ته کافر نه دي ویل په کار ځکه چه کفر یو لوی شي دي چه ترځو پوري تاویل ممکن وي کافر به ورته نه سي ویل کیدی دغسی دعلماء حق تحقیر کول هم سخته

---

[۱] ردالمحتار باب المرتد ج۴ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۵. ظفیر

[۲] ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲. ظفیر

[۳] من اهان الشریعة او المسائل التی لابد منها کفر وکذا الاستهزاء علی الشریعة الغراء کفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۸). ظفیر

ګناه ده ده ته هم کافر نه دي ویل په کار ځکه چه دتاویل ګنجائش سته هکذا في کتب الفقه (۱). فقط

مرزا غلام احمد مجدد او دفیض نبوت څخه مستفید ګڼلو والا هم کافر دي: **سوال**: (۱۲۱) موږ په هغه تمام احکاماتو باندي چه دمحمد ﷺ دشریعت دي ایمان لرو او ددي دتابعداری کوشش کوو او مرزا صاحب مجدد او پراتباع او پیروي دمحمد ﷺ او دده دطرف څخه دفیض نبوت څخه مستفید ګڼو، دشریعت محمدي ﷺ مطابق دداسي سړي دپاره څه حکم دي؟

جواب: واضحه ده چه که چیري په یوسړي کي دټولو عقائد اسلامیه ؤ باوجود دمنلو یوه عقیده هم کفریه وي او دضروریاتو ددین څخه دیوه امر هم انکار کوي نو هغه کافر دي نو چه کم سړی باوجود ددعوي داسلام او عقائدِ اسلام یو داسي مرتد او ملحد چه دهغه دکتابونو څخه دده کفریات ثابت وي مسلمان وګڼي بلکه دي مجدد او دفیض نبوت څخه مستفید وګڼي هغه هم قطعًا کافر دي ځکه چه ده کافر مسلمان او کفر اسلام وګڼی، نو چه کلیه محققه ده چه مرزا غلام احمد قادیاني دنبوت ددعوې باوجود دتوهین دانبیاء کرامو علی نبینا وعلیهم الصلوة والسلام وغیرها مرتکب دی نو قطعًا کافر دي ځکه چه کم سړی داسي کافر او ملعون مجدد او مستفید دفیض نبوت څخه وګڼي دده په کفرکي څه شبه کیدی سي. (۲) فقط

دحدیث نبوي توهین کفر دي: **سوال**: (۱۲۲) دیو مخصوص حدیث توهین څه حکم لري او توهین کوونکی دخاص حدیث چه ووايي چه پردي حدیث متیازي وکړم نوڅه حکم دي؟

جواب: په دي کی هیڅ شك نسته چه سپکاوي اوتوهین دحدیث او سپکاوی دشرعي کتابونو کفر دي والعیاذ بالله تعالی: قال فی ردالمحتار ولذا قال فی المسایرة وبالجملة فقد ضم الی التصدیق بالقلب او بالقلب واللسان فی تحقق الایمان امور الاخلال بها اخلال بالایمان اتفاقا کسجود صنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف والکعبة الی ان قال ولاعتبار التعظیم المنافی للاستخفاف کفر الحنیفیة بالفاظ کثیرة وافعال تصدر من المتهتکین لدلالتها علی الاستخفاف بالدین کالصلوة بلاوضوء عمداً بل بالمواظبة علي ترک سنة استخفافا بسبب انه فعلها النبی ﷺ زیادة او استقباحها کمن استقبح من اخر جعل بعض العمامة تحت حلقه او احفاء شاربه

---

(۱) وګوری: ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س ج۴ ص۲۲۲. ظفیر

(۲) من وصف الله بما لا یلیق به او سخر باسم من اسمائه او بامر من اوامره اوانکر وعده او وعیده یکفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۷). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

الخ (۱) ج۳ ص ۲۸٤. فقط

ته انبياء پرسر ګرځوه دا ويل كفر دي: سوال: (۱۲۳) يو سړی فسادي او جګړه مار دي كه چيري يو سړی ده ته دا ووايي چه دانبياؤ ښه طريقه او اخلاق دي نو هغه جواب وركوي چه ته خو بس انبياء پرسر ګرځوه پرده باندي كفر عائد كيږي اوكه نه؟

جواب: دا كلمه ويل چه په دي كی دانبياء عليهم السلام توهين دی كفر دي داسي سړي چه ترځو پوري توبه ونه باسي او تجديد داسلام ونه كړي نو ترهغه وخته پوري دده سره ليدل او تعلقات پريښودل په كار دي. (۲) فقط

ديو حديث څخه منكر كافر سو اوكه نه؟ سوال: (۱۲۴) يو سړي يو عالم ته پريوه مسئله باندي په مسجد كي تكرار وكی بد رد يې ورته وويل او دحقارت خبري يې ورته وكړي مذكوره عالم كتاب را وغوښتی او حديث يې ورته وښودی دغه سړي وويل كه چيري په ځوارلس كتابه كي هم راته دا حديث وښيي نو بيا هم دا حديث نه منم بلكه څه چه مشرانو كړي دي هغه به موږ كوو وروسته ددغه حديث سره په دښمنۍ كي دغه سړي موصوف عالم ته ښكنځل وكړل او توهين يې وكی او مسجد ته نه راځي وايي چه موږ په دغه عالم پسي لمونځ نه كوو شرعًا دا سړی كافر دي اوكه نه؟

۲: يو سړي رشوت خور، دروغجن، سود خور څلور سوه پنځه سوه روپۍ واخيستی ددروغو ګواهي وركوي او دعالم خبره نه مني اوپه غريبانو كي چه كم عام وي په هغه پسي لمونځ نه كوي دداسي سړي دپاره شرعًا څه حكم دي؟

جواب: دا دواړه ظالم او فاسق دي توبه دي وباسي او اول سړی دكفري كلماتو مرتكب سوي دي بيا هم دتاويل دامكان په وجه ده ته په كافر ويلو كي به احتياط كيږي ليكن احتياطاً ده لره تجديد دايمان اوتجديد دنكاح كول په كار دي. (۳) فقط

دنكاح بد ګڼلو والا ګناهګار دي: سوال: (۱۲۵) كه چيري يو سړی نكاح بده ګڼي نو دي به كافر وي كه ګناهګار؟

جواب: دی به كافر نه وي ګناهګار به وي. (۴) فقط

---

(۱) انه لا يفتی بكفر مسلم امكن حمل كلامه علی محمل حسن اوكان فی كفره اختلاف ولو رواية ضعيفة (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۹). ظفير

(۲) قد يكون فی هٰؤلآء من يستحق القتل كمن يدعی النبوة او يطلب تغير شيء من الشريعة ونحو ذلك (شرح فقه اكبر ص۱۸۴). ظفير

(۳) ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۲. ط. س. ج۴ ص۲۲۲. ظفير

(۴) وان شتم الملائكة كالانبياء (درمختار) هو مصرح به عندنا فقالوا اذا شتم احدا من الانبياء او الملائكة كفر وقد علمت ان الكنفر بشتم الانبياء كفر ردة فكذا الملائكة فان تاب فبها والا قتل (ردالمحتار باب المرتد ج۳ =

دا ويل چه الله او رسول نه پيژنم كفري كلمات دي: سوال: (۱۲۶) زيد خپلي بي بي ته داتلس كالو څخه نه نفقه وركوي نه دا رابولي چه كله ده ته دا وويل سي كه چيري ته دانه ساتى نو طلاق وركړه او دالله او رسول څخه خوف وكړه ددي جواب دا وركوي چه زه الله تعالي او رسول الله ﷺ نه پيژنم چه څوك دي نعوذ بالله تعالي، په دي صورت كي دده پر بي بي به طلاق واقع كيږي اوكه نه؟

جواب: په الفاظ مذكوره ويلو سره زيد كافر اومرتد سو او ددي بي بي دده دنكاح څخه خارجه سوه كما فى الدرالمختار وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ [1] لهذا نكاح ثاني دده دبي بي په دي صورت كي درسته ده. فقط

دشرعي احكامو متعلق نازيبا كلمات ويل كفر دي: سوال: (۱۲۷) چه كم سړى دمسجد امام سي او قصداً لمونځ پريږدي اوږيره تر قبضې پوري زياتول بد ګڼي او دا وايي چه زه دسپي لكى نه زياتوم دشريعت دعلماؤ سره ضد ساتي او ددوى په وعظ كي شريكيدل بد ګڼي او دبدعتي اواز په خوښى سره اوري په داسي سړي پسي لمونځ كول جائز دي اوكه نه؟ او دا حديث صحيح دي او كه نه: ثلثة لا ترفع لهم صلاتهم فوق رؤسهم رجل ام قوما وهم له كارهون؟

جواب: داسي سړى فاسق دي او دشرعي احكامو متعلق ده چه كم الفاظ استعمال كړي دي هغه دكفر كلمات دي عمداً لمونځونه پريښودل، داسلام دشعائرو متعلق داسي توهين آميز الفاظ استعمالول، دعلماء حق سره بغض او عداوت ساتل، وغيره وغيره دا ټول امور دده پرفسق او الحاد باندي شاهد دي او دفقهاؤ دتصريح مطابق اقتداء دفاسق مكروه ده په كراهيت تحريمي سره دټولو لمونځ ګذارو فرض دي چه داسي سړي دامامت دمنصب څخه دهميشه دپاره جلا كړي په كبيري كي دي: وفيه اشارة الى انهم لو قدموا فاسق يأثمون بناءاً على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم لعدم اعتنائه بامور دينه وتساهله فى الاتيان بلوزامه الخ [2] وفى الخلاصة من ابغض عالما بغير سبب ظاهر خيف عليه الكفر وفيه ايضًا من قال قصصت شاربك والقيت العمامة على العانق استخفافا الخ فذالك كفر الخ شرح فقه اكبر (فصل فى العلم والعلماء) [3] په سوال كي چه دكم حديث دصحت متعلق پوښتنه سويده هغه په سنن ابي داؤدكي نقل دي فقهاؤ په دي حديث سره

= ص۴۰۳ ط. س. ج۴ ص۲۳۵). ظفير

(1) من اهان الشريعة او المسائل التى لابد منها كفر (شرح فقه اكبر ص۲۱۵). ظفير

(2) النكاح من سنتى فمن رغب عن سنتى فليس منى (مشكوة). ظفير

(3) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۵ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

دداسي سړي امامت مکروه ليکلي دي. فقط

دا ويل چه دپير دکار په مخکي لمونځ هيڅ نه دي دکفر کلمه ده: سوال: (۱۶۸) زيد ديو سړي مريد دي او دزيد دا عقيده ده او دا قول دي چه دپير دکار په مخکی لمونځ هيڅ شي نه دي دزيد دا عقيده شرعًا څنګه ده؟ او دزيد دپاره شرعًا څه حکم دي دزيد ګواهي معتبره ده او که نه؟

جواب: دزيد دا خبره دزنديقيت او کفري کلماتو څخه ده تمام هغه الفاظ چه په هغه سره ددين او ددين ديو رکن توهين وسي يا دسپکوالي په طريقه وويل سي موجب للکفر دي معاذ الله منه، بلکه بعضي فقهاؤ خو پرداسي بيباکه او بد لګام خلقو باندي دکفر حکم لګولي دي زيد ته دداسي هتك آميز او جاهلانه الفاظو او دداسي مهلك اعتقاد څخه فورًا توبه ايستل په کار دي چه ترڅو پوري تائب سوي نه وي دده ګواهي به نه معتبريږي داسي پير پرستي هغه ده چه شرك ورته ويل کيږي. وفى الخلاصة يكفر بقوله انا برئ من الثواب والعقاب الخ بحر وفى المسائرة كفر الحنفية بالفاظ كثيرة وافعال تصدر من المتهتكين لدلالتها على الاستخفاف بالدين الخ بحر الرائق جلد ۵، وفى العالمگيرية نقلاً عن المحيط: اذا ترك الرجل الصلوة استخفافا بالجماعة بان لا تفويت الجماعة الخ او مجانةً او فسقا لا تجوز شهادته. (۱)

زه اسلام نه منم دکفر کلمه ده: سوال: (۱۶۹) يو سړي دمولويانو په شان کي سختي خبری وکړي پردي باندي ما دوې څلور خبري نصيحت وکی نو دغه سړي جواب راکړی چه زه اسلام نه منم دده دپاره څه حکم دي؟

جواب: دغه سړي کافر سو او داسلام څخه خارج سو (۲) او که چيري توبه ونه باسي نو مسلمانانو لره په کار دي چه دده سره تعلق پرې کړي او ده ته پوره تدارك ورکول په کار دي. فقط

دهندو نذر مسلمان پوره کی نوهغه نه کافر کيږي: سوال: (۱۷۰) يو مسلمان ديوه بت په نم باندي نذر وکی چه دهغه صورت دا سو چه دي ديوه هندو په سرای کي اوسيدی هندو دا نذر وکی چي که چيري دغه سړی تندرست سو نو زه به يو سرلی قرباني کوم. مسلمان دغه نذر پوره کړی اوس دي مسلمان دي او که نه؟

(۱) واما الفاسق فقد عللوا كراهية تقديمه بانه لا يهتم وبان فى تقديمه تعظيمه وقد وجب عليهم اهانته شرعا الخ وفى شرح المنية على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم (ردالمحتار باب الامامة ج۱ ص۵۴. ط. س، ج۳ ص۵۲۰).

(۲) عالمگيرى: قالت امراة لزوجها ليس لك حمية ولا دين الاسلام فقال الزرج ليس لى حمية ولا دين الاسلام فقد قيل انه يكفر (عالمگيرى مصرى موجبات الكفر ج۲ ص۲۷۷. ط. ماجدية ج۲ ص۲۷۷). ظفير

جواب: په دي صورت کي پردغه مذکوره سړي باندي حکم دکفر اوارتداد نه سي کولي ليکن احتياطا تجديد دايمان او تجديد دنکاح او توبه لازم دي. فقط

زما حشر به دهندوانوسره وي: **سوال**: (۱۷۱) که چيري يو سړي دا ووايي چه زما حشر به دهندوانو سره وي ددي جملی ويلو والا که چيري مرتد سي نو په خالي ارتداد سره به دده زوجه دنکاح څخه ووزي اوکه دتفريق دقاضي يا دخاوند دطلاق ضرورت به وي او دارتداد څخه وروسته هم داوقاف غړی پاته کيدي سي اوکه نه؟

جواب: دا کلمه دکفر ده او ددي کلمي قائل په خپل مرګ او دکافرو سره په حشر کيدو باندي راضي دي يا درضامندي اظهار کوي ځکه چه په عربي کي ترجمه ددي لفظ دا ده: احشر مع الكفار، او دا محقق دي او په حديث شريف کي راغلي دي: كما يقولون تحشرون او كما قال ﷺ اخرجه الدنيا بلا ايمان او كافرًا او اماته بلا ايمان اوكافرًا او ابده الله فی النار او اخلده كفر الخ وفی المحيط من رضى بكفر نفسه فقد كفر اى اجماعا ويكفر غيره اختلاف المشائخ الخ وفی موضع اخر منه لا حمية لی ولا دين كفر يعنى بقوله فلا دين لی فانه خرج بهذا عن دين الاسلام (۱) الغرض ددي کلمي په کفر کيدوکي هيڅ تردد نه معلوميږي او په ارتداد سره دده بي بي فورًا دده دنکاح څخه خارجيږي دقاضي دتفريق ضرورت نسته: وارتداد احدهما فسخ عاجل درمختار (۲) او دا صحيح ده چه دتوليت دپاره اسلام شرط نه دي امين او قادر علي انتظام التولية کيدل وغيره شرط دي قال فی الاسعاف ولا يولی الا امين قادر بنفسه او ابنائه الخ ويشترط المصحفة بلوغه وعقده لا حريته واسلامه شامی (۳) جلد نمبر۳. فقط

دکلمي دترتيب په بدلولو سره کفر نه لازميږي: **سوال**: (۱۷۲) يو سړي په خپله شجره کي کلمه طيبه په يوه کرښه کي په دي عنوان سره ليکلي ده: يا الله رسول الله ابوبكر عمر لا اله الا الله محمد عثمان علي، ديته کفر او شرك ويل او ليکونکي ته يې کافر ويل صحيح دي او که نه؟ بينوا وتؤجروا !

جواب: بنده مخکي ددي مسئلی جواب بعضي خلقو ته ليکلی دي کفر اوشرك ويل دغه رنګه مذکوره کلماتو ليکلو ته صحيح نه دي او ددي په کفر کيدو او ليکونکي ته يې دکافر دويلو هيڅ دليل نسته ليکن دا ضرور ده چه دغه رنګه غير مرتبه نه دي ليکل په

(۱) وكورى شرح فقه اكبر، قالت امرأته لزوجها ليس لك حمية ولا دين الاسلام الخ فقال الزوج ليس لی حمية ولا دين الاسلام فقد قيل يكفر (عالمگيرى مصرى موجبات الكفر ج۲ ص۲۷۷. ط. س. ج۴ ص۲۷۷). ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۴ ص۱۹۳. ظفير

(۳) وكذا لو صلى بغير القبلة او بغير طهارة متعمدا يكفر (شرح فقه اكبر ص۱۸۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

کار، بلکه لا اله الا الله محمد رسول الله (ﷺ) اول لیکل په کار دي ددي څخه وروسته دخلفاء راشدینو نومونه علي الترتیب لیکل په کار دي مثلاً: ابوبکر، عمر، عثمان علي رضي الله عنهم اجمعین. فقط

محتلم په لمانځه کي شریک سو نوکافر نه سو: **سوال:** (۱۷۳) زید دشپې محتلم سو دسهار په وخت یې نه ولامبل او نه یې دسهار لمونځ وکی بیا دماپښین په وخت دشرم دوجي دغسل څخه بغیر په جماعت کي شامل سو نو دي ددائرې داسلام څخه خارج سو اوکه نه او دتجدید دنکاح ضرورت سته که نه؟ دمازیګر په وخت یې غسل وکی دسهار او ماپښین لمونځونه یې ادا کړل او توبه او استغفار یې وکړل.

جواب: په دي صورت کي صحیح دا ده چه دي کافر نه سو اوپه توبې او استغفار سره دده ګناه معاف سوه احتیاطا تجدید دایمان او تجدید دنکاح کول بهتر دي کذا في الدر المختار (۱). فقط

خنزیر به وخورم کلمه به ونه لولم په دې سره مرتد سو: **سوال:** (۱۷۴) عمر زید ته دیو څو مسلمانانو په مخکی دا وویل چه ته نه لمونځ کوي او نه روژه نیسی تر دي پوري چه کلمه لوستل هم نه پیژني که یې پیژني نو وې لوله په دي باندي زید وویل مورِ یې نه لولو بیا دده څخه دکلمي لوستلو اصرار وکړل سو نو قسم یې وخوړی او وی ویل چه مورِ به دخنزیر غوښه وخورو که چیري کله کلمه ولولو یا واورو، آیا زید داسلام ددائرې څخه خارج سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي زید داسلام ددائرې څه خارج سو اوکافر سو والعیاذ بالله تعالي، (۲) ده لره تجدید دایمان او توبه کول لازم دي. فقط

دشیطان علم وسیع دی که درسول الله ﷺ؟ **سوال:** (۱۷۵) چاچه په مجمع عام کي دا وویل چه یقینا دشیطان علم درسول الله ﷺ دعلم څخه وسیع دي آیا داکلمه کفر ده؟ او ویونکي کافر دي اوکه نه؟

جواب: په نصوصو کي راغلي دي چه علم غیب دالله تعالي څخه ماسوا دهیچا سره نسته او انبیاء علیهم السلام او خاتم الانبیاء علیه الصلوة والسلام ته چه څومره قدر علم الله تعالي دمغیباتو ورکړي دي هغه دوی ﷺ ته معلوم سو لکه څنګه چه په شرح فقه اکبر کي دي: ثم اعلم ان الانبیاء علیهم السلام لم یعلموا من المغیبات الا ما اعلمهم الله

(۱) وکذا الولی بغیر القبلة او بغیر طهارة متعمدا یکفر (شرح فقه اکبر ص۱۸۸). ظفیر

(۲) لا یکفر احد من اهل القبلة الا فیه نفی الصانع القادر العلیم او شرك او انکار للنبوة (شرح فقه اکبر للملا علي قاري رحمه الله ص۱۹۹). ظفیر

تعالی احیانا الخ ملخصًا (۱) او شیطان ته الله تعالي تر قیامته پوري مهلت ورکړی چه ثوك دوکه کولي سي دوکه يې کړه: قال رب فانظرنی الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین الی یوم الوقت المعلوم (۲) او په حدیث شریف کي دي: ان الشیطان یجری من الانسان مجری الدم (۳) اوپه بل آیت کي دي: انه یری هو وقبیله من حیث لا ترونهم (۴) او چه کم سړي داسي وايي چه کم اوس په سوال کي درج دي نو دده څخه به پوښتنه وکړل سي چه دده څه مطلب دي دمطلب دتحقیق څخه بغیر هیڅ حکم به نه سي کیدي. فقط

مور به په جهنم کي اوسیرو اوستا په جنت کي اوسیدل دي دا دکفر کلمه ده: سوال: (۱۷۶) چه کم سړي دا ووايي چه څه مور به په جهنم کي اوسیږو اوته په جنت کي اوسیږه دی مسلمان پاته سو اوکه نه؟

جواب: دا دکفر کلمات دي چه په کار دي چه توبه وباسي اوتجدید داسلام اوتجدید دنکاح وکړي. (۵)

دا ویل چه دحلال او حرام سره زما هیڅ غرض نسته: سوال: (۱۷۷) دزید دا ویل چه زموږ دحلالو او حرامو سره هیڅ غرض نسته او علماؤ ته بد ویل او تحقیر يې کول که چیري څوك ووايي چه ته مسلمان يې نو ستا دپاره داسي بي باکانه او گستاخانه خبري نه دي کول په کار نو تردي پوري وايي چه ما گرسره مسلمان مه گڼه زه خو عیسايي یم وغیره وغیره نو دزید دپاره څه حکم دي؟

جواب: دزید کلمات بعضي حد دکفر ته رسیدلي دي او بعضي فسق اومعصیت دی ده لره توبه کول لازم دي او تجدید داسلام او تجدید دنکاح ضروري دي (۶). فقط

داحد الزوجین په ارتداد سره نکاح فسخ کیږي: سوال: (۱۷۸) یوي کافري کونډي چي ددي سره دمخکي کافر خاوند څخه یو نابالغ هلك دی، داسلام دقبلولو څخه وروسته دیوه مسلمان سره نکاح وکړه او دخپل نابالغ هلك نکاح يې دیوې نابالغی جینکۍ سره وکړه ددغه نوی مسلماني ښځي دمرگ څخه وروسته ددي هلك دخپل کافر قوم سره یوځای سو او مرتد سو ددوی نکاح منعقده سوي وه اوکه نه اواوس نکاح ددوی قائمه پاته سوه

---

(۱) شرح فقه اکبر ص۱۸۵. ظفیر

(۲) سوره ص : ۱۴. ظفیر

(۳) مشکوة المصابیح. ظفیر

(۴) سورة الاعراف. ظفیر

(۵) من اهان الشریعة او المسائل التی لا بدمنها کفر (سرح فقه اکبر ص۲۱۵). ظفیر

(۶) من اعتقد ان الایمان والکفر واحد فهو کافر ومن لا یرضی من الایمان فهو کافر ومن یرضی بکفر نفسه فقد کفر (عالمگیری مصری موجبات الکفر ج۲ ص۲۵۷. ط. ماجدیه ج۲ ص۲۵۷). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

که فسخ سوه؟

جواب: ددغه هلك نكاح منعقده سوي وه ليكن چه كله دغه هلك بيا مرتد سو او دكافرانو سره يوځای سو نو نكاح دده فسخ سوه: الا بان ابی او سكت فرق بينهما ولو كان الزوج صبيًا مميزا اتفاقا علی الاصح (درمختار) قوله صبيا مميزا ای يعقل الاديان لان ردته معتبرة فكذا اباءه فتح الخ شامی. (۱)

مرتد به ولي قتليږي؟ **سوال**: (۱۷۹) داسلام حکم دي چه مرتد دارتداد څخه وروسته تردري ورځو پوري بند وساتل سي كه چيري دی مسلمان سو نو بهتره ده كنه قتل به كړل سي دا كم انصاف دي؟

جواب: په دين اسلام كي داخليدل بيا مرتد كيدل دا ښكاره بغاوت دي او نقصان دده ډير زيات دي ددي وجي چه دده دپاره صريح نص وارد سوي دي: من بدل دينه فاقتلوه، رواه البخاري (۲) ځكه چه دداسي باغي او سركښ او فتني خپرولو والا سزا دده دبيخ كندی څخه پرته بل هيڅ نه سي كيدي او تفصيل ددي په دې رساله كي وګوری چه مولانا شبير احمد عثماني دمرتد دقتل په باره كي مفصله ليكلي ده اوباقي دا چه پرمرتد باندي عرض داسلام او كشف دشبهاتو اوتر دريو ورځو پوري بندول واجب دي يا مستحب ددي تفصيل دفقهي په كتابونو كي دي په درمختاركي دي كه چيري مرتد مهلت طلب كړي نو ده ته به مهلت په دري ورځي سره دحبس څخه وركول كيږي اوكه چيري هغه مهلت طلب نه كړي نو فورًا دي قتل كړل سي. (۳)

دمسلمان په تكفير كي احتياط ضروري دي: **سوال**: (۱۸۰) په يو سرای كي دننه ديو فقير قبر دي ددغه سرای يوه دروازه به بنده ساتل كيده او نوري دروازې خلاصي يو سړي راغی دغه دروازه يې خلاصه كړه په دي باندي بعضو خلقو دا يقين وكی چه دا دروازه خودبخوده خلاصه سوي ده اوچه كم سړي ددروازې سره تيرسي نوپرهغه باندي به ددوزخ اور حرام سي او دي به جنتي سي. نو زيد، عمر، بكر ددي وجي ددغـــي دروازې سره تير

(۱) ردالمحتار باب نكاح الكافر ص۵۳۴. ط. س. ج۳ ص۱۸۹. ظفير

(۲) وګوری ردالمحتار باب المرتد ص۳۹۵. ظفير

(۳) من ارتد عرض الحاكم عليه الاسلام استحبابًا على المذهب لبلوغه الدعوة وتكشف شبهة بيان ثمرة العرض ويحبس وجوبا وقيل ندبا ثلاثة ايام يعرض عليه الاسلام فی كل يوم عنها ان استمهل ای طلب المهلة والا قتله من ساعته الا اذا اسلم بدائع (درمختار) قوله الحاكم ای الامام او القاضی قوله بيان ثمرة العرض الظاهر ان ثمرة العرض الاسلام والنجاة من القتل واما هذا فثمرة التاجيل ثلاثة ايام لان من انتقل عن الاسلام والعياذ بالله تعالی لابد له غالباً من شبهة فتكشف له ان ابداها فی هذه المدة قوله والا قتله ای بعد عرض الاسلام وكشف شبهته (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۴. ط س. ج۴ ص۲۲۵). ظفير

سول نو دوی ته به کافر ویل کیږي اوکه نه او مذکوره دروازه بندول څنګه دي؟
جواب: مذکوره دروازه بندول ضروري دي چه دفتنو دروازه ده او په مذکوره عقیدي سره دغه پردروازه باندي تیریدل ناجائز دي لیکن زید، عمر، بکر ته به کافر نه سي ویل کیدی ځکه چه دمسلمان په تکفیر کي انتهایی احتیاط کول لازم دي په شرح فقه اکبر دي: وقد ذکروا ان المسئلة المتعلقة بالکفر اذا کان لها تسع وتسعون احتمالاً للکفر واحتمال واحد فی نفیه فالاولی للمفتی والقاضی ان یعمل بالاحتمال الثانی الخ ([1]).

که الله تعالي هم راسي راته ووایي نو هم به خوراک ونه کړم دکفر کلمه ده: سوال: (۱۸۱) دزید کور والا خالدې خوراك پرینبووی په پوهه کولو باندي یې دا وویل که الله تعالي هم راسي او راته ووایي نو هم به خوراك ونه کړم په بهشتي زیور کي یې لیکلي دي چه په دي کلمي سره دغه زنانه مرتده سوه؟
جواب: په درمختار کي دي: وارتداد احدهما فسخ عاجل فللموطوئة ولو حکما کل مهرها لتاکده به ولغیرها نصفه لو ارتد ولا شيء من المهر والنفقة ([2]) درمختار ملخصا، نو معلومه سوه که چیري وطي یا خلوت سوي وي او ددي ځخه وروسته مرتده سوه والعیاذ بالله نو پوره مهر دخاوند پرذمه لازم دي اوکه چیري ددخول اوخلوت څخه مخکی ښځه مرتده سوه نو مهر او نفقه ساقط سول او دتوبي کولو څخه وروسته بیا نکاح صحیح ده. فقط

یهود اونصارٰي چه په محمد ﷺ باندي یې ایمان نه دي راوړی کافران دي: سوال: (۱۸۲) یو عالم وایي چه یهود اونصارا چه قائل دتوحید دي کافران نه دي آیا دا خبره صحیح ده اوکه نه؟
جواب: یهود اونصاري چه په محمد ﷺ باندي یې ایمان نه دي راوړی کافران دي لکه څنګه چه دمسلم شریف په حدیث کي دي: وعن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ والذی نفس محمد بیده لا یسمع بی احد من هذه الامة یهودی ولا نصرانیٌ ثم یموت ولم یؤمن بالذی ارسلت به الا کان من اصحاب النار (رواه مسلم) ([3]) چه کم یهودي یا نصراني په نبي علیه السلام باندي ایمان راوړي هغه مسلمان او مؤمن سو دوی ته به

([1]) شرح فقه اکبر ملا علی قاری. ظفیر
([2]) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳. ظفیر
([3]) اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل لما یمنعه ثم لو نیته ذالك فسلم والا لم ینفعه حمل المفتی علی خلافه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۳۰). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

یهود او نصارٰي نه ويل کيږي اوکه چا په اعتبار دملت سابقه دوی ته يهودي يا نصراني وويل نو دا کفر نه دي. فقط

دمسلمان په تکفير کي احتياط ضروري دي: سوال: (۱۸۳) يو سړي يا يوه ښځه دغير الله ځخه مراد غواړي او په غيبي خبر باندي يې يقين نسته او په ټولو رسمونو دهندوانو عمل کوي او مسجد ته بد رد وايي دغه سړی دشريعت په نزد څه حکم لري کافر دي اوکه نه که چيري نکاح لري نو هغه فسخ سوه او که نه؟

جواب: چونکه حکم دشريعت دا دي چه په تکفير دمسلمان کي دي تلواري نه کيږي اوکه چيري په ده کي يو کم سل (۹۹) وجوهي دکفر وي او يوه وجه داسلام وي او هغه هم ضعيفه وي مفتي لره ميلان دعدم تکفير طرف ته په کار دي کما صرح به الفقهاء بناءًا عليه په هرو دواړو صورتونو کي به تکفير نه سي کيدي چه تاويل ممکن وي. ([1])

که په سبقت لساني سره غلطه خبره دخولي ځخه ووزي نوکفر به نه وي: سوال: (۱۸۴) زيد دا ويل غوښتل چه آيا تر الله پلار ډير زيات دي ليکن په هيره او خطا سره دمذکوره کلمي پرځاي يې دا وويل: آيا الله زيات دی، دا کلمه بي اختياره ووته بعضو علماؤ وويل چه زيد کافر سوي دی او دده پرمنکوحه باندي طلاق واقع سو آيا په دي صورت کي زيد کافر سو او دده پرزوجه باندي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: زيد په دي صورت کي کافر نه سو علماؤ ته دکفر په فتوي ورکولو کي احتياط په کار دي او تلوار نه دي کول په کار په حديث شريف کي دي رفع عن امتی الخطاء والنسيان ([2]) قال تعالی: لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطأنا الآية ([3]) علاوه ددي ځخه دا کلمه هسي هم مؤوله کيدی سي او دتاويل دامکان په صورت کي تکفير ديوه مسلمان ناجائز دي ([4]).

داستاد او والدينو عاق نه کافر کيږي: سوال: (۱۸۵) دوالدينو عاق يا داستاد عاق کافر دي اوکه نه؟

جواب: دوالدينو يا داستاد ځخه عاق کافر نه دي فاسق اوګناهګاريږي. فقط

([1]) مشکوة المصابيح. ظفير

([2]) سورة البقرة. ظفير

([3]) لايفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن او کان فی کفره خلاف ولو کان رواية ضعيفة (ردالمحتار) اذا اراد ان يتکلم بکلمة مباحة فجری علی لسانه کلمة الکفر خطاء بلا قصد لا يصدقه القاضی وان کان لايکفر فيما بينه وبين الله تعالی (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۲۹). ظفير

([4]) لايفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۹. ط. س. ج۴ ص۲۲۹). ظفير

الله تعالي ته مور اوپلار ويل څنګه دي؟ سوال: (۱۸۶) غير مسلم بچيانو دمسلم او غير مسلم دتربيت دپاره رسالې وليکلي او چاپ يې کړي په سکول او مدرسو کي يې شائع کړي او په دي کي يوه فقره په داسي طريقې سره درج ده (الله تعالي خپل مور اوپلار دي) لهذا داسي تعليم دمسلمانانو دبچيانو دپاره جائز دي اوکه نه؟ او الله تعالي ته مور اوپلار ويل جائز دي اوکه نه؟ اوچه کله جائز نه وي نو دفتاوي عالمګيري دعبارت په موجب چي: يکفر اذا وصف الله تعالى بما لا يليق به اوسخر باسم من اسمائه او بامر من اوامره او انكر وعده او وعيده او جعل له شريكًا او ولدا او زوجة الخ په داقسم عقيدي او کلام سره به انسان کافر کيږي که نه؟ اوکه چيري مجازًا ددي قول اطلاق پرالله تعالي وکړل سي دا مزاحًا دټولو قومونو په نزد جائز دي اوکه نه يا داهل علمو دانبت الربيع البقل په مثل عالم ته ويل جائز دي او غيرعالم او جاهل ته يې ويل ناجائز دي؟

جواب: چونکه مراد دداسي الفاظو څخه حقيقي معني نه ده او الفاظ مجازاً دمربي او پرورش کننده په معني دي په دي وجه دي ته کفر ويل صحيح نه دي او قائل ته کافر نه دي ويل په کار. ليکن تکلم په داسي موهمو کلماتو سره نه دي په کار او ماشومانو ته تعليم دداسي کلماتو نه دي ورکول په کار ځکه چه ممکنه ده چه ددي څخه غلط فهمي وسي او په عقيده کي خرابي پيدا سي او دقائل دمسلمان اوصحيح العقيده کيدلو په وجه مجاز به ورڅخه مراديږي.

جوابِ صواب: اګر چه يو حديث د: الخلق عيال الله ، په لفظ سره راغلی دي ليکن بيا هم لوړه ذکر سوی فتوي درسته ده قال فی الدر المختار: ومجرد ابهام اللفظ ما لا يجوز كاف فی المنع اهـ ([1]) وقال قبله نقلا عن الفاسی وقد اختلف العلماء فی جواز اطلاق الموهم فی معنى صحيح اهـ اقول ومقتضی الكلام ائمتنا المنع من ذالك فيما ورد عن النبی ﷺ . فقط

رسول الله ﷺ معبود دی، دا دشرک عقيده ده: سوال: (۱۸۷) يو سړي دکلمي شريفي دا معني کړيده چه نسته څوک معبود مګر الله او هغه څوک دي محمد رسول الله دی، نو په داسي سړي پسي اقتداء جائز ده اوکه نه؟ او دتجديد دنکاح په باب څه فتوی ده؟

جواب: ترجمه دکلمي طيبي دا ده چه دالله تعالي څخه ماسوا هيڅوک معبود نسته محمد ﷺ دالله تعالي رسول دي، داترجمه کول چه هغه څوک دي محمد رسول الله دی، دا ترجمه غلطه ده او دا عقيده چي محمد رسول الله معبود دي صريح شرک دي ([2]) په دغه

([1]) مشکوة باب الشفقة علی الخلق ص۴۲۵. ظفير

([2]) قال الله تعالی فی القرآن "قل انما انا بشر مثلكم يوحى الیّ انما الهكم اله واحد (سورة الكهف). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

سړي پسي لمونځ صحيح نه دي داسي عقيدي والا مرتد دي نكاح دده ختمه سوه دتوبي او تجديد داسلام څخه علاوه تجديد دنكاح ضروري دي قال الله تعالى: لاتتخذوا الهين اثنين انما هو اله واحد (١). فقط

دا ويل چه الله تعالي پرانسانانو باندي قادر نه دي كفر دي: **سوال**: (۱۸۸) زيد دا كلمات وويل چه الله تعالي پرهر شي باندی قادر دي ليكن پرانسان باندي قادر نه دي او بعضي شيان بغير دليكلو دتقدير څخه وي او باجه هر قسم په غرض داعلان په ودونو كي جائز ده، علماؤ او دلمانځه او روژې پابندو خلقوته اكثره بد رد وايي په داسي كلماتو سره كفر عائد كيږي اوكه نه؟ او دده منكوحه په نكاح كي پاته سوه كه څنګه؟

جواب: دا كلمات چه زيد وايي چه الله تعالي قادر علي الاطلاق ته وايي او دتقدير څخه منكر دي او باجه په ودونو كي جائز ګڼي ددي څخه بعضي كارونه دكفر او ارتداد دي (٢) او فسق او معصيت دي لكه دباجي دجواز قول نودغه مذكوره سړي ته تجديد دايمان توبه او تجديد دنكاح كول په كار دي. فقط

دښكنځل كوونكي توبه قبليږي: **سوال**: (۱۸۹) يو سړي يو سيد ته داسي قسم ښكنځل وكړل چه سيد ته په دي باندي يو مولوي صاحب دا حكم وركړی چه شاتم دي كفاره زر غريبانو ته روپۍ وركړي تجديد داسلام او تجديد دنكاح دي وكړي په اسلام كي دي داخل سي آيا دشاتم توبه قبليږي كه نه؟ او دغه مذكوره سړی به لمونځ كوي او كه نه؟

جواب: صحيح دا ده چه توبه دده قبليږي ده ته په كار دي (٣) چه توبه وكړي تجديد داسلام تجديد دنكاح وكړي بس دومره قدر كافي ده اوپه غريبانو باندي خوراك كول ضروري نه دي داسلام راوړلو او لمونځ كولو څخه به دي نه بنديږي. فقط

داهل سنت عقيده ده چي معـــاويه ﷺ جليل القدر صحابي دي: **سوال**: (۱۹۰) داهل سنت

---

(١) وقد ارسل الله تعالى رسلا من البشر الى البشر الخ، اول الانبياء آدم وآخرهم محمد عليهم السلام الخ (شرح عقائد نسفی ص۹۴). ظفير

(٢) اذا اطلق الرجل كلمة الكفر عمدا لكنه لايعتقد الكفر الخ قال بعضهم يكفر وهو الصحيح عندی لانه استخف بدينه الخ والحاصل ان من تكلم بكلمة الكفر هازلا او لاعبا كفر عند الكل ولا اعتبار باعتقاده (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۳۹۳. ط. س. ج۴ ص۲۲۴) ولا يخرج عن علمه وقدرته شیء الجهل بالبعض والعجز عن البعض نقص الخ النصوص القطعية ناطقة بعموم العلم وشمول القدرة فهو بكل شیء عليم وعلى كل شیء قدير (شرح عقائد النسفية ص۳۱ – ۳۲). ظفير

(٣) والكافر لسب نبی من الانبياء فانه يقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا الخ لكن صرح فی آخر الشفاء بان حكمه كالمرتد ومفاده قبول التوبة (درمختار) وافاد انه حكم الدنيا اما عند الله تعالى فهو مقبولة كما فی البحر الخ واخطاء فی فهمها لان المراد بها ماقبل التوبة والا لزم تكفير كثير من الائمة المجتهدين القائلين بقبول توبة ولسقوط القتل بها عنه (ردالمحتار باب المرتد ج۳ ص۴۰۰ – ۴۰۱ ط. س. ج۴ ص۲۳۱). ظفير

والجماعت یوکس وایي چه حضرت حسن ﷛ ته چي کم زهر ورکړل سوي وه په هغه کي دحضرت معاویه ﷛ سازش هم وو او بل دا چه کم وخت امیر معاویه پرمخصوص مقام باندي لړم چیچلي وو نو هغه وخت ده دعبید الله دمور سره بد فعلي کړي وه چه دهغه څخه عبید الله پیدا سو، په دي صورت کي شرعًا څه حکم دي؟

جواب: معاویه رضي الله عنه دنبي کریم ﷺ خاص صحابي دي او نبي ﷺ دده دپاره خاص دعا کړیده بشارت یې ورکړي وو کاتب دوحي وو ([1]) ددوی په شان کي گستاخانه خیال لرل تهمت لګول سخته ګناه او معصیت دي دغه سړی فاسق او بدکار دي ([2]) چه ځوك داسي عقیده ساتي دهغه روژه اولمونځ هیڅ نه قبلیږي دی په حقیقت کي رافضي دی ده لره دداسي خیال څخه توبه ایستل په کار دي. فقط

په رمضان المبارک کي هم مشرک ته په قبر کي عذاب ورکول کیږي: **سوال**: (۱۹۱) په رمضان المبارك کي عذابِ قبر صرف ګناهګارانو مومنانو ته معاف کیږي که حقیقي کافرانو ته هم؟

جواب: فی الحدیث: ما من مسلم یموت یوم المجمعة او لیلة الجمعة الا وقاه الله فتنة القبر ([3]) (الحدیث) نو دمسلم دقید څخه معلومه سوه چه دکافرانو دپاره داحکم نه دي.

چه څه کیږي دالله تعالي دطرف څخه کیږي: **سوال**: (۱۹۲) یو صاحب فرمایي چه څه کیږي من جانب الله تعالي کیږي؟

جواب: دا صحیح دي چه څه کیږي من جانب الله تعالي کیږي: قل کل من عند الله ([4]) لیکن دبنده ټول أعمال دخیر او شر دده په کسب وي ددي وجي جزا او سزا پرهغه باندي مرتب ده. ([5]) فقط

دالله تعالي او رسول ﷺ څخه دجدایی اظهار کلمه دکفر ده: **سوال**: (۱۹۳) زید دخپلي بي

([1]) عن النبی ﷺ انه قال لمعاویة اللهم اجعله هادیا مهدیا واهد به رواه الترمذی (مشکوة باب جامع المناقب ص۵۷۹) وهو احد الذین کتبوا لرسول الله ﷺ الوحی (الاکمال فی اسماء الرجال ص۲۱۷) وقال رسول الله ﷺ الله فی اصحابی لا تتخذوهم غرضا من بعدی فمن احبهم فبحبی احبهم ومن ابغضهم فبغضی ابغضهم ومن اذا هم فقد اذانی ومن اذانی فقد اذی الله ومن اذی الله فیوشك ان یاخذه رواه الترمذی (ایضًا ص۵۵۴). ظفیر

([2]) وترد شهادة من یظهر سب السلف لانه یکون ظاهر الفسق الخ وقال الزیلعی اویظهر لسب السلف یعنی الصالحین منهم وهم الصحابة والتابعون لان هذه الاشیاء تدل علی قصور عقله وقلة مروته ومن لم یمتنع عن مثلها لا یمتنع عن الکذب عادةً (ردالمحتار باب المرتد ط. س. ج۴ ص۲۳۲). ظفیر

([3]) مشکوة باب الجمعة ص۱۲۱. ظفیر

([4]) سورة النساء رکوع : ۱۱. ظفیر

([5]) وللعباد افعال اختیاریة یثابون بها ان کانت طاعة ویعاقبون علیها ان کانت معصیة لا کما زعمت الجبریة انه لا فعل للعبد اصلا وان حرکاته بمنزلة حرکات الجمادات (شرح العقائد النسفیة ص۵۹). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

بي سره بلا وجه جګړه کوله بکر دي پوهه کړي او دقرآن شريف آيت يې ولوستی په دي باندي زيد وويل چه مورِ ته نه دي په کار ستا ايت ستا الله تعالي او رسول الله ﷺ، اوس په زيد باندي توبه وايستل سي که نکاح واپس کړل سي؟

جواب: دا کلمه چه دزيد دژبي څخه وتلي ده کلمه دکفر ده په زيد باندي دي توبه وايستل سي او تجديد داسلام او تجديد دنکاح دي وکړل سي. (۱) فقط

بدعتي فاسق دي، دمشرک بخښنه به نه کيږي: **سوال**: (۱۹۴) دمشرك بخښنه سته اوکه نه؟ بدعتي دکم امر مستحق دي؟

بدعت څه ته ويل کيږي؟

جواب: دکافر او مشرك بخښنه نسته (۲) لکه څنګه چه الله تعالي فرمايلي دي: ان الله لا يغفر ان يشرك به ويغفر ما دون ذالك لمن يشاء (۳) او بدعت په دين کي نوي خبرو را ايستلو ته ويل کيږي او بدعتي مخالف او تارك سنت دي بدعتي عاصي او فاسق دي مستحق دعذاب دي ليکن کافر نه دي. فقط

جادو برحق دي: **سوال**: (۱۹۵) زيد وايي چه زه دجادو قائل نه يم آيا دزيد وينا غلطه ده که صحيح؟ پرهر صورت دزيد دپاره څه حکم دي؟

جواب: داهل سنت والجماعت مذهب دا دي چه جادو برحق دي ولي چه په نبي ﷺ باندي بعضو يهودو جادو کړي وو او په دوی ﷺ باندي يې اثر وسو او بيا الله تعالی هغه دفع کړی په تفسيرِ خازن کي دي ومذهب اهل السنة ان له وجوداً وحقيقتا والعمل به الكفر الخ (۴) نوزيد چه داسي وايي ده ته په کار دي چه داهل سنت والجماعت تحقيق وکړي او دعلماؤ داهل السنت څخه معلومات وکړي بغير دعلم څخه څه رايه خپلول صحيح نه دي په حديث شريف کي دي: انما شفاء العی السوال (۵) الحديث. فقط

تارک الصلوٰۃ فاسق دي: **سوال**: (۱۹۶) تارك الصلوت کافر دي که فاسق؟ که چيري فاسق وي نو دمن ترك الصلوة متعمداً فقد كفر، به څه معني وي؟

جواب: تارك الصلوة فاسق دي او د: فقد كفر معني دا سوه چه فقد قرب. فقط

---

(۱) من لا يرضی من الايمان فهو كافر ومن قال لا ادری صفة الاسلام فهو كافر (عالمگيری ج۲ ص۲۵۷. ط. ماجديه ج۲ ص۲۵۷). ظفير

(۲) والله لا يغفر ان يشرك به باجماع المسلمين الخ ويغفر ما دون ذلك لمن يشاء الخ والايات والاحاديث فی هذا المعنی كثيرة (شرح عقائد نسفی ص۸۰). ظفير

(۳) سورة النساء : ۱۵. ظفير

(۴) وګوری: تفسير خازن ج۴ ص۴۲۹. ظفير

(۵) مشكوة كتاب العلم ص۳۷. وباب التيمم ص۵۵. ظفير

کتاب اللقطه

لویدلي شیان او دهغو سره متعلق احکام او مسائل

په لقطه کي که دمالک او وارثانو درک ونه لګیري نو دهغه دپاره به صدقه کړل سي: سوال: (۱) زید یو دوکان ته راغی پر دغه دوکان باندي یې په اتفاقي ډول سره ۵۲ تولي سپین زر پریښودل او ورڅخه هیر سول چه کله ورته یاد سول ددوکاندار څخه یې پوښتنه وکړه دوکاندار صفا انکار وکی او دوکاندار خپل کار ورڅخه واخیستی چه دهغه څلویښت کاله وسول دهغه څخه وروسته دغه دوکاندار مالداره سو چه کله ناروغ سو نو ده خپل اولاد ته وصیت وکی چه دغه سپین زر مالك ته ورکړي اوس ډیره موده تیره سوه ددغو سپینو زرو دمالك هیڅ پته او نښان نسته او داهم نه ده معلومه چه هغه هندو وو که مسلمان اوس وارثانو ته څه کول په کار دي او هغه دوکاندار چه وصیت یې وکی او مړ سو ددغه قرض څخه په څه طریقه خلاصیدي سي؟

جواب: په داسي حالت کي چه دمالك پته نه لګیږي او نه دده وارثان معلوم دي په دغه مقدار باندي سپین زر په فقیرانو مسکینانو باندي دي تقسیم کړي امید دي چه په داسي کیدو سره به دحق العباد څخه خلاص سي. دسپینو زرو دا صدقه به دمالك دطرف څخه وګڼل سي او دصدقي څخه وروسته که دمالك یا دهغه دوارثانو پته ولګیږي ([1]) نو ده ته به وویل سي، که چیري په صدقه باندي راضي سو نوصحیح ده کنه نوده ته به خپل مال ورکوي. فقط

لویدلي شي لقطه ده په مسجد کي یې لګول درست نه دي: سوال: (۲) که چیري په مسجد کي دیوه نامعلوم سړي کپړي او یو شي لویدلی پیدا سو نو دغه شی به په مسجد کي صرف کیدي سي اوکه نه؟

جواب: دالقطه ده ددي اعلان کول په کاردي دمسجدپه مصرف کي یې نسي راوستی. ([2])

که لویدلي شي پیداسي نو هغه لقطه ده اعلان به یې کوي: سوال: (۳) زید ته په لاره کي یو

([1]) اللقطه هی رفع شیء ضائع للحفظ علی الغیر لا للتملیك الخ دفعها لصاحبها ان امن علی نفسه تعریفها الخ وعرف ای نادی علیها حیث وجدها وفی المجامع الی ان علم ان صاحبها لا یطلبها او انها تفسد ان بقیت کالاطعمة والثمار کانت امانة الخ فینتفع الرافع بها له لو فقیرا والا تصدق بها علی فقیر الخ فان جاء مالکها بعد التصدق خیر بین اجازة فعله ولو بعد هلاکها وله ثوابها او تضمینه الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب اللقطة ج۳ ص۴۳۹ – ۴۴۳. ط. س. ج۴ ص۲۷۲). ظفیر

([2]) اللقطه هی رفع شیء ضائع للحفظ علی الغیر لا للتملیك ندب رفعها لصاحبها ان امن علی نفسه تعریفها والا فالترك اولی وان اخذ لنفسه حرم الخ فینتفع الرافع بها لو فقیر والا تصدق بها علی فقیر الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب اللقطه ج۳ ص۴۳۹. ط. س. ج۴ ص۲۷۲). ظفیر

Maktaba Tul Ishaat. com

پروت شي په مخه ورغی هغه يې را واخيستی نو په خپل خرڅ کي يې راوستی سي اوکه نه؟

جواب: دا لقطه ده ددي تعريف دي وکړي يعنی په مسجد يا بازار کي دي اعلان وکړي او غوښتنه دي وکړي چه دچا څخه څه شي ورك سوي وي نو ښکاره يې کړی (۱). فقط واللہ اعلم

داعلان څخه وروسته که هم مالک پيدا نه سي نو دلقطې څه حکم دي؟ سوال: (۴) ددي مدرسي په احاطه کي په هغه کونج کي چيري چه دمدرسي خاکروبان دکار څخه دفارغ کيدو څخه وروسته کښيني يو څادر پروت پيداسو ددي واقعی ددوه کالو څخه زيات وسول يو څو ځله يې اعلان هم وکی ليکن څوك مالك ددي رانغی دا شي خرڅول او ددي قيمت په مدرسه کي داخلول جائز دي اوکه نه؟

جواب: صرف په طلباؤ باندي دي دا قيمت خرڅ کړل سي دا درست دي. فقط

دلقطي اعلان پکار دي او ددی په روژه مات کي مصرف کول درست نه دي: **سوال**: (۵) په مسجد کي دماخوستن دلمانځه څخه وروسته نوټ يا روپۍ وغيره پيدا سي او معلوم نه وي چه دچا دي نو دغه شي په روژه مات کي لګول درست دي اوکه نه؟ او ترڅومره مودي پوري انتظار کول په کار دي او دمسجد په جائيداد کي مصرف کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: حکم ددغه روپۍ او نوټ دلقطي دي او دلقطي حکم دا دي چه تردومره مودي پوري دهغه تعريف وکړل سي چه پته ولګيږي چه ددي مالك به نا اميده سوي وي او اوس به طلب نه کوي او تعريف دا دي چه پرهغه موقع باندي چه دکم ځاي څخه دغه شي پيدا سوي وي دخلقو څخه دي پوښتنه کوي اوتحقيق دي کوي چه دچا څه شي ضائع سوي وي نو رادي سي او بيان دي وکړي چه کله دمالك دپيدا کيدو څخه نا اميدي وسي او په ظن غالب سره دا ګمان وسي چه ددي مالك به اوس ددي تلاش پريښودلی وي او هغه به اوس ددي طلب نه کوي نوکه چيري خپله محتاج وي نوپه خپل مصرف کي دي راولي کنه وي نو په فقيرانو باندي دي صدقه کړي ددي څخه وروسته که چيري مالك راسي نوکه چيري په دغه صدقه وغيره باندي راضي سي نو صحيح ده کنه نو هغه به دخپل طرف څخه ورکوي الحاصل همدا تفصيل په دي صورت کي دي دا ناجائز دي چه په روژه مات داولګول سي. ځکه چه په روژه مات کي فقراء اواغنياء ټول وي او دمسجد

---

(۱) وعرف ای نادی عليها حيث وجدها وفی المجامع (درمختار) فقال الحلواني يکفی عن التعريف الشهادة عند الاخذ بانه اخذها ليردها ومنهم من قال ياتي على ابواب المسجد وينادی قوله ای نادی اشار ان المراد بالتعريف الجهر به کما فی الخلاصة (ردالمحتار کتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

دجائيداد آمدني بغير داستحقاق څخه په خپل مصرف کي راوستل ناجائز دي. (۱)

دمالک څخه چه کله نا أميدي وسي نو لقطه صدقه کول په کار دي: **سوال**: (۲) ماته په ريل کي دسپينو زرو يو پروت اهاړ (اميل) په لاس ما هرڅومره چه مالك تلاش کړی ليکن پته يې ونه لګيده ددي دري کاله تير سول چه زما سره موجود دي ددي دپاره څه حکم دي؟

جواب: په داسي صورت کي حکم دا دي چه کم وخت دمالك دپيدا کيدو څخه نا اميدي وسي نو هغه دي په فقيرانو باندي صدقه کړي. (۲)

دمالک په نه پيدا کيدو باندي به لقطه صدقه کوي: **سوال**: (۷) زيد په لاره کي يوه پرته کپړه پيدا کړه او مالك دهغې معلوم نه دي په دغه کپړه باندي څه کول په کار دي؟

جواب: اول دي ددغي کپړي تعريف باقاعده وکړي يعني دمالك تلاش دي وکړي که چيري پيداسو نو وردي کړي که نه نو چه کله دمالك دپيدا کيدو څخه نا اميدي وکړل سي نو په مسکينانو دي صدقه کړي. (۳)

دلقطي شرعي حکم: **سوال**: (۸) قاضي عليم الدين مرحوم رئيس دشاملي په خپل ژوند کي داوسيدو مکانات او زرعي جائيداد ددار العلوم ديوبند په نوم وقف کړل دقاضي صاحب دوفات څخه وروسته نور سامان لکه نقدي او نور جائيداد وغيره وارثانو ته ورسيدل اوس ديو اوږد وخت څخه وروسته په هغه وقف سوي مکان ددار العلوم ديوبند کي ديو کور دننه مبلغ ۳۵۰ روپې سکه درائج الوقت، په کټوی کي يوه ګړی (ساعت) پيداسوه لهذا په دي صورت کي مذکوره رقم چاته ورسيږي آيا واقف ته يا دواقف مرحوم وارثانو ته؟

جواب: ددغه رقم حکم دلقطي په شان دي اودلقطي حکم دا دي که چيري څوك مالك ددي

---

(۱) فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق بها على فقير وفى الغنية لو رجى وجود المالك وجب الايصاء فان جاء مالكها بعد التصدق خير بين اجازة فعليه ولو بعد هلاكها او تضمينه (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۷۹). ظفير

(۲) اللقطة الخ فان اشهد عليه بانه اخذه ليرده على ربه ويكفيه ان يقول من سمعتموه ينشد لقطه فدلوه على وعرف اى نادى عليها حيث وجدها وفى المجامع الى ان علم ان صاحبها لا يطلبها او انها تفسد ان بقيت كالاطعمة والثمار الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقير فان جاء مالكها بعد التصدق خير بين اجازة فعله ولو بعد هلاكها او تضمينه (درمختار) قوله الى ان علم الخ لم يجعل للتعريف مدة اتباعا للسرخسى فانه بنى الحكم على غالب الرأى فيعرف القليل والكثير الى ان يغلب على رأيه ان صاحبه لا يطلبه (ردالمحتار ج۳ ص۴۴۱ ط. س ج۴ ص۲۷۸). ظفير

(۳) وعرف اى نادى عليها حيث وجدها وفى المجامع الى ان علم ان صاحبها لا يطلبها او انها تفسد ان بقيت كالاطعمة والثمار كانت امانة الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقير الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

معلوم نه وي نو هغه دفقراؤ حق دي پر فقراؤ باندي به صدقه كيږي نوكه چيري دوارثانو ځخه څوك دعوي وكړي چه دا زما دمورث ايښودل سوي شي
دي او علامات او نښي يې وښيي نو وارثانو ته به وركول كيږي كنه نو په فقيرانو باندي به صدقه كيږي. (۱) فقط

دمالك په نه پيدا كيدو به لقطه صدقه كړي: **سوال**: (۹) په مسجد كي يو جاى نماز او دپاڼ يو دبلى پيدا سو مالك يې معلوم نه دي نو په دې سره به څه كيږي؟

جواب: دكم شى دمالك دپيدا كيدو څخه چي نا اُميدي وسي نو په فقيرانو او مسكينانو باندي به صدقه كړل سي. (۲)

داعلان څخه وروسته چي كله دمالك څخه نا اميدي وسي نو محتاج انسان دلقطي استعمال كولى سي: **سوال**: (۱۰) كه چيري يو سړي يو شي پروت پيدا كړي تر ۴۰ ورځو پوري ددي دمالك پته ونه لګيږي نوكه چيري هغه غريب وي نو دخپل ځان سره يې ايښوولي سي اوكه نه؟

جواب: دتعريف څخه وروسته كه چيري پيدا كوونكي محتاج وي نو دځان سره يې ايښودي سي اوكه چيري وروسته مالك پيدا سي نو ده ته اختيار دي چه پيدا كوونكي معاف كوي اوكه دده څخه ضمان اخلي. (۳)

دمالك په نه پيدا كيدو سره به په لقطي څه كوي؟ **سوال**: (۱۱) ديو لاپته سړي څخه خپله چترى (سايوان) هير سو چه دهغه تقريبًا دوې مياشتي وسوي تر اوسه پوري نه دي راغلي هره جمعه چترى دمنبر سره نژدي ځړول كيږي او په لوړ آواز اعلان كول كيږي اوس په دغه چترى سره بايد څه وكړل سي؟

جواب: دغه چترى دي اوس يو محتاج ته صدقه كړل سي. يا خپله پورته كوونكي دچترى كه چيري محتاج وي نو ايښودلي يې سي بيا كه چيري دمالك پته ولګيده نو هغه مالك ته اختيار دي چه يا هغه صدقه جائز وساتي يادډي معاوضه واخلي، كذافى الدر المختار. (۴) فقط

دلقطي مال به په مسجد كي نه مصرفوي: **سوال**: (۱۲) كه چيري يوسړي يوشى په يوه عامه

(۱) ايضا، ط. س. ج۴ ص۲۷۸. ظفير

(۲) وعرف الى ان علم ان صاحبها لا يطلبها او انها تفسد الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقير (درمختار) لان الغنى لا يحل له الانتفاع بها الا بطريق القرض لكن باذن الامام (ردالمحتار كتاب اللقطة ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

(۳) ايضا. ط. س. ج۴ ص۲۷۸. ظفير

(۴) فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقراء الخ فان مالكها بعد التصدق خير بين اجازة فعله بعد هلاكها وتضمينه الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۲. ط. س. ج۴ ص۲۷۹). ظ

لاره کي پروت پيدا کړي او دعامي لارى په وجه يې دهغه مالك تلاش نه کړي نو دغه شي خرڅولى او دمسجد په مصرف کي راوستلى سي اوکه نه؟

جواب: چه کله دتحقيق او تلاش باوجود دمالك پته ونه لګيږي نو حکم دا دي چه پيدا کوونکي دغه شى يو محتاج ته ورکړي اوکه چيري خپله محتاج وي نو خپله دي په خپل کار کي ولګوي بيا که چيري مالك پيدا سي او هغه دصدقي أجازت ورکړي نو صحيح ده که نه نو دغه سړي ته به خپل تاوان دخپل طرف څخه ورکوي اوپه مسجد کي به دا نه مصرف کوي. (۱) فقط

<u>دتلاش څخه وروسته دمالک پته ونه لګیده نوڅه به کوي؟</u> سوال: (۱۳) زيد دحج دپاره کعبة الله ته ولاړى په واپسى کي يې په غلطى سره ديو بل کس يوه بورى چه په هغې کي مختلف قسم لوښي دي دځان سره راوړه پردغه بورى باندي ديو سړى نوم هم ليکل سوي دي ليکن څه تفصيلي پته يې ونه لګيده چه دهغه په ذريعه دده مال ده ته واپس کړل سي. اوس کور ته په رسيد وسره زيد اعلان وکى چه دا قسم بورى په غلطى سره ما راوړيده چه دچا وي نو وا دي خلي ليکن ددي دمالك پته نه لګيږي ددي متلعق حکم شرعي څه دي؟

جواب: ددي حکم دلقطي دى که چيري دتلاش څخه وروسته دمالك پته معلومه نه وي نو حکم ددې دادي چه ددغه ټولو شيانو فهرست وليکي دخپل ځان سره دي کښيږدي او دغه شيان دي فقراؤ ته صدقه کړي اوکه چيري خپله محتاج وي نو خپله يې هم په خپل لګښت کي راوستلي سي. بيا که چيري يو وخت دمالك پته معلومه سي نو ده ته اختيار دي چه يا دي صدقه جائز وګڼي يا دي قيمت ددغه شيانو دپيدا کوونکي څخه واخلي. (۲) فقط

<u>دمسلمان مړي دجیب څخه رقم راووزي نو څه به په کوي؟</u> سوال: (۱۴) دريل په تصادم سره ډير کسان مړه سوي وه چه کله يې دوي ته غسل ورکول شروع کړل نو ديوه مسلمان مړي سره څه روپۍ راووتي او ددغه مړي پته او نښه هيڅ معلومه نه ده چه ددوى وارثانو ته هغه روپۍ ورکړل سي نو په مسجد کي دغه روپۍ خرچ کول درست دي اوکه نه؟

---

(۱) عرف الى ان علم ان صاحبها لا يطلبها الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقير (ايضًا ج۳ ص۴۴۲ – ۴۴۳. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

(۲) عرف الى ان علم ان صاحبها لا يطلبها او انها تفسد ان بقيت كانت امانة الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على ففير الخ فان جاء مالكها بعد التصدق خير بين اجازة فعله او تضمينه (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: حکم دا دي چه داسي مال دي په فقیرانو صدقه کړل سي. په مسجد کي دي ونه لګول سي ثواب ددي به مړي ته ورسيږي. فقط

ترڅه وخته پوري چه کله دمالک پته ونه لګيږي نو دلقطي بيع جائز ده: سوال: (۱۵) يو نيم کال مخکي يو سړي په ريل ګاډي کي يو ټرنك پيدا کی ددي هيڅوك وارث پيدا نه سو په دي کی شل روپۍ څه کپړي يا يو لاسي مشين دګنډلو پيدا سو اوس هغه مشين خرڅول غواړي زه يې رانيوی سم اوکه نه؟

جواب: چه کله ترډومره وخت پوري دمالك هيڅ پته ونه لګيده نو ددي خرڅول او اخيستل درست دي ليکن ددغه خرڅونکي دپاره دا حکم دي که چيري هغه خپله محتاج نه وي نو دغه قيمت او دغه رنګه باقي سامان او نقد دي په فقيرانو باندي صدقه کړي اوکه چيري هغه خپله محتاج وي نوخپله هم په خپل مصرف کي يې راوستی سي او بيا دمالك دپيدا کيدو څخه وروسته ده ته اختيار دي که صدقه جائزه ساتي اوکه ددي معاوضه اخلي. (۱)

دبزرګ دمزار څخه يو شي په لاس راغي نو په هغه سره به څه کوي؟ سوال: (۱۶) که چيري يو سړي ديوه بزرګ پر مزار باندي يو شي پيداکی نو هغه دغه پيدا سوي شي په خپل خرچ کي راوستی سي اوکه نه چه کله ددي مالك معلوم نه وي؟

جواب: دپيدا سوي شي متعلق حکم شرعي دا دي چه دتعريف څخه وروسته او داعلان ضروري څخه وروسته په يو محتاج باندي صدقه کړل سي اوکه خپله محتاج وي نو خپله په خپل مصرف کي دي راولي بيا که چيري مالك پيدا سي نو ده ته اختيار دي چه هغه دغه صدقه جائز ګڼي اوکه دپيدا کونکي څخه دهغه معاوضه اخلي. (۲)

دغلا رقم پيدا سو دهغه مصرف څه دي؟ سوال: (۱۷) زيد څه نقد غلا کړل سوي چه دقريني څخه دکافر معلوميدې دښار څخه دباندي پيدا کړي اومالك يې معلوم نه دي اوس که چيري زيد ددي اظهار کوي نو ده ته دخپل عزت بيره ده چه په ده باندي څوك دعوي وکړي اوس شرعًا څه حکم دي؟

جواب: په پټه دي دمالك پته ولګوي که چيري معلوم سي نو په يوه ذريعه دي هغه ته ور

---

(۱) عرف الی ان علم ان صاحبها لا يطلبها او انها تفسد ان بقيت کانت امانة الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق علی فقير الخ فان جاء مالکها بعد التصدق خير بين اجازة فعله او تضمينه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

(۲) عرف ای نادی عليها حيث وجدها او فی المجامع الی ان علم ان صاحبها لا يطلبهما الخ فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق علی فقير الخ فان جاء مالکها بعد التصدق خير بين اجازة فعله ولو بعد هلاکها وتضمينه (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸). ظفير

ورسوي اوكه چيري مالك معلوم نه وي نو په فقراؤ دي صدقه كړي او كه پيدا كولو والا خپله محتاج وي نوخپله په خپل خرڅ كي يې هم راوستلی سي، والتفصيل في كتب الفقه. (۱)

په غير آباد ځاى كي رقم پيداسو نو هغه هم دلقطي په حكم كي دي: **سوال**: (۱۸) دزيد په ګاونډ كي يو هندو اوسيدی اته كاله وسوه چه ټول مړه سوي دي هيڅوك نه دي پاته پكښي سرای خالي دي دمرمت څخه وروسته ديوال وغيره هم نړيدلي دي دزيد بي بي ته هلته په يوه كوزه كي شپيته روپۍ پيدا سوې دا په خپل خرڅ كي راوستي اوكه نه؟

جواب: ددي حكم دلقطي دي او دلقطي حكم دا دي چه په دغه ځاي او نورو مسامعو كي دي ددي تعريف وكړي يعني تر يوڅه وخته پوري اوپه ظاهر الروايت كي تر يوه كاله پوري آواز به كوي او تلاش به كوي چه دچا څه شي ضائع او ورك سوي وي نو ودي ښيي، ښځه كه چيري خپل دا كار ونه كړي نو دنورو په ذريعه دي وكړي بيا كه چيري مالك پيدا سو نو دهغه خوښه ده كه دده كار جائز ولري اوكه دده څخه تاوان واخلي، په درمختار كي دي: وعرف اى نادى عليها حيث وجدها وفى المجامع الى ان علم ان صاحبها لا يطلبها الخ فينتفع الرافع بها لو فقيراً والا تصدق على فقير الخ فان جاء مالكها بعد التصدق خير بين اجازة فعله او تضمينه. (۲)

لقطه غني نه سي استعمالولي: **سوال**: (۱۹) لقطه غني استعمالولی سي اوكه نه؟

جواب: لقطه غني خپله نه سي استعمالولي. (۳)

كه چيري خپله محتاج وي نو لقطه استعمالولي سي: **سوال**: (۲۰) كه يو چاته پرمځكه باندي پرتي څه نقدي روپۍ ورپيدا سوي نو په خپل خرڅ كي يې راولي كه پرمحتاجو يې صدقه كړي؟

جواب: پرمحتاجو باندي دي صدقه كړي او كه چيري خپله محتاج وي نو خپله يې هم مصرف كولي سي. (۴)

---

(۱) وترد العين لو قائمة وان باعها او وهبها لبقائها على ملك مالكها (درمختار) قال ابوحنفية لا يحل للسارق الانتفاع بها بوجه من الوجوه (ردالمحتار باب السرقه ج۲ ص۲۹۱. ط. س. ج۴ ص۱۱۰) دلقطه حكم او حواله په وار وار تيره سوی دی. ظفير

(۲) وګوري: الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۱. ط. س. ج۴ ص۲۷۸. ظفير

(۳) فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقير الخ (درمختار) قوله لو فقيرا قيد به لان الغنى لا يحل له الانتفاع بها الا بطريق القرض لكن باذن الامام نهر قوله على فقير الخ قالوا ولا يجوز على غنى ولا على طفله الفقير وعبده (ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۲ – ۴۴۳. ط. س. ج۴ ص۲۷۹). ظفير

(۴) فينتفع الرافع بها لو فقيرا والا تصدق على فقير (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۲ – ۴۴۳. ط. س. ج۴ ص۲۷۹). ظفير

Maktaba Tul Ishaat. com

پر پرتو روپو باندي دلقطي حکم جاري کيږي: **سوال**: (۲۱) په لاره کي زيد دلسو لسو دوه نوټونه پراته پيدا کړه په هغو سره به څه کوي؟

جواب: دغه روپۍ دي پر فقراؤ او مسکينانو باندي صدقه کړي غرض دا دي چه دلقطي حکم به په دي کي جاري کيږي. (۱)

تم الجزء الثانی عشر بعون الله تعالی وتوفیقه علی ید العبد الضعیف محمد ظفیر الدین المفتاحی غفر الله له

وقد تمّ كتابة جميع الاجزاء للفتاوى بواسطة الاخوان الصالحان الباران في الله الاخ: مولانا نور احمد الحقاني النوراني، والاخ: القاري عبدالاحد الحقاني الحيدري، حفظهما الله تعالى ورعاهما، ثم تمّ تصحيح الاجزاء وادراک ما فات أوان الترجمة والكتابة من الاغلوطات والخطيئات في العبارة والحواشي على يد العبد الفقير الى الله القدير محمد أحمد الحقاني الأفغاني، غفر الله له جيمع ذنوبه وعفا عنه سيئاته ورحمه عند سكرات الموت وبعدها وفي القبر .

اللّهم وفقني ووفقهما ولجميع المسلمين لخدمة علوم الشريعة الغرّآء وكتابک المجيد وسنة رسولک الكريم واحاديثه صلّى الله عليه وسلّم وفقه إمامنا الأعظم ، المجتهد الأفخم ، والمحدث الأقدم الإمام أبي حنيفة النعمان رضى الله تعالىٰ عنه وعنّا .

وصلّى الله تعالى على أشرف رسله وخاتم أنبيائه سيدنا وحبيبنا ومولانا محمّد وعلى آله واصحابه الطيبين الطاهرين ، وعلى من حذا حذوهم ونهج منهجهم إلى يوم الدين . آمين ثم آمين

السبت ، ۲۲ جمادی الاُولی ، ۱۴۳۰

❊ ❊ ❊

(۱) فينتفع الرافع لو فقيرا والا تصدق على فقير الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب اللقطه ج۳ ص۴۴۲ – ۴۴۳، ط. س. ج۴ ص۲۷۹). ظفير